

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

ADALET MEKANLARI

739768

Mimar Muteber ERBAY

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"Yüksek Mimar"
Ünvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 17.11.2003
Tezin Savunma Tarihi : 29.12.2003**

**Tez Danışmanı : Prof. Dr. Şengül ÖYMEN GÜR
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Gülay KELEŞ USTA
Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Yahya DERYAL**

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Yusuf AYVAZ

Trabzon 2003

**Y.E. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
BAKIMLANTASYON MERKEZİ**

138168

[Handwritten signatures]

[Handwritten signature]

ÖNSÖZ

Hukuk ve mimarlığın kesiştiği nokta olan adalet mekanlarını konu alan bu çalışma, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı'nda hazırlanmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında;

Yıllar sonra üniversiteye geri döndüğümde beni hiç tanımadığı halde, danışmanım olmayı kabul eden, birlikte çalıştığımız süre içerisinde desteğini her zaman hissettiğim, beni her zaman motive eden, sevgili hocam Prof. Dr. Şengül ÖYMEN GÜR'e,

Hukuk sohbetleriyle ve kitaplarıyla tezime büyük katkıları olan Yrd. Doç. Dr. Yahya DERYAL'a,

Yüksek Lisansa başlarken beraber yola çıktığımız sevgili Oda Sakinleri Fulya, Ayça, Hacer, Berna, Nimet, Arzu, Şafak ve Edibali'ye,

Tez çalışması boyunca zamanlarından ve onlara göstereceğim ilgiden çaldığım eşim Hakan'a ve kızım Meltem'e,

Tempolu çalışmalar esnasında beni ve ailemi akşam yemeklerine kabul eden ablam Meryem'e, uzakta olsalar da telefon ve mesajlarıyla beni motive eden sevgili kardeşlerim Münevver ve Ayhan'a sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Ve son olarak,

Biliyorum ki; Yüksek Lisansa başlarken elim bir hastalık sonucu kaybettiğim canım ANNEM ile çalışmamı tamamlamak üzere iken ani olarak yitirdiğim canım BABAM bugünümden gurur duyarlardı. Oysa ben, onlardan duyduğum gururla bilenerек, “önsözüm ve sonsözüksünüz” diyor, bu çalışmamı onlara ithaf ediyorum.

Sevgiyle ve Işıkla.....

Muteber ERBAY

Trabzon, 2003

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET.....	V
SUMMARY.....	VI
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	VII
TABLolar DİZİNİ.....	XIII
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş.....	1
1.2. Amaç ve Kapsam.....	1
1.3. Hukuk.....	3
1.3.1. Hukukun Tanımı ve Ortaya Çıkışı.....	3
1.3.2. Hukuk Tarihi.....	6
1.3.2.1. Hukuk Tarihinde Etkili Olmuş Tarih Boyunca Hukukçular.....	7
1.3.2.1.1. Antik Dönem Hukukçuları.....	7
1.3.2.1.2. Ortaçağ ve Aydınlanma Çağı Hukukçuları.....	9
1.3.2.1.3. Türkiye’de Hukukçular.....	15
1.3.2.2. Hukuksal Metinler.....	17
1.3.2.3. Hukuk Sistemleri.....	19
1.3.2.3.1. Kıta Avrupası Hukuk Sistemi.....	19
1.3.2.3.2. Anglo-Sakson Hukuk Sistemi.....	20
1.3.2.3.3. İslam Hukuk Sistemi.....	21
1.3.2.3.4. Sosyalist Hukuk Sistemi.....	21
1.4. Adalet ve Yargı Kavramları.....	22
1.5. Suç ve Ceza Kavramları.....	24
1.6. Türk Hukuk Sistemi.....	28
1.6.1. Yargı Mekanları ve Mahkeme Kavramı.....	28
1.6.2. Türkiye’de Geleneksel Yargı Sisteminden Modern Yargı Sistemine Geçiş ve Mahkemelerin Gelişimi.....	29
1.6.3. Günümüz Türkiye’inde Mahkemeler Teşkilatı.....	32

1.6.4.	Yargı Görevlileri.....	39
1.7.	A.B.D. Hukuk Sistemi.....	40
2.	YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	42
2.1.	Sorunun Belirlenmesi.....	42
2.2.	Yargı Mekanı Örgütlenmesi.....	45
2.3.	Modern Mahkeme Salonları Oturum Düzenleri.....	46
2.3.1.	Kıta Avrupası Hukuk Sisteminde.....	47
2.3.2.	Anglo-Sakson, Anglo-Amerikan Hukuk Sisteminde.....	49
2.4.	Adalet Mekanlarının Mimari ve Mekansal Gelişimine Genel Bir Bakış.....	51
2.4.1.	Avrupa'dan ve Dünyanın Çeşitli Ülkelerinden Örnekler.....	52
2.4.2.	Amerika'dan Örnekler.....	60
2.4.3.	Türkiye'den Örnekler.....	72
2.5.	Analizde Kullanılacak Örneklerin Seçimi ve Örneklerle Ait Bilgiler.....	85
2.6.	Analiz Yönteminin Belirlenmesi.....	107
2.7.	Analizler.....	114
3.	BULGULAR.....	125
3.1.	Analizlerin Değerlendirilmesi.....	125
3.1.1.	Sirkülasyon.....	125
3.1.2.	Ön Plan-Arka Plan.....	126
3.1.3.	Mahkeme Salonları.....	127
3.1.4.	Temel Geometri.....	128
3.1.5.	Yapısal Ritim.....	129
3.1.6.	Kütle.....	130
4.	TARTIŞMA.....	131
4.1.	Anlamsal Çıkarımlar.....	131
5.	SONUÇLAR.....	134
6.	ÖNERİLER.....	136
7.	KAYNAKLAR.....	144
8.	EKLER.....	155
	ÖZGEÇMİŞ.....	206

ÖZET

İnsanoğlu varolduğundan beri barınmak için mimarlığa, huzur ve barış içinde yaşamak içinse hukuka ihtiyaç duymuştur. Hukuk ve mimarlığın kesiştiği noktada ise adalet mekanları vardır. Adalet mekanlarını konu alan bu çalışma; genel bilgiler, yapılan çalışmalar, bulgular, tartişma, sonuçlar ve öneriler olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır.

Genel bilgiler bölümünde; amaç ve kapsam belirtildikten sonra hukuk, adalet, yargı, suç, ceza, mahkeme kavramları incelenmiş, oluşan hukuk sistemlerine göre şekillenen yargı mekanları üzerinde durulduktan sonra, Türkiye'deki mahkemeler ve mahkemelerde çalışan kişiler hakkında bilgi verilmiştir.

Yapılan alışmalar bölümünde; yargı mekanı örgütlenmesi ve mahkeme salonları oturma düzenleri verildikten sonra, adliye saraylarının mimari ve mekansal gelişimine genel olarak bakılmış, analizde kullanılacak örneklerin seçimi ile ilgili kriterler belirtildikten sonra örneklerle ait bilgiler verilmiş ve analiz yöntemi belirtilerek analiz tabloları yer almıştır.

Bulgular bölümünde; analizlerin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Tartişma bölümünde; anlamsal çıkarımlar tartişmaya açılmıştır.

Sonuçlar bölümünde; bir adliye sarayı tasarımı için elde edilen bulgular doğrultusunda tasarım ltleri verilmiştir.

neriler bölümünde ise; tüm çalışma boyunca kazanılan bilgilerin bir sentezi yapılmaya çalışılmış ve bu doğrultuda adliye tasarımı için bir program hazırlanmıştır. Bunun dışında planlama aşamasında, binanın kullanıcı isteklerine geri dönerek "ideal adliye" kavramı gündeme getirilmiştir. Kullanıcı istekleri doğrultusunda gelişen öneriler de bu bölümde yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Hukuk, Adalet Sarayı, Yargı Mekanı, Adliye Binası, İdeal Adliye

SUMMARY

Places Of Justice

Man has needed architecture for shelter and law for living in happiness and peace since its existence. There are places of justice when justice and architecture are thought together. This study, focusing on places of justice, is composed of six chapters: General Information, Previous Studies, Data, Discussion, Results and Recommendations.

In the chapter of “General information”, aim and content are told, then the concepts of law, justice, judgment, crime, punishment and law courts are studied. Places of judgment shaped by law-systems are examined and information about the courts in Turkey and their staff is given.

In the chapter of “Previous Studies” the organization of judgment places and the order of sitting in the saloons of law-courts are given. The architectural and residential development of law-courts is overviewed and the samples which are to be used in the analysis are chosen, then information about these samples is presented. The method of analysis is specified and tables of analysis are given place.

In the chapter of “Data” the assessment of analysis are done.

In the chapter of “Discussion” results about meanings are opened for discussion.

In the chapter of “Results”, in the view of data, got for a law-court design, the criteria of design are given.

In the chapter of “Recommendations”, a synthesis of in the information, gained all throughout the study is tried to be done and in this way, a programme for law-courts design is prepared. Apart from this, in the step of the planning, according to the request and needs of users, the concept “ideal law-court” is brought into light. The recommendations, developed by these requests are also given place in this chapter.

Key Words : Law, Courthouse, The Place of Judgment, Law-Court, Ideal Law-Court

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Hukuk kavramının irdelenmesi.....	7
Şekil 2. Atina Agorası.....	8
Şekil 3. Hukuk sistemleri.....	19
Şekil 4. Osmanlı dönemi mahkemelerinin sınıflandırılması.....	30
Şekil 5. Mahkemelerin değişik ölçütlere göre sınıflandırılması.....	32
Şekil 6. Yargı örgütünde yer alan yargı yerleri ve adli yargı içinde yer alan yargı yerleri.....	33
Şekil 7. Mahkemelerin sınıflandırılması.....	34
Şekil 8. ABD hukukunda yargı sistemi	41
Şekil 9. Yargı mekanı işlev sirkülasyonu.....	45
Şekil 10. Mahkeme salonu işlev sirkülasyonu.....	46
Şekil 11. Kıta Avrupası hukuk sisteminde duruşma salonu oturum düzeni.....	47
Şekil 12. Nantes Adliye Sarayı, Fransa, 1999, Jaen Nouvel.....	48
Şekil 13. Oslo Asliye Sarayı, Norveç, Qstgaard Arkitecter AS.....	48
Şekil 14. Reykjavik Adliye Sarayı, İzlanda, Studio Granda.....	48
Şekil 15. Jürisiz duruşma salonu oturma düzeni (URL-45, 2002).....	49
Şekil 16. Supreme Adliye Sarayı, Japonya, S. Okada.....	49
Şekil 17. Jürili duruşma salonu oturma düzeni (URL-45, 2002).....	50
Şekil 18. Phoenix Adliye Sarayı. Arizona, Richard Meier.....	50
Şekil 19. Rouen Adliye Sarayı, 1470, Fransa, mimarı bilinmiyor (URL-46, 2002; URL-47, 2002).....	53
Şekil 20. Strasburg Adliye Sarayı, 1989-1995, Fransa mimar Richard Rogers and Partnership (Anonymous, 1995a).....	53
Şekil 21. Caen Adliye Sarayı, 1997, Fransa, mimar Architecture Studio (Anonymous, 1997b).....	53
Şekil 22. Melun Adliye Binası, 1998, Fransa, mimarlar Jourda & Perraudin (URL-48, 2002).....	54
Şekil 23. Bordeaux Adliye Sarayı, 1992-1998, Fransa, mimarlar Richard Rogers & Partnership (URL-49, 2002).....	54

Şekil 24.	Nantes Adliye Sarayı, 2000, Fransa, mimar Jean Nouvel (Anonymous, 2000).....	54
Şekil 25.	Barcelona Adliye Sarayı, 2002, İspanya (URL-50, 2003).....	55
Şekil 26.	Antwerp Adliye Sarayı, 1999, Belçika (URL-51, 2003).....	55
Şekil 27.	Padova Yeni Adliye Binası, 1995, İtalya, mimarlar Gino Valle ve Piera Ricci Menichetti (Anonymous, 1996).....	56
Şekil 28.	Oslo Adliye Binası, 1990-1995, Norveç, mimar Qstgaard Arkitecter AS (Anonymous, 1995b).....	56
Şekil 29.	Reykjavik Adliye Binası, 1994-1996, İzlanda, mimar Studio Granda (Anonymous, 1998a; URL-48, 2002).....	56
Şekil 30.	Chandigarh Adliye Sarayı, 1956 , Pakistan, mimar Le Corbusier (URL-52, 2002).....	57
Şekil 31.	İslamabad Adliye Sarayı, 1965, Pakistan, mimar L. Kahn (URL-53, 2002).....	57
Şekil 32.	L. Kahn'ın İslamabad Adliye Sarayı eskiz çalışması(URL-54, 2002)...	57
Şekil 33.	Supreme Adliye Binası , 1993, Pakistan, mimar Kenzo Tange (URL-55, 2002; URL-56, 2002).....	58
Şekil 34.	Doncaster Adliye Sarayı , 1969, İngiltere, mimarlar Frederick Gibberd ve Partners (Anonymous,1969).....	58
Şekil 35.	Coventry Adliye Binası, 1976, İngiltere, mimar Harry Noble (Anonymous, 1976).....	58
Şekil 36.	Supreme Adliye Binası, 1969-1974, Japonya, mimar S. Okada (Anonymous, 1997a).....	59
Şekil 37.	Avustralya Adliye Sarayı, 1980, Kanberra, mimarlar Edward Madigan &Torzillo Briggs (Anonymous, 1981).....	59
Şekil 38.	Melbourne Adliye Sarayı, 1998, Avustralya, mimar Paul Katsieris (URL-57, 2001; URL-58, 2001).....	59
Şekil 39.	Adalet Mahkemesi II, Arjantin, 2000, GGMPU Mimarlık (Anonim, 2001b).....	60
Şekil 40.	Hanover Kasabası Adliye Binası, 1735 (URL-59, 2000).....	60
Şekil 41.	Chowan Kasabası Adliye Binası, 1767 (URL-59, 2000).....	61
Şekil 42.	Grand Isle Kasabası Adliye Binası, 1824 (URL-60, 2002).....	61
Şekil 43.	First Moricopa Kasabası Adliye Binası, 1883 (URL-59, 2000).....	61
Şekil 44.	Jefferson Jackson Kasabası Adliye Binası, 1879, mimar W.W. Thomas (URL-61, 2002).....	62
Şekil 45.	Eski St. Louis Kasabası Adliye Binası, 1839, mimarlar Morton and Laveille (URL-59, 2000).....	62

Şekil 46.	Eski St. Louis Kasabası Adliye Binası 2002’te (URL-62, 2002; URL-63, 2002).....	63
Şekil 47.	Bartow Kasabası Adliye Binası, 1903, mimarlar Kenneth McDonald ve J.W. Golucke (URL-64, 2002).....	63
Şekil 48.	Hamilton Harris Kasabası Adliye Binası, 1908, mimar E.C. Hosford (URL-65, 2002).....	63
Şekil 49.	Alleghny Kasabası Adliye Binası, 1884, Pensilvanya, mimar H. H. Richardson (URL-59, 2000).....	64
Şekil 50.	Alleghny Kasabası Adliye Binası 2002’de (URL-66, 2000).....	64
Şekil 51.	Cass Kasabası Adliye Binası, 1908 ve 1997’de (URL-67, 2002).....	65
Şekil 52.	Savannah FB/U.S. Adliye Binası, 1894-99, mimar Jeremiah O’Rourke (URL-68, 2002).....	65
Şekil 53.	Cleveland Howard Metzenbaum U.S. Adliye Binası, 1902, mimar Arnold W. Brunner (URL-69, 2002).....	65
Şekil 54.	Greeneville F B/U.S. Adliye Binası, 1904, mimarı bilinmiyor (URL-70, 2002).....	66
Şekil 55.	Moricopa Kasabası Adliye Binası, 1928, mimarı bilinmiyor (URL-59, 2000).....	66
Şekil 56.	Montgomery FB/U.S. Adliye Binası, 1931-1933, mimar Frank Lockwood (URL-71, 2002).....	67
Şekil 57.	Alexandria USPO Adliye Binası, 1933, mimar Neild Edward (URL-72, 2002).....	67
Şekil 58.	El Paso U.S. Adliye Binası, 1936, mimarlar McGhee, Frazer, Lippincott (URL-73, 2002).....	67
Şekil 59.	San Antonio USPO Adliye Binası, 1937, mimarlar Ralph H. Cameron, Paul Cret (URL-74, 2002).....	68
Şekil 60.	Peoria FB / U.S. Adliye Binası, 1938, mimarlar Cheney, Howard Lovewell (URL-75, 2002).....	68
Şekil 61.	LaGrange-Troup Kasabası Adliye Binası, 1939, mimar William J.J. Chase (URL-76, 2002).....	68
Şekil 62.	Mobile John A. Campbell U.S. Adliye Binası, 1932, mimarlar Carey and Dowling (URL-77, 2002).....	69
Şekil 63.	İslip FB/U.S. Adliye Sarayı, 1993-1998, mimar Richard Meier (URL-78, 2003).....	69
Şekil 64.	Phoenix FB/U.S. Adliye Sarayı, 1995-2000, mimarlar Richard Meier&Partners and Langdon Wilson (URL-79, 2003).....	70
Şekil 65.	Civil Kasabası Adliye Binası, 1932 (URL-59, 2000).....	70
Şekil 66.	Chattanooga Joel W. Solomon FB Adliye Binası, 1933, mimar Reuben Harrison Hunt (URL-80, 2003).....	70

Şekil 67.	Newyork U.S. Adliye Binası, 1936, mimar Gass Gilbert (URL-56, 2003).....	71
Şekil 68.	Tuskon Adliye Sarayı, Arizona (URL-82, 2003), Florida Adliye Sarayı (URL-83, 2003).....	71
Şekil 69.	Fresno Adliye Sarayı, Kaliforniya (Anonim, 2003).....	72
Şekil 70.	Denver Adliye Sarayı (URL-84, 2003; URL-85, 2003).....	72
Şekil 71.	I Türkiye Büyük Millet Meclisi binası, 1915, mimarlar Salim Bey, Hasip Bey.....	73
Şekil 72.	II. Türkiye Büyük Millet Meclisi binası, 1923, mimar Vedat Tek (URL-88, 2002).....	73
Şekil 73.	Adliye Sarayı, 1925-26, Ankara.....	74
Şekil 74.	Eski Anafartalar Adliyesi, Ulus, Ankara (URL-89, 2002).....	74
Şekil 75.	Ankara Adalet Sarayı, mimarları Umut İnan ve Edip Önder Us (URL-90, 2002).....	75
Şekil 76.	Adalet Bakanlığı, 1936-39, Ankara.....	75
Şekil 77.	Yargıtay, 1933-34, Ankara, mimar Clemens Holzmeister.....	76
Şekil 78.	Yargıtay (Türk Temyiz Mahkemesi), giriş kapısı (URL-92, 2002).....	76
Şekil 79.	Danıştay (Türk İdari Yargı Yüksek Mahkemesi), 1966-74, Ankara, mimarlar Doğan Tekeli, Sami Sisa (URL-93, 2002).....	76
Şekil 80.	Sayıştay Yeni Hizmet Binası, 2000, Ankara, mimar Ziya Tanalı.....	77
Şekil 81.	Sultanahmet (İstanbul) Adliyesi Binası, 1949, mimarlar Sedat Hakkı Eldem-Emin Onat (URL-94, 2002).....	77
Şekil 82.	Restore edilen Kütahya Adliyesi, 1907, yaptıran Fuat Paşa ve yeni ekbina, 2001, mimarlar Tatsuya Yamamoto, Gökhan Altuğ (URL-97, 2002).....	78
Şekil 83.	Kütahya adliyesi eski ve yeni yanyana, duruşma salonundan görünüş(URL-98, 2002).....	78
Şekil 84.	Kütahya Adliyesi restore edilen ve ek binanın maket fotoğrafı (URL-99, 2002).....	78
Şekil 85.	İzmir Adliyesi proje maketi, mimar Vedat Dalokay (Anonim, 1991a)....	79
Şekil 86.	Antalya Adliye Binası (URL-102, 2003).....	80
Şekil 87.	Anayasa Mahkemesi Binası proje maketi (inşa edilmedi).....	80
Şekil 88.	Bursa Adliye Binası (Anonim, 1999).....	81
Şekil 89.	Bakırköy Adliye Binası proje maketi.....	81
Şekil 90.	Bakırköy Adliyesi, 2003 (URL-103, 2003).....	82
Şekil 91.	Kocaeli Adliyesi, 2002, mimarlar M. Büberoğlu, S. Özer, C. Kaya	

Şekil 67.	Newyork U.S. Adliye Binası, 1936, mimar Gass Gilbert (URL-56, 2003).....	71
Şekil 68.	Tuskon Adliye Sarayı, Arizona (URL-82, 2003), Florida Adliye Sarayı (URL-83, 2003).....	71
Şekil 69.	Fresno Adliye Sarayı, Kaliforniya (Anonim, 2003).....	72
Şekil 70.	Denver Adliye Sarayı (URL-84, 2003; URL-85, 2003).....	72
Şekil 71.	I Türkiye Büyük Millet Meclisi binası, 1915, mimarlar Salim Bey, Hasip Bey.....	73
Şekil 72.	II. Türkiye Büyük Millet Meclisi binası, 1923, mimar Vedat Tek (URL-88, 2002).....	73
Şekil 73.	Adliye Sarayı, 1925-26, Ankara.....	74
Şekil 74.	Eski Anafartalar Adliyesi, Ulus, Ankara (URL-89, 2002).....	74
Şekil 75.	Ankara Adalet Sarayı, mimarları Umut İnan ve Edip Önder Us (URL-90, 2002).....	75
Şekil 76.	Adalet Bakanlığı, 1936-39, Ankara.....	75
Şekil 77.	Yargıtay, 1933-34, Ankara, mimar Clemens Holzmeister.....	76
Şekil 78.	Yargıtay (Türk Temyiz Mahkemesi), giriş kapısı (URL-92, 2002).....	76
Şekil 79.	Danıştay (Türk İdari Yargı Yüksek Mahkemesi), 1966-74, Ankara, mimarlar Doğan Tekeli, Sami Sisa (URL-93, 2002).....	76
Şekil 80.	Sayıştay Yeni Hizmet Binası, 2000, Ankara, mimar Ziya Tanalı.....	77
Şekil 81.	Sultanahmet (İstanbul) Adliyesi Binası, 1949, mimarlar Sedat Hakkı Eldem-Emin Onat (URL-94, 2002).....	77
Şekil 82.	Restore edilen Kütahya Adliyesi, 1907, yaptıran Fuat Paşa ve yeni ekbina, 2001, mimarlar Tatsuya Yamamoto, Gökhan Altuğ (URL-97, 2002).....	78
Şekil 83.	Kütahya adliyesi eski ve yeni yanyana, duruşma salonundan görünüş(URL-98, 2002).....	78
Şekil 84.	Kütahya Adliyesi restore edilen ve ek binanın maket fotoğrafı (URL-99, 2002).....	78
Şekil 85.	İzmir Adliyesi proje maketi, mimar Vedat Dalokay (Anonim, 1991a)....	79
Şekil 86.	Antalya Adliye Binası (URL-102, 2003).....	80
Şekil 87.	Anayasa Mahkemesi Binası proje maketi (inşa edilmedi).....	80
Şekil 88.	Bursa Adliye Binası (Anonim, 1999).....	81
Şekil 89.	Bakırköy Adliye Binası proje maketi.....	81
Şekil 90.	Bakırköy Adliyesi, 2003 (URL-103, 2003).....	82
Şekil 91.	Kocaeli Adliyesi, 2002, mimarlar M. Büberoğlu, S. Özer, C. Kaya (URL-104, 2003).....	82

Şekil 92.	Bor Adliyesi ve duruşma salonundan bir görünüş (URL-105, 2003).....	83
Şekil 93.	Düzce Adliyesi.....	83
Şekil 94.	Trabzon Adliyesi, 1985, mimar Mahmut Tuna.....	84
Şekil 95.	Ünye Adliyesi, 2000, mimar Servet Karamustafa (URL-106, 2003).....	84
Şekil 96.	İnşası halen devam eden Rize Adliyesi, 2003.....	85
Şekil 97.	Vaziyet planı ve kat planları.....	87
Şekil 98.	Halk girişi ve galeri boşluğundaki merdiven.....	87
Şekil 99.	Duruşma salonlarından görünüş.....	88
Şekil 100.	Cepheden görünüş ve detay.....	88
Şekil 101.	Vaziyet planı ve kat planları.....	89
Şekil 102.	Ön cephe, kesit ve yan cephe.....	89
Şekil 103.	Binanın çeşitli açılardan görünüşü.....	90
Şekil 104.	İç mekandan görünüşler.....	90
Şekil 105.	Kat planları.....	91
Şekil 106.	Duruşma salonlarından iç görünüm.....	92
Şekil 107.	Vaziyet planı ve binanın kesiti.....	92
Şekil 108.	Binayı oluşturan baş ve kuyruk kısmı.....	93
Şekil 109.	Baş kısmındaki üç büyük silindir.....	93
Şekil 110.	Duruşma salonlarına çıkan çelik merdiven, detayı ve iç bahçe.....	93
Şekil 111.	Strasburg Adliye Sarayı planlar ve kesit.....	94
Şekil 112.	Binanın cadde üzerindeki konumu ve giriş cephesi.....	95
Şekil 113.	Atriyum, atriyuma bakan ofisler, asansör ve merdiven.....	95
Şekil 114.	Duruşma salonundan görünüm.....	96
Şekil 115.	Kat planları ve kesitler.....	97
Şekil 116.	Mahkeme salonlarından görünüm ve esinlenen Gotik Katedral.....	98
Şekil 117.	Mahkeme salonunun iç ve dış görünümü ve atriyumdan mahkeme salonlarına geçiş.....	98
Şekil 118.	Vaziyet planı, kesit ve kat planları.....	99
Şekil 119.	Anıtsal merdivenli giriş cephesi ve yan cepheden görünüş.....	100
Şekil 120.	Atriyumdan ve mahkeme salonundan görünüm.....	100
Şekil 121.	Atriyumdan çıkan merdivenler ve asansörden görünüm.....	101
Şekil 122.	Vaziyet planı ve kat planları.....	102
Şekil 123.	Binanın giriş cephesi.....	103

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Doncaster Adliye Sarayı'nın analiz tablosu.....	115
Tablo 2. Coventry Adliye Binası'nın analiz tablosu.....	116
Tablo 3. Avustralya Yüksek Mahkemesi'nin analiz tablosu.....	117
Tablo 4. Strasburg Adliye Sarayı'nın analiz tablosu.....	118
Tablo 5. Oslo Adliye Binası'nın analiz tablosu.....	119
Tablo 6. Bordeaux Adliye Sarayı'nın analiz tablosu.....	120
Tablo 7. Caen Adliye Sarayı'nın analiz tablosu.....	121
Tablo 8. Melun Adliye Binası'nın analiz tablosu.....	122
Tablo 9. Nantes Adliye Sarayı'nın analiz tablosu.....	123
Tablo 10. Phoenix FB/U.S. Adliye Sarayı'nın analiz tablosu.....	124
Ek Tablo 1 Öğrenci Projeleri.....	201

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Mimarlık ve toplum içice karşılıklı etkileşim halinde tek bir olgudur. Her ikisi de birbirine karşılıklı ayna tutar. Bu bağlamda hümanizma geliştikçe ahlak ve adalet bağlamında iyi-kötü, suçlu-suçsuz anlayışları da evrim gösterir ve bu durum yargı ortamlarının şekillenmesinde izlenir.

Hukuk ise, sıklıdan sıkıya ahlak tanımıyla içicedir. Ahlak da insan varolduğundan beri sık sık tanımlanan göreceli bir kavramdır. Bu tanımlar maddesel ve evrenselleşmeye müsait olmasına karşın, uygulama alanında ülkeler (toplumlar) kendi dünya görüşlerine bağlı olarak kendi yargı sistemlerini oluşturmaktadır. Yani bir Amerika'da, bir Uzakdoğu'da, bir Avrupa'da ya da Türkiye'de yargılama sistemi farklıdır.

Hiç şüphe yok ki, hukukla ilgili bir mekan yaratmak için bir tasarımcının yargılama sistemini çok iyi bilmesi gerekir. Bu bölümde hukukun kavramsal olarak nasıl ortaya çıktığı, hukukla ilgili aydın kişilerin söylemleri, bununla şekillenen hukuksal metinler, benzer metinlerin bir araya gelmesiyle oluşan hukuk sistemleri ve bunların şekillendirdiği yargı mekanları bir mimar gözüyle, fazla ayrıntıya inilmeden genel bilgi kapsamında aktarılmaya çalışılacaktır. Yine hukuk kavramı içerisinde suç, suçlu, adalet, yargı, cezalandırmanın gerekliliği ve amaçları üzerinde de durulacaktır.

1.2. Amaç ve Kapsam

Konunun bir yüksek lisans tezi için oldukça geniş ve sürenin de yetersiz olacağı görüşü nedeniyle bu tez kapsamında karşılaştırmalı hukukun içine girmekten kaçınılacaktır. Bu nedenle tez kapsamında hukuk hem anlamsal, hem de içerik bakımından incelenerek, genel hukuk kapsamında evrenseller ele alınacaktır. Ancak Türkiye'deki hukukun işleyişi bir tanım olarak alınacak, böylece uygulama ve felsefe arasında bir ayırım belirtilecektir.

Öncelikle geleneksel ve çağdaş hukuk anlayışları ile yargı ve ceza anlayışları mukayese edilecek, daha sonra da Türkiye'deki işleyiş biçimi aktarılacaktır. Ancak

buradaki amaç; Türk hukuk sistemini düzeltmek değil, hukukun evrensel gelişimine bağlı olarak onun biçim dilini çözümlenektir. Bu anlayışın, mimari morfolojiye yansiyıp yansımadiğı konusunda kesin bir kanıt yoktur. Zaten bu tezde bu konu incelenip açıklığa kavuşturulmaya çalışılacaktır.

Hukuk sistemi içindeki yargı mekanizması mimarlık bağlamında ele alınacağından, esas olan mekandır. Hukuk belli kurallar koyar ve bunlara uyulmasını ister. Bu kuralların ihlali durumunda kuralı ihlal edeni ya da edenleri yargılamak için bir mekana ihtiyacı vardır. Yargılama yerleri ise mahkemelerdir. Ancak mahkemeler tek başına yargı mekanı olarak algılanamaz. Mahkeme salonu sadece bu mekânın bir parçasıdır. Yargılama süreci içinde, öncesinde ve sonrasında kullanılan her mekân bu kavramın içindedir. Bu nedenle yargı mekanı olarak adliye sarayları incelenecektir. Yine doğal olarak adliye saraylarının işlev şeması, bağlı olduğu ülkenin yargılama sistemine göre farklılıklar gösterdiği için bu tez kapsamında incelenecek adliye sarayları, sıradan seçilmiş adliye sarayları değildir. Söz konusu inceleme alanı, mimarlık olduğu için öncelikle mimarlık literatürüne girmeye hak kazanmış ve farklı kültürlere ait olan adliye sarayları incelemeye alınacaktır.

Unutulmamalıdır ki, mimarinin özü mekandır. Yargı mekânlarında geleneksel hukuk sisteminde olan hangi işlevler günümüz yargı mekânlarında devam etmektedir ya da hangi işlevler başka kompartımanlara kaymıştır? Özellikle aydınlanma çağıyla beraber gündeme gelen bu kompartımanlaşma, bariyerler ve sınırlar fikri günümüze nasıl ulaşmıştır? İncelenen örneklerde işlevle formun çakışma noktasında güvenlik birinci sıradadır. Denetimli girişler, özellikle güvenliği sağlanmış sirkülasyon alanları ve odaklar (mahkeme salonları) ön plana çıkmaktadır. Elbette ki, yargı mekânları geçmişten günümüze bir prestij yapısı olarak da algılanmıştır. Ancak katı ve sert olan form modernleşme süreciyle ve özellikle camın yaygın kullanımıyla şeffaflaşmıştır.

Varılmak istenen nokta şudur; günümüzde gerek taban alanı geometrisi, gerek işlev şeması, gerekse form açısından değişime uğrayan adliye sarayları genel mimarlık kavramından mı etkilenmiştir, yoksa değişen hukuk anlayışından mı etkilenmiştir? Yani son durum “şeffaf adalet” anlayışının bir dışavurumu mudur, yoksa mimarideki teknolojik gelişmelerin bir sonucu mudur? Diyakronik (süreçsel) ve senkronik (eşzamanlı) hukuk ve yargılama sistemi içinde, eğer varsa, Türkiye’deki yanlış uygulamalara da açıklık getirmek bu tezin amaçları arasındadır.

1.3. Hukuk

1.3.1. Hukukun Tanımı, Ortaya Çıkışı

Hukuk nedir? Neden ihtiyaç duyulmuştur? Hukuk kuralları nasıl ortaya çıkmıştır? Ve tabii ki bu tez kapsamında sorulacak en önemli soru; hukukun yürürlüğe girmesi ve uygulanması ile ne tür mekanlar kullanılmış, ne tür yapılar tasarlanmıştır? Bu soruları cevaplarına adım adım ulaşmak için bir mimar olarak hukuk bilimini ve uygulamasını irdelemek gerekir.

Hukukun özünde insan vardır. Çünkü Aristo'nun dediği gibi "insan sosyal bir varlıktır" (Hırş, 1996). İnsan eğer tek başına yaşamış olsaydı hukuk kurallarından ya da hukuktan söz etmek mümkün olmayacaktı. Ne var ki iki ya da daha fazla insanın bir arada yaşaması için belli bazı kurallara ihtiyaç vardır. İşte hukuk da bu noktada devreye girer. Çünkü insanlar toplu yaşama eğilimindedirler ve hukukun amacı da bu toplum hayatında insan davranışlarını düzenlemektir. Yani düzen sağlamaktır (Tesal, 1980; Küçükmeriç, 1987).

İnsanlık tarihi boyunca toplum hayatında insan davranışlarını düzenlemeyi hedefleyen kurallara rastlanmaktadır. Dünyanın değişik bölgelerinde ve değişik zaman dilimlerinde, önemi içeriği ve etkinliği sürekli değişen bu sosyal düzen kuralları "din kuralları", "ahlak kuralları", "görgü kuralları" ve "hukuk kuralları" olmak üzere dört ana başlık altında toplanabilir (Bayraktaroğlu, 1977; Önen, 1988; Bilge, 1990; Gözübüyük, 1991; Bozkurt, 2000).

*Din kuralları

Tarihin eski devirlerinde ve ilk topluluklarında, dinin, din adamlarının ve din kurallarının ya da daha geniş ifadeyle kutsal değer ve ilkelerin çok önemli bir yere sahip olduğu ve din kuralları ile hukuk kurallarının iç içe girdiği yani din kurallarının hukuk kuralı işlevi gördüğü bilinmektedir (Bilge, 1990).

Özellikle büyük (semavi) dinlerin peygamberleri tarafından öğütlenen (tebliğ edilen) kutsal kitaplarda sosyal düzeni sağlamaya yönelik çok sayıda kural görmek mümkündür (Deryal, 2000).

Eski Yunanda hukuk sisteminin hem "rahip" hem de "hakim" durumundaki kişilerce belirlendiği ve bu rahip- hakimlerin doğüstü ilahi güçler adına kural koydukları

inancı yaygın idi. Roma hukukunun özellikle ilk dönemlerinde de hukuk sisteminin yarı-dini bir kimlik taşıdığı bilinmektedir (Güriz, 1994). Eski Türklerde de “şamanlar” sadece bir “din adamı” değil, aynı zamanda “hukukçu” idiler (Bilge, 1990).

Din kurallarının etkisi ve gücü, sadece ilkel toplumlarla sınırlı kalmamış, Ortaçağ Avrupa'sı önemli ölçüde Kilisenin egemenliği altında geçmiştir. Hukukun ve siyasal iktidarın kilisenin egemenliğinden kurtulması ve laikleşmesi, ancak XVI. yüzyılda ortaya çıkan Rönesans ve Reform hareketleriyle mümkün olabilmiştir. Bugün bile Kilise hukukundan gelen esaslar, Avrupa hukuk sistemini önemli ölçüde etkilemiştir (Güriz, 1994).

Din kurallarına uymamanın müeyyidesi (yaptırımı) "manevi" ve "uhrevi"dir. "Günahkar" sayılan bu kişi, "ahiret" denilen bir başka dünyada, "cehennem" denilen cezaevinde Allah'ın onun için öngördüğü cezaya çarpılma müeyyidesi ile karşı karşıya kalır. Fakat ne zaman bir dinin sosyal düzen kuralları, bir ülkede pozitif hukuk kuralı olarak benimsenir, kabul edilirse; o zaman, din kuralının dünyevi bir yaptırıma sahip olmasından değil, din kuralının hukuk kuralına dönüşmesinden söz edilebilir (Deryal, 2000).

*Ahlak Kuralları

Ahlak kuralları, insanların gerek kendilerine karşı gerek diğer insanlara karşı olan ödev ve yükümlülüklerini gösteren sosyal davranış kurallarıdır. Bu tanıma göre, ahlak kuralları bireysel (subjektif/öznel) ahlak kuralları ve sosyal (objektif/nesnel) ahlak kuralları olmak üzere ikiye ayrılır (Bilge, 1990; Güriz, 1994).

Bireysel ahlak kuralları, insanın iç dünyasında oluşturduğu ve yücelttiği değer normları ile kendine karşı olan görev ve sorumluluklarıdır "Alçak gönüllü ol", "samimi ve dürüst ol", "başkaları için kötü zan besleme" gibi. Bu bireysel ahlak kuralları birey vicdanında üretilir ve yaptırımı da "vicdan azabı"ndan ibarettir (Deryal, 2000).

Sosyal ahlak kuralları, toplum hayatında kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerindeki davranış şekillerini gösteren ahlak kurallarıdır. Bu tür ahlak kuralları, toplumun kişilerden istediği davranış modellerini gösterir. Her ulusun sosyal ahlakı, kişisel davranışların toplum tarafından değerlendirilmesi ile ilgilidir (Güriz, 1994).

Bireysel ve sosyal ahlak kuralları değişmez nitelikte değildir. Kişilerin ve toplumların dünya görüşleri, hayata bakışları, anlayışları ve kültür formları değiştikçe ahlak kurallarının da (dinamik bir şekilde) değişmesi kaçınılmaz olacaktır. Ahlak kuralları

ile din kuralları arasında önemli bir yakınlık ve paralellik vardır. Bununla birlikte, arada bazı farklar da bulunmaktadır. Mesela, din kurallarına aykırı hareket edenler, esas itibariyle ahiret hayatında cezalandırılırken, ahlak kurallarını çiğneyenler dünya hayatında karşılığını görürler. Aynı şekilde, din kurallarının kaynağı "İlahi irade" olduğu halde, ahlak kurallarının kaynağı, hem din hem de toplumun maşeri (kolektif) vicdanıdır (Kalabalık, 1999; Deryal, 2000).

*Görgü Kuralları

Görgü kuralları, toplum üyelerinin belli olaylarda hep aynı şekilde davranmaları sonucu ortaya çıkar ve böylece aynı kurallara bağlı kalan insanlar arasında daha yakın ve sağlıklı ilişkiler kurulur (Deryal, 2000).

Görgü kurallarına aykırı davranmanın yaptırımı, herkesçe benimsenen davranış normlarına uymama nedeniyle sosyal ahengi rencide ettiğinden tuhaflık ve kabalık olarak algılanması ve "yadırganma" ve "aykırı" düşmeme endişesi ile insanların bu kurallara bağlı kalmaya zorlanmasıdır. Zira hiç kimse, hakkında "kaba", "görgüsüz", "nezaketsiz" ve "saygısız" gibi bir imajın uyanmasına ve toplum dışına itilmesine razı olmaz (Gözübüyük, 1991; Deryal, 2000).

Bazı hallerde ise, görgü kuralları pozitif hukuk normları ile düzenlenerek hukuk kuralı haline getirilmiştir. Örnek olarak, insanların karşılaştıklarında birbirlerine selam vermeleri, bir görgü kuralı olduğu halde, askerlik mevzuatı bakımından astın üste selam vermesi bir zorunluluktur ve aksi davranış cezai yaptırıma bağlanmıştır. Yine giyim kuşam konusu, her toplumun görgü kuralları ile şekillenirken, polisler, hemşireler gibi bazı meslek grupları için özel kıyafet zorunluluğu kabul edilmesi de, görgü kuralı alanını hukuk kurallarının düzenlemesidir (Kalabalık, 1999; Deryal, 2000).

*Hukuk Kuralları

Toplum üyelerinin kendi aralarındaki ve bu üyelerle toplum arasındaki ilişkileri düzenleyen ve uyulması zorunlu kurallara "hukuk kuralları" denir. Hukuk kurallarının taşıdığı ortak özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- a. Bir "değer yargısı"na dayanır .
- b. Genel olarak hukuki sonuç doğuran insan davranışları (hukuki işlem ve hukuki fiil) ve tabiat olayları (hukuki olay) ile ilgilenir ve bu eylem ve işlemleri düzenler.

- c. Çoğunlukla olumlu (böyle yap gibi) ve olumsuz nitelikte (böyle yapma gibi) emirler içerir.
- d. Genel ve soyuttur. Bu nedenle, aynı niteliği taşıyan bütün olaylara ve herkese uygulanır.
- e. Kamu gücü ile desteklenmiştir. Yani hukuk kuralına aykırı davranan kişiler, önceden öngörülmuş maddi yaptırımlar ile karşılaşır.
- f. Diğer davranış kurallarının genellikle kişiye bir takım “görevler” ve “yükümlülükler” yüklemesine karşılık, hukuk kuralları aynı zamanda kişiye bazı “yetkiler” tanır (Deryal, 2000).

*Hukukun Tanımı ve Amacı

Hukukun çeşitli şekillerde ve değişik açılardan tanımı yapılabilir. Genellikle benimsenen bir tanıma göre hukuk, toplumun genel yararını ve ortak iyiliğini sağlamak amacıyla, insanların birbirleri ile ve içinde yaşadıkları toplumla ve toplumların birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen, yetkili makamlarca konulmuş ve devletin yaptırımı ile desteklenmiş sosyal düzen kurallarıdır.

Bu tanıma göre ;

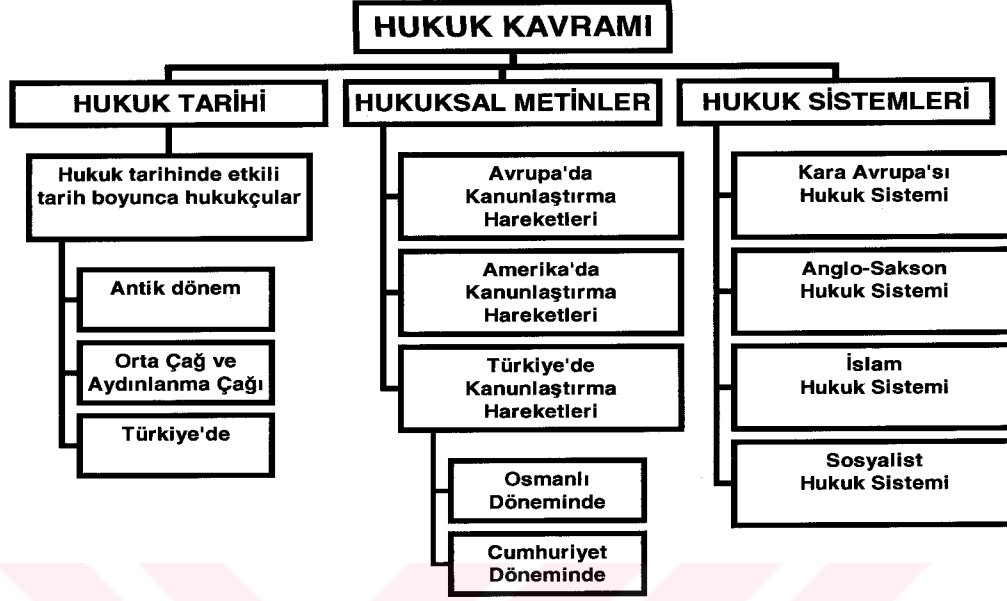
1. Hukuk, bir kurallar sistemi (topluluğu) dir.
2. Hukuk kuralları, sosyal düzeni sağlamaya yönelik davranış kurallarıdır.
3. Hukuk kurallarının amacı, toplumun genel yararını ve ortak iyiliğini sağlamaktır.
4. Hukuk kuralının etkinliği, ona uyulması ve saygı duyulması ile sağlanabilir. Bu da devletin zorlayıcı güçleri sayesinde (yaptırım) gerçekleşir (Deryal, 2000).

O halde hukukun amacı ve hukuk kurallarının toplum hayatında üstlendiği görevler şunlardır: Sosyal düzeni sağlama, toplumun ihtiyaçlarını karşılama, toplumun varlığını koruma, toplumda güveni sağlama, toplumda eşitliği sağlama ve adaleti gerçekleştirmedir (Özbilgen, 1976; Bilge, 1990; Gözübüyük, 1991; Güriz, 1994; Bastiat, 1997; Kalabalık, 1999; Deryal, 2000; Bozkurt, 2000).

1.3.2 Hukuk Tarihi

Hukuk tarihi üç ana başlık altında incelenebilir. Hukuk kavramı ortaya çıktıktan sonra tarihin ilk dönemlerinden itibaren çeşitli söylemlerde bulunulmuştur. Tarih boyunca etkili olan bu söylemler zamanla yazıya dökülerek hukuksal metinler oluşturulmuştur. Dünyanın farklı yerlerinde yazılan bu metinler zamanla kanunlaşarak ülkelerin hukuk

sistemlerini meydana getirmiştir. Bu noktadan itibaren de her sistem kendi yargı mekanını şekillendirmiştir.

Şekil 1. Hukuk kavramının irdelenmesi

1.3.2.1. Hukuk Tarihinde Etkili Olmuş Tarih Boyunca Hukukçular

1.3.2.1.1. Antik Dönem Hukukçuları

Yunanistan' da MÖ 5. yy dan sonra, aristokrat olmayan ticaret zenginlerinin sosyal siyasi yapıyı değiştirmesi ile hukuk da değişmiştir. Eski değerler kaybolarak sofist filozoflar ortaya çıkmış, bunlar örf ve adet ile hukuk kurallarını incelemişlerdir. 'Antik Yunan 'da hukuk düzenini anlamak için bu dönem düşünürlerini anlamak gerekmektedir. Antik Yunan düşünürleri aynı zamanda yargılamalara ve toplumsal olaylara karışan birer hukukçuydular (URL-1, 2002), agoralar ise yargı mekanıydı (Şekil 2). Aşağıda bu düşünürlerin hukukla ilgili düşünceleri aktarılmaya çalışılacaktır. Filozofların hukuka olan önemli katkılarını belirtmek için italik yazı kullanılmıştır.

Solon (MÖ 630-560); Atinalı bir devlet adamı ve şair olan Solon, kendi adını taşıyan yasaları ile ünlüdür. Solon siyasal alanda yaptığı reformlarla *soyluların yönetimdeki tekeline son verdi*. Dört gelir grubuna ayırdığı yurttaşların siyasal hak ve

yetkilerini, kökenlerine bakmaksızın, bu gelir gruplarına göre belirledi. Tüm yurttaşlara, en üst yönetim organı olan *ekklesia*'ya (*halk meclisi*) *katılma hakkı* tanıdı. Bu meclisin yasa yapma, kararlar alma, görevlileri seçme ve önemli temyiz davalarına bakma gibi yetkileri vardı. Devlet adamlığının yanı sıra Atina'nın ilk şairi de olan Solon, şiirleriyle halkı bilinçlendirmeye çalıştı. Toplumda düzenin bütün yurttaşların yasaların üstünlüğüne inanmasıyla sağlanabileceğini, kargaşaya açgözlülüğün ve adaletsizliğin neden olduğunu savundu (URL-2, 2002).

Şekil 2. Atina Agorası

Protagoras (MÖ 485-411); insanların toplumda geçerli örf ve hukuk kuralarına uygun şekilde hareket etmelerini söylemiştir (URL-3, 2002).

Thrasymachos; MÖ 4. yy'da yaşamıştır. *Adalet düşüncesini reddeder*. Devlet idarecileri kanun çıkarırken kendi menfaatini gözetir demiştir. Adalet, fazilet gibi kavramların halkı kandırmak için kullanıldığını ileri sürmüştür (URL-4, 2002).

Sokrat (Socrates); MÖ 469-399 yılları arasında yaşamıştır. Yunan düşünürlerinin en büyüğüdür. Ksenofon ve Eflatun'u yetiştirmiştir. Sokrat bilgili ve yetenekli olan *insanların devleti yönetmesini* savunmuştur. Sokrat ölümle yargılandığı davada evrensel bir savunma yaparak, ölümsüz ilkeleri hukuk-adalet hayatına yerleştirmiştir (URL-5, 2002).

Eflatun; MÖ 427 -347 yılları arasında yaşamıştır. Cumhuriyet (Devlet) adlı kitabı ile çok ünlüdür. Asker devlet (Timokrasi), servet sahipleri iktidarına oligarşi, iktidarın halka ait olduğu devlete ise demokrasi demiştir. Tek kişinin hakim olduğu devlete ise

Tiranlık demiştir. Eflatun Kanunlar adlı kitabında ise *hürriyet ve otorite arasında denge kurulmasını* ileri sürmüştür (URL-6, 2002).

Aristo (Aristoteles); MÖ. 384–322 yıllarında yaşamıştır. Eflâtonun öğrencisi olarak Akademide öğrenim görmüştür. Büyük İskender' in hocalığını yapmıştır. MÖ 335 yılında Lyceum adını verdiği okulu kurmuştur. İnsanın sosyal bir varlık olduğunu belirtmiştir. Aristo' ya göre aile devletin kaynağıdır. *Mülkiyeti savunmuştur. Köleliği lüzumlu görmüştür.* Devletin üç şekli olduğunu, Monarşi, Aristokrasi ve Politi olduğunu belirtmiştir. Monarşinin bozulmuş şeklinin Tiranlık, aristokrasinin dejenere olmasıyla oligarşinin politi yerine demagogların egemen olduğu demokrasinin görülebileceğini belirtmiştir. Adaleti dağıtıcı ve düzeltici adalet olarak ele almıştır. Dağıtıcı adalet, şeref ve malların paylaşımında herkesin yeteneğine ve toplum içindeki durumuna göre kendine düşeni almasıdır. Düzeltici adalet ise haksız fiile neden olanın tazminat ödemesi, suç işleyenin cezasını çekmesidir (URL-7, 2002).

Epikuros; MÖ III. yüzyılda yaşamıştır. Atomdan, şüphecilikten söz eden düşünür ve hukuk adamıdır. Dini hurafeleri yadsır. Yasaların, devletin bazı zorunlulukların sonucu olduğunu belirtmiştir. *Yasaların ve devletin sorgulanması gerektiğini* ortaya koymuştur (URL-8, 2002).

Marcus Tullius Cicero; MÖ 100'lü yıllarda yaşamış Romalı devlet adamı, avukat, bilgin ve yazar. Cicero'ya göre insan aklının gereği olan tabii hukuk ilkeleri her yerde ve her zaman geçerli değişmez ilkelerdir. Cicero bir diğer eseri olan “Devlet Hakkında” isimli eserinde “*gerçek hukukun akıldan kaynaklanabileceğini, insanların haksız hareketlerden kaçınması gerektiğini*” ifade eder (URL-9, 2002).

1.3.2.1.2. Ortaçağ ve Aydınlanma Çağı Hukukçuları

Avrupa, Asya ve Afrika'nın ilk uygarlıkları ve bu uygarlıklar içinde ilk yasaları yapanlar ile onları bir şeye kaydedenlerin yani günümüze gelmesini sağlayanların bir birliktelik içinde olduklarını görmek mümkündür. Hukukçular ile Sanatçılar, hukuk ile sanat iç içedir. Seçilen yabancı hukukçuların mutlaka hukuk fakültesi mezunu olması aranmamıştır. Fikirleri ile hukuk dünyasında kavramlar ve tartışmalar yaratan insanlara da yer verilmiştir. Avukatlar, yargıçların yanı sıra bilim adamları, düşünürler bir aksiyonun

başlatıcısı olanlar yabancı hukukçu olarak seçilmiştir. Buradaki hukukçular 3000 yıl geriye gidilerek oluşturulmuştur. Tarih sayfalarında dağınık halde bulunan bu kahramanlar şimdi yepyeni kimlikleriyle yani hukukçu kimlikleriyle anlatılmaya çalışılmıştır (URL-10, 2002).

Saint Augustine; *ilahi devleti ideal devlet* olarak görür. Düşünüre göre dünya devleti ortak bir sözleşme ile birbirine bağlanan akli varlıklardan oluşmaktadır. St. Augustin'e göre din kitaplarında anlatılan ilk günahattan sonra insanlar irade kudretini kaybetmişlerdir. İlahi kudret dışında hiçbir güç yoktur.

Saint Thomas d'Aguin; 1226-1274 yılları arasında yaşamış, soylu bir aileye mensup bir kişidir. Müthiş bir hafızaya sahip olan bu düşünür, okuduklarını unutmaması ile ünlüdür. Kıbrıs Krallığına devlet idaresinde uygulanacak usuller hakkında hukuki görüş vermiştir. Descartes'i incelemiştir. Aristo felsefesi hakkında dersler almıştır. En önemli eseri Teoloji Özeti (Summa Theologica) dir. Her şeyi din açısından görmeyen, insanın irade özgürlüğüne sahip olduğunu düşünen bir kimsedir. Saint Thomas' a göre dört türlü kanun vardır. Bunlar; a)Ebedi Kanun: Ölümsüz kanundur. Evreni yaratınca idare eden kanuna ebedi kanun denir. b)Tabii Kanun: İnsanın aklıyla bildirdiği, ebedi kanunun insan aklına yansıyan bir bölümüdür. c)İnsani kanun: İnsanlar tarafından tabii kanun ilkelerinden esinlenerek açıklanan pozitif kurallardır. d)İlahi Kanun: Tanrının vahiy yoluyla bildirdiği ve din kitaplarında yer alan ilkelerdir (URL-11, 2002).

Niccolo Machiavelli; 1469-1527 yılları arasında yaşamıştır. Floransalı'dır. Makyavel, siyasi yazar olarak tarih sahnesine çıkmış ancak görüşleriyle hukuksal düzeni etkilemiştir. Makyavel Hıristiyan ortaçağ düşüncesine karşı çıkmıştır. Makyavel Rönesans düşünürüdür. "*Amaca ulaşmak için her araç meşrudur*" görüşü bugün de etkisini koruyan bir makyevalist kavram olarak tarihe geçmiştir (URL-12, 2002).

Sir James Dyer; (d. 1512, Roundhili, Somerset ö. 24 Mart 1582, Great Staughton, Huntingdonshire, İngiltere), 1559dan ölümüne değin Court of Common Pleas e (Gelenek Hukuku Üst Mahkemesi) başkanlık eden yargıç. Davaların gelecekte emsal olarak kullanılabilmesini sağlamak amacıyla *dava dosyası sistemini* geliştirmiştir (URL-13, 2002).

Jean Bodin; (d. 1530, Angers ö. Haziran 1596, Laon, Fransa), Fransız siyaset felsefecisi. İlahi hak üzerine kurulu ve yalnızca doğal hukuk ile sınırlanabilen mutlak

yasama erkine sahip demokratik bir monarşi içinde *kral ve parlamento arasında denge kuran ideal devlet kuramı* ile tanınır (URL-14, 2002).

Sir Edward Coke; (d. 1 Şubat 1552, Sam Norfolk - ö. 3 Eylül 1634, Stoke Poges, Buckinghamshire, İngiltere), İngiliz hukukçu ve siyaset adamı. Stuartların *kraliyet ayrıcalıklarına karşı gelenek hukukunun (common law) üstünlüğünü* savunarak İngiliz hukuku ve anayasasının gelişimine büyük katkıda bulunmuştur. Davranışlarındaki bazı aşırılıklara karşın, Coke'un hukuk bilgisi eşsizdi. Ortaçağın teamüllerim ustalıkla yorumlayarak 17. yüzyıl gelenek hukukunun dayanağı haline getirdi. Reports adlı yapıtında mahkeme kararları arasında bağlantılar kurarak ve çeşitli yorumlar yaparak İngiliz hukukunun ilkelerini sistemleştirdi. Öteki yapıtlarının en ünlüsü dört ciltlik Institutes of the Laws of England (İngiltere Yasalarının Temelleri) idi (URL-15, 2002).

Francis Bacon (Londra 1561-1626); İngiliz filozofu, devlet adamı ve yazar Novurn Organon' da (Yeni Organon, 1620), Aristoteles'in "tümdengelim yöntemini" bırakarak, ilk kez bilimsel anlamıyla, "Bacon yöntemi" de denilen tümevarım yöntemim ortaya atan Bacon, *deneysel bilimi*, çağının skolastik kuramcılarına kabul ettirememiştir (URL-16, 2002).

Hugo Grotius; 1583-1645 yılları arasında yaşamış bir hukuk düşünürüdür. Başlıca eserleri Serbest Deniz, Savaş ve Barış Hukuku Hakkındadır. Grotius'a göre hukuk doru aklın emridir. Matematik bilimi ile hukuk arasında bağlantılar da kuran Grotius, *sosyal sözleşme görüşünü* de ortaya koymuştur (URL-17, 2002).

Thomas Hobbes (1588-1679); XVII y.y.'da İngiltere'de yaşamış önemli bir fikir adamıdır. *Kuvvetli devlet* tezini savunmuştur. De Corpore (cisimler hakkında), De Monine (İnsan Hakkında), De Cive (Devlet Hakkında) önemli eserleridir. İnsanların pozitif hukuk tarafından tanınan haklara sahip olduğunu, hukukun devletin emrinde olması gerektiğini savunmuştur (URL-18, 2002).

John Locke (1632-1704); Önemli bir anglo-sakson hukukçudur. Devleti idare edenlerin haklarını kötüye kullanması halinde *insanların ihtilal* yapabileceğini savunmuştur. Locke'un ihtilal teorisi Amerika Kurtuluş Hareketinde ve Kuzey Amerika'daki İngiliz sömürgelerinin başkaldırısında etkili olmuştur (URL-19, 2002).

Montesquie; 1689-1755 yılları arasında yaşamıştır. Aristokratik liberalizmi savunmuştur. 1716 yılında Bordeaux Paramentosuna seçilmiştir. Yasaları incelemiştir. *Kuvvetler ayrılığı* görüşünü olgun hale getiren hukuk adamıdır. Montesquie'ya göre kuvvet kuvveti durdurmazsa ortada özgürlük kalmaz. Batı demokrasilerinin tamamı bu fikirden etkilenerek kurulmuşlardır. "Yasaların Ruhunu", "Acem Mektupları", "Romalıların Büyüklüğü ve Düşüşü Hakkında Görüşler" adlı eserleri bulunmaktadır (URL-20, 2002).

Jean-Jacques Rousseau; (1712-1778), Fransız yazar, filozof ve siyaset kuramcısı olan Jean-Jacques Rousseau, düşünceleriyle 1789 Fransız Devrimi'nin oluşumunu etkilemiştir. Dinsel ve toplumsal görüşleri bu devrimin önderleri arasında, yaygın kabul görmüştür. "Sosyal Sözleşme" adlı eseri en ünlü eseridir. "İnsan bir kez doğmuştur, fakat her yerde zincirler içindedir. Bu değişiklik nasıl oldu?" sorusuna yanıt aramış bir düşünürdür. Fransız İhtilali sırasında *milliyetçilik görüşleri* etkili olmuştur (URL-21, 2002).

Emmanuel Kant; 1724-1804 yılları arasında yaşamış, hukuka ilişkin önemli fikirleri olan felsefecidir. İdeal devlet şeklinin *Cumhuriyet* olduğunu savunmuştur. *Kuvvetler ayrılığı* fikrini de savunmuştur. "Ebedi Barış Hakkında" eseriyle dünya birliği ve barışını ortaya atmıştır (URL-22, 2002).

Savigny; 1779-1861 yılları arasında Almanya'da yaşamıştır. *Hukukun kendi dinamiğiyle geliştiğini belirtmiştir.* Roma Hukuku'nu inceleyerek, her hukuk sisteminin belirli bir sosyal ve tarihsel gelişiminin ürünü olduğunu ortaya koymuştur. "Modern Roma Hukuku Sistemi" önemli eserlerinden birisidir (URL-23, 2002).

Thomas Jefferson (1743 - 1826); Bağımsızlık savaşının önderlerinden olan Thomas Jefferson, 1801-1809 yılları arasında iki dönem devlet başkanlığı yaptı. Avukatlık ve hakimlik yaptığı dönemde *din özgürlüğünün tanınması, köleliğin kaldırılması, mirasın çocuklara eşit dağıtılması, devlet okulları açılması ve ceza yasalarının yumuşatılması* için mücadele etti. 4 Temmuz 1776'da ilan edilen ve tüm insanların eşit yaratıldığını savunan Bağımsızlık Bildirisi'ni yazdı (URL-24, 2002).

Hegel (1770-1831); Ünlü Alman düşünürüdür. İnsan iradesinin hür olduğunu savunmuştur. *Mülkiyet, sözleşme, haksız fiil ve suç* olmak üzere üç ayrı soyut hakkın

olduğunu ortaya atmıştır. Devleti aile ve medeni toplumun sentezi olarak görür. “Tez, antitez, sentez”, “Diyalektik düşünce” kavramlarının önemli temsilcisidir. Hegel devleti mistik ve mutlak bir varlık olarak gördüğü için eleştirilmiştir (URL-25, 2002).

Georg Cohn; Varoluşçu hukuk düşünürüdür. Somut duruma öncelik tanıyan bu hukuk anlayışına göre somut durum normu yaratmaktadır. Sosyal gerçeklik hukuku yaratır. “Her özel durum kendi hukukunu ve çözüm yollarını yaratır” tezi bu görüşün kısa bir ifadesidir (URL-26, 2002).

John Howard; (d. 2 Eylül 1726, Hackney, Londra - ö. 20 Ocak 1790, Herson, Ukrayna, Rus Çarlığı), cezaevlerindeki koşullar ve toplum sağlığıyla ilgilenen hayırsever İngiliz reformcu. 1742'de babasının ölmesi üzerine büyük bir serveti miras alan Howard Avrupa'da pek çok yeri dolaştı. İskoçya, İrlanda, Fransa, Felemenk, Almanya ve İsviçre'ye gitti. Bu gezilerinde genellikle yerel cezaevlerini dolaştı. 1779'da tecrit uygulaması, düzenli çalıştırma, dinsel eğitim gibi yollarla *tutukluların yeniden kazanılması* için çaba gösterecek iki *islahevinin kurulmasını* öngören bir yasanın çıkarılmasında büyük rol oynadı (URL-27, 2002).

Jeremy Bentham; (d. 15 Şubat 1748, Londra - ö. 6 Haziran 1832, Londra, İngiltere), İngiliz filozof, iktisatçı, hukuk kuramcısı, yararcılığın ilk ve başlıca savunucusu. İngiliz düşünce tarihinde ilk kez bir *felsefe okulu* yaptıran bir düşünürdür. Salt kavramcı olmayıp, İngiliz Hukukunun modernleştirilmesi konusunda da fikirler ortaya atmıştır. XIX yy'da etkili olan Bentham'ın “Hükümet hakkında bir bölüm”, “Ahlak ve Yaşama ilkelerine giriş”, “Yaşama teorisi”, “Hukuk ilmi sorunlarının belirtilmesi” başlıca eserleridir. *Fayda* ilkesini ortaya atmıştır. Hukukun gerçek amacının toplum mutluluğu sağlamak olduğunu belirtmiştir (URL-28, 2002).

William Godwin; 1756-1836 yılları arasında yaşayan Godwin'in teorisi *anarşizmin öncüsünü* yapmıştır. Hukuk, devlet, mülkiyet kavramları, ortaya attığı “evrensel huzur ve mutluluk” ilkesiyle çelişmektedir. “Akıl yasa koyucudur.” demiştir. (URL-29, 2002).

Paul Feuerbach (1775-1833); Alman hukukçu. Alman ceza hukukunu yeniden düzenlemiş, özellikle yargıçların yetkilerini sınırlayan “nullum crimen, nulla poena sine lege” *kanunsuz, suç ve ceza olmaz* ilkesinin resmen tanınmasını sağlamıştır. Feuerbach'ın

“Lehrbuch des gemeinen in Deutschland gültigen peinlichen Rechts” (1801; Almanya'da Genel Olarak Uygulanan Ceza Hukuku Ders Kitabı) Almanya'da yarım yüzyıl boyunca ülkenin bu alandaki en yetkin kaynağı olarak kaldı. Öteki yapıtlarında jüri sistemini eleştiren Feuerbach, *gizliliğin adalete ters düştüğü* inancıyla mahkemelerin tüm aşamalarının halka açık olmasını savundu (URL-30, 2002).

John Austin; 1790-1859 yılları arasında İngiltere'de yaşamış bir hukuk adamıdır. En önemli eseri “Hukuk İlmi Konusunda Konferanslar” dır. Austin hukuk kurallarının mutlak biçimde üstün bir otoriteden çıkması gerektiğini söylerken *bu kuralların emir ve yaptırım unsurlarını da taşıması gerektiğini* savunmuştur (URL-31, 2002).

Auguste Comte (1798-1857); 1840 yıllarında ahlaksal, toplumsal, hatta dinsel sorunlar, Auguste Comte'un düşüncesinde, bilim felsefesinden daha ağır basmaya başladı. Ona göre. yeni bir bilim olan *toplumbilim, bir ahlaka, hatta bir dine ulaştıracaktı*. Ahlak toplumsaldı ve göz önüne aldığı iyilik, bilimin göz önüne aldığı doğrudan daha mutlak değildi. İyilik, yakınlık içgüdüsünü, bencil içgüdülere egemen kılmak ve toplumsallığın, bireysellikten ağır basmasını sağlamaktı. Hak ve hukuk kavramı, hem yanlış, hem de ahlaka aykırıydı, çünkü mutlak bir bireysellik anlayışına dayanıyordu. Bu ahlaka göre insanlık, en yüce gerçektir. En karmaşık bilimin araştırma konusu olan insanlık, 1845'ten sonra gündün güne, en saygıdeğer gerçek, Büyük Varlık olarak görülmeye başlanmıştır. İnsanlık, bir hayvanbilim türünün art arda gelen üyelerinin toplamı değildir; hayvansal olmayan, düşüncenin içgüdü üstündeki egemenliğini sağlayan bir yaşam sürmüş kişilerin oluşturduğu bir topluluktur (Büyük Larousse 1986b; URL-32, 2002;).

Mihail Aleksandroviç Bakunin; (d. 30 Mayıs 1814, Premuhine, Rusya ö. 1 Temmuz 1876, Bern), anarşizmin 19. yüzyıldaki başlıca kuramcılarının biri olan Rus siyaset adamı. Karl Marx ile anlaşmazlığı, Avrupa devrimci hareketinde yıllarca süren bir bölünmeye yol açmıştır. *Bireyci anarşizme karşı kollektivist anarşizmi savunmuştur*. 1814-1876 yılları arasında yaşayan Bakunin evrim kanununu en yüksek kanun olarak görür. Devlet'i, özel mülkiyeti reddeder (URL-33, 2002).

Rudolf Von Jhering; 1818-1892 yılları arasında yaşamış ünlü Alman hukukçusudur. “Roma Hukukunun Ruhu”, “Hukuk İçin Savaş”, “Hukukta Gaye” adlı eserleri vardır. Hukukun adalet duygusunu ortaya çıkarmaya çalıştığını, hukukun

kaynağının hukukun amacında gizli olduğunu belirtmiştir. Hakimin yasaların sözsöz yorumundan çok *çatışan menfaatleri dengelemek* görevi olduğunu savunmuştur (URL-34, 2002).

Karl Marx-Friedrich Engels; Marksist hukuk görüşünün yaratıcısı olan Marx ve Engels ortaya attıkları görüşlerle tarihsel süreci etkilemişlerdir. Görüşleri ile hukuk, adalet, devlet kavramlarına tarihsel materyalizm açısından bakan bu düşünürler, diyalektik yöntemi hukuk teorilerine uygulayarak, hukukun ve devletin üst yapı kurumları olduğunu, alt yapının (ekonomi ve üretim biçiminin) etkisiyle oluştuğunu ortaya atmışlardır. Hegel'in diyalektiğini tersine çevirmişler, hukuksal sürecin sınıf savaşlarının etkisiyle geliştiğini, tez-antitez ve sentez süreçlerinin hukuk yaşamını belirlediğini savunmuşlardır (URL-35, 2002).

Leon Duguit (1859-1928); Bordeaux Üniversitesi anayasa profesörüdür. Sosyolojik bir hukuk teorisi kurmaya çalışmıştır. *Sosyal hayatın gözlenmesiyle* hukukun dayandığı temelin saptanabileceğini belirtmiştir. Metafizik anlayışları reddetmiştir. Duguit, hukukla toplumun sosyal koşulları ve hayatı arasındaki ilişkiye dikkati çekmek suretiyle hukuk teorisine önemli katkılarda bulunmuştur (Büyük Larousse 1986c; URL-36, 2002).

Hans Kelsen (1881-1973); Viyana okulunun kurucusudur. Devletler Genel hukuku konusundaki görüşleri önemli öncülüklerde bulunmuştur. Hukuk normlarının birleşmesinden bir çeşit *hukuk piramidi* meydana geldiğini ortaya koymuştur. Hukuk normunun niteliği konusunda, Kelsen'in görüşleri hukuk teorisine büyük katkılarda bulunmuştur. Çağdaş hukukta Kelsen'in hukuk sisteminin yarattığı etkinin bir benzerini başka bir hukuk teorisinde bulmak olanaklı değildir (Büyük Larousse 1986d; URL-37, 2002).

1.3.2.1.3. Türkiye'de Hukukçular

Türkiye'de hukukçuları İslamiyet hukuku dönemi hukukçuları, Tanzimat dönemi hukukçuları, Kurtuluş Savaşı ve İstiklal Mahkemeleri dönemi hukukçuları, günümüz Türkiye'si hukukçuları ve tabi ki Mustafa Kemal Atatürk ve hukuk başlıkları altında incelenebilir (URL-38, 2002). Ancak şunu unutmamak gerekir ki; Türk hukuk tarihinde sistemi etkileyecek çok fazla söylem yer almamıştır. Bunun belki de en büyük nedeni

Osmanlı hukukunun İslamiyet'e dayanması ve babadan oğula geçen padişahlık sistemidir. Bu yüzden hukukçulardan çok hukuk sistemi üzerinde durmak gerekir.

Osmanlı dönemi, tüm yetkilerini tanrıdan alan bir padişahın ülkeyi yönettiği bir dönemdir. Bu dönemde devletin dahi padişah karşısında bir hukuki varlığı yoktu. Osmanlı devletinin kuruluşundan Gülhane Hattı'nın okunmasına kadar olan bu devrede adalet dağıtımı bizzat padişahın yetkisindeydi. Ancak padişahın adalet işinde yardımcıları vardı. Bunlar Vezir-i azam, Şeyh'ül İslam, Divan-ı Hûmayun, ve Kazaskerdi. Kazaskerlik, Osmanlı Devleti'nde adalet işlerinde en yetkili makamdı. Kadıların tayini, kadıların verdikleri kararların temyizen incelenmesi görevleri vardı. Bugünün yüksek yargı organı ve adalet bakanlığı fonksiyonlarını taşımaktaydı. Kazaskerlik makamını 1.Murat kurmuştur. İlk kazasker Çandarlı Kara Halil'dir (URL-38, 2002).

Fatihin İstanbul'u almasından sonra kazaskerlik ikiye ayrılmış, ve "Rumeli Kazaskerliği" ve "Anadolu Kazaskerliği" haline gelmiştir. Kazasker rütbe olarak vezire eş değerdedi. Rumeli Kazaskerliği yüksek bir makamdı. İstanbul Kadılığı veya Anadolu Kazaskerliği yapmış kişiler Rumeli Kazaskeri olabilirdi. Anadolu Kazaskeri olmak için de İstanbul kadısı olmak veya büyük illerden birinde kadı olmak gerekirdi. "Koçi Bey Risalesi" adlı eserin yazarı Koçi Bey'e göre; "Bursa'dan Edirne'ye olur, Edirne'den İstanbul'a olur, İstanbul Kadısının yolu Anadolu Kazaskeri olmaktır." Kadılar ilk önce camilerde adalet dağıtırlardı. Daha sonra kendi evleri ve konaklarında bu görevi yerine getirdiler. 1543'ten sonra cami ya da kadının evinin yanına yapılan gösterişli binalarda kadılar görev yaptılar (Ortaylı, 1994; URL-38, 2002).

Tanzimat dönemine damgasını vuran şey kişinin mal, can, ırz ve konutunun tam bir güvenliğe kavuşturulmasıdır. Tanzimat dönemindeki demokratikleşme çabalarının, yürürlüğe konmak istenen hukuksal belgelerin temel hedefi işte bu insan hakları idi. Tanzimatçılar, ekonomik yönden de ülkeyi kalkındırmak istemişler, batılılaşma, endüstrileşme fikirlerini Osmanlı'nın gündemine getirmişlerdir. Bu dönemde özellikle ceza ve Ticaret Hukuku Batılılaştırıldı.Ancak devletin temelini oluşturan dinsel esaslara (şeriata) dokunulmadı. Yalnız bazı önemli şeriat kuralları İslam dünyasında ilk kez modern bir kanun biçiminde kaleme alınarak sistemleştirildi. Bunlardan biri de "mecelle"dir. (Göger, 1974; Bingöl, 1994; URL-39, 2002; URL-40, 2002).

Tanzimat döneminde devletin yapısı dinsel kaldı. Ulus fikri bu dönemin en ileri fikirlerinden birisiydi. Namık Kemal Paşa, Ziya Paşa bu dönemin önemli fikir adamları olarak yer aldı. 1876 yılında Osmanlı Devletinde ilk kez Anayasa ilan edildi. Meclis-i

Mebusan kuruldu (ilk meclis). Meclis-i Mebusan'ın üyelerini halk seçiyordu. Meclis üyeleri bazı yasaları önerebiliyorlardı. Bu meclisin karşısında ise padişah tarafından atamaları yapılarak oluşturulan Meclis-i Ayan vardı. Meclis-i Mebusan tarafından önerilen yasaları padişah veto edebiliyordu. Yasaların çıkarılmasında ve yürütme gücünün kullanılmasında padişah tek başına yetkiliydi (Göger, 1974; Bingöl, 1994; URL-39, 2002; URL-40, 2002).

Abdülhamit ve Abdülmecit'in hükümdarlıkları altında geçirilen bu dönem Osmanlı İmparatorluğu'nun toprak ve güç kaybettiği bir dönem olarak siyasal ve hukuksal yaşamda yerini almıştır. Bu hareketlerin dinamiği Batı'lı devletlerdi. Halk hareketine dayanmayan meşrutiyet dönemi padişahların ortadan kaldırmak için fırsat kolladığı bir süreç olmuştur (Tesal, 1980; URL-39, 2002; URL-40, 2002).

Kurtuluş Savaşı ve İstiklal Mahkemeleri döneminde en büyük siyasal ve hukuksal kaynaklık eden belge Amasya Tamimi'dir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kurtuluş Savaşı'nın merkezi idi. Bu dönemde ülkede (padişahın İstanbul'unu saymazsak) meclis hükümeti ve idaresi vardı. Yasama-yürütme-yargı erkleri Meclise aitti. Yani kuvvetler ayrılığı yoktu. Toplu mahkeme olan istiklal mahkemeleri, genellikle gezici mahkemelerdi. Olayın olduğu yer yanı sıra sanıkların yakalandığı yerlere giderek süratli bir şekilde yargılama yapan bu mahkemelerin kararları genellikle kesindi ve kararın infazı da geciktirilmeksizin yapılmaktaydı (Üçok, Mumcu, 1976). TBMM'nin Ankara'da Ulus semtinde bulunan ilk binası o tarihte İstiklal Mahkemesi olarak da kullanılmıştır (URL-41, 2002).

1.3.2.2. Hukuksal Metinler

Tarih içinde hukuksal metinler önemli yer tutmuştur. Yazının bulunuşu ile birlikte insanoğlu anlaşmalarını, ihtilaflarını çeşitli yerlere yazmış, kazımışlardır. Bunlar ilk başlarda taş ve kayalar iken daha sonra kağıtlar olmuştur. İlk çağlarda hukuksal metinlerin yanı sıra anlatıma yazının yanında şekiller, motif ve resimler de eşlik etmiştir. Kronolojik olarak dünyanın dört bir tarafında oluşturulmuş bu metinlerden bazıları şunlardır;

- MÖ 2350 Urukagina Kanunları (Mezopotamya)
- MÖ 1700 Hammurabi Kanunları (Babil)
- MÖ 1300 On Emir
- MÖ 1280 Manu'nun Yasaları (Hindistan)

- MÖ 550 Solon Kanunları (Atina)
- MÖ 399 Socrat'ın Söylemleri
- 529 Justinian Kanunları (Bizans)
- 653 T'ang Kanunları (Çin)
- 1215 Magna Carta (İngiltere)
- 1306 William Wallaces'ın Söylemleri (İskoçya)
- 1776 Bağımsızlık Bildirgesi (Amerika)
- 1778 Penal Yasaları (Avustralya)
- 1804 Napolyon Kanunları (Fransa)
- 1948 GATT (Birleşmiş Milletler) (The General Agreement on Tariffs and Trade)
(Sencer, 1986; Kalabalık,1999; URL-42, 2002; URL-43, 2002)

Türk tarihine bakıldığında ise İslamiyet'ten önceki Türk Hukuku esas itibariyle örf ve adet hukukudur. Hun, Göktürk ve Uygur hukukları yazılı bir kanundan yoksundur. Uygur hukuku açısından önem taşıyan “Kutadgu Bilig” dahi yazılı hukuk kaidesi getirememiştir.

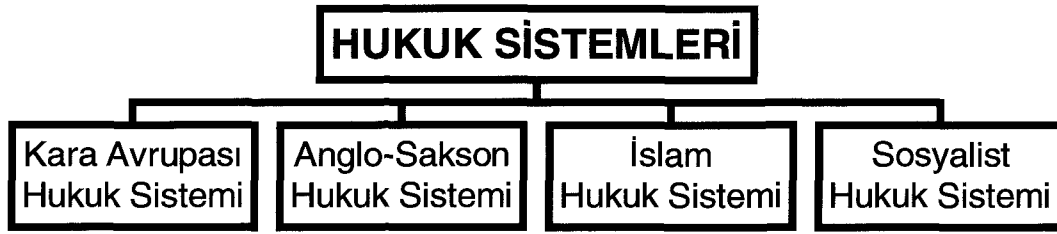
- 632 Kuran-ı Kerim
- 1839 Hattı Hümayun (Tanzimat Fermanı)
- 1856 Islahat Fermanı
- 1864 Mecelle
- 1926 yılında Türk Medeni Kanunu İsviçre'den, Ceza Kanunu İtalya'dan, Ceza Usul ve Ticaret Kanunu Almanya'dan, Medeni Usul İcra ve İflas Hukuku İsviçre'den, İdari Teşkilatın da Fransa'dan alınması ile bir Avrupa mozaiği oluşturulmuştur (Göger, 1974; Kalabalık, 1999; Deryal, 2000; URL-40, 2002; URL-43, 2002).

Bu hukuksal metinler ışığında bir çok ülkede kanunlaştırma hareketleri başlamıştır. Kanunlaştırma hareketlerinin temel amacı ülkenin hukuk kurallarında birliği ve kesinliği sağlamaktır (Güriz, 1994). Basit ve genel anlamı ile kanunlaştırma hukuk kurallarının yazılı hale getirilmesidir (Kalabalık, 1999).

Başta Avrupa'da olmak üzere, Amerika'da bir çok ülke kendi yazılı kanunlarını oluşturmaya başlamıştır. Türkiye'de bu akımın dışında kalmamış, özellikle Cumhuriyetin ilanından sonra hızla yazılı kanunlarını çıkarmaya başlamıştır.

1.3.2.3. Hukuk Sistemleri

Kanunlaşma hareketleri sonucunda oluşan kanunlar ülkelerin hukuk sistemlerini de belirlemiştir. Benzer kanunlar benzer hukuk sistemleri içinde yer almıştır. Bunun sonucunda da dünyada kabul edilen belli başlı dört hukuk sistemi oluşmuştur (Kalabalık,1999). Bu da yargı mekanlarının iç mekan organizasyonunu oldukça etkilemiştir.

Şekil 3 . Hukuk sistemleri

1.3.2.3.1. Kıta Avrupası Hukuk Sistemi

“Kara Avrupası” veya “Kıta Avrupası” deyimlerinden İngiltere’nin dışındaki Avrupa ülkeleri anlaşılır. Bu hukuk sisteminin kökenleri Roma Hukuku’na dayanır. Kıta Avrupasını teşkil eden ülkelerin hukukları arasında farklılıklar bulunmakla beraber, benzerlikler daha çoktur. Bu hukuk sistemine bağlı ülkeler diğer sistemlerden, bu ortak özellikleri sayesinde ayrılır. Bu ortak özellikler şunlardır;

Kıta Avrupası hukuk sistemi kanunlaştırılmıştır. Bu hukuk sisteminde hukuk kuralları büyük ölçüde yazılıdır. Kıta Avrupası sisteminde hukukun şekli kaynakları esas itibariyle kanun, tüzük, yönetmelik gibi yazılı kurallardan oluşmaktadır. Örf ve adet kuralları bu hukuk sisteminde hukukun tamamlayıcı kaynağı durumundadır. Dolayısıyla, içtihat hukukun esaslı kaynağı değildir. Bu nedenle, örf ve adet hukukun geçerliliği için, yazılı hukukun örf ve adet hukukunu tanıması gerekir. Kıta Avrupası sistemlerinde, Roma Hukuku’ndan beri özel hukuk-kamu hukuku ayrımı vardır. Bu sistemin en önemli özelliklerinden birisi de yargı ayrılığının söz konusu olmasıdır. Örneğin, bu sisteme dahil olan ülkemizde, idarenin işlem ve eylemlerinden kaynaklanan davalara idari yargıda, özel

kişilerin işlem ve eylemlerinden doğan davalara adli yargıda bakılmaktadır (Kalabalık, 1999).

1.3.2.3.2. Anglo-Sakson Hukuk Sistemi

İngiltere'de doğmuş olan bu sistem başta İngiltere (İskoçya hariç) olmak üzere ABD, Kanada, Avustralya, Güney Afrika, Hindistan ve eski İngiliz sömürgesi olan pek çok ülkede uygulanmaktadır. 1066 yılında istila edilen İngiltere'de, Normanlar tarafından adaleti dağıtmak için ülkenin değişik yerlerine gönderdikleri gezici hakimlerin, ülkenin değişik yörelerindeki örf ve adet kurallarından ihtiyaçlara en uygun olanlarını seçerek faydalanmaları sonucunda ortaya çıkan hukuka ortak hukuk (common law) denir. Oluşmasını ve gelişmesini XII. Yüzyılda tamamlayan Common Law, o tarihten beri hakimler tarafından uygulanmaktadır. Bu hukuk oldukça katı ve şekilcidir (Umur, 1997; Kalabalık, 1999).

Common Law mahkemelerinde çoğunlukla çok şiddetli bir nitelik taşıyan Common Law hükümlerinin, hakkaniyete ve nefaset (equity) kurallarına dayanılarak hafifletilmesi suretiyle oluşmuş hukuk kurallarına Equity Law denilmektedir. Common Law mahkemelerinde aradığını bulamayanlar Kral'a başvurmaya başlayınca, Kral bu dilekçeleri önce Curia Regis'te çözmeye çalışmıştır. Bu görev önceleri bir din adamı Piskopos olan Kralın Şansölyesi tarafından gerçekleştirilmiş, daha sonra kurulan bir mahkeme (Court of Chancery) tarafından yerine getirilmiştir. Şansölye mahkemesinin hüküm ve içtihatlarından doğan esaslar, Common Law karşıtı olan Equity Law'ı meydana getirmiştir. Biçimsel olan Common Law'ın eksikliklerini gidermek için geliştirilen hakkaniyet ve nefaset kurallarından oluşan Equity Law 1474 yılında tam anlamıyla belirginleşmiştir (Gözübüyük, 1991; Güriz, 1994; Kalabalık, 1999).

19. yüzyıldan bu tarafa ortaya çıkan yeni ekonomik ve sosyal sorunların üstesinden gelmek, "common law" veya "equity law" ile mümkün olmayınca, yasama yoluyla yeni kurallar konulmaya başlanmıştır. İşte yasama yoluyla kabul edilen bu kurallara "statute law" denilmektedir. Başka bir ifadeyle, "statute law", İngiliz parlamentosunun koyduğu kurallardan oluşmaktadır. Hakimler bunları da uygulamak zorundadır (Kalabalık, 1999).

İngiliz hukuk sisteminin, Kıta Avrupası hukuk sisteminden ayrılan bir takım özellikleri bulunmaktadır. Örneğin bu hukuk sistemi tedvin edilmemiştir. Yani kitap haline dönüştürülmemiştir. Hukuk kuralları çok sayıda mahkeme kararları ile örf ve adet

kurallarından oluşur. Her ne kadar 19. yüzyılda kanunlar çıkarılmaya başlanmış ise de bunların sayısı oldukça azdır. Bilindiği gibi, İngiltere'nin yazılı bir anayasası da yoktur. Örf ve adet hukuku hukukun asli kaynakları arasında yer alır. Bu hukuk sisteminde kamu hukuku özel hukuk ayrımı söz konusu değildir. Bazı mahkemelerde jüri sistemi uygulanmaktadır (Yurtcan, 1991; Güriz, 1994; Kalabalık,1999).

1.3.2.3.3. İslam Hukuk Sistemi

İslam dini beraberinde bir hukuk sisteminin de doğmasına yol açmıştır. İslam hukuku, dünyadaki diğer hukuk sistemleri gibi yavaş yavaş gelişmiştir. İslam hukukunun temelini, Araplar arasında yürürlükte olan örf ve adet hukuku meydana getirmiştir. Bu örf ve adetler daha yüksek ve ileri prensiplere bağlanarak sağlamlaştırılmıştır (Göger, 1974).

İslam Hukuku'nun diğer adı da fıkhıdır. İslam fıkhının hükümleri, kişinin, toplumun ve devletin yaşamını ele alıp, bunları işlemektir. İşlediği hükümlerden bir kısmı Allah ile kulları arasındaki ilişkilere bir kısmı da bireylerin birbirleriyle veya toplumla olan ilişkilerini düzenlemektedir. Bu nedenle fıkıh temelde iki bölüme ayrılır. İbadetler ve muameleler (hukuki tasarruflar). İslam hukukunun dine ait kurallarına “ibadet”, eşya ve borçlar hukukuna ait kurallara “muamelat”, evlenme ve boşanma ile ilgili kurallarına “münakalat”, miras hukukuna ait kurallarına “feraiz” ve ceza hukukuna ait kurallarına ise “ukubat” denilmektedir. İslam hukukunda hükümlerin başlıca kaynakları, Kur'an, sünnet, icma ve kıyastır. Görüldüğü gibi İslam hukukunun gerçek bir kanunlaştırmadan yoksundur (Göger, 1974; Gözübüyük, 1991; Kalabalık, 1999).

1.3.2.3.4. Sosyalist Hukuk Sistemi

Önce teori alanında oluşturulup geliştirilen, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Rusya'da ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra da Polonya, Çekoslovakya, Macaristan, Doğu Almanya, Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya, Çin ve Arnavutluk gibi bazı Orta ve Doğu Avrupa ile Asya ülkelerinde uygulama yeri bulan Sosyalist Hukuk Sistemi, diğer hukuk sistemlerinden farklı özelliklere sahip bulunmaktadır (Kalabalık, 1999).

Bu hukuk sisteminin özünde Maksizm yatar. Marksizm, toplumsal kurumlar arasında altyapı ve üst yapı kurumları diye ayırım yapar. Ekonomi altyapı kurumudur.

Ahlak, örf ve adet, din ve hukuk ise üst yapı kurumudur. Marksist teoriye göre, altyapı üstyapıyı belirler. Sosyalist görüşe göre, bir üst yapı kurumu olan hukuk ve hukuk düzeni, toplumun altyapı ve üstyapısının karşılıklı etkileşim süreci içerisinde oluşan hukuk kuralları ve hukuksal kurumlar ile oluşturulduğunu savunur, (Önen, 1988). Hukuk tamamen yönetenlerin elinde bir araçtır. Hukukun amacı adaleti sağlamak değil, toplumu değiştirmek, komünist toplum aşamasına geçmektir. Bu sistemde üretim araçlarının özel mülkiyetine izin verilmemiştir. Kişiler ancak kendi oturdukları evinin, bahçesinin ve arabasının sahibi olabilirler. Arazi, toprak altı sular, ormanlar devletin mülkiyetindedir. Sanayide belli başlı üretim araçları, taşıma ile iletişim araçları, bankalar, işletme malları ve devlet görevlerinin gerçekleşmesi için gerekli tüm mallar devletin mülkiyetindedir (Gözübüyük, 1991; Kalabalık, 1999).

Bu hukuk sisteminin uygulandığı ülkeler, 1980'li yıllardan itibaren yeniden yapılanmaya başlamış, 1990'lı yıllarda ise Kıta Avrupası hukuk sistemine benzer bir hukuk sistemine geçmiştir.

1.4. Adalet ve Yargı Kavramları

Adalet Kavramı

Adalet hukukun en temel amaçlarından bir tanesidir. Adalet kavramı çok genel ifadeyle üstün hukuk kuralları ve ideale uygunluk olarak tanımlanabilir. Toplum felsefesinin gelişmediği dönemlerde “adaletsizlik olmasaydı insanların adaletin ne olduğunu bilemeyecekleri” ileri sürülmüştür. Yunan düşüncesinde adalet, ahlak ve hukuk kavramları arasında bir ayrım yapılmamış ve adalet, iyilik sevgisi olarak da anlaşılmıştır. Bazı düşünür ve filozofların adalet hakkındaki yorumları şöyledir (Güriz, 1994; Bozkurt, 2000);

- ✓ Aristoteles, adaletin toplum hayatı ve devlet yönetimi bakımından önemi üzerinde durmuştur. Bu konuda onun savunduğu üç temel ilke dikkati çekmektedir. a) hukuk ve adalet toplumun ve devletin temelidir. b) hukuk ve ahlak devletin amaçlarıdır.c) hukuk ve adalet devlet yönetiminin egemen unsurlarıdır.
- ✓ Ünlü Roma hukukçusu Ulpian adaleti, “herkese kendi payına düşeni vermek hususundaki sonsuz ve sürekli çaba olarak” nitelendirmiştir.

- ✓ Hollandalı hukukçu Hugo Grotius adaleti “söze bağlılık” formülü içinde değerlendirmiştir.
- ✓ İngiliz düşünürü Hobbes’da sözleşmeye uymamayı adaletsizlik saymıştır.
- ✓ Alman filozof Kant ise adalet konusunu incelerken üç ayrı ilkeye dikkati çekmektedir: Bunlar Roma hukukçularının üzerinde durduğu “şerefli yaşa!, kimseye zarar verme!, herkese payına düşeni ver!” ödevleridir.

Adalet kavramındaki belirsizlik, özellikle XX. yüzyılda, adalet konusunu değerlendirirken ve açıklarken adaletsizlik üzerinde fikir yürütülmesi yönteminin uygulanmasına neden olmuştur .

Bu yaklaşıma göre, adalet sadece soyut bir kavram değildir. Fakat hayati bir güçtür. Ancak "adalet duygusu" yerine "adaletsizlik duygusu" terimini kullanmak daha doğrudur. İnsanın adalet konusundaki ilgisi soyut nitelik taşır. Bununla birlikte adaletsizlik karşısında insan davranışı tamamen farklıdır. Adaletsizliğe karşı insanda canlı ve güçlü bir tepki uyandırdığı görülür. Başka bir ifade ile, hangi çözümün adalete uygun olduğunu saptamak zor olsa bile, belirli çözümün adalete aykırılığını saptamak kolaydır (Güriz, 1994).

Yargı Kavramı

Yargı işlevi, devletin, hukuk düzeninin gerçekleştirilmesi ve devamlılığının sağlanması amacıyla gider. Hukuk kurallarının ihlali durumunda, kuralları ihlal edenin cezalandırılması, mağdur olan kişinin haklarının savunulması için adaletin sağlanması gerekir. İşte bu durumda adaletin gerçekleşmesi için yargılama işlevi devreye girer. Ancak yargılama ya da yargı işlevi sadece bu anlamda ele alınmaz.

O halde yargı işlevi organik ve maddi anlamda olmak üzere iki şekilde tanımlanabilir. Yukarıdaki paragrafta açıklandığı şekilde ele alınırsa, mahkemelerin her türlü faaliyetini ifade eden bir kavram olarak ortaya çıkar. Bu organik tanımdır. Ancak mahkemelerin bütün faaliyetleri yargısal nitelik taşımaz. Onların kalem işlerinin yürütülmesi ve personelin yönetimi gibi idari nitelikli faaliyetleri de vardır. Bu da maddi tanımdır. Her iki ölçüt esas alındığında, yargı işlevi, objektif hukukun (soyut hukuk kurallarının) bağımsız ve tarafsız yargı organları (mahkemeler) tarafından, yargısal usullere uyarak, somut bir olaya uygulanması şeklinde tanımlanabilir (Arslan, Tanrıver, 1996).

1.5. Suç ve Ceza Kavramları

Suç, hukuk kurallarının toplum için zararlı ve tehlikeli görerek yasakladığı ve cezai yaptırıma bağladığı eylemdir (Bozkurt, 2000). Suçun geçerli olabilmesi için, kişinin akli idaresine sahip olması, yapılan eylemin hukuk kurallarına aykırı olması, karşı tarafın zarar görmesi ve yaptırım olarak bir cezanın uygulanmasını gerektiren bir eylem olması gerekmektedir (Alacakaptan, 1970).

Tarih sürecine baktığımızda suçlar, kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Onları insanlar hukuk kuralı koyarak yaratmış değildir. Tarihte ilk suçlar, kan davası ve kişisel öçlerdir. Bir grup suçtan zarar görünce, bunu yapan kişinin içinde bulunduğu gruba karşı harekete geçmiştir. Savaş ve çatışma dönemlerinde önem kazanan ihanet ve sadakatsizlik ise en eski ve evrensel suçların başında gelir (Tosun, 1982).

İkel toplumlarda, suçun cezalandırılması rahip-başkan tarafından yapılıyordu. Suçluların cezalandırılması uzun yıllar din ve ahlak kurallarının etkisi altında kalmıştır. Modern sanayi toplumlarıyla birlikte suçlarla ilgili olarak ortaya çıkan bir gelişme, mülkiyet hakkını korumaya yönelik ceza kanunlarının büyük oranda artmasıdır (Güriz, 1994).

Ceza ise, çağdaş görünüşte, suç işleyen kişiye, çeşitli yapıcı amaçları gerçekleştirmesi için uygulanan ve esasında kişiyi bir takım yoksunluklara tabi kılan bir müeyyidedir; yoksunluklara tabi kılıcı olması nedeniyle ıstırap, zorluk çektiren özelliği vardır (Bozkurt, 2000).

Suç işleyenlerin cezalandırılması her toplumda her dönemde görülmektedir. Ceza hukukunun nitelik bakımından en eski hukuk dalı olduğu söylenebilir. İkel toplumlarda suç sayılan fiil toplum üyelerinden birisi tarafından ister topluma karşı, ister toplum üyelerinden bir başkasına karşı işlensin, rahip-başkan suçluyu cezalandırıyordu. Suç sayılan fiiller ve bu fiillere karşı uygulanacak yaptırımlar toplumda geçerli, örf ve adet kuralları göz önünde bulundurularak rahip-başkan tarafından belirleniyordu. İkel ceza hukukunun ayırıcı özelliklerinden birisi, doğa üstü güçlerin hukuk hayatındaki etkinliğidir. Güney Pasifik'te ilkel Noit-Cif kabilesinde yapılan sosyolojik ve antropolojik araştırmalar kabilenin örf ve adetine ters davranış yapan kişinin kınandığını ve toplumca cezalandırıldığını ortaya koymuş bulunmaktadır. Bu kabileden suç işleyen kişi, kutsal sayılan şeylere karşı gelmiş sayılıyor ve onun bu durumdan kurtarılması gerektiğine inanılıyordu. Uygulanacak ceza ise geçerli örf ve adet kuralına göre kabile başkanı

tarafından belirleniyordu. Bununla birlikte bir kabile üyesinin başka bir kabile üyesine karşı suç sayılan bir fiili işlemesi halinde, üstün ve ortak bir iktidar bulunmadığı için failin cezalandırılması imkansızlaşıyordu. Bu durumda ortaklaşa sorumluluk esası dolayısıyla bir kabilenin diğerinden öç alması yoluna gidiliyordu. Daha sonraları öç alma yerine kabilelerin anlaşması ve uyuşmazlığın bu şekilde çözülmesi usulü benimsenmiştir (Güriz, 1994).

Ancak cezalandırma yetkisinin devlet tekeline geçmesi oldukça uzun bir gelişim süreci sonunda gerçekleşebilmiştir (Güriz, 1994). Cezalandırma hakkı günümüz toplumunda, çağımız hukukuna göre devlete aittir. Başka bir ifade ile cezalandırma devlet tekeli altındadır. Acaba devletin cezalandırma yetkisi nereden gelmektedir? Bu konuyla ilgili geliştirilen teorilerde bazıları ve gerekçeleri şunlardır (Güriz, 1994; Bozkurt, 2000);

*Tanrısal İrade Teorisi

Bu yaklaşıma göre hukuk düzeni Tanrısal iradenin eseri ve sonucudur. Devlet, insanların Tanrının gösterdiği doğrultuda hayatlarını sürdürmelerini sağlayan bir kuruluştur. Tanrısal irade yeryüzünde devlet aracılığı ile gerçekleşir. Suç, Tanrısal iradeye aykırı bir davranıştır. Bu nedenle hukukun suç saydığı fiille, dinin günah olarak nitelendirdiği davranış arasında bir paralellik hatta özdeşlik vardır. Cezanın amacı ihlal edilen hukuk düzenini yeniden kurmak değildir, suç işleyerek Tanrı iradesine karşı gelen kişisel iradenin cezalandırılmasıdır. Suç işleyen kişi kötülük yapmıştır. Kötülüğe karşı kötülük yapmak adaletin gerçekleşmesini sağlar. Bu teori, hukuk düzenini ve devletin cezalandırma hakkını (yetkisini) dine dayandırmak amacını gütmektedir. Modern devletin ayırıcı niteliklerinden olan laiklik ilkesine ters düşmektedir.

*Sosyal Sözleşme Teorisi

İnsanların devleti oluştururken aralarında sosyal bir sözleşme yaptıkları varsayımı, sözleşme teorisinin önemli özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar devlet denilen organizasyonu oluştururken birbirlerinin haklarına saygı göstermeyi de kabul etmişlerdir.

Hukuk varlığını sözleşmeden alır. Hukuka karşı gelinmesi sosyal sözleşmenin ihlal edilmesi anlamına gelir. Sosyal sözleşmeye göre kurulan ve sosyal sözleşmeyi korumakla yükümlü olan devlet kendi temeline karşı çıkan kişiyi cezalandırmak hakkına sahiptir .

*Mutlak Adalet Teorisi

Bu teoriye göre, ceza, insanların vicdanlarına hitap eden adaletin yerine getirilmesi emrinin bir sonucudur. Cezanın bir amacı olamaz. Çünkü cezanın kendisi amaçtır. Adalet teorisini savunanlar, suçlunun topluma aykırı davranışı dolayısıyla ödeyeceği bir borcu bulunduğunu ve toplumun bu borcu tahsil ettiğini ileri sürmektedir. Bu teorinin klasik temsilcisi Alman düşünürü Kant'tır. Kant'a göre, hukuk, genel hürriyet kanununa göre kişilerin hürriyetlerini uzlaştırmak amacını takip eder.

*Hegel'in Teorisi

Alman filozofu *Hegel*, hukuka aykırı fiilin aşırı biçiminin cürüm şeklinde ortaya çıktığını savunmaktadır. *Hegel*, cezanın sadece caydırıcı olmasının veya yalnızca suçluyu ıslah edici olmasının savunulamayacağı fikrindedir. Ona göre ceza başlı başına mutlak bir amaçtır.

Bu teoriye göre cezanın fonksiyonu, mutlak adalet değildir. Fakat ihlal edilen bir hakkın yerine getirilmesi, tamir edilmesi yani onarılmasıdır.

*Meşru Savunma Teorisi

Kişinin kendisine tecavüz edene karşı kendini koruma hakkı vardır. Meşru savunma teorisine göre, devletin cezalandırma hakkı meşru savunma esasından doğar. Toplum hayatının oluşmasından ve devletin kurulmasından sonra insanlar tabiat durumunda iken sahip buldukları kendilerini savunma hakkını devlete devretmişlerdir.

Sosyal sözleşme teorisine bağlı bir yorum biçimi olan bu teoriye göre, sosyal sözleşme ile devlete bırakılan iktidar "suçluları cezalandırmaktan ibaret" sayılabilir.

*Sosyolojik Teori

Devlet toplumu zarar verici fiillerden korumakla yükümlüdür. Suç, toplum hayatının sükun ve uyum içinde devamına ters düşen bir olaydır. Devletin cezalandırma hakkı, cezalandırma, toplumu zararlı hareketlere karşı koruma aracı olduğu için meşru sayılmak gerekir. Suçu önlemek devletin ödevidir. Devletin cezalandırma hakkını meşru kılan da bu durumdur.

*Faydacı Teori

Bu anlayışa göre, hukukun pozitif ve negatif olmak üzere iki temel ödevi vardır. Hukukun pozitif ödevi toplum mutluluğu için gerekli şartların sağlanmasını ve imkanların yaratılmasını öngörür. Hukukun negatif ödevi, insanların zararlı davranışlarını önlemek yoluyla topluma ıstırap veren etkenleri azaltmaktır. Hukukun negatif ödevi, pozitif ödevinden temelde farklı değildir. Çünkü topluma zarar veren hareketleri önlemek, toplum mutluluğunun çoğalmasına yardımcı olur. Toplumun oluşturan insanların mutluluğu asıl hedef olduğuna göre ceza vermek yoluna zorunluluk olmadıkça başvurmamak gerekir.

Bu teoriler doğrultusunda uygulanacak olan cezanın bir amacı olmalıdır. Ceza, maksadı ne olursa olsun, sırf bireyden öğ almak için ona ıstırap veren bir araç değil, zarar vermiş bulunan fiil ve onun failine karşı bir çeşit sosyal tepki sayılmaktadır. Tarihte olduğu gibi bugün de ceza tedbirleri öldürmek, sürgün etmek veya hapsedmek suretiyle toplumdan ayırma, bedenen işkence etme veya azap verme, sosyal bakımdan zararlara uğratma şeklinde görülür. Tarihten ve devirden devire bu tedbir ve metotlardan bazıları daha fazla önem kazanmıştır. Bugünkü ceza hukukunda en çok yer işgal eden cezalar hürriyeti bağlayıcı cezaları mümkün olduğu kadar başka nitelikteki seçeneklere çevirmektir (Bozkurt, 2000).

Bu durumda cezalandırmanın üç temel amacı vardır. Mutlak adaleti sağlamak, suç işlenmeden önlemek ve suç işleyeni ıslah etmektir (Güriz, 1994).

Mutlak Adalet Teorisi; Cezanın amacını suçtan zarar gören kişi veya kişilerle suçtan zarar gören toplumun uğradığı zararın giderilmesinde arar.

Önleme Teorisi; Sadece cezalandırılan kişiyi suç işlemekten uzaklaştırmak söz konusu olmamakta (özel önleme), başkalarını da suç işlemekten alıkoymak amacı göz önünde tutulmaktadır (genel önleme). Önleme yönteminin bir diğer amacı mahkeme tarafından verilen kararlar toplumun hukuku çiğneyenlere karşı olan nefretini dile getirmek ve toplumsal tepkiyi (reaksiyonu) tatmin etmektir.

İslâh Teorisi; Cezanın amacının suçluyu ıslâh etmek olduğunu kabul eder. Hırsız başkasına ait malı çaldığı için değil, bir daha hırsızlık yapmayacak bir insan haline getirilmek için cezalandırılmaktadır.

Buna göre ceza tanımının temel nitelikleri (Güriz, 1994);

- ✓ Ceza normal olarak haz verici olmayan sonuçlar içermelidir.
- ✓ Ceza verilmesi için hukuk kuralına bir aykırılık olmalıdır.

- ✓ Ceza uygulaması bakımından, yalnızca suç sayılan fiilin değil, bu fiil için öngörülen cezanın da kanun koyucu tarafından saptanması gereklidir .
- ✓ Ceza kural olarak devletin yetkili kıldığı yargı organlarınca yargılama sonunda belirlenmelidir .
- ✓ Devletin yetkili kıldığı yargı organlarınca belirlenen ceza, gene devletin görevlendirdiği organlar tarafından uygulanmalıdır
- ✓ Suç işleyen kişinin kendi kendisini cezalandırması şeklinde bir uygulama çağımız hukuku açısından söz konusu olamaz.
- ✓ Cezalandırma için suç sayılan fiilin suçlu tarafından iradi olarak işlenmesi ve suçlunun kusurlu olması gereklidir. "Suçlunun isteseydi suçu işlemeyeceği" varsayımı kişisel ceza sorumluluğu için temel ilkedir.

1.6. Türk Hukuk Sistemi

Türk hukuk sistemi Kıta Avrupası hukuk sistemi ile büyük benzerlikler göstermektedir. Yargı mekanlarının işleyişini ve mekan organizasyonunu çözümleyebilmek için hukukun işleyiş biçiminin bilinmesi gerekir. Bunun için de Türkiye örnek model olarak incelenmiştir. Türkiye'deki yargı sistemi irdelenirken yargı mekanları ve mahkeme kavramından yola çıkılarak geleneksel yargı sisteminden modern yargı sistemine geçiş süreci incelenerek mahkemeler sınıflandırılacak ve işlev şeması oluşturulmaya çalışılacaktır. Bunun için de mahkemelerde bulunan işlevler ve kullanıcı mekanları tespit edilecektir.

1.6.1. Yargı Mekanları ve Mahkeme Kavramı

Yargı kavramından bahsedilirken (s:24) yargı işlevinin adaleti sağlamadaki önemi üzerinde durulmuştu. Kişiler, kurumlar, bireyler ya da topluluklar arası uyuşmazlıkların çözümünü üretmek; her hangi bir nedenle bozulan hukuk düzenini yeniden sağlamak; kararlarıyla adaleti ve hukuk düzenini kurma işlevi yargı kurumuna verilmiştir. Yargılama işlevi için gerekli olan bu mekan ya da diğer bir deyişle yargı kurumu ise mahkemelerdir.

Anayasamızın 9. maddesinde, yargı işlevinin, mahkemeler aracılığı ile yerine getirileceği açıkça hükme bağlanmıştır. Bu durumda mahkeme kavramından ne anlaşılması

gerektiği üzerinde de durulması gerekir. Mahkeme, etimolojik olarak, "hüküm" kökünden türemiş olup; genel olarak "hüküm verilen yer", "muhakeme yapılan yer" anlamlarına gelir. Dar ve teknik anlamda mahkeme ise, devlet tarafından görevlendirilen ve adalet dağıtımını işiyle uğraşan yargılama yerlerini ifade eder. Mahkemeler, hukuki ve statüleri itibarıyla, devlet kuruluşlarıdır; onlar devlete ait temel bir işlev olan yargı işlevini yerine getirmeyi üstlenmişlerdir. Bu nedenle, mahkemelerin yargı işlevinin yerine getirilmesine yönelik faaliyetleri, doğrudan doğruya devletin yargısal faaliyeti olarak nitelendirilir (Kuru, vd., 1989; Arslan, Tanrıver, 1996).

1.6.2. Türkiye’de Geleneksel Yargı Sisteminden Modern Yargı Sistemine Geçiş ve Mahkemelerin Gelişimi

Ülkemizde tarih öncesi ve sonrası devirde pek çok toplum hüküm sürmüştür. Hepsinin de kendilerine özgü yargı sistemi olmuştur. Ancak burada Türkiye’nin bugünkü yargı sistemi ile Osmanlı Devleti ve Osmanlı Devleti’nin yararlandığı Selçuklular ve Selçukluların da esinlendiği Oğuzlar, Abbasiler ve Moğolların yargı sistemine kısaca değinilecektir.

Oğuzlar döneminde (552-745) yerleşik toplum düzeninden ziyade göçebe halinde yaşam sürdürüldüğü için önceleri belli bir hukuk düzeni bulunmuyordu. Uyuşmazlıklarda "türe" ye gidiliyordu. Türe üç kaynaktan oluşuyordu; halk içinde doğan anane, örf ve adet, Han’ın fermanı (yarluk), Oymak beylerinin oluşturduğu kurultayda alınan kararlar (Bingöl, 1994).

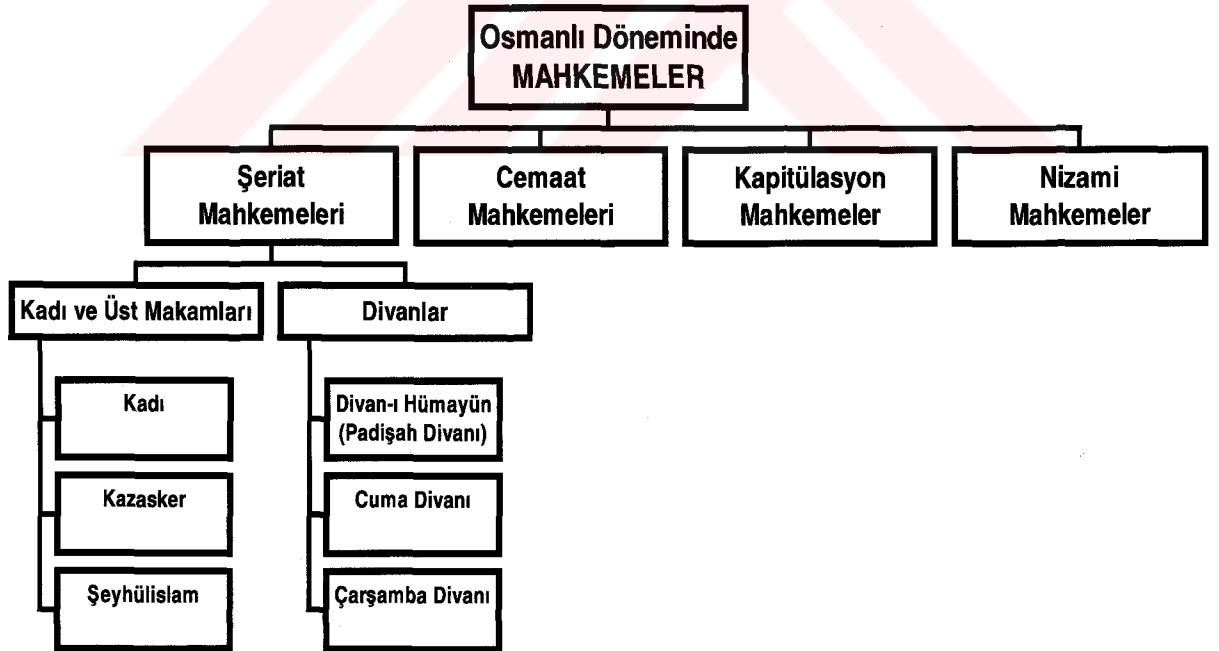
Emeviler ve Abbasiler döneminde İslamiyet’in kabulü ile Hz. Peygamber yargının başı olarak yargı görevini Kur’an hükümlerine göre çözümlüyordu. Peygamberin ölümünden sonra Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali halife olmuştur. Bundan sonra halifelik Emeviler, Abbasiler, Memlûklar sonrada Osmanlılara geçmiştir. Yargı sistemine gelince tek yetki halifede idi. Halife gerekli durumlarda valiyi yargı görevine atayabiliyordu. Aynı şekilde vali de daha küçük bölgelere kadı atayabiliyordu. İslamda mahkemeler tek dereceli olduğundan kadının verdiği karar kesindi. Yargılamanın yapıldığı belli bir bina yoktu. Kadı camide, pazarda, evde ve benzeri yerlerde tarafları kabul ederek uyuşmazlıkları çözüyordu. İslamda diğer yargı mercileri şöyle idi; 1. Mezalim (haksızlıklara karşı yakınma) mahkemesi, 2. Muhtesiplerin (belediye memuru) yargı işlemleri, 3. Şurta (polis) mahkemeleri, 4. Kadı-ı Asker (askeri yargı) (Bingöl, 1994).

Moğollar döneminde Moğol İmparatorluğunun kurucusu Cengiz Han'ın koyduğu yasalar esas alınırdı. Moğollarda siyasi, idari, örfi ve askeri mahkeme işlerine “yargucu” veya “emiri yargu” denilen hakimler bakardı. Cengiz'in emirleri ile çelik levhalar üzerine yazılan yasaların tümüne “Yasamei Büzürk” denilirdi (Bingöl, 1994).

Selçuklular yargı sistemlerini ataları olan Oğuzları “türe”leri ile akınlarına uğradıkları Moğolların “yasayı büzürk”ünden; müslümanlığı kabul etmeleri nedeniyle de Kuran'dan ve Abbasilerin yargı sistemlerinden esinlenerek oluşturmuşlardır. Selçukluların yargı sistemi hakkında en güzel bilgiler bu devlette 1064 yılından itibaren 29 yıl vezirlik yapan Nizamül Mülk'ün devletin yönetimini anlatan “Siyasetname” adlı eserinde bulunmaktadır (Üçok, Mumcu, 1976; Bingöl, 1994).

Osmanlı döneminden Cumhuriyet dönemine kadar olan gelişme daha ayrıntılı olarak 1.3.2.1.3. Türkiye’de Hukukçular başlığı altında, kanunsal gelişme ise 1.3.2.2. Hukuksal Metinler başlığı altında incelenmiştir.

Osmanlı Dönemi’nde yargı sistemi Selçuklulardaki uygulamaların Osmanlı Devletine geçmesiyle oluşmuştur. Osmanlı döneminde mahkemeler teşkilatı aşağıdaki gibidir (Üçok, Mumcu, 1976; Bingöl, 1994; URL-40, 2002).

Şekil 4. Osmanlı dönemi mahkemelerinin sınıflandırılması

Osmanlı döneminde bugünkü yargı sistemimizdeki gibi adli yargı, idari yargı, askeri yargı ayrımları yapılmıştır. Bugünkü “Yargıtay”a karşılık Divan-ı Ahkâm-ı Adliye”, “Danıştay”a karşılık “Şurayı Devlet”, “Anayasa Mahkemesi”ne karşılık “Divan-ı Âli” bulunmaktadır (Bingöl, 1994; URL-40, 2002).

Sultan 2.Abdülhamit zamanında Kanun-i Esasi (1876) hazırlandı ve yürürlüğe girdi. Bu bir ferman anayasadır. Bu Anayasa ile Yasama Organı Meclis-i Umumi adında bir Meclis oldu. Bu Meclis kendi içinde Heyet-i Ayan ve Heyet-i Mebusan olarak ikiye ayrılmıştır. Heyet-i Ayan, Padişah tarafından atanan, saygın kişilerden oluşmakta ve ömür boyu görev yapmaktadır. Heyet-i Mebusan ise her ellibin erkek nüfusa bir temsilci olarak dört yıl için genel oylama ile seçilmektedir.

Osmanlı Devletinin I. Dünya Savaşında yıkılması ve Kurtuluş Savaşı sırasında İstanbul’daki Mebusan Meclisinin düşman tarafından kapatılması sebebiyle, Mustafa Kemal Atatürk’ün girişimleri ile Misak-i Milli sınırları içinden seçilmiş vekillerin katılımı ile 23 Nisan 1920 tarihinde Ankara’da, Büyük Millet Meclisi toplanmıştır. Çabuk ve etkili kararların çıkabilmesi için Meclis Hükümeti Sistemi uygulanmıştır. Meclis Başkanı ve aynı zamanda Devlet Başkanı olarak Mustafa Kemal Atatürk seçilmiştir.

20 Ocak 1921 tarihinde ilk anayasamız ilan edildi. Teşkilat-i Esasiye adli kanunun en önemli özelliği, "Milli Egemenlik" prensibine ülkemizde ilk kez yer vermesidir. Tasarının birinci maddesi "Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir" der. Kuvvetler birliği ilkesine dayanır. Kısa ve klasik hakları içermeyen bir anayasadır. O zamanki olağanüstü halin gerektirdiği şekilde oluşturulmuştur. Klasik temsil usulü benimsenmiştir.

20 Nisan 1924 tarihinde Cumhuriyetin ilk anayasası ilan edildi. 1921 Anayasasında, eksik bırakılan Klasik Hak ve Özgürlüklere bu anayasada yer verilmiş, Kuvvetler Ayrılığı Prensibi getirilmiştir. Ayrıca Devlet Başkanlığı ve Başbakanlık Makamları oluşturulmuştur. Bu anayasa, Meclis Hükümeti Sisteminden Parlamenter Sisteme geçişi sağlamıştır.

1946 yılında Türkiye’de ilk demokratik seçimler yapılmış ve Demokrat Parti iktidara gelmiştir. Türkiye’de 1960 ve 1980 yıllarında iki kez askeri darbe olmuş ve ardından birer kurucu anayasa niteliğinde olan 1961 ve 1982 Anayasalara hazırlanmıştır (Atalay, 2003).

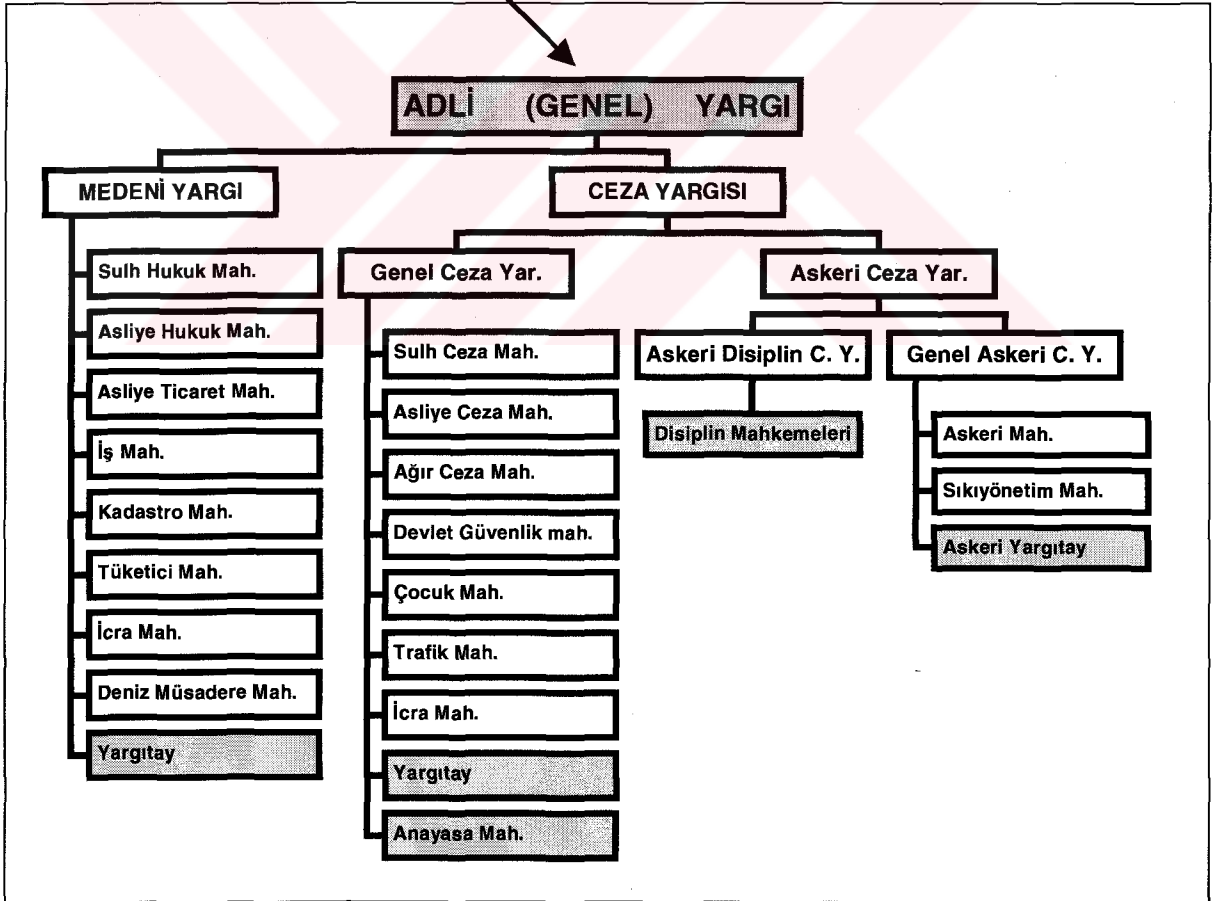
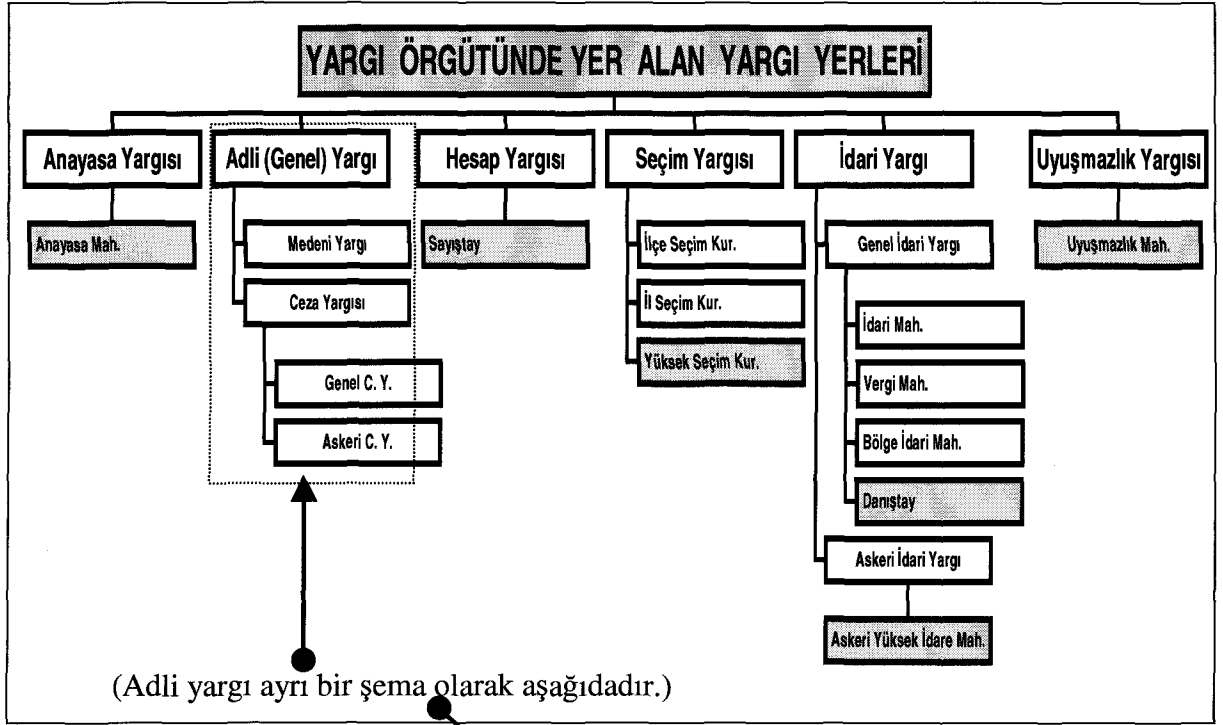
1.6.3. Günümüz Türkiye'sinde Mahkemeler Teşkilatı

Türk Hukuk Sistemimiz ile ilgili ana prensipler, 1982 Anayasamızın “yargı” başlıklı Üçüncü Bölümü’nde 138 ve 160. maddeler arasındaki 23 ayrı maddede yer almaktadır. Bu doğrultuda mahkemeler, farklı ölçütler esas alındığında farklı olarak sınıflandırılabilirler. Bu sınıflama aşağıdaki şemada gösterilmiştir (Kuru, vd., 1989; Bingöl, 1994; Arslan, Tanrıver, 1996).

Şekil 5. Mahkemelerin değişik ölçütlere göre sınıflandırılması

Bu sınıflama esas alındığında yargı örgütünde yer alan yargı yerlerini daha açık olarak belirten bir şema yapmak faydalı olacaktır (Şekil 6). Yine şemada yer alan yargı yerlerinin hangilerinin il, hangilerinin ilçe, hangilerinin bölge, hangilerinin başkentte bulduklarını, hangilerinin özel, hangilerinin genel mahkeme olduğunu, hangilerinin ilk derece, hangilerinin üst derece mahkemesi olduğunu, hangilerinin tek, hangilerinin çok hakimli olduklarını, hangi mahkemelerde savcılık biriminin bulunup bulunmadığını tam olarak belirtmek için ayrı bir şema daha hazırlanmıştır (Şekil 7). Bu şemalar sayesinde tez çalışmasının sonunda bir adliye sarayı tasarımı için program oluşturulması ve gerekli mekanların tespiti amaçlanmıştır (Şemalar belirtilen kaynaklardan faydalanılarak hazırlanmıştır.) (Kuru, vd., 1989; Kunter, 1989; Bingöl, 1994; Arslan, Tanrıver, 1996; Kalabalık, 1999; Deryal, 2000).

Şekil 6. Yargı örgütünde yer alan yargı yerleri ve adli yargı içinde yer alan yargı yerleri
(Koyu renk en üst yargı makamını ifade etmektedir.)

MAHKEMELER	Buldukları yere göre				Yargı sistemine ilişkin derecelenmeye göre		Üstlendikleri görevlerine göre		Kuruluş ve çalışma biçimlerine göre		Savcılık birimi bulunan mahkemeler
	İlçe	İl	Bölge	Başkent	Genel	Özel	İlk derece	Üst derece	Tek hakimli	Çok hakimli	
Sulh hukuk	X	X			X		X		X		
Asliye hukuk	X	X			X		X		X		
Asliye ticaret		X			X		X			X	
İş		X				X	X		X		
Kadastro	X	X				X	X		X		
Tüketici			X			X	X		X		
İcra tetkik	X	X				X	X		X		
Deniz müsadere			X			X	X			X	X
Yüksek deniz mü.				X		X		X		X	X
Yargıtay				X	bağımsız			X		X	X
Sulh ceza	X	X			X		X		X		
Asliye ceza	X	X			X		X		X		X
Ağır ceza		X			X		X			X	X
İcra tetkik(ceza)	X	X				X	X		X		
Devlet güvenlik			X			X	X			X	X
Çocuk			X			X	X			X	X
Trafik			X			X	X		X		
Anayasa				X	bağımsız			X		X	
İdare			X		X		X		X	X	
Bölge idare			X		X			X		X	
Vergi			X		X		X		X	X	
Danıştay				X		X		X		X	X
İlçe seçim kurulu	X				X		X			X	
İl seçim kurulu		X			X		X			X	
Yüksek seçim k.				X	X			X		X	
Disiplin			X			X	X			X	
Askeri			X			X	X			X	X
Sıkıyönetim			X			X	X			X	X
Askeri Yargıtay				X	bağımsız			X		X	X
Uyuşmazlık				X		X		X		X	X
Sayıştay				X		X		X		X	X

Şekil 7. Mahkemelerin sınıflandırılması

Şemaya bağlı olarak şunu belirtmek gerekir ki, hem il hem de ilçelerde bulunan mahkemeler, nüfusu yüz bini geçen ilçelerde ve adli iş yoğunluğuna bağlı olarak illerde birden fazla bulunabilirler. Şemada bir başka dikkati çeken nokta da, idare ve vergi mahkemelerinin hem tek hakimli, hem de çok hakimli olmalarıdır. Bunun nedeni tek hakimli idare ve vergi mahkemelerinin üst derece yargı makamının bölge idare mahkemeleri, çok hakimli idare ve vergi mahkemelerinin üst derece yargı makamının Danıştay olmasıdır.

Bu bilgilerin yanı sıra bir adliye binasındaki mekanların ne işleve sahip olduklarını bilmenin faydalı olacağı düşüncesi ile genel bilgi kapsamında mahkemelerin görev ve yetkilerinden kısaca bahsedilecektir. Esas olarak mahkemelerin kuruluşu, görevleri ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri anayasamızın 142. maddesiyle düzenlenmiştir.

Sulh hukuk mahkemesi: İflas davaları ve vakfa ilişkin davalar hariç olmak üzere, malvarlığı hukukundan doğan, değer veya miktarı dört milyon değeri geçmeyen davalar ile dava konusu şeyin değeri ve miktarı ne olursa olsun kanunların tek tek saymış olduğu dava ve işlere bakar.

Asliye hukuk mahkemesi: Sulh Hukuk Mahkemelerinin görevi dışında kalan bütün davalara ve işlere bakmakla görevlidirler. Yani malvarlığı ve şahıs varlığı haklarından doğan davalara bakar. Aynı bir ticaret mahkemesi bulunmayan yerlerde o yer asliye hukuk mahkemesi aynı zamanda ticaret mahkemesi sayılır ve ticari davalara da bakar.

Asliye ticaret mahkemesi: Değeri veya miktarı dört milyon lirayı geçen ticari davalara bakar.

İş mahkemesi: İş davalarına bakar. İş veren ve işçi arasındaki uyuşmazlıkları çözmekle yükümlüdür.

Tapu-kadastro mahkemesi: Tapu ve kadastro ile ilgili uyuşmazlıkları çözer.

Tüketici mahkemesi: Tüketicici Korunması Hakkında Kanun'un uygulanması ile ilgili olarak ortaya çıkacak her türlü uyuşmazlığı çözmektir.

İcra tetkik mahkemesi: Kendilerine bağlı olan İcra ve İflas Dairelerinin muameleleri ile ilgili itirazları ve bu dairelerin görevlileriyle alakalı şikayetleri değerlendirerek bir sonuca bağlarlar. Ayrıca İcra İflas Kanunu'nun 331. ve devamı maddelerinde düzenlenen icra ve iflas suçlarına ilişkin tahkikatları yürüterek sorumluları hakkında yasada öngörülen cezaları tertip ederler.

Deniz müsadere mahkemesi: Denizde zabt ve müsadere hukukuna ilişkin tedbirlerin, kanuna uygunluğunu denetlemek olan bu mahkemelerin üst derece yargı yeri yüksek deniz müsadere mahkemesidir.

Yargıtay: Adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı makamına bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme yeridir. Ayrıca Yargıtay, kanunlarda gösterilen kimseler aleyhindeki görevden doğan tazminat davalarına ve bunların kişisel suçlarına ait ceza davalarına ve kanunlarda gösterilen davalara ilk ve son derece mahkemesi olarak da bakar.

Sulh ceza mahkemesi: Tek hakimli mahkemeler olup, özel yasalarda ve tüzüklerde sulh ceza mahkemelerinin göreceği belirtilen kabahat cinsinden davalara, Türk Ceza Kanunu'nun 11. maddesinde tanımlanan kabahatlere mahsus cezaları gerektiren fiillerle ilgili davalara, yukarı sınırı bir seneyi geçmeyen hapis cezasını gerektiren fiillerle ilgili davalara, idari mercilerce verilmiş olan ve Sulh Ceza Mahkemelerine itiraz edilebileceği belirtilen kararlarla ilgili davalara bakmakla görevlidirler. Trafik Mahkemesi olmayan yerlerde bu görevi de üstlenirler.

Asliye ceza mahkemesi: Sulh Ceza ve Ağır Ceza Mahkemelerinin görevleri dışında kalan, özel yasında asliye ceza mahkemesince görülüp karara bağlanacağı açıklanan veya özel yasında hangi mahkemede görülüp karara bağlanacağı açıklanmamış olmakla birlikte sulh ve ağır ceza mahkemesinin görevi içinde bulunmayan bütün ceza davalarına bakmakla görevli mahkemelerdir. Her asliye ceza mahkemesi bünyesinde bir Cumhuriyet Savcısı bulunur ve duruşmalarına katılır. Bu mahkemeler de iş yoğunluğuna göre birden başlamak üzere numaralar alarak adlandırılırlar ve bunlardan 1 numaralı olan kaçakçılık davalarına, 2 numaralı olan basın yolu ile işlenen suçlarla ilgili davalara bakarlar. Bölgenin özelliği gerektiriyorsa bu mahkemelerden bir tanesi kambiyo suçlarına bakmakla görevlendirilir.

Ağır ceza mahkemesi: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 421. maddesinde sayılan ölüm, ağır hapis ve on seneden fazla hapis cezalarını gerektiren cürümlerle ilgili davalara bakarlar, bu mahkemelerin duruşmalarında da Cumhuriyet Savcısı hazır bulunmaktadır. Ağır Ceza Mahkemeleri de kurulu buldukları bölgenin iş durumuna göre birden ziyade olabilir, Asliye Ceza Mahkemelerinde olduğu gibi 1 numaralı olanlar kaçakçılık, 2 numaralı olanlar basın davalarına bakmakla yükümlüdürler. Bunların dışında kalmakla birlikte suçluların görev, sıfat ve memuriyetleri sebebi ile ağır ceza mahkemelerinde görülmesi kararlaştırılan davalara da bakarlar.

İcra tetkik mahkemesi (ceza mahkemesi olarak): hukuk mahkemesinde öngörülen icra ve iflas suçlarına bakarlar. Tıpkı bir ceza mahkemesi gibi ceza yargılamasında geçerli olan ilkeler çerçevesinde delilleri serbestçe değerlendirmek suretiyle yargılama yaparlar. Yani söz konusu mahkemeler, hukuka ilişkin görevleri açısından hukuk; cezaya ilişkin görevleri açısından ceza mahkemesi konumundadırlar.

Devlet güvenlik mahkemesi: Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, hür demokratik düzen, Cumhuriyet aleyhine işlenen ve doğrudan doğruya Devletin iç ve dış güvenliğini ilgilendiren suçlara ilişkin davalara bakmak üzere sekiz ayrı ilde halen faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Çocuk mahkemesi: 15 yaşını bitirmeyen küçükler tarafından işlenen ve genel mahkemelerin görevine giren suçlara ilişkin davalara bakmakla yükümlüdürler. Yasanın 30. maddesine göre Adalet Bakanlığınca her çocuk mahkemesine yeteri kadar sosyal hizmet uzmanı, pedagoğ, psikolog ve psikiyatrist atanır.

Trafik mahkemesi: Karayolları trafik kanununda yer alan suçları işleme ve hükümleri ihlal durumunda sınıfları yargılayan mahkemelerdir.

Anayasa mahkemesi: Kanunların, kanun hükmünde kararname ve TBMM içtüzüğünün Anayasaya şekil ve esas bakımından uygunluğunu denetler. Bunun yanında siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin davalara bakar. Milletvekillerinin yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına veya üyeliklerinin düşmesine ilişkin davalara bakar.

İdare mahkemeleri: İdarenin yaptığı tasarruflar ve uygulamalarla ilgili iptal davalarını, genel hizmetlerden birinin yürütülmesi için yapılan idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davaları sonuca bağlar.

Bölge idare mahkemeleri: Yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemelerinde tek hakim tarafından 7. madde hükümleri uyarınca verilen kararları itiraz üzerine inceleyerek karara bağlar, idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını çözümler.

Vergi mahkemeleri: Genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunlara ilişkin zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davaları, 6183 sayılı Amme Alacakları Tahsili Usulü Hakkında Kanun'un uygulanmasına ilişkin davaları halleder.

Danıştay: İdari yargı düzeninde, idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı makamına bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme yeridir.

İlçe, il ve yüksek seçim kurulları: Seçimlerin, icrası sırasında ve seçimlerden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzluk iddialarını, şikayetleri ve itirazları çözüme kavuşturmaya ve karara bağlamaya yönelik seçim yargısı, ilk derece yargı yeri olarak görev yapan ilçe ve il seçim kurulları ile üst derece yargı yeri olarak görev yapan yüksek seçim kurulları tarafından yerine getirilir.

Disiplin mahkemeleri: Alay, tümen, kolordu, ordu, Jandarma Genel Komutanlığı, Kuvvet Komutanlıkları, Milli Savunma Bakanlığı Müsteşarlığı ve Genelkurmay Başkanlığı nezdinde kurulur, asker kişilerin 477 sayılı Yasada belirtilen disiplin suçlarına ait davalara bakarlar.

Askeri mahkemeler: Kanunlarda aksi yazılı olmadıkça, asker kişilerin askeri olan suçları ile bunların askeri kişiler aleyhine veya askeri yerlerde ya da askerlik hizmet ve görevleri ile ilgili olarak işledikleri suçlara ait davalara bakmakla görevlidir.

Sıkıyönetim mahkemeleri: Sıkıyönetim ilanı ile birlikte sıkıyönetim askeri mahkemesi sıfatı kazanan bu mahkemeler, 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu ile belirtilen suçlarla ilgili davalara bakar.

Askeri Yargıtay: Askeri mahkemelerde verilen karar ve hükümlerin son inceleme makamıdır.

Uyuşmazlık mahkemesi: Adli, idari ve askeri yargı makamları arasındaki görev ve uyuşmazlıklarını inceleyip kesin bir biçimde çözüme kavuşturur.

Sayıştay: Klasik anlamda bir mahkeme olmamakla birlikte Anayasanın 160. maddesinin gerekçe kısmında hesap mahkemesi olarak nitelendirilmekte ve hatta bazı hesap konularında kesin hüküm verdiği için yüksek mahkeme olarak kabul edilmektedir. Sayıştay, genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek, sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir (Kuru, vd., 1989; Kunter, 1989; Bingöl, 1994; Arslan, Tanrıver, 1996; Kalabalık, 1999; Deryal, 2000; Özel, 2003).

1.6.4. Yargı Görevlileri

Yargı görevlileri kapsamında yer alanlar iki guruba ayrılabilirler: Mahkemelerde çalışan kişiler ve mahkemelere yardımcı organlar (Kuru vd., 1989; Arslan, Tanrıver, 1996). Yine çalışmanın son bölümünde bir adliye sarayı tasarımında doğru işlev şemasını oluşturabilmek için, iç kullanıcının görev ve yetkilerine kısaca değinilecektir.

➤ Mahkemelerde Çalışanlar

* **Hakimler:** Anayasamıza göre, yargı yetkisi Türk Milleti adına bağımsız mahkemeler aracılığıyla kullanılır. Mahkemelerin başında bulunan ve bu yetkiyi millet adına kullanacak olanlar ise, bağımsız hakimlerdir. Yargı yetkisinin kullanılmasında, hakimler devleti temsil ederler.

-Adli ve idari yargı hakimleri

-Askeri hakimler

* **Savcılar:** Devlet adına ve yararına davalar açan, kamu haklarını ve hukuku yerine getirmek üzere yargıç katında sanıkları kovuşturmakla görevlidirler. Savcıların esas görevleri ceza yargılaması alanındadır. Savcı suç haberini alır almaz, devlet adına şüpheli veya sanığın gerektiğinde lehine olarak da araştırma ve soruşturma işlemlerine başlamak, suç işlendiğine dair ipucu bulunduğu anda dava açmak, açtığı davayı yürütmek ve nihayet mahkemenin verdiği kararları yerine getirmek zorunluluğunda olan devlet memurudur.

-Adli yargı savcıları

-Askeri yargı savcıları

-İdari yargı savcıları

* **Adliye Memurları:** Her mahkeme bünyesinde bir kalem teşkilatı vardır. Ayrıca Cumhuriyet Başsavcılıklarında da bir kalem teşkilatı bulunur. Kalem işleri bir bütün teşkil eder ve kalemde çalışan görevliler tarafından yerine getirilir.

-**Yazı İşleri Müdürleri:** Kalem teşkilatının başıdır ve bütün kalem işlerinin bir düzen içinde yürütülmesini sağlar. Noter bulunmayan yerlerde geçici yetkili noter yardımcılığı ve icra ve iflas müdürlüğü bulunmayan yerlerde de, icra ve iflas müdürlüğü görevlerini yaparlar.

-**Zabıt Kâtipleri:** Kalemde yazı işleri müdürü tarafından kendilerine verilen işleri yaparlar ve özellikle yargılamanın yapılaş şeklini tutanağa geçirmek ve verilen kararları yazmak suretiyle hakimin yargılama faaliyetine yardımcı olurlar.

-Mübaşirler: Mahkemelerde hakimlerin emir ve denetime altında hizmet gören yargı görevlileridir. Özel bir üniforma taşırlar.

➤ Mahkemelere Yardımcı Organlar

*Avukatlar: Yargılamanın işleyişine katkıda bulunan bir yargı görevlisidir. Avukatlığın amacı, hukuki işlerin düzenlenmesine, her türlü hukuki sorun ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesine ve genellikle hukuk kurallarının tam olarak uygulanması hususunda yargı organları ve hakemlerle resmi ve özel kurul ve kurumlara yardım etmektir. Avukat, bu amaçla hukuki bilgi ve tecrübelerini adalet hizmetine ve kişilerin yararlanmasına tahsis eder. Avukatların adliye binalarında temsil edildiği yer baro temsilcilikleridir.

* Noterler: Hukuki güvenliğini sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek amacıyla çeşitli belge ve işlemlere resmîyet kazandıran ve kanunların öngördüğü diğer görevleri yerine getiren, belli nitelikleri ve kendine özgü bir hukuki statüsü bulunan kamu görevlileridir (Arslan, Tanrıver, 1996).

*Bilirkişiler: Bir davada, hukuk dışında kalan ve yargıcın bilmediği özel ve teknik bilgiyi gerektiren konularda görüşüne başvurulmuş kişilerdir. Ceza ve hukuk yargılama yasalarına göre bilirkişiye başvurma ve üçten çok olmamak üzere sayısını saptama yetkisi yargıca aittir. Yargıç bu yetkiyi kendiliğinden ya da taraflardan birinin istemi üzerine kullanır (Büyük Larousse, 1986a).

Mahkemede çalışanlar için adliye sarayında gerekli mekanlar ayrılmıştır. Mahkemelere yardımcı organlar ise dışarıda kendilerine ait büroları olmasına karşın adliye sarayı içinde de temsil edildiği mekanlar bulunmaktadır.

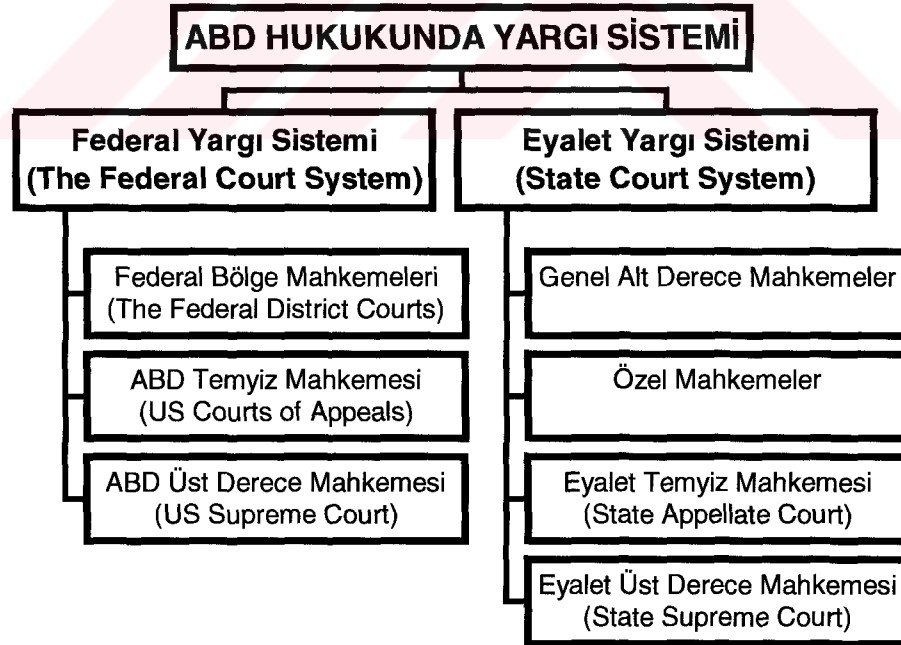
1.7. A.B.D. Hukuk Sistemi

Kıta Avrupası hukuk sistemine örnek olarak Türk hukuk sistemi incelenmiştir. Anglo-sakson hukuk sistemine örnek olarak da ABD hukuk sisteminden kısaca bahsedilecektir. İncelenen adliye sarayları gerek Kıta Avrupası, gerekse Anglo-sakson hukuk sistemine dayandığı için bu hukuk sisteminin nasıl işletildiğini bilmenin faydalı olacağı düşünülmüştür.

ABD değişik eyaletlerin birleşmesi ile oluşmuştur. Her eyaletin kendi yasama, yürütme ve yargı organı bulunmaktadır. Eyaletler her konuda yasama faaliyeti yapma

yetkisine sahiptir. Ayrıca Kongre de tüm eyaletleri içeren federal düzenleme yapma yetkisine sahiptir. Dolayısıyla ABD’de aynı konuda eyaletlerin farklı düzenlemeleri bulunmaktadır. Bu da uygulamada bir çok problemlerin yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Eyaletler arasında mevzuat birlikteliğini (uniform state laws) sağlamak için çalışmalar halen devam etmektedir. Her eyaletten temsilcilerden oluşan bir komisyon (the National Conference of Commissioners on Uniform State Law), eyaletleri kabul etmesi için değişik konularda kanun taslak hazırlıkları yapmaktadır. Bu konuda komisyonun yapmış olduğu önemli çalışmalardan birisi de ticari düzenlemeleri içeren “The Uniform Commercial Code (UCC)” adı verilen düzenlemedir. Bu düzenleme, ticarete ilişkin kurum ve işlemleri, malların kiralanması ve satımı, çek gibi ticari senetleri, şahsi mülkiyete ilişkin hukuki muameleleri, bankacılık ve sermaye yatırım araçlarını düzenler (URL-44, 2002).

ABD hukukunda mahkemeler, değişik açılardan sınıflandırılabilir. Eğer mahkeme ceza alanında yetkili kılınmışsa ceza mahkemeleri (criminal courts), eğer hukuk alanında yetkili kılınmışsa, hukuk mahkemeleri (civil courts) olarak adlandırılırlar. ABD hukukunda yargı sistemi iki kısımda incelenebilir. Bunlar; Federal Yargı Sistemi (The Federal Court System) ve Eyalet Yargı Sistemi (The State Court System)dir (URL-44, 2002).

Şekil 8. ABD hukukunda yargı sistemi

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Sorunun Belirlenmesi

Birinci bölümde hukuk kavramının ortaya ilk çıkışı, hukukla ilgili aydın kişilerin söylemleri, bununla şekillenen hukuksa metinler, benzer metinlerin bir araya gelmesiyle oluşan hukuk sistemleri ve bunların biçimlendirdiği yargı mekanları bir mimar gözüyle, fazla ayrıntıya inilmeden genel bilgi kapsamında aktarılmaya çalışılmıştır. Elbette ki suç, suçlu, adalet, yargı ve cezalandırma kavramları da bu bölüm içinde yer almıştır.

Tez kapsamında bu bölümle ilgili olarak hukuksal evrimi yorumlamaya çalışırsak, tez konusu yargı mekanları olduğuna göre, hukuk sistemini mimarlık bağlamında ele almak gerekir. Mimarlık, toplumsal kurumlar arasında alt yapı kurumlarıyla üst yapı kurumlarını birbirine bağlayan bir köprü konumundadır. Ekonomi alt yapı kurumu, ahlak, örf ve adet, din ve hukuk ise üst yapı kurumudur. Buna bağlı olarak insan tarafında üretilen her şey o toplumun kültürünü belirler. Bu kültürün içinde alt yapı ve üst yapı kurumları birbirleriyle etkileşim halindedir. Bunun bir sonucu olarak ortaya çıkan ürünler arasında mimari ürünler de yer almaktadır. Çünkü mimarlık ve toplum da karşılıklı etkileşim halindedir. Bu nedenle hümanizma geliştikçe hukuk ve ahlak bağlamında verilen ürünler de evrim göstermektedir. İşte bu ürünlerden bir tanesi de yargı mekanları, diğer bir deyişle adliye saraylarıdır.

Yargı mekanlarındaki değişim, hukuk sistemindeki değişimlerle doğru orantılıdır. Toplumlarda hukuk sistemi değiştikçe ve geliştikçe, yargı mekanlarındaki değişim de evrim göstermektedir. Bu değişimi üç büyük başlık altında inceleyebiliriz:

1. İnsan hakları kavramının gelişimiyle yargı mekanı kavramının devlet tekelinden kurtularak bağımsız mekanlar haline dönüşmesindeki değişim (hukuksal kopmaların yansıması olarak).

Tarihte insan haklarının gündeme ilk kez gelmesi 1200'lü yıllarda İngiltere'de yayınlanan Magna Carta (1215) ile olmuştur. 1700'lü yıllarda Amerika'da yayınlanan Bağımsızlık Bildirgesi (1776)'nden sonra 1791'de Paris'te İnsan Hakları Beyannamesi ile yargı mekanlarının devletin tekelinden kurtulması için önemli bir adım atılmıştır. Türkiye'de ise, kişi haklarını öne çıkararak, padişahın haklarını sınırlayan Tanzimat

Fermanı (1839)'nın tamamlayıcısı niteliğindeki Islahat Fermanı (1856), insan haklarını ilk kez bu kadar net olarak ortaya koymuştur. Bunun sonucu olarak gerek Türkiye'de gerekse dünyada yargı işlevi kilise-rahip, saray-padişah sınırlamalarından kurtulmaya, özellikle aydınlatma çağı sonrası laik-devlet, laik-toplum kavramlarının gündeme gelmesiyle de devlet tekelinden çıkmaya başlamıştır. Peki bu, yargı mekanlarına nasıl yansımıştır?

Öncelikle artık ‐yargı mekanı‐ diye bir kavram vardır. Devleti yöneten kişinin makamı ya da din görevlisinin makamı değil bağımsız bir yargı mekanı. Bunun için yeni bir mimari ürün yaratma eğilimi başlamıştır. Ancak bu mimari ürün, devlet ya da din gibi bir prestiji de yansıtmalıdır. Bu nedenle tarihteki ilk yargı mekanları, bu gücü yansıtırcasına o toplumun önde gelen yapıları arasında yerini almıştır. Plan düzeyinde basit ama, dış görünüş olarak ihtişamlı yapılar olmuşlardır. Özellikle Amerika'da neredeyse her kasabanın bir adalet sarayı vardır ve bu binaların çoğu bugün müze olarak korunmaktadır.

2. Bununla birlikte plan bazında işlevdeki genelden özele değişim (yani plana fazladan katılan yeni işlevler).

Yargı mekanı bağımsız bir mekan olmasıyla plan bazında da değişim ve gelişim başlamıştır. Önceden bir hükümdarın ya da din görevlisinin verdiği kararı artık bir hakim ya da yargıç kişi verecektir. Bu kişi bu işin eğitimini almış bağımsız bir kişidir. Hukuk sistemindeki farklılıklara göre yargıcın da konumu değişebilmektedir. Bazen bir hakimin verdiği karar uygulanırken bazı durumlarda birden fazla hakimin ortak karar vermesi söz konusudur. Bu durumda yargı mekanlarında bir hakimden daha fazla hakim de bulunacağı göz önünde bulundurulurken arka planda daha fazla hakim odasına ihtiyaç duyulmaktadır. Yine bu hakimlerin toplanıp ortak karar alabilecekleri toplantı ve görüşme odaları olmalıdır. Aynı durum avukatlar için de geçerlidir.

Yine Kıta Avrupası Hukuk Sistemi'nde hakimler karar verirken Anglo-Sakson Hukuk Sistemi'nde bazı kamu davalarında kamu vicdanını rahatlatmak için halktan seçilmiş seçkin kişilerin oluşturduğu jüri sistemi vardır. Bu durumda bu sistem içinde yer alan yargı mekanlarında jüri için de mekanlar ayrılması söz konusudur. Öyle ki uzun süren davalar için jüri üyelerinin konaklaması için adliye sarayı içinde küçük lojmanlar bile tasarlanmaya başlanmıştır.

Görüldüğü gibi yargıda ki bu kompartımanlaşma ve uzmanlaşma plan düzeyine de yansımıştır. Adli yargı, ceza yargısı, askeri yargı, idari yargı, seçim yargısı gibi farklı yargı sistemleri oluşmuştur. Tek bir hakimim karar verme mekanizmasından çıkan yargıda bir

uzmanlaşma vardır. Farklı davalar için farklı mekanlar vardır ve farklı hakimler görev yapmaktadır. Buna en güzel örnek normal bir adli davanın görüldüğü mahkeme salonuyla suçlunun çocuk olduğu bir davanın görüldüğü mahkeme salonu arasındaki farktır.

Yargıdaki bu kompartımanlaşma plan düzeyinde de bir poliklinik modelini beraberinde getirmiştir. İşbirliği mekanlarının artması, özel çalışma odaları, genel toplantı odaları, farklı mahkeme salonu modelleri ile adliye saraylarında mimari bir tipoloji oluşmaya başlamıştır. Belki de bütün bu değişim ve gelişim süresi içerisinde mahkeme salonlarında değişmeyen tek şey genel oturma düzenidir. Ufak tefek farklılıklar gösterse de hakim ya da hakimler başta, davalı ve vekilleri hakimın sağ tarafında, davacı ve vekilleri sol tarafında yer almıştır.

Bu uzmanlaşmayla gelişen bir diğer kavram da güvenlik olmuştur. Yargı mekanlarındaki işlev sirkülasyonunda mahkeme salonu odak durumundadır. Kamunun, görevlilerin ve suçluların sirkülasyonundaki düzenleme önem kazanmıştır.

3. Teknolojinin gelişmesiyle, yargı mekanlarının biçimsel formundaki değişim (işlevden bağımsız olarak mimarın biçimlendirmede özgürlük alanının genişlemesi).

Görüldüğü gibi yukarıda açıklamaya çalıştığım bütün bu değişimler yargı mekanlarını plan düzeyinde yeniden bir yapılanmaya yöneltmiştir. Bu arada adliye saraylarının kentsel bir prestij mekanı olarak yorumlanması, bu yapıları kent tasarımında da önemli bir yere koymaktadır. İşte bu noktada mimarın bir adliye sarayı tasarımı için kullandığı formun yorumu ön plana çıkmaktadır. Bu form işlevsellikten kaynaklanan bir form mudur? Yoksa bir prestij yapısı yapma kaygısıyla mimarın özgürce oluşturduğu bir form mudur?

Bana göre yeni yapılan adliye saraylarında kullanılan formdaki sembolizm, işlevin sembolizmi değildir. Burada mimara biçimle işlev arasında özgürlük alanı veren en önemli unsur hiç şüphesiz teknolojidir. Teknoloji biçimi zenginleştiren bir unsurdur. Teknolojinin, özellikle de malzemenin gelişmesiyle simgeselliğe yeni bir boyut gelmiştir. Örneğin; camın yaygın kullanımı adaletin şeffaflığının mı yoksa malzemedeki gelişimin mi bir simgesidir? Bu ince çizgiyi ayırmak oldukça güçtür. Çünkü burada yaratılan şeffaflık belki de suni bir şeffaflıktır. Günümüz teknolojisinde öyle camlar üretilebilmektedir ki, kırılmaz, kurşun geçirmez adeta bir taş duvar kadar sağlam olabilmektedir. O zaman bu camın şeffaflığını felsefi boyutta tartışmak gerekir.

Sonuç olarak bu yapılar biçimsel ve anlamsal olarak irdelendiğinde doğru ve yanlış form kavramı anlamını yitirmektedir. Plan düzeyinde işlevin doğru ve yanlışlığı tartışılabilir ancak cephe ve form düzeyinde böyle bir kaygı güdülmemektedir. Mimara bu özgürlüğü veren en önemli unsurda teknolojik buluşlardır. İşte tam da bu nedenle işlevselliğin bu yapıları değerlendirmedeki önemi artmaktadır.

2.2. Yargı Mekanı Örgütlenmesi

Mimarlık zaman, mekan, anlam ve iletişimin örgütlenme sürecidir (Gür, 1996). Bir yargı mekanının örgütlenmesi de özünde bir mekan örgütlenmesidir. Bu nedenle bir mekan örgütlenmesindeki paradigmlar burada da geçerlidir. Sadece öncelikler değişebilir.

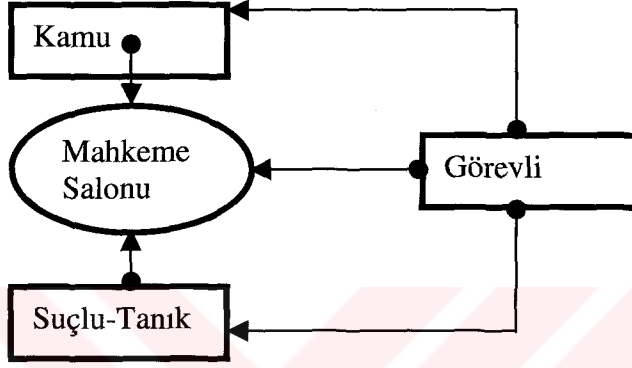
Bu paradigmlar; fiziksel konfor (ısıtma, havalandırma, aydınlatma, gürültü), güvenlik, işlevsel konfor (görevsellik+toplumsal etkileşim), plastik değerler/biçimsel estetik, anlam/simgesel estetik ve çevre bilinci/eğitselliktir (Gür, 1996).

Yargı mekanı deyince küçük ölçekte bir mahkeme salonu, büyük ölçekte ise bir adliye sarayı anlaşılmaktadır. Bu durumda en önemli paradigmalardan birisi güvenlidir. Güvenliğin sağlanabilmesi için üç farklı giriş tasarlanması gerekmektedir. Kamu, hakimler ve suçlular. Bu hem bir mahkeme salonu girişleri için, hem de bir adliye sarayının ana girişleri için gereklidir. Bir yargı mekanında olması gereken mekanlar ve işlev sirkülasyonu incelenen örnekler doğrultusunda aşağıdaki şemada gösterilmeye çalışılmıştır.

YARGI MEKANLARI İŞLEV SİRKÜLASYONU		
KAMU	GÖREVLİ	SUÇLU-TANIK
*Giriş *Güvenlik	*Giriş *Güvenlik	*Giriş *Güvenlik
*Resepsiyon- danışma	*Ofisler-bürolar (Hakim, savcı, avukat, adliye memurları, noter)	*Salonlar (Gözetim, görüşme, bekleme)
*Lobi, hol, kafe, atrium, wc	*Salonlar (Toplantı, görüşme, bekleme) *Kafe, wc, mutfak	*Kafe, wc, mutfak
Kütüphane / Arşiv / Basımevi / Diğer Teknik Mekanlar		
Mahkeme Salonları		

Şekil 9. Yargı mekanı işlev sirkülasyonu

Yukarıdaki şemadan da anlaşılacağı gibi bir adliye sarayında kamunun, görevlilerin, suçlu ve tanıkların giriş ve dolaşım organizasyonları farklıdır. Ancak bu üç gurubun bulunduğu ortak bir alan vardır. O da mahkeme salonlarıdır. Yani mahkeme salonları bir adliye sarayında odak konumundadır. Bu odakta kamunun, görevlilerin, suçlu ve tanıkların birbirleriyle karşılaşmadan buluşmaları istenmekle beraber, kamunun görevlilerle, görevlilerin de suçlu ve tanıklarla dolaylı yoldan buluşabilmeleri istenmektedir (Şekil 10).

Şekil 10. Mahkeme salonu işlev sirkülasyonu

2.3. Modern Mahkeme Salonları Oturum Düzenleri

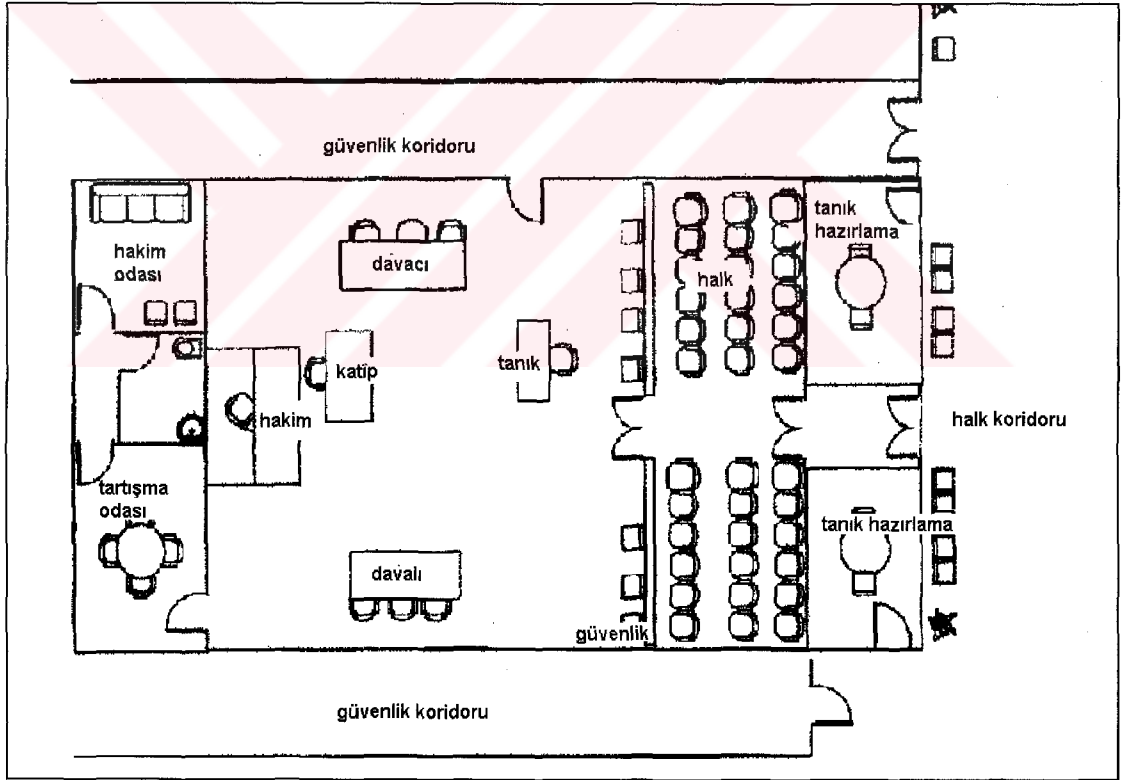
Günümüz modern mahkeme salonlarının oturum düzenleri Kıta Avrupası ya da Anglo-Sakson hukuk sistemine göre küçük farklılıklar göstermektedir. Ancak her ikisinde de değişmeyen bazı özellikler vardır. Hakim ya da hakimler ortada, davalı hakimın sağında, davacı ise hakimın solunda yer alır. Bütün duruşma salonlarında bu düzen aynıdır.

Ancak istisnai durumlar da olmaktadır: Özellikle ceza ve ağır ceza mahkemelerinde suçlu hakimın inisiyatifine bağlı olarak avukatının yanında değil, ayrı bir yerde oturtulabilir. Çünkü suçlu saldırgan olabilir ya da davalı olan kişiler suçluya saldırabilir. Bu gibi durumlarda sanık hakimın tam karşısında ve bir güvenlik çemberi içinde tutulabilir ya da sanık için özel bir bölüm yaptırılabilir. Yine aynı şekilde duruşmaların halk ya da basın tarafından izlenebilmesi de hakimın inisiyatifindedir. Anayasamızın 141. maddesi uyarınca duruşmanın açıklığı esastır. Ancak yine aynı madde uyarınca duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına, genel ahlak veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir. Bir istisnai durum da

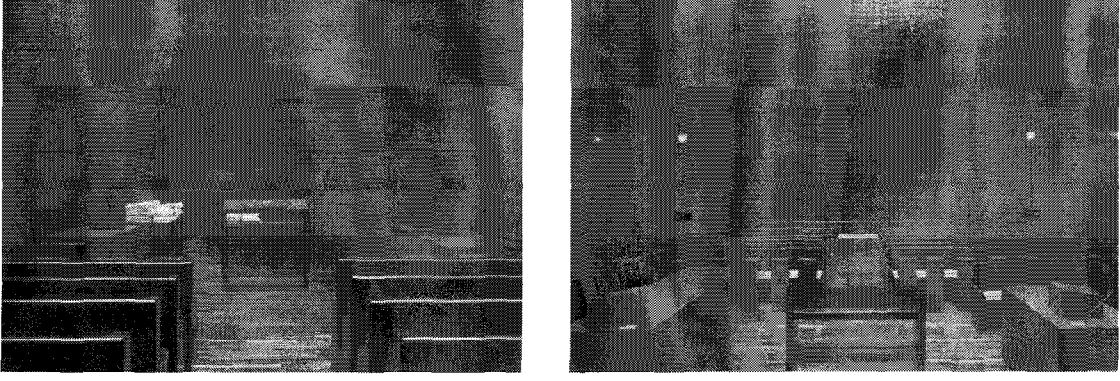
çocukların yargılandığı duruşmalardır. Küçüklerin yargılanması hakkında kanuna özel hükümler konulur (TC 1982 Anayasası, 141. madde). Çocukların korunması amacıyla gizlilik kararı verilebilir. Duruşmaların gizli yapılabilmesi için mahkeme kararı gerekmektedir. Hakim bu kararı açık duruşmada verecek ve bunun gerekçelerini de belirtecektir. Ancak bu karar itiraz halinde Yargıtay tarafından incelenir (Yurtcan, 1991).

2.3.1. Kıta Avrupası Hukuk Sisteminde

Kıta Avrupası hukuk sisteminde davalı ve davacı hakimın sağında ve solunda karşılıklı şekilde otururlar (Şekil 11). Avrupa'dan üç adliye sarayı örneği Şekil 12,13,14'de verilmiştir. Türkiye'de de bu düzen geçerlidir. Her davada tanık dinleme olayı gerçekleşmediği için tanık kürsüsü gerekli hallerde konur.

Şekil 11. Kıta Avrupası hukuk sisteminde duruşma salonu oturum düzeni

Şekil 12. Nantes Adliye Sarayı, Fransa, 1999, Jaen Nouvel

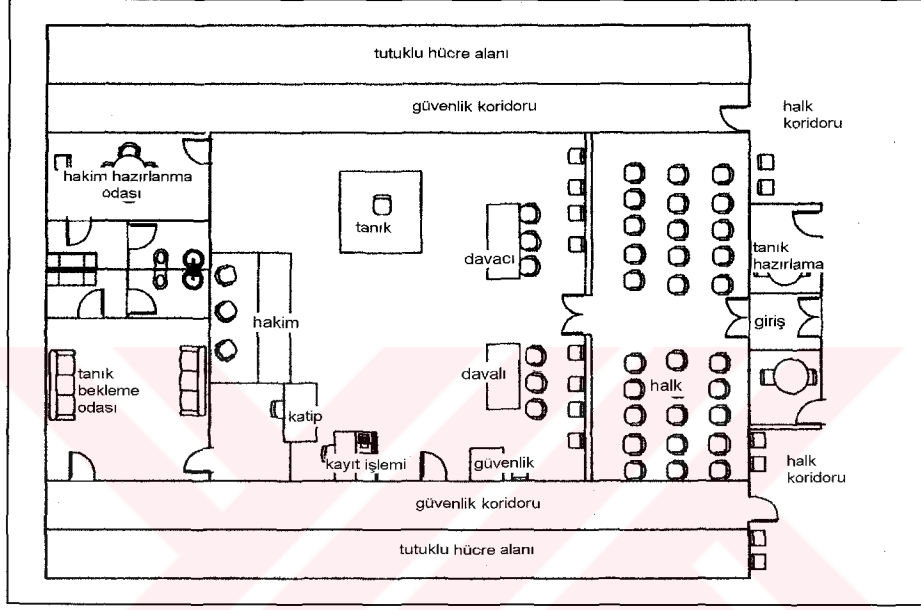
Şekil 13. Oslo Asliye Sarayı, Norveç, Qstgaard Arkitecter AS

Şekil 14. Reykjavik Adliye Sarayı, İzlanda, Studio Granda

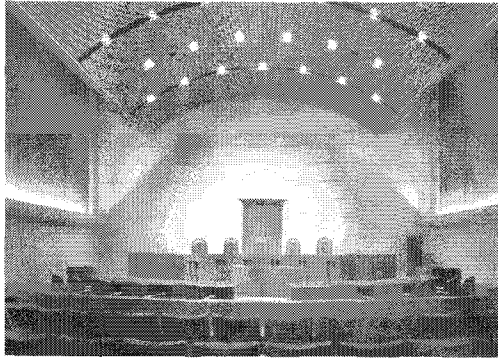
2.3.2. Anglo-Sakson, Anglo-Amerikan Hukuk Sisteminde

Anglo-Sakson ve Anglo-Amerikan hukuk sisteminde Kıta Avrupası hukuk sisteminden farklı olarak davalı ve davacı yine hakimin sağında ve solunda ama bu kez karşılıklı değil yan yana yer alırlar. Bu hukuk sisteminde de jürili ve jürisiz olmak üzere iki farklı duruşma salonu oturma düzeni vardır. Jürisiz oturma düzeni Şekil 15'teki gibidir.

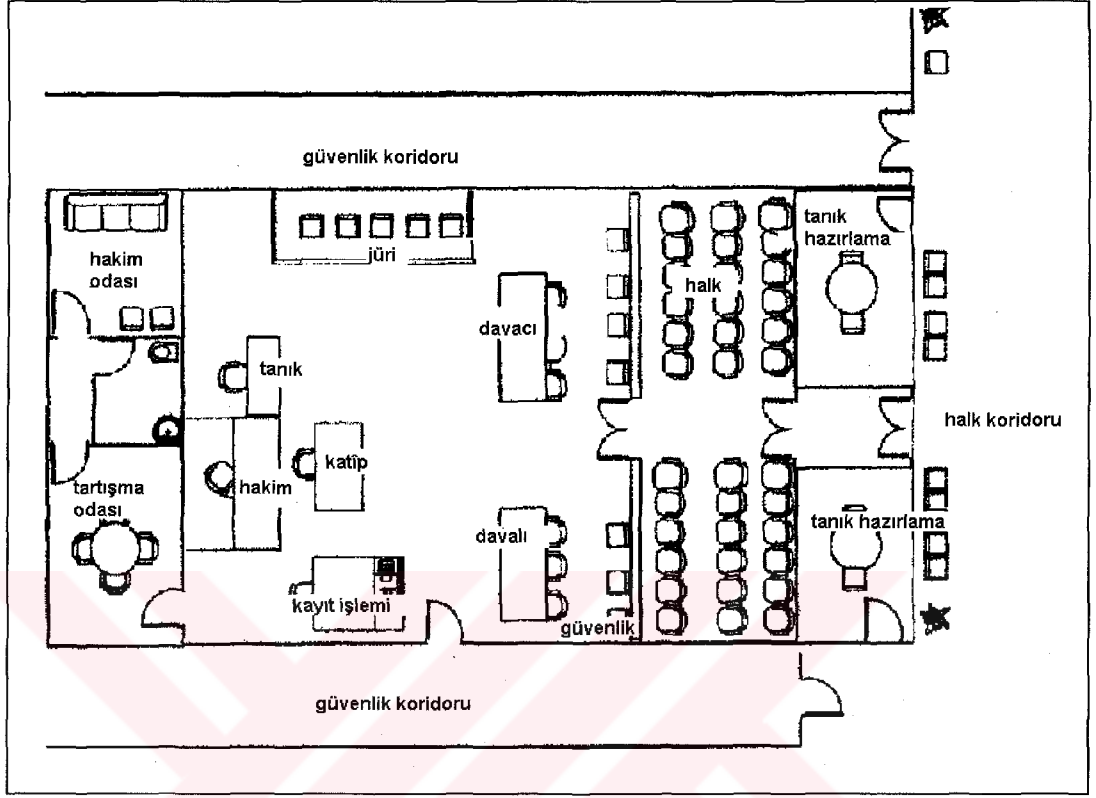
Şekil 15. Jürisiz duruşma salonu oturma düzeni (URL-45, 2002).

Jürisiz duruşma salonu oturma düzenine örnek olarak Tokyo'daki Mahkeme Binası verilebilir (Şekil 16).

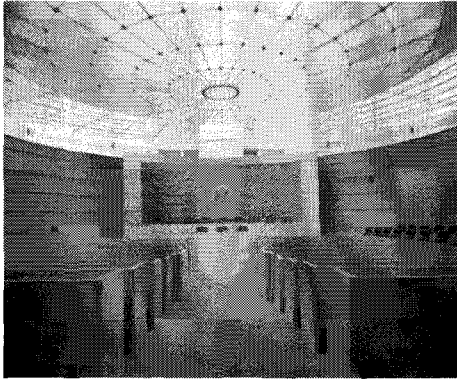
Şekil 16. Supreme Adliye Sarayı, Japonya, S. Okada

Anglo-Sakson ve Anglo-Amerikan hukuk sisteminde yine Kıta Avrupası hukuk sisteminden farklı olarak jürili duruşma salonları vardır (Şekil 17).

Şekil 17. Jürili duruşma salonu oturma düzeni (URL-45, 2002).

Jürili oturma düzenine de Arizona'daki Phoenix Adliye Sarayı örnek olarak verilebilir (Şekil 18).

Şekil 18. Phoenix Adliye Sarayı, Arizona, Richard Meier

2.4. Adalet Mekanlarının Mimari ve Mekansal Gelişimine Genel Bir Bakış

Çalışmanın bu bölümünde “adliye yapıları” adı altında bulunan örnekler, önce kronolojik sıraya dizilmiş, daha sonra ortak özellikleri saptanarak adliye yapılarının tarihsel gelişimi irdelenmiştir. Bu araştırma sonucunda görülmüştür ki adliye yapılarının tarih içindeki mimari gelişimi iki boyutta olmuştur. Kütleli gelişim ve mekansal gelişim.

Kütleli gelişim; dönemin mimari tarzından da etkilenecek, bir yandan kullanılan malzemenin gelişimine bağlı olarak, diğer yandan adalet kavramına yakışan bir prestij mimarisi yaratma kaygısıyla oluşmuştur. Ancak kütleli gelişimin mekansal gelişimle koşut olması nedeniyle bazı örnekler zaman zaman her iki boyutta da ele alınacaktır. Yine, önemli ilkelere biri olarak Amerika’daki adliye yapılarındaki gelişim ile, Avrupa ülkelerindeki ve diğer ülkelerdeki gelişimi ayrı değerlendirmek gerekir. Çünkü erken dönem adliye yapılarına bakarsak, Amerika’da eyalet sistemi olduğu için hemen hemen her kasabanın bir adliye binası vardır ve işlevi çok amaçlıdır. Oysa aynı dönemlerde Avrupa’da kraliyetler ve imparatorluklar hüküm sürdüğü için dini yapılar ve yönetim yapıları prestiji ağırlıklıdır. Yargı gücü de yönetimin ya da dinin elinde olduğu için yargı mekanları saraylarda, kiliselerde, camilerde ya da bu yapıların hemen yanında yer almıştır. Bu nedenle Amerika ve Avrupa’yı ayrı ayrı incelemek gerekir.

Çok eski dönemlerde, yargı mekanlarının mimarlık içindeki yerine bakarsak, Mısır, Yunan ve Roma mimarlığında bağımsız yargı mekanları olarak tholos, bazilika ve buloteryonu görmek mümkündür. Bu mekanların taşıdığı anlamları anlamak için, o dönemin mimari anlayışına bakmak gerekir. Mısır mimarlığında saray mimarisi önemli yer tutar. Saray yapıları da tapınak kompleksleri gibi yüksek duvarlarla çevrilidir. Sarayın çift duvarları arasında bir devriye yolu, duvarın üstünde bekçi ve gözcü kuleleriyle pylonlu kapılar vardır. Taştan inşa edilen bina iki bölümdür, harem ve selamlık. İçinde büyük tören avlusu ve salonları yapılmıştır. Genel plan bir eksene göre simetrik değildir. Bu saray yalnız firavunun ikametgahı değil aynı zamanda devlet yönetimi merkezidir. Memur odaları, bürolar, meclis, toplantı ve mahkeme salonları vardır. bu katımlı karar ve yargı mahallerine tholos adı verilir. Yunan mimarlığında ise iklim gereği yunanlıların hayatı açık havada geçtiğinden kentin alanları önem kazanmıştır. Yunan kentinin tek anıtsal yapısı, siyasi toplantıların yapıldığı, pazarın kurulduğu, bir gezinti, toplantı ve alışveriş merkezi olan Agora’dır (Şekil 2). Dikdörtgen veya trapez biçimindeki alan anıtsal binalarla çevrilmiştir. Bunların içinde kapalı toplantı salonları, diğer bir adıyla hipostil salonlar

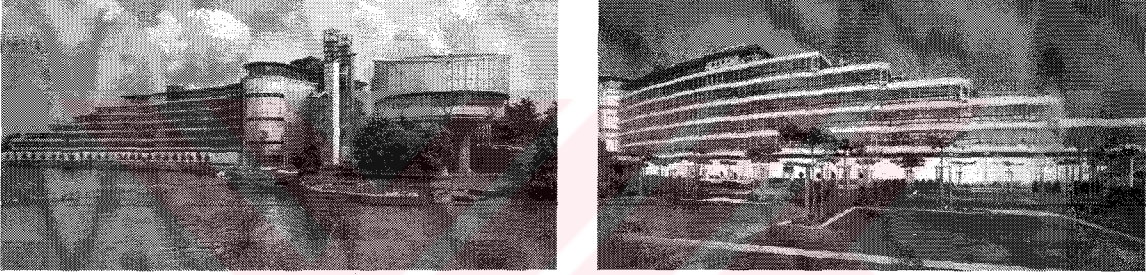
vardır. Yunan kentlerinde çok sayıda olan toplantı yerleri, mahkeme, dernek gibi kuruluşlar tarafından kullanılmıştır. Planlar tek bir şemaya uygun olmakla birlikte, genellikle geniş bir toplantı salonu yapılmıştır. Buloteryon adı verilen bu toplantı salonunun çevresinde oturmak için sıralar vardır. Tavan bazen Mısır ve Girit binalarında olduğu gibi sütunlar tarafından taşınmış ve ışık tavadaki delikten sağlanmıştır. Yunan Agoraları sonradan Roma Forum'una örnek olmuştur. Yani Yunan agorasında olduğu gibi Roma'da ticaret ve toplum hayatının merkezi Forum'dur. Forum'un üç tarafı açık ve sütunlu bir tarafı Bazilika ile sınırlanmıştır. Forum'un üstü kapalı bir devamı olan Bazilika Yunan kökenli bir bina tipi olup MÖ 2. yy Geç Cumhuriyet Çağından itibaren belediye meclisi, borsa, toplantı ve mahkeme salonu olarak kullanılmıştır. Bazilikanın uzunluğu genişliğinin iki katı olan dikdörtgen planı da helenistik kökenlidir, fakat bina Augustus çağından itibaren çok gelişip, büyümüştür. İç mekan iki veya dört sütun dizisiyle neflere ayrılmıştır. Bazen kısa kenarda da sütun vardır. Merkezi nef daha geniş ve yüksek olduğundan buraya pencereler açılmıştır. Mahkeme heyetinin toplantı yeri genellikle giriş ekseninde karşıda veya yan tarafta yarım daire bir absidin içindeki zeminden daha yüksek bir platforma yerleştirilmiştir, önünde bir sunak vardır ve binanın diğer bölümlerinden parmaklık ve sütunları ayrılmıştır (Mutlu, 2001). Bu sistem uzun yıllar böyle devam etmiştir. Bu nedenledir ki adalet mekanlarının yönetim binaları içinden sıyrılarak bağımsızlaşması 20. yy'ın ortalarını bulmuştur.

2.4.1. Avrupa'dan ve Dünyanın Çeşitli Ülkelerinden Örnekler

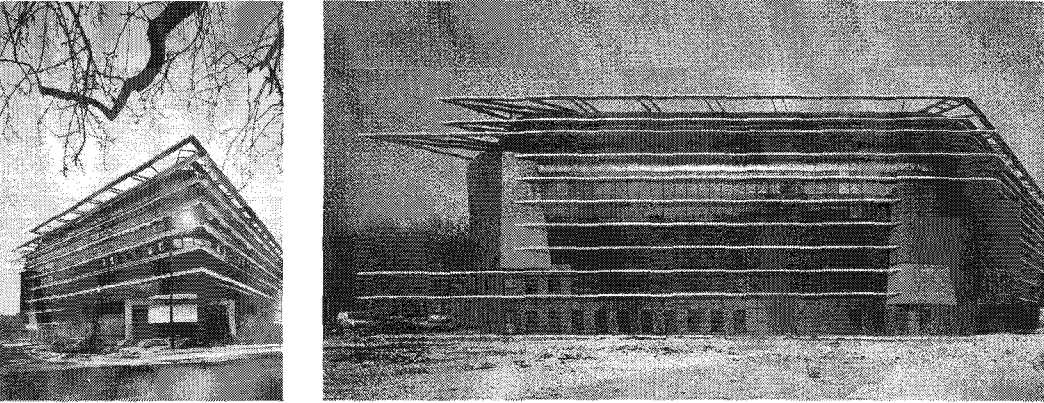
Avrupa'da, literatür taraması içinde rastlanan en eski tarihli adliye sarayı Rouen Adliye Sarayı'dır (Şekil 19). 1470 yılında Fransa'da yapılan ve mimarı bilinmeyen Rouen Adliye Sarayı dönemin gotik izlerini taşımaktadır. Günümüz adliye saraylarını incelediğimizde en eski örneğin Fransa'da bulunması şaşırtıcı değildir. Fransa'nın bu konuda oldukça duyarlı olduğu adliye saraylarına bakılınca anlaşılmaktadır. 1980'li yıllarda başlatılan bir program doğrultusunda, 20'den fazla kentte, Fransa adalet sisteminin yeni bir yorumu olarak, yeni adliye sarayları yapılmaktadır. Bu amaçla, Fransa'nın çoğu kentindeki adliye sarayları ulusal yarışmalar sonucunda, hatta bazen dünyaca ünlü mimarlar davet edilerek çizdirilmiş ve uygulanmıştır. Bu nedenledir ki literatürde yer alan son dönem adliye saraylarının çoğu Fransa'dadır (Şekil 20, 21, 22, 23, 24).

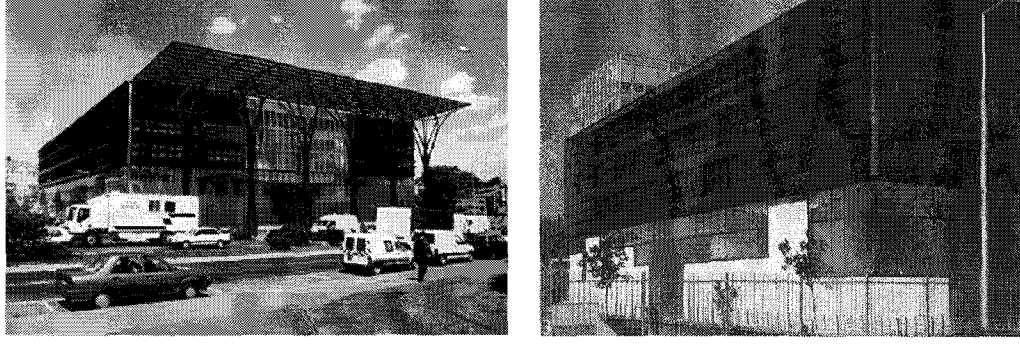
Şekil 19. Rouen Adliye Sarayı, 1470, Fransa, mimarı bilinmiyor (URL-46, 2002; URL-47, 2002).

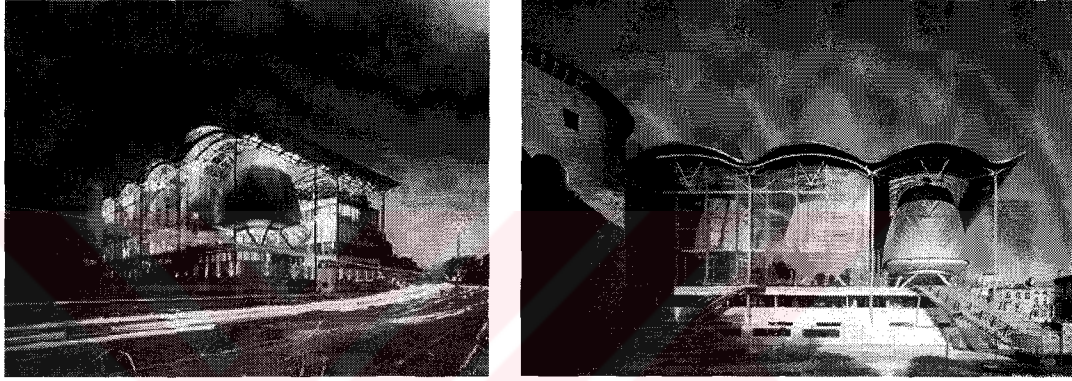
Şekil 20. Strasburg Adliye Sarayı, 1989-1995, Fransa mimar Richard Rogers and Partnership (Anonymous, 1995a).

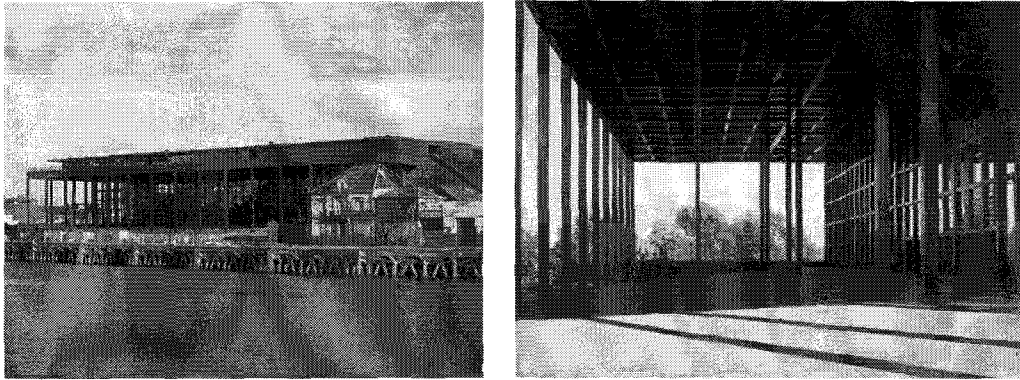
Şekil 21. Caen Adliye Sarayı, 1997, Fransa, mimar Architecture Studio (Anonymous, 1997b).

Şekil 22. Melun Adliye Binası, 1998, Fransa, mimarlar Jourda & Perraudin (URL-48, 2002).

Şekil 23. Bordeaux Adliye Sarayı, 1992-1998, Fransa, mimarlar Richard Rogers & Partnership (URL-49, 2002).

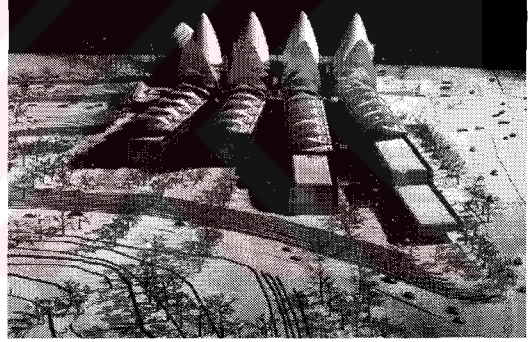
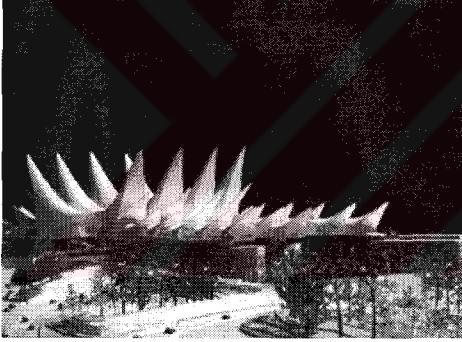
Şekil 24. Nantes Adliye Sarayı, 2000, Fransa, mimar Jean Nouvel (Anonymous, 2000).

Adliye sarayı tasarımında Richard Rogers'ı ayrı tutmak gerekir. Özellikle klasik adliye sarayı formları üzerinde, iç mekan kurgusunu bozmadan, biçim üzerinde yaptığı

tasarımlarla adından oldukça fazla söz ettirmektedir. Strasburg ve Bordeaux Adliye Saraylarında gerçekleştirdiği sıra dışılık, yine İspanya'da tasarladığı Barcelona Adliye Sarayında (Şekil 25) ve Belçika'da tasarladığı Antwerp Adliye Sarayında (Şekil 26) da gözlenmektedir.

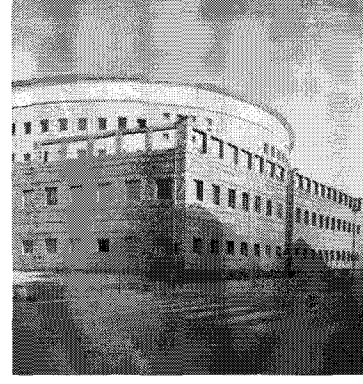

Şekil 25. Barcelona Adliye Sarayı, 2002, İspanya (URL-50, 2003).

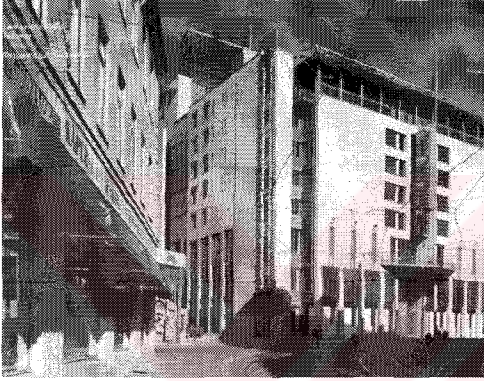

Şekil 26. Antwerp Adliye Sarayı, 1999, Belçika (URL-51, 2003).

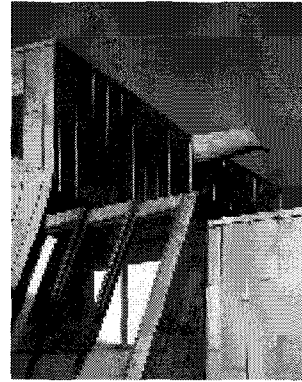
Avrupa'dan diğer adliye sarayı örneklerine bakacak olursak, tarihsel gelişimin gözlemlenmesi için yeteri kadar adliye sarayına rastlanmamaktadır. Bu nedenle de gerek Avrupa, gerekse diğer kıta ülkelerinde bulunan adliye sarayları, bu çalışmada genel bilgi kapsamında yer almıştır. İtalya (Şekil 27), Norveç (Şekil 28) ve İzlanda'daki (Şekil 29) adliye sarayları Avrupa'da yapılan son dönem adliye saraylarındandır. Pakistan gibi Müslüman bir ülke de adliye sarayı yapımı için özel çaba harcamış ülkelerden biridir. 1959'da ünlü mimar Le Corbusier'le başlayan (Şekil 30) Pakistan'daki adliye sarayı denemeleri L.Kahn ve Kenzo Tange (Şekil 31, 32, 33) ile devam etmiştir. Ancak Kahn ve Tange'nin adliye sarayları proje aşamasında kalmış, uygulanmamıştır.

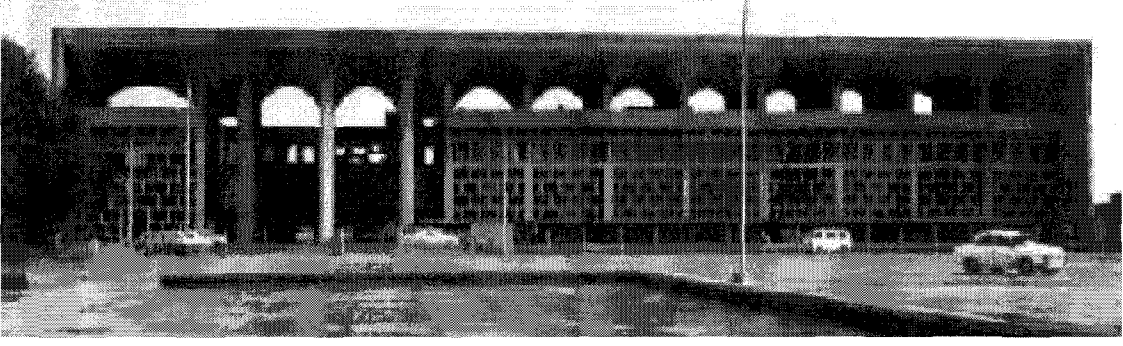
Şekil 27. Padova Yeni Adliye Binası, 1995, İtalya, mimarlar Gino Valle ve Piera Ricci Menichetti (Anonymous, 1996).

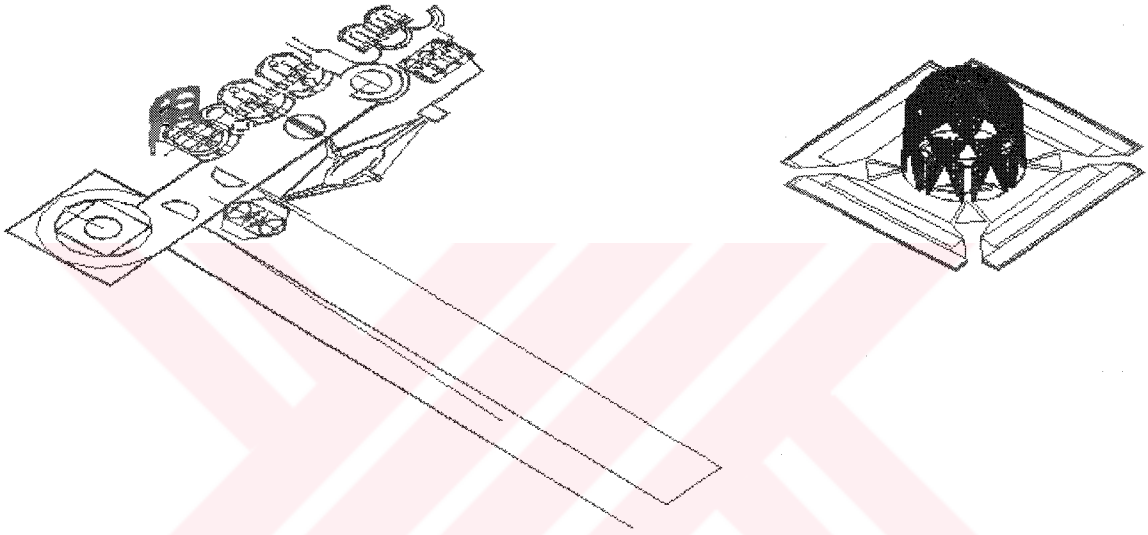
Şekil 28. Oslo Adliye Binası, 1990-1995, Norveç, Qstgaard Arkitecter AS Mimarlık (Anonymous, 1995b).

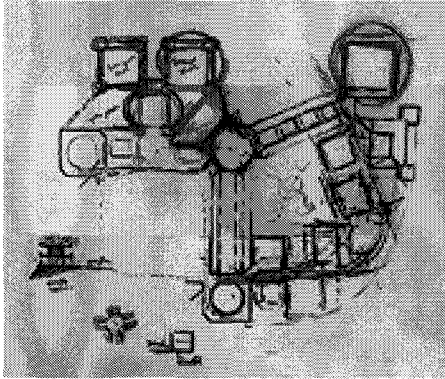
Şekil 29. Reykjavik Adliye Binası, 1994-1996, İzlanda, Studio Granda Mimarlık (Anonymous, 1998a; URL-48, 2002).

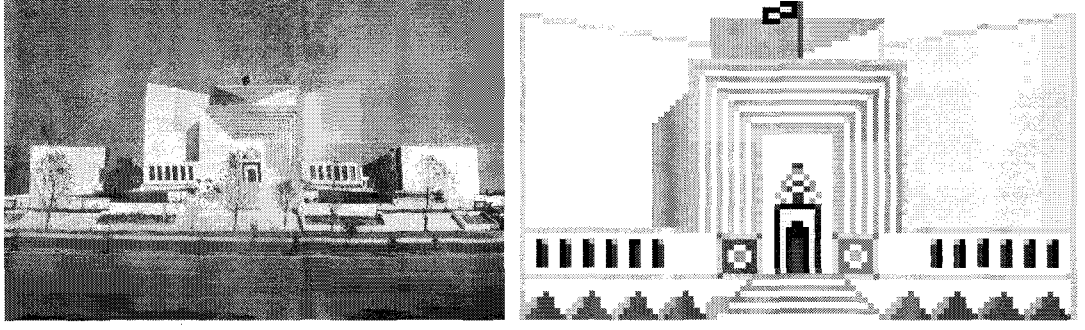
Şekil 30. Chandigarh Adliye Sarayı, 1956 , Pakistan, mimar Le Corbusier (URL-52, 2002).

Şekil 31. İslamabad Adliye Sarayı, iki öneri 1965, Pakistan, mimar L. Kahn (URL-53, 2002).

Şekil 32. L. Kahn'ın İslamabad Adliye Sarayı eskiz çalışması (URL-54, 2002).

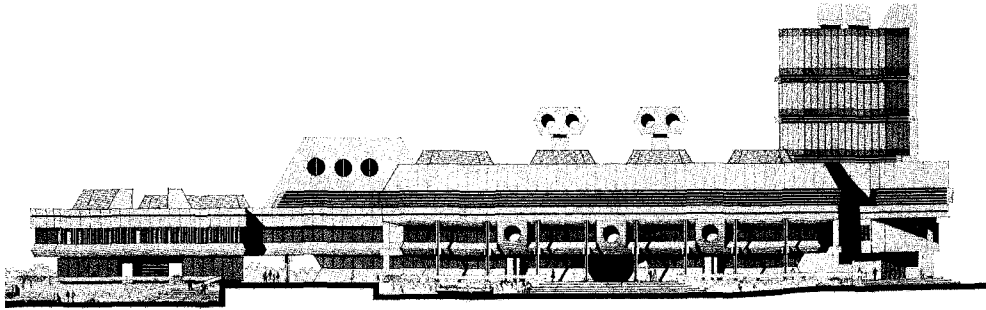

Şekil 33. Supreme Adliye Binası , 1993, Pakistan, mimar Kenzo Tange (URL-55, 2002; URL-56, 2002).

1970'li yıllarda İngiltere'de (Şekil 34, 35) ve Japonya'da (Şekil 36) yapılan adliye sarayları anglo-sakson ülkelerde görülen jürili mahkeme salonlarına da imkan tanımaktadır.

Şekil 34. Doncaster Adliye Sarayı , 1969, İngiltere, mimarlar Frederick Gibberd ve Partners (Anonymous,1969).

Şekil 35. Coventry Adliye Binası, 1976, İngiltere, mimar Harry Noble (Anonymous, 1976).

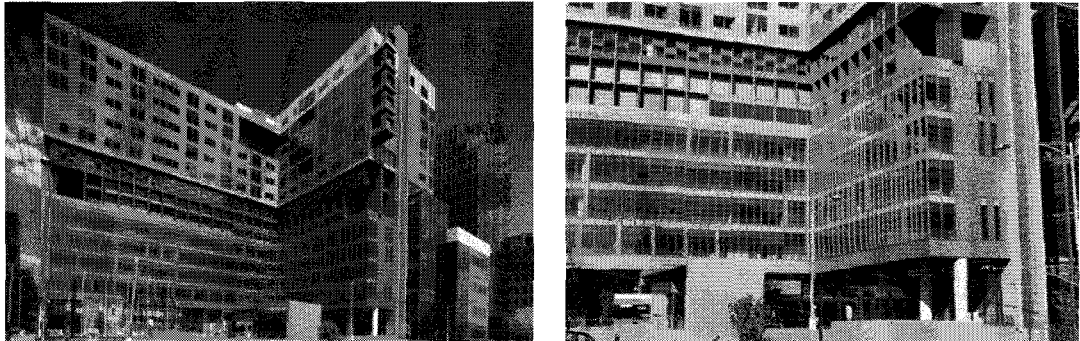

Şekil 36. Supreme Adliye Binası, 1969-1974, Japonya, mimar S. Okada
(Anonymous, 1997a).

Avustralya'da 1980 yılında Kanbera'da (Şekil 37) yapılan adliye sarayı ile 1998'de Melbourn'da (Şekil 38) yapılan adliye sarayı günün imkanlarını kullanma açısından iyi bir örnektir.

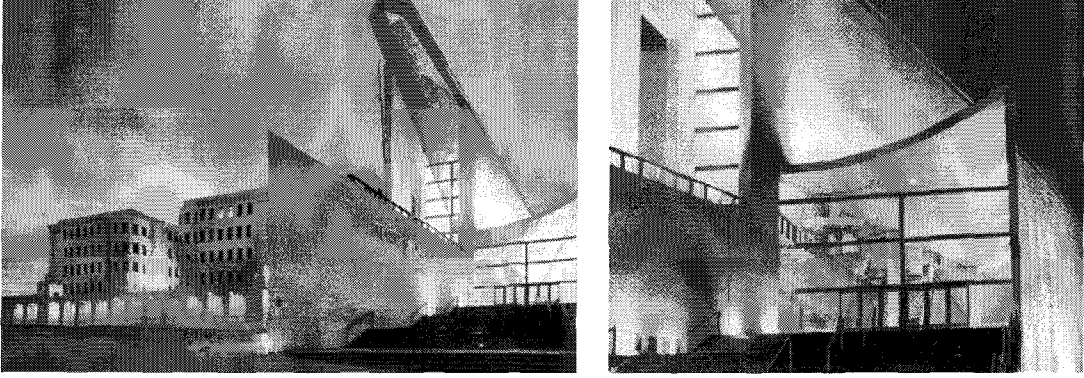

Şekil 37. Avustralya Adliye Sarayı, 1980, Kanbera, mimarlar Edward Madigan & Torzillo Briggs (Anonymous, 1981).

Şekil 38. Melbourne Adliye Sarayı, 1998, Avustralya, mimar Paul Katsieris
(URL-57, 2001; URL-58, 2001).

Arjantin’de yapılan adliye sarayı da son dönem adliye saraylarına verebileceğimiz dünyadan örnekler arasındadır (Şekil 39).

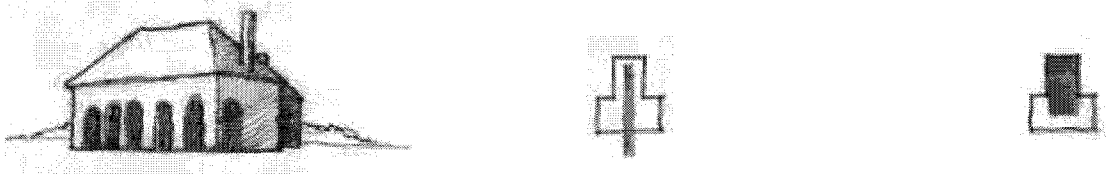

Şekil 39. Adalet Mahkemesi II, Arjantin, 2000, GGMPU Mimarlık (Anonim, 2001b).

2.4.2. Amerika’da Örnekler

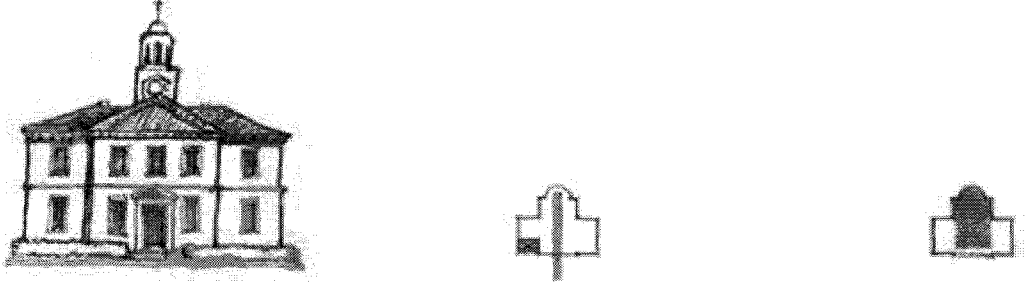
Görüldüğü gibi araştırma sırasında incelen dünyanın değişik ülkelerindeki adliye saraylarında çok net bir gelişim izlemek pek mümkün olmamıştır. Bölümün başında da belirtildiği gibi, Amerika’da adliye saraylarının gelişiminin izlenmeye başladığı aynı yıllarda, gerek Avrupa ülkelerinde gerek diğer ülkelerde krallıklar ya da imparatorluklar hüküm sürdüğü için adliye sarayı diye bağımsız bir mekan oluşumu gözlenmemektedir.

Amerika’da ise adliye sarayı kavramının gelişimi daha net izlenebilmektedir. Şöyle ki, ilk dönem adliye binaları, sadece adalet işlerinin görüldüğü bir yer değildir. Aynı zamanda çeşitli sosyal etkinliklerin ya da dini toplantıların yapıldığı, çok amaçlı salon gibi kullanılabilir plan özelliğine de sahiptir. Basit bir dikdörtgenden oluşan lineer bir sirkülasyon aksına sahip olan bu plan şeması dış görünümde oldukça sade ve süsten uzaktır. Birinci plan şemasında taralı olan sirkülasyon aksını, ikinci plan şemasında ise yargılama yapılan mekanı göstermektedir (Şekil 40).

Şekil 40. Hanover Kasabası Adliye Binası, 1735 (URL-59, 2000).

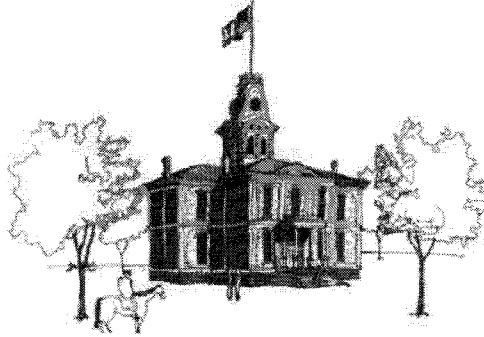
Daha sonra bu plan şemasında lineer olan sirkülasyon aksı sabit kalarak yargılamanın yapıldığı köşe kilise apsidine benzer şekilde belirginleştirilmiştir. Girişin hemen yan tarafına küçük bir kayıt odası eklenen yapının çok işleve hizmet edebilmesi için katsayısı ikiye çıkarılmış ve ikinci kat yine farklı amaçlara hizmet edecek şekilde düzenlenmiştir. Yapının dış görünümünde ise giriş belirginleştirilmiş ve bir kubbe eklenmiştir (Şekil 41, 42, 43, 44).

Şekil 41. Chowan Kasabası Adliye Binası, 1767 (URL-59, 2000).

Şekil 42. Grand Isle Kasabası Adliye Binası, 1824 (URL-60, 2002).

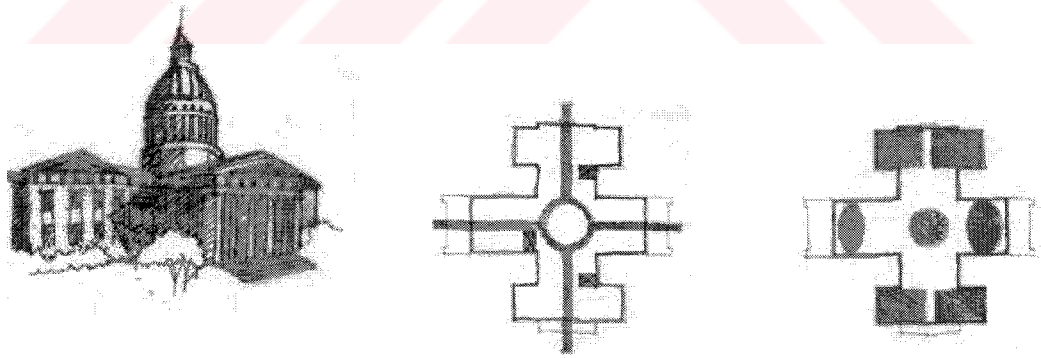

Şekil 43. First Moricopa Kasabası Adliye Binası, 1883 (URL-59, 2000).

Şekil 44. Jefferson Jackson Kasabası Adliye Binası, 1879, mimar W.W. Thomas (URL-61, 2002).

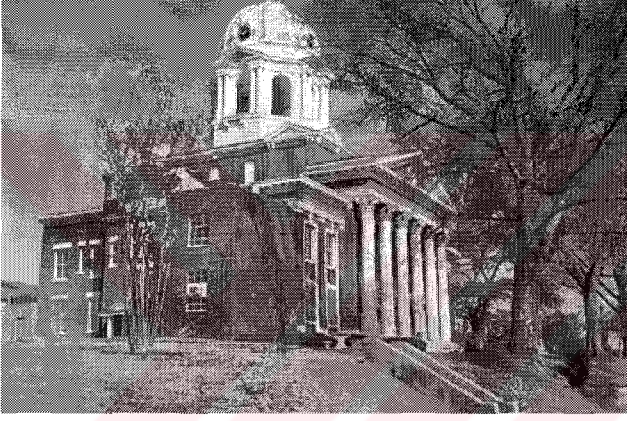
Binanın vurgulanan girişi önce Pantheon'kine benzeyen bir üçgen alınlıkla, sonra prostil tapınak girişini anımsatan sütunlarla daha da belirginleştirilmiştir. Plan düzeyinde ise yapılar çok işlevlilikten arındırılarak adliye binası olarak hizmet verecek şekilde düzenlenmeye başlamıştır. Artık mahkeme salonları, planlamada ağırlıklı noktaları oluşturmaya başlamıştır. Buna bağlı olarak da sirkülasyon aksı artık tek yönde lineer değildir (Şekil 45, 46, 47, 48). Örneğin St. Louis adliye binası Grek Haçı gibi dört akslı ve benzer cephe anlayışları ile ele alınmıştır.

Şekil 45. Eski St. Louis Kasabası Adliye Binası, 1839, mimarlar Morton and Laveille (URL-59, 2000).

Şekil 46. Eski St. Louis Kasabası Adliye Binası 2002'te (URL-62, 2002; URL-63, 2002).

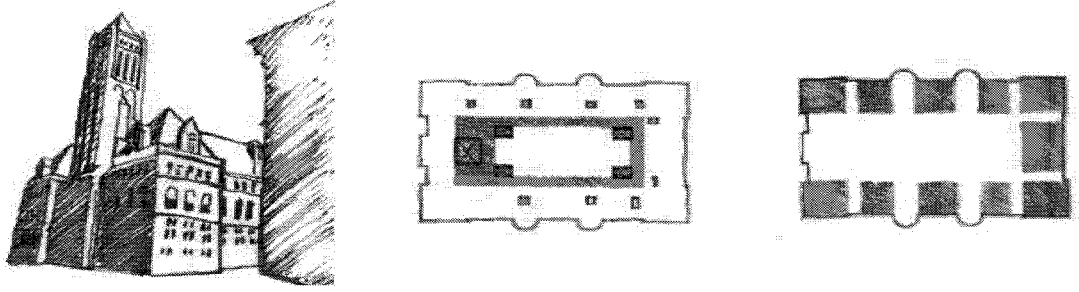

Şekil 47. Bartow Kasabası Adliye Binası, 1903, mimarlar Kenneth McDonald ve J.W. Golucke (URL-64, 2002).

Şekil 48. Hamilton Harris Kasabası Adliye Binası, 1908, mimar E.C. Hosford (URL-65, 2002).

1800'lü yılları sonu, 1900'lü yılların başında modernizmin de etkisiyle sütunlar, alınlıklar kalkmış, daha sade, taş duvarlı cepheler görülmeye başlanmıştır. Cephelerde birbirini tekrarlayan elemanlar göze çarparken, kubbeler yavaş yavaş fonksiyon kazanarak ofis katları şeklinde yükselmiş, daha sonra da kubbeler yerini çok katlı ofislere terk etmiştir. Plan düzeyinde ise mahkeme salonlarının çokluğu avlulu sistemleri de beraberinde getirmiştir (Şekil 49, 50).

Şekil 49. Alleghny Kasabası Adliye Binası, 1884, Pensilvanya, mimar H. H. Richardson (URL-59, 2000).

Şekil 50. Alleghny Kasabası Adliye Binası 2002'de (URL-66, 2000).

Yine aynı yıllarda yapılan adliye binaları artık yalnız adliye işlerine hizmet vermeye başlamıştır. Kubbeler bazen de şehrin saat kulesi gibi işlev görmüşlerdir. Hatta bu saat kuleleri bugün bile korunarak hala hizmet vermektedir (Şekil 51).

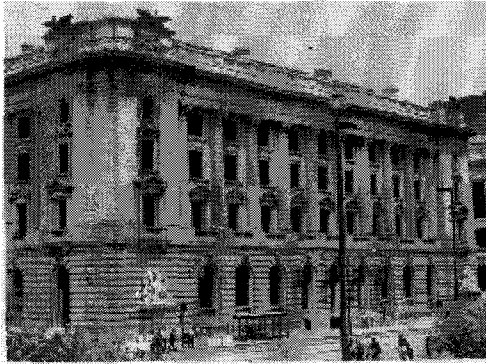

Şekil 51. Cass Kasabası Adliye Binası, 1908 ve 1997’de (URL-67, 2002).

Bu yıllardan sonra kuleye ve işleve dönüşen kubbe yavaş yavaş fonksiyonunu yitirmiş ve ortadan kalkmıştır. Binalar genelde iki üç katlı, ilk kat doğal taş kaplamalı, genel cephe görüntüsü sadedir (Şekil 52, 53, 54).

Şekil 52. Savannah FB/U.S.(Federal Building/ United States) Adliye Binası, 1894-99, mimar Jeremiah O’Rourke (URL-68, 2002).

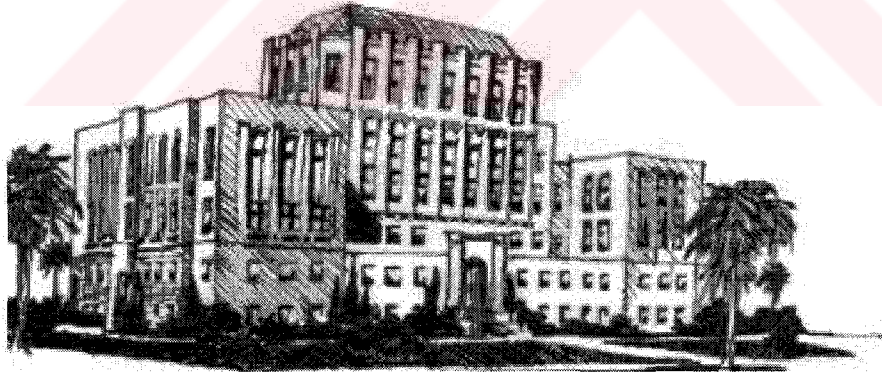

Şekil 53. Cleveland Howard Metzenbaum U.S. Adliye Binası, 1902, mimar Arnold W. Brunner (URL-69, 2002).

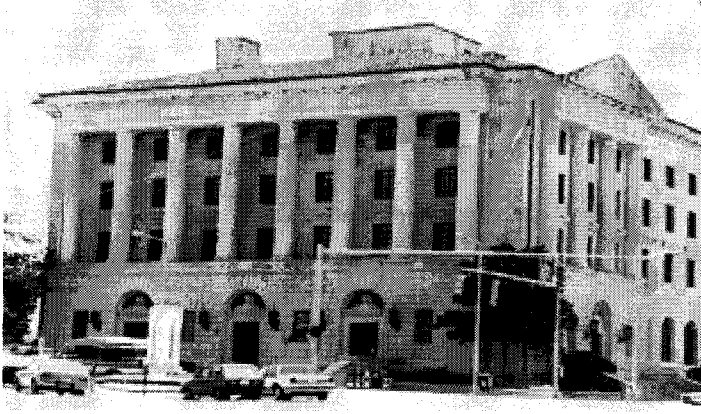

Şekil 54. Greenville F B/U.S. Adliye Binası, 1904, mimarı bilinmiyor (URL-70, 2002).

1930'lu yıllarla beraber adliye binaları modernizmin etkisi altına girmiştir. Çok parçalı kütlelerden ziyade tek parçalı dikdörtgen ya da kare prizma kütleler hakim olmuştur. Kat sayısı da genelde üç veya dört ile sınırlıdır. Birinci katta bulunan taş duvar geleneği yerini yavaş yavaş modern mimarının sade betonuna bırakmıştır (Şekil 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62).

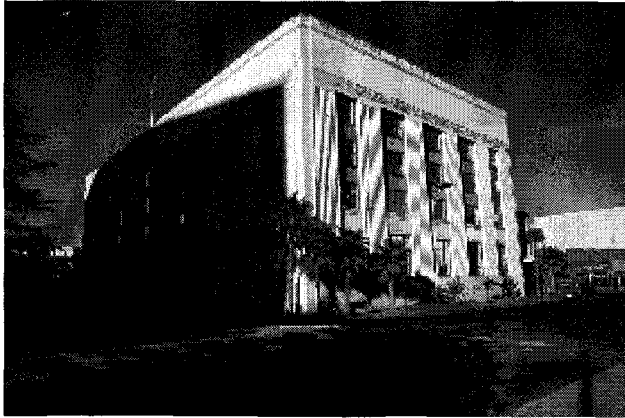
Şekil 55. Moricopa Kasabası Adliye Binası, 1928, mimarı bilinmiyor (URL-59, 2000).

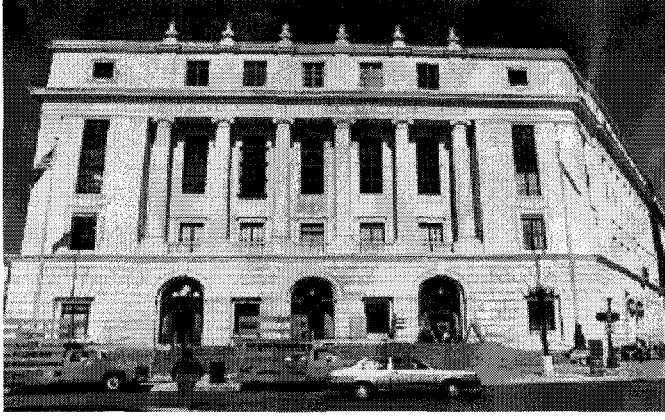
Şekil 56. Montgomery FB/U.S. Adliye Binası, 1931-1933, mimar Frank Lockwood (URL-71, 2002).

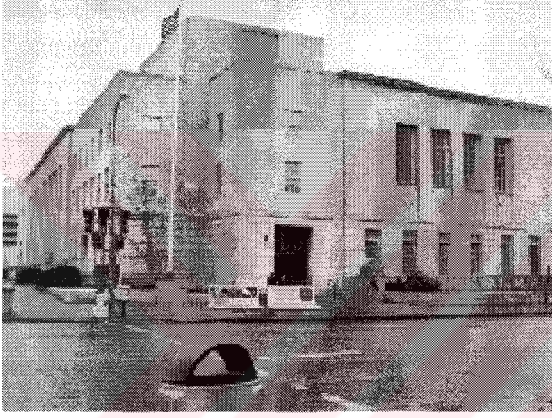
Şekil 57. Alexandria USPO Adliye Binası, 1933, mimar Neild Edward (URL-72, 2002).

Şekil 58. El Paso U.S. Adliye Binası, 1936, mimarlar McGhee, Frazer, Lippincott (URL-73, 2002).

Şekil 59. San Antonio USPO Adliye Binası, 1937, mimarlar Ralph H. Cameron, Paul Cret (URL-74, 2002).

Şekil 60. Peoria FB / U.S. Adliye Binası, 1938, mimarlar Cheney, Howard Lovewell (URL-75, 2002).

Şekil 61. LaGrange-Troup Kasabası Adliye Binası, 1939, mimar William J.J. Chase (URL-76, 2002).

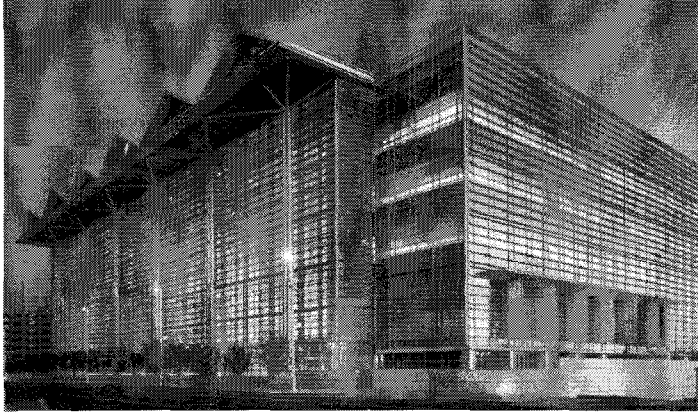

Şekil 62. Mobile John A. Campbell U.S. Adliye Binası, 1932, mimarlar Carey and Dowling (URL-77, 2002).

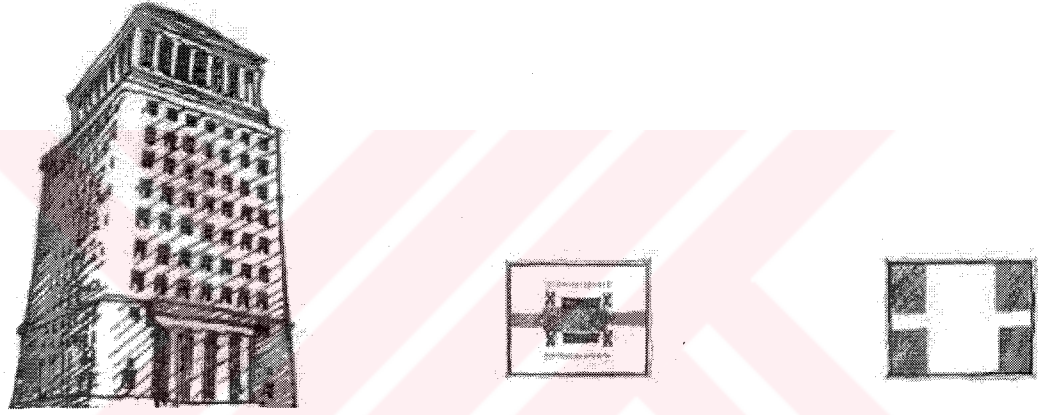
1930'lu yıllarda gelişen bu adliye binası anlayışı günümüzde de devam etmektedir. Ancak günümüz adliye saraylarında teknolojinin kullanımı göz ardı edilemeyecek bir unsurdur (Şekil 63, 64). Genellikle kasaba düzeyinde hizmet veren adliye binaları az katlı iken ofis ihtiyacının artmasıyla büyük kentlerde çok katlı denemeleri de yapılmıştır. Fakat bu yüksek katlı ofis binaları çok fazla tercih edilmemiştir (Şekil 65, 66, 67).

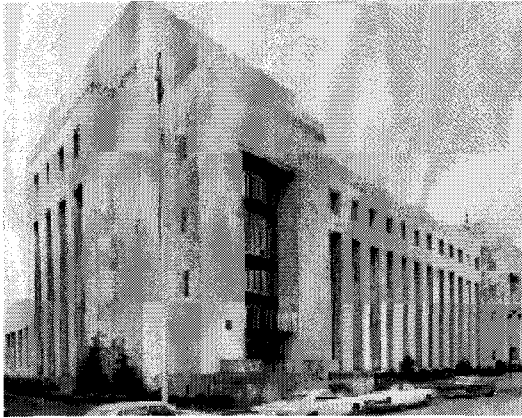
Şekil 63. İslip FB/U.S. Adliye Sarayı, 1993-1998, mimar Richard Meier (URL-78, 2003).

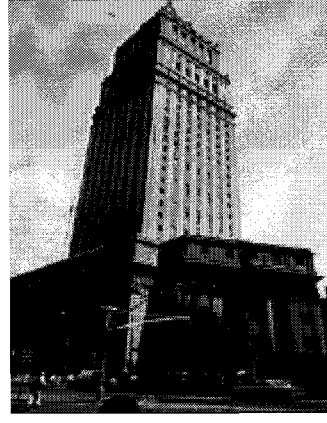
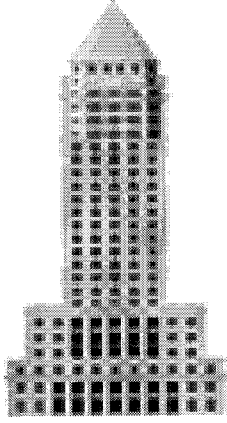
Şekil 64. Phoenix FB/U.S. Adliye Sarayı, 1995-2000, mimarlar Richard Meier& Partners and Langdon Wilson (URL-79, 2003).

Şekil 65. Civil Kasabası Adliye Binası, 1932 (URL-59, 2000).

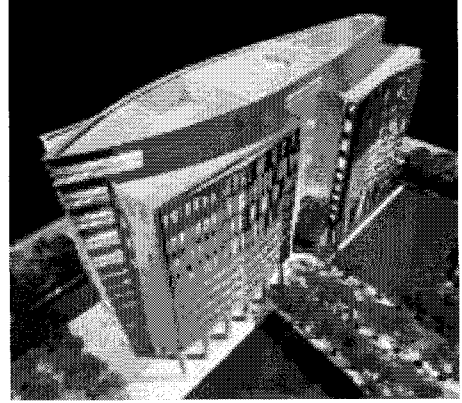
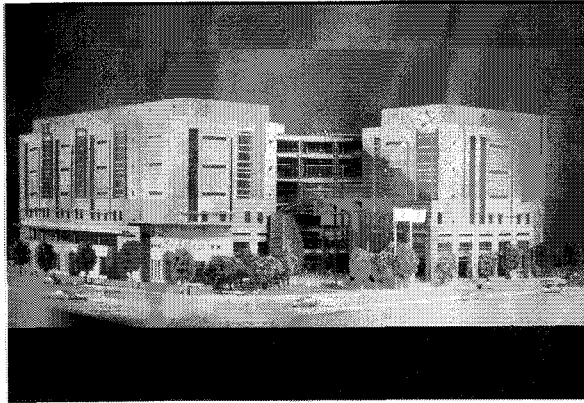

Şekil 66. Chattanooga Joel W. Solomon FB Adliye Binası, 1933, mimar Reuben Harrison Hunt (URL-80, 2003).

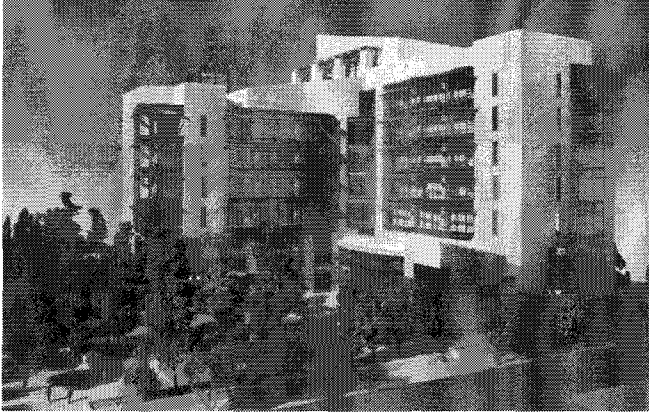

Şekil 67. Newyork U.S. Adliye Binası, 1936, mimar Cass Gilbert (URL-56, 2003).

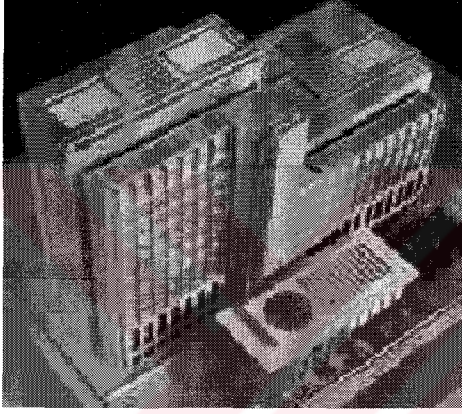
Özellikle Amerika'da gelecekteki adliye sarayları için bile projeler üretilmektedir (Şekil 68, 69, 70). Daha iyi adliye sarayları yapabilmek için 2002 şubat ayında "Adliye Sarayı Tasarımı İçin Rehber" adlı bir kitap hazırlanmış ve "Modern Adliye Sarayı Tasarımının Anahtar Noktaları" adlı bir kongre bile düzenlenmiştir (URL-45, 2002; URL-81, 2002). Bu kitapta adliye sarayı tasarımında gerekli bütün kriterler ayrıntılı olarak belirtilmiş, tasarımcı bilinçli olarak yönlendirilmiştir. Duruşma salonu düzeninden, teknik detaylara, mobilya ölçülerinden, mobilyaların birbirlerine olan en kısa mesafelerine kadar bir çok ayrıntı verilmiştir. Bu kongrede alınan kararların bir kısmı çalışmanın sonunda ekler bölümünde (Ek 1) verilmiştir.

Şekil 68. Tuscon Adliye Sarayı, Arizona (URL-82, 2003), Florida Adliye Sarayı (URL-83, 2003).

Şekil 69. Fresno Adliye Sarayı, Kaliforniya (Anonim, 2003).

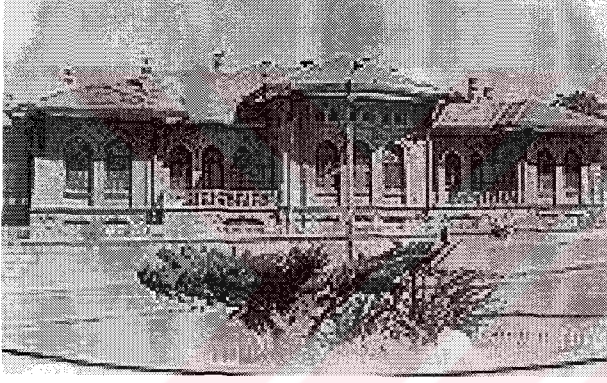

Şekil 70. Denver Adliye Sarayı (URL-84, 2003; URL-85, 2003).

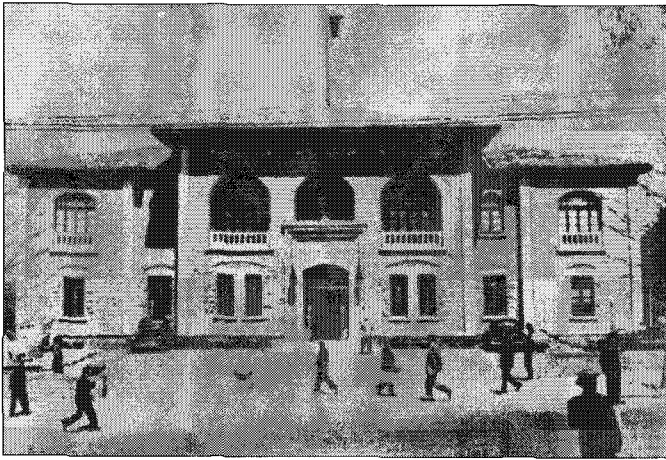
2.4.3. Türkiye'den Örnekler

Türkiye'de ise durum çok daha farklıdır. Cumhuriyetin ilanına kadar demokratik bir hukuk devletinden söz etmek mümkün olmadığı için, cumhuriyetin ilanı ile da adalet işlerinin nerede görüleceği hemen çözümlenememiştir. Savaştan yeni çıkmış bir milletin acil olarak yargı mekanlarına ihtiyacı vardır. Ancak bu mekanları hemen oluşturmak kolay olmayacaktır. Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak kullanılan I. ve II. TBMM binaları Kurtuluş Savaşı yıllarında ve Cumhuriyet ilan edildikten sonra da istiklal mahkemesi olarak da kullanılmıştır. Bu binalarda o dönemin en önemli davaları görülmüştür. Ankara Ulus meydanında bulunan I. Türkiye Büyük Millet Meclisi binasının inşasına, 1915 yılında başlanmıştır. İlk İttihat ve Terakki Cemiyeti kulüp binası olarak tasarlanmış, binanın planı evkaf mimarı Salim Bey tarafından yapılmış, inşasına ise kolordunun askeri mimarı

Hasip Bey nezaret etmiştir. Atatürk'ün doğumunun 100. yılını kutlama programı çerçevesinde, 1981 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından restorasyon ve teşhir-tanzim çalışmaları sonucu 23 Nisan 1981 tarihinde "Kurtuluş Savaşı Müzesi" adıyla yeniden ziyarete açılmıştır (Şekil 71) (URL-URL-86, 2003). 1923 yılında mimar Vedat Tek (1873-1942) tarafından Cumhuriyet Halk Fırkası Mahfeli olarak tasarlanan ve inşa edilen II. TBMM binası işlevi değiştirilerek meclis olarak kullanılmıştır. 1961 yılında meclisin yeni yapılan modern binasına taşınması üzerine Müze kısmı onarım ve restorasyonlardan sonra düzenlenerek 30 Ekim 1981 tarihinde Cumhuriyet Müzesi olarak ziyarete açılmıştır (Şekil 72) (URL-87, 2003). Bunun dışında ülkenin her bir köşesinde hızla kurulan istiklal mahkemeleri dönemin adalet işlerini sağlamıştır.

Şekil 71. I.Türkiye Büyük Millet Meclisi binası, 1915, mimarlar Salim Bey, Hasip Bey

Şekil 72. II.Türkiye Büyük Millet Meclisi binası, 1923, mimar Vedat Tek (URL-88, 2002).

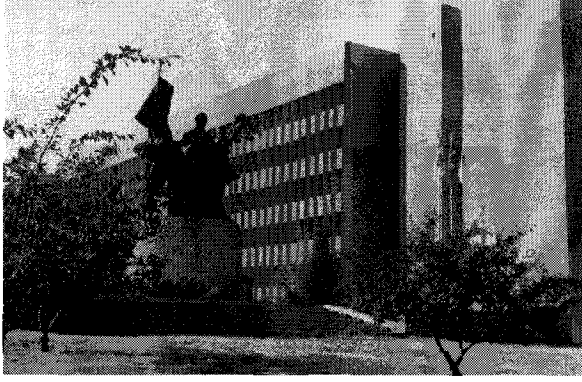
Ankara'da 1925-26 yıllarında inşa edilen Adliye Sarayı da Cumhuriyet döneminin ilk binalarındandır. Binanın mimarı hakkında bilgiye rastlanmamıştır (Sözen, 1984) (Şekil 73). Aynı şekilde Ulus'taki Eski Anafartalar Adliyesi de Cumhuriyet döneminde hizmet vermiş binalardandır. Binanın yılı ve mimarı hakkında bilgi almak amacıyla görüşülen Adalet Bakanlığı'ndan alınan tek bilgi binanın Milli Emlak Genel Müdürlüğü'nden Adalet Bakanlığı'na 20 Ağustos 1982'de tahsis edilmiş olduğudur (Şekil 74). Günümüzde hizmet veren Ankara Adalet Sarayı ise US Mimarlık tarafından yapılmış olup, mimarları Umut İnan ve Edip Önder Us'tur (Şekil 75).

Şekil 73. Adliye Sarayı, 1925-26, Ankara

Şekil 74. Eski Anafartalar Adliyesi, Ulus, Ankara (URL-89, 2002).

Şekil 75. Ankara Adalet Sarayı, mimarları Umut İnan ve Edip Önder Us (URL-90, 2002).

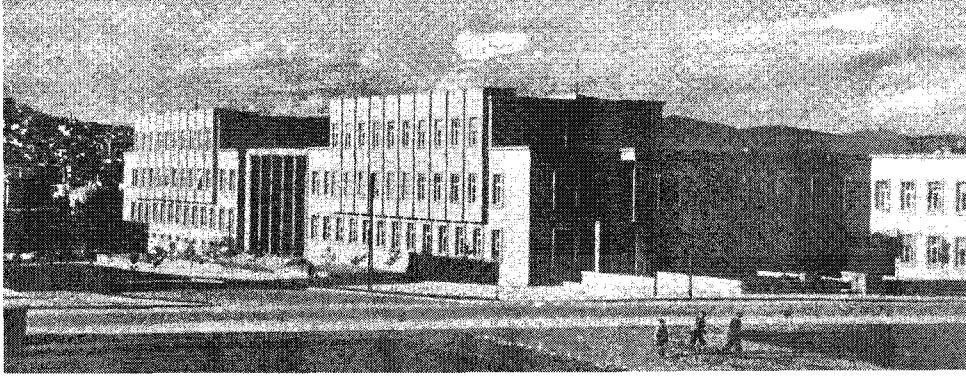
1936-39 yılları arasında döneminin İmar ve Yapı İşleri Müdürlüğü Proje Bürosu tarafından yaptırılan Adalet Bakanlığı binasını da örnek olarak vermek gerekir. Binanın inşaatını ise Bedri Tümay yürütmüştür (Sözen, 1994) (Şekil 76).

Şekil 76. Adalet Bakanlığı, 1936-39, Ankara

Yine Türk hukuk sistemine göre sadece Ankara'da olan Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay binaları da birer adli makam olduklarından adalet binası olarak örnek verilebilirler. Yargıtay Binası, 1933-34 yıllarında Türkiye'de yoğun uygulama olanağı bulan, bugün kullanılmakta olan TBMM Binası'nın da mimarı Avusturyalı Clemens Holzmeister tarafından tasarlanmıştır (Şekil 77). Danıştay Binası 1966-74 yılları arasında Doğan Tekeli ve Sami Sisa tarafından tasarlanmıştır (Şekil 78). Sayıştay Binası ise Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara'da Divanı Muhasebat adı altında hizmet vermiştir (Şekil 79). Bina, 1928-30 yılları arasında uzun yıllar Türkiye'de bulunmuş, eğitim ve uygulama çalışmalarıyla belirli bir anlayışın simgesi olmuş İsviçreli Ernst Arnold Egli

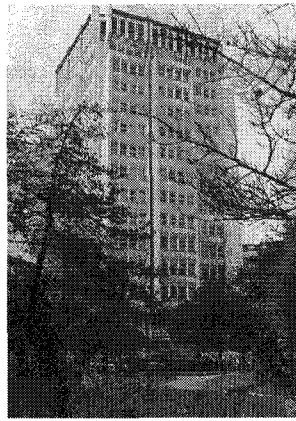
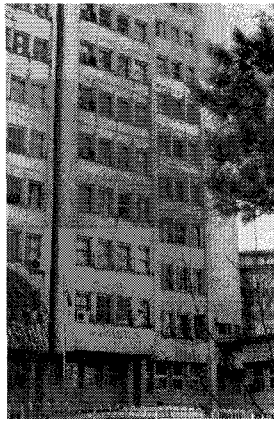
tarafından tasarlanmıştır. Bina daha sonra yıkılmıştır (Sözen, 1984). Bugün hizmet veren Sayıştay Binası ise Ziya Tanalı tarafından tasarlanmıştır (Şekil 80) (URL-91, 2002).

Şekil 77. Yargıtay, 1933-34, Ankara, mimar Clemens Holzmeister

Şekil 78. Yargıtay (Türk Temyiz Mahkemesi), giriş kapısı (URL-92, 2002).

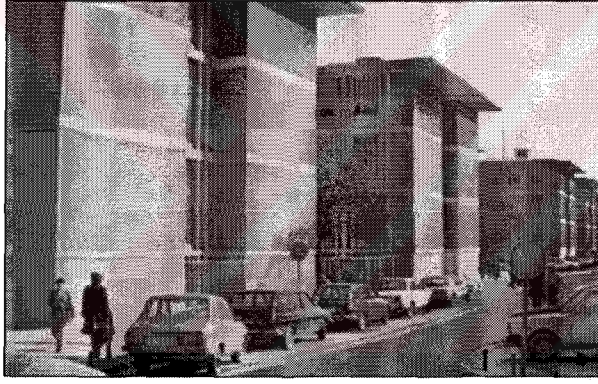

Şekil 79. Danıştay (Türk İdari Yargı Yüksek Mahkemesi), 1966-74, Ankara, mimarlar Doğan Tekeli, Sami Sisa (URL-93, 2002).

Şekil 80. Sayıştay Yeni Hizmet Binası, 2000, Ankara, mimar Ziya Tanalı

Türkiye’de adliye binası olarak yapılan ilk binalardan biri de Sultanahmet Adliye binasıdır. 1949 yılında Sedat Hakkı Eldem ve Emin Onat tarafından tasarlanan binanın en önemli özelliği günümüzde halen bu işlevini devam ettirmesidir (Şekil 81) (Sözen, 1984).

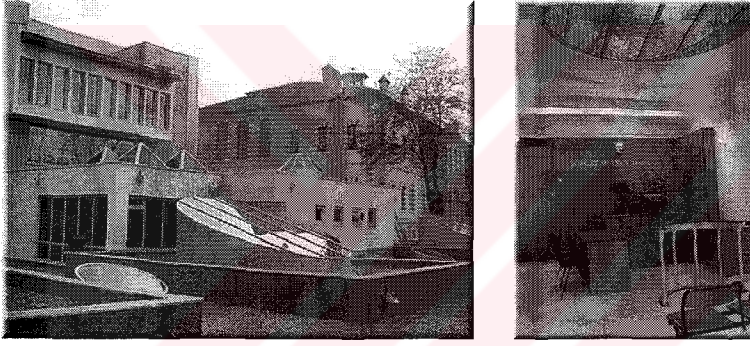
Şekil 81. Sultanahmet (İstanbul) Adliyesi Binası, 1949, mimarlar Sedat Hakkı Eldem-Emin Onat (URL-94, 2002).

Tarihi binaların adliye binası olarak kullanımı günümüzde de devam etmektedir.. Bu duruma en güzel örnek Kütahya Adliyesi olarak verilebilir. Bugün restore edilerek Adliye Sarayı olarak kullanılan ve zamanında Hükümet Konağı olan bina Kütahya Mutasarrıfı olan Giritli Fuat Paşa tarafından 1893-1908 yılları arasında yaptırılmıştır (URL-95, 2003). Kütahya Adliyesinin bir bölümünün faaliyetini sürdüğü Adliye Sarayı'nın yanına ihtiyaç nedeniyle bir ek bina yapımı tasarlanmıştır. Adalet Bakanlığı'nın uygun görüş vermesi ile Kütahya Cumhuriyet Başsavcısı Gökhan Karaburun, Y.Mimarlar Tatsuya Yamamoto, Gökhan Altuğ tarafından tasarımı yapılan ve mimari anlayış olarak

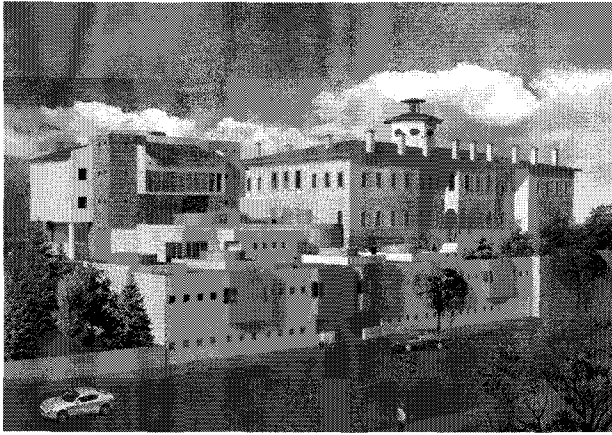
19.yy ile 21. yy'ı birleştirmesi hedeflenen bu binanın temeli 7 Temmuz 2001 tarihinde atılmıştır. Bina 6 Ocak 2003' te faaliyete geçmiştir (URL-96, 2003) (şekil 82, 83, 84).

şekil 82. Restore edilen Kütahya Adliyesi, 1907, yaptıran Fuat Paşa ve yeni ekbina, 2001, mimarlar Tatsuya Yamamoto, Gökhan Altuğ (URL-97, 2002).

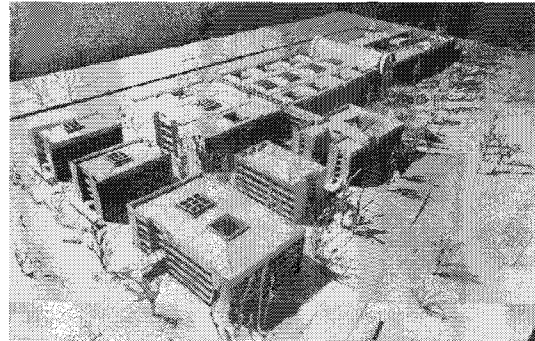
şekil 83. Kütahya adliyesi eski ve yeni yanyana, duruşma salonundan görünüş (URL-98, 2002).

şekil 84. Kütahya Adliyesi restore edilen ve ek binanın maket fotoğrafı (URL-99, 2002).

Günümüz Türkiye'sinde il ve ilçelerde bulunan adliye binaları hakkında bilgi vermek gerekirse; Türkiye'de 965 adliye binası bulunmaktadır. Bunlardan yalnızca 123 adedi Adalet Bakanlığına ait bağımsız bina olup Kütahya Adliyesi 124. bina olarak tasarlanmıştır (URL-96, 2003). Bu konuyla ilgili olarak Adalet Bakanlığı Teknik İşler Dairesi Başkanlığı'ndan alınan bilgilere göre; “Önceleri Hükümet Konakları, tip proje olarak yapılmakta olup Adliye blokları bu proje içinde yer almıştır. Daha sonra ihale yapılarak adliyeler, projeleri, ihtiyaç programı ve yöresel koşullar dikkate alınarak proje kuruluşlarına yaptırılmıştır. Yeni adliye binalarının yapımı bu kanaldan hala devam etmekte ve ileriye yönelik programlarda yürütülmektedir. Ayrıca Bayındırlık Bakanlığı tarafından yapılan adliye binalarına bu kurumdan ödenek aktarmak suretiyle inşaatlar hızlandırılmaktadır. Projeler Adalet Bakanlığı Teknik İşler Dairesi Başkanlığı tarafından incelenip onaylandıktan sonra, inşaat kontrollükleri yine Teknik İşler Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmaktadır. İhtiyaç programları; ilgili Başsavcılıklardan mevcut ve muhtemel kadrolara göre Teknik İşler Dairesi Başkanlığı'nca düzenlenip proje ihalesi yapılmak üzere mahalline gönderilmektedir.”

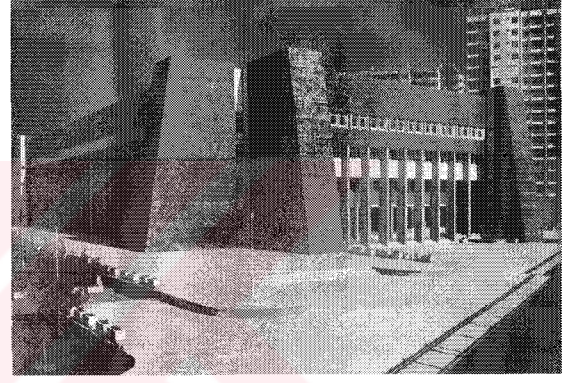
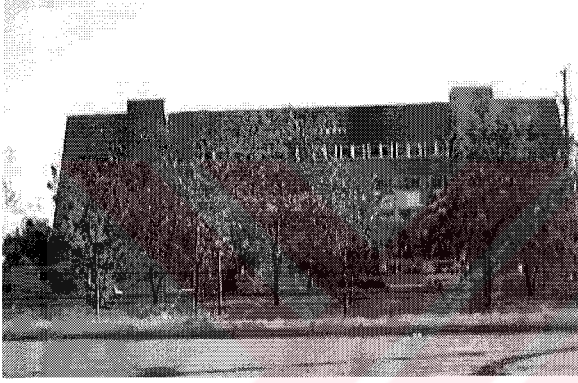
Bu nedendir ki, çoğu ilçelerimizde adliyelerin büyük bir bölümü hükümet konaklarının içinde bir birim olarak yer almaktadır. Adliye birimlerinin hükümet konakları içinde sıkışması ve yetersiz kalması nedeniyle yeni yeni “Adliye Sarayı” kavramı gündeme gelmektedir. Bu amaçla çeşitli yarışmalar düzenlenerek kent kimliği içinde prestijli yapılar yapma eğilimi hakim olmaktadır. Ne var ki bürokratik engeller ve maddi olanaksızlıklar yüzünden projeler hakkında uygulanamamakta ya da yarım kalmaktadır. Örneğin 1979 yılında inşasına başlanan Vedat Dalokay imzalı İzmir Adliyesi 23 yıldır tamamlanamamıştır (URL-100, 2003; URL-101, 2003) (Şekil 85).

Şekil 85. İzmir Adliyesi proje maketi, mimar Vedat Dalokay (Anonim, 1991a).

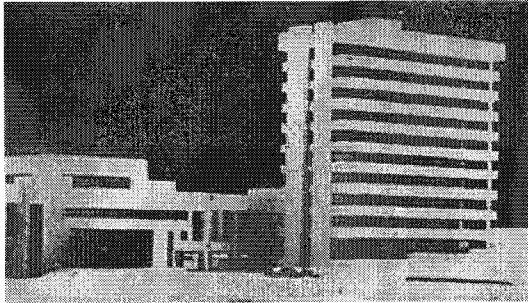
İzmir Adliyesi dışında 1980'den itibaren düzenlenen adliye binası yarışmaları ve sonuçları şunlardır (Anonim, 1993):

- 1981'de Anayasa Mahkemesi mimari proje yarışmasında Ragıp Buluç, Ziya Tanalı ve Ercan Yener'in projesi birincilik ödülüne layık görülmüş, ancak uygulama projeleri hazırlanmasına rağmen projeden vazgeçilmiştir.
- 1983'de Antalya Adliye Binası mimari proje yarışmasında Ercan Çoban ve Melih Baturalp'in projesi birincilik ödülüne layık görülmüş ve yapı inşa edilmiştir (Şekil 86) (Anonim, 1994).

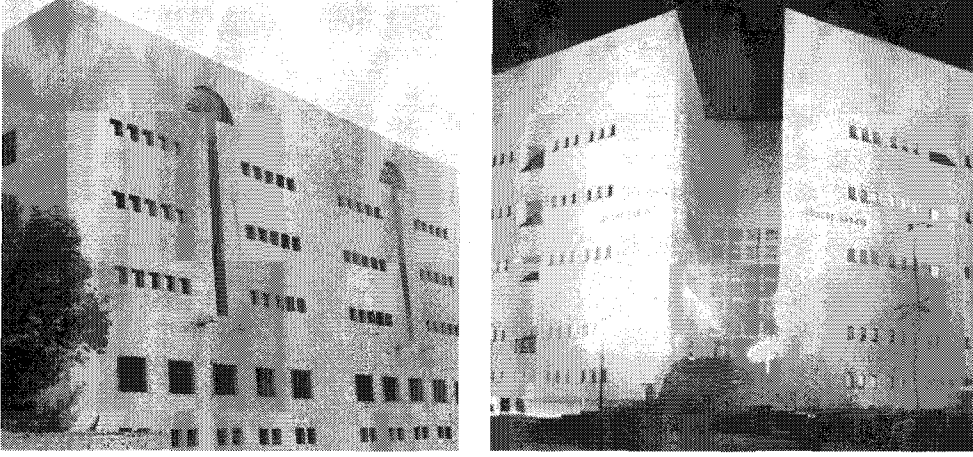
Şekil 86. Antalya Adliye Binası (URL-102, 2003).

- 1984'de sınırlı olarak açılan Anayasa Mahkemesi Binası mimari proje yarışmasında Haldun Sunal'ın projesi birincilik ödülüne layık görülmüş (Şekil 87), ancak uygulama projeleri hazırlanmasına rağmen farklı bir proje inşa edilmiştir.

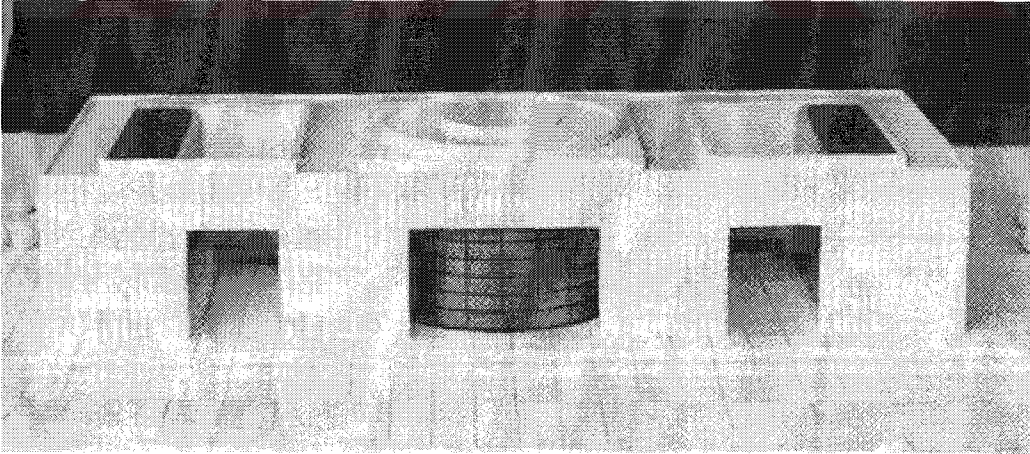
Şekil 87. Anayasa Mahkemesi Binası proje maketi (inşa edilmedi)

- 1985’de Bursa Adliye Binası mimari proje yarışmasında Adnan Ural’ın projesi birincilik ödülüne layık görülmüş ve yapı inşa edilmiştir (Şekil 88).

Şekil 88. Bursa Adliye Binası (Anonim, 1999).

- 1991’de Bakırköy Adliye Binası mimari proje yarışmasında Umur Erkman ve Uğur Erkman’ın projesi birincilik ödülüne layık görülmüştür (Şekil 89) (Anonim, 1991b). İhale edilen firmayla olan sorunlar yüzünden inşası halen devam etmekte olup proje aslına sadık kalınmamıştır (Şekil 90).

Şekil 89. Bakırköy Adliye Binası proje maketi

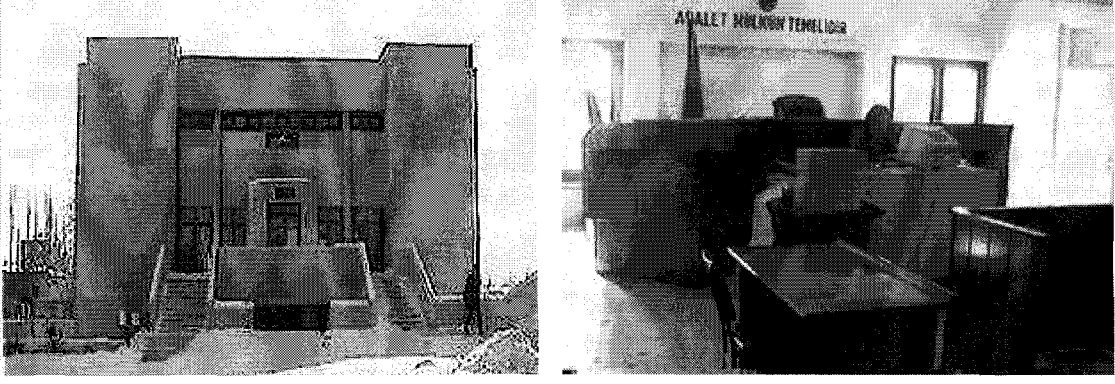

Şekil 90. Bakırköy Adliyesi, 2003 (URL-103, 2003).

Bunların dışında Adalet Bakanlığı'nca yaptırılan ve faaliyete geçen adliyelerimiz arasında Kocaeli Adliyesi ve Bor Adliyesi'ni sayabiliriz. Kocaeli Adliyesi'nin mimarları A. Muhsin Büberoğlu, Süleyman Özer ve Celalettin Kaya'dır. Binanın yapımını üstlenen kişi ise Recep Ekşi'dir. 1999 yılında yapımına başlanan bina, deprem nedeniyle 2002 yılında tamamlanabilmiştir (Şekil 91). Bor Adliyesi'nin mimarı ve yapım yılı ile ilgili olarak Bor Belediyesi ile görüşülmesine rağmen yetkililerden bilgi alınamamıştır. Bu nedenle sadece internet üzerinden yayınlanan fotoğraflarına yer verilmiştir (Şekil 92).

Şekil 91. Kocaeli Adliyesi, 2002, mimarlar M. Büberoğlu, S. Özer, C. Kaya (URL-104, 2003).

Şekil 92. Bor Adliyesi ve duruşma salonundan bir görünüş (URL-105, 2003).

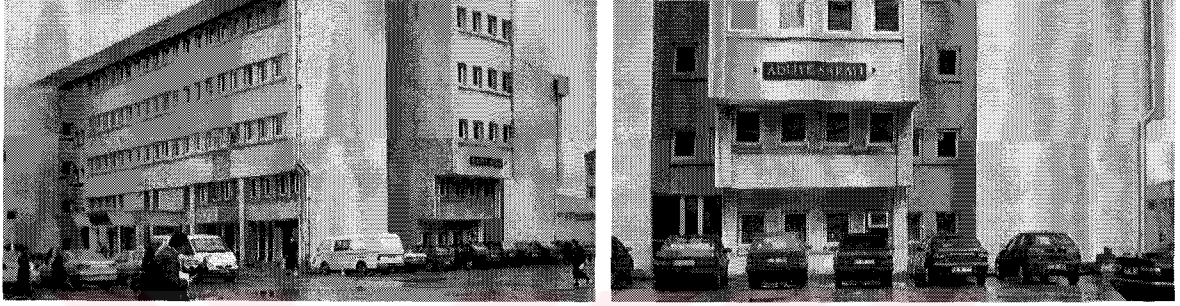
Adliye binası olarak tasarlanmamış, ancak daha sonra adliye binasına çevrilmiş adliyelerimiz de mevcuttur. Bu duruma örnek olarak Düzce Adliyesi'ni (Şekil 93) verebiliriz. Bina 1998 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Anadolu Lisesi olarak tasarlanmıştır. Ancak yapı ruhsatı alınmadan deprem meydana gelmiştir. Kasım 1999 Düzce depreminden sonra adliye binasının yıkılması, daha sonra Düzce'nin il olması ve adli işlerin yoğunluğu nedeniyle, adliye binasına ihtiyaç duyulduğundan, Adliye Binasına çevrilen Düzce adliyesi halen bu binada hizmet vermektedir. Tam karşısında görülen kulübeler de bina hizmete geçene kadar adli işlerin görüldüğü yerlerdir. Elbette ki, 1999 Kocaeli-Gölcük ve Düzce depremleri, İstanbul'da dahil olmak üzere bir çok il ve ilçelerimizde büyük hasarlar verirken adliye binaları da büyük hasarlar görmüştür. Hukuk işlerinin belli bir düzen içinde yürütülmesi için büyük çaba harcayan Adalet Bakanlığı Savunma Sekreterliği Kriz Yönetim Merkezinin isteği doğrultusunda bu konuyla ilgili olarak bir genelge yayınlamıştır. Bu genelge ekler bölümünde (Ek 2) verilmiştir.

Şekil 93. Düzce Adliyesi

İlimizde faaliyetine devam etmekte Trabzon Adliyesi ile yakın illerimizde yapımı devam eden ve ihale edilen firmayla sorunlar nedeniyle faaliyete geçemeyen Ünye Adliyesi ve halen inşa halinde olan Rize Adliyesi ülkemizdeki adliye binaları içinde verebileceğimiz örnekler arasındadır.

Trabzon Adliye Sarayı, Trabzon Hükümet Konağı içinde yer alan ayrı bir bina olup, mimarı Mahmut Tuna'dır. Bina Trabzon Hükümet Konağı Yarışması sonucu inşa edilmiş ve 1985 yılında hizmete açılmıştır (Şekil 94).

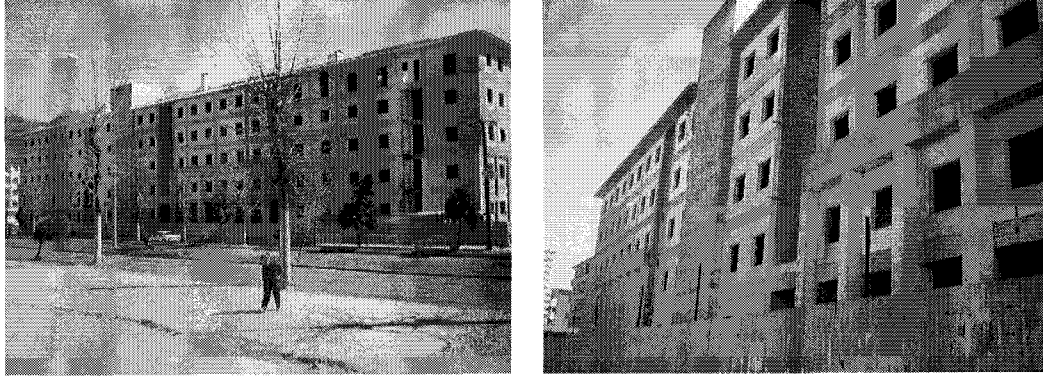
Şekil 94. Trabzon Adliyesi, 1985, mimar Mahmut Tuna

Ünye Adliyesi ile ilgili olarak, Ünye Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü'nden alınan bilgiye göre projenin tasarımı özgün olmayıp, proje mimarı Servet Karamustafa'dır (Şekil 95).

Şekil 95. Ünye Adliyesi, 2000, mimar Servet Karamustafa (URL-106, 2003).

Rize Adliyesi Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü tarafından projelendirilmiş olup, inşaatına 2000 yılında başlanmıştır. Projenin üstlenici firması Özşen İnşaat Limited Şirketi'dir. Bina henüz hizmete açılmamıştır (Şekil 96).

Şekil 96. İnşası halen devam eden Rize Adliyesi, 2003

2.5. Analizde Kullanılacak Örneklerin Seçimi ve Örneklere Ait Bilgiler

Geçmişten günümüze kadar adliye saraylarının gelişimine göz attıktan sonra, bu bölümde analizde kullanılacak örneklerin seçiminde ne gibi ölçütlerin kullanıldığı konusunda bilgiler ve bu doğrultuda seçilen örneklere ait bilgiler yer almaktadır.

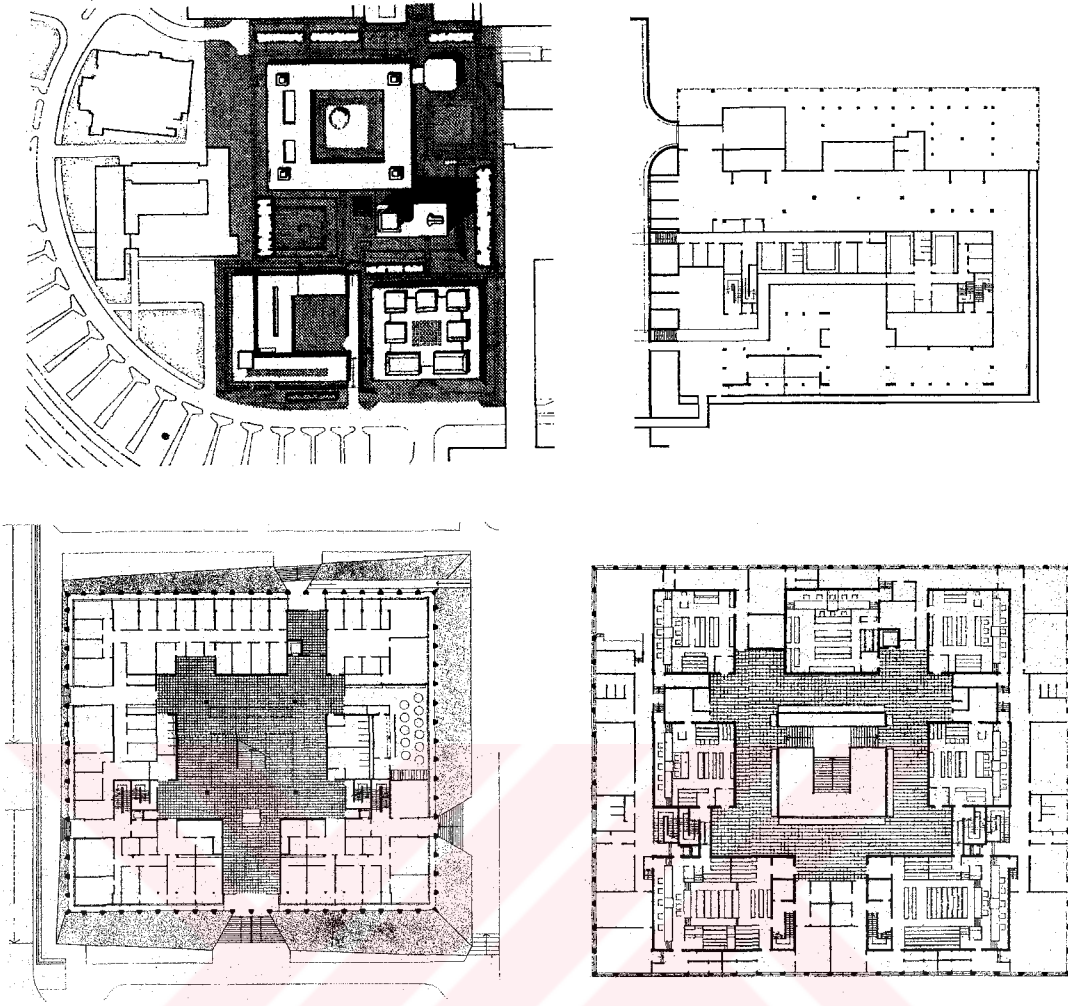
Örnek seçiminde ilk kriter, o örneğe ait bilgilerin tam olmasıdır (plan, kesit, görünüş ve fotoğraf). İkinci kriter dünyanın çeşitli ülkelerini ve farklı hukuk sistemlerini temsil etmesidir. Tam da bu noktada Fransa'nın bu konuda diğer ülkelere nispeten daha duyarlı olduğunu yinelemek gerekir. Bu nedenledir ki Fransa'dan seçilen örnekler, diğer ülkelere oranla fazladır. Ancak bu örnekler dünyanın ünlü mimarları tarafından tasarlandığı için Fransa'da bulunması rahatsız edici boyutta değildir. Bir diğer kriter de son dönem yapıları ağırlıklı olmak kaydıyla, farklı yılları ve mimarileri temsil etmesidir.

Analizde kullanılmak üzere bu kriterler doğrultusunda on örnek yapı seçilmiştir. Bu yapılar şunlardır;

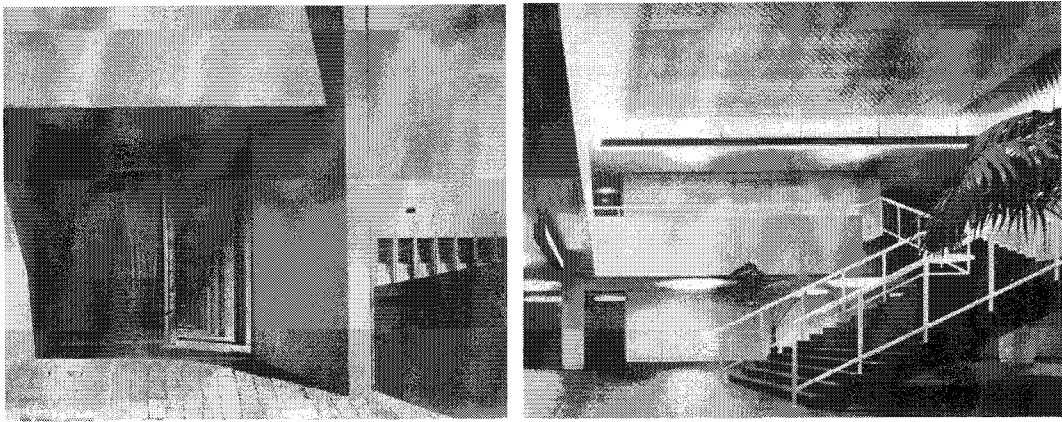
- Doncaster Adliye Sarayı, İngiltere, mimarlar Frederick Gibberd ve Partners, 1969
- Coventry Adliye Binası, İngiltere, mimar Harry Noble, 1976
- Avustralya Yüksek Mahkemesi, Kanberra, mimarlar Edward Madigan & Torzillo Briggs, 1980
- Strasburg Adliye Sarayı, Fransa, mimarlar Richard Rogers&Partnership, 1989-1995
- Oslo Adliye Binası, Norveç, mimar Qstgaard Arkitecter AS, 1990-1995
- Bordeaux Adliye Sarayı, Fransa, mimarlar Richard Rogers&Partnership, 1992-1998
- Caen Adliye Sarayı, Fransa, mimar Architecture Studio, 1997
- Melun Adliye Binası, Fransa, mimarlar Jourda&Perraudin, 1998
- Nantes Adliye Sarayı, Fransa, mimar Jean Nouvel, 2000
- Phoenix FB (Federal Building)/U.S. (United States) Adliye Sarayı, mimarlar Richard Meier& Partners, 1995-2000

Doncaster Adliye Sarayı

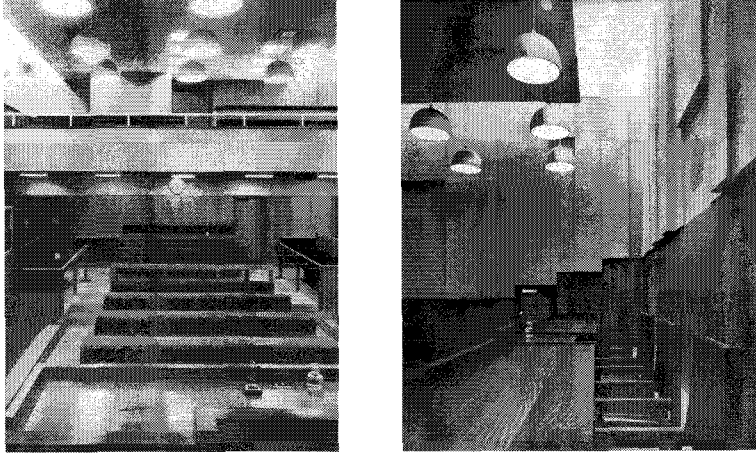
Doncaster Adliye Sarayı İngiltere’de 1969’da inşa edilmiştir. Bina yeni kent merkezinde, eski alışveriş merkezi üzerine kurulmuştur. Bir ada parsel içerisinde kentsel bir kurgunun parçasıdır. Dikdörtgen bir forma sahip olup, bodrum kat teknik hizmetlere ayrılmıştır. Zemin katta bir ana bir de tali olmak üzere iki tane halk girişi, üç tane de hakim ve savcılar için giriş bulunmaktadır. Zemin katta bürolar yer almakta, halkın hakim odalarına geçişi güvenli bir şekilde sağlanmaktadır (Şekil 97). Kareye yakın dikdörtgen planın ortasında kare bir galeri boşluğu ve bu boşluk içinden çıkan, zeminde tek kollu, ara sahanlıkta ikiye ayrılan ve üst kata iki noktadan ulaşan merdiven (Şekil 98) yer almaktadır. Üst katta 7 adet duruşma salonu vardır (Şekil 99). Bunlardan iki tanesi büyük, diğerleri küçüktür. Duruşma salonları arasında tanık ve sanık bekleme odaları, arkasında ise hakim odaları bulunmaktadır.

Şekil 97. Vaziyet planı ve kat planları

Şekil 98. Halk girişi ve galeri boşluğundaki merdiven

Şekil 99. Duruşma salonlarından görüntü

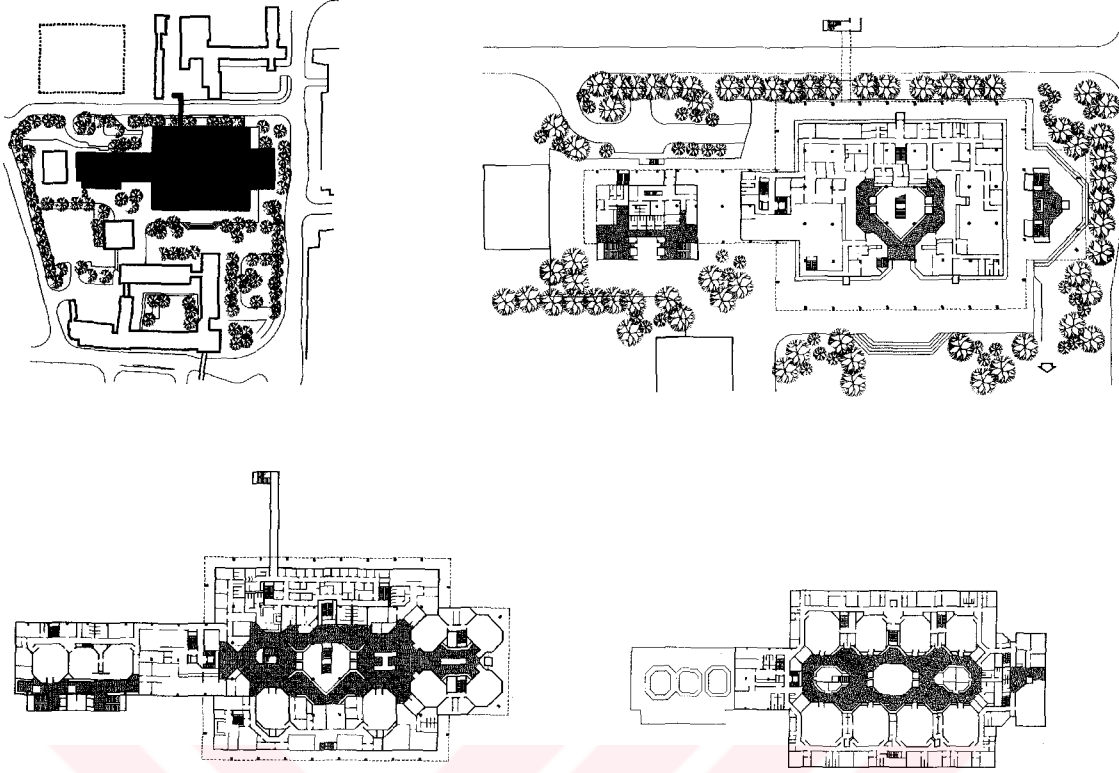
Cephelede ise modern mimari anlayışını görmek mümkündür. Betonarmenin ağırlığı oldukça hissedilmektedir (Şekil 100) (Anonymous,1969).

Şekil 100. Cepheden görünüş ve detay

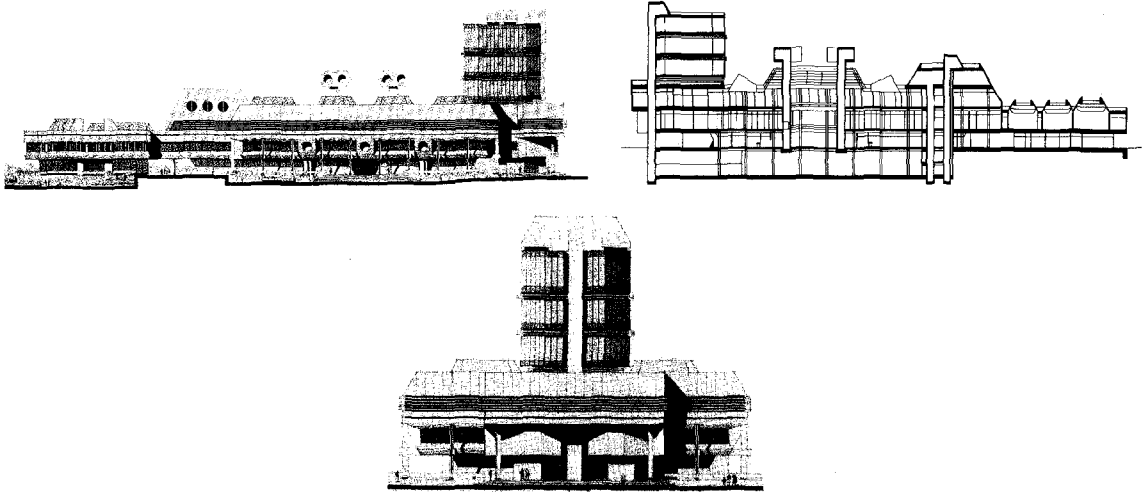
Coventry Adliye Binası

Kent merkezinde yer alan bina İngiltere’de 1976 yılında inşa edilmiştir. Toplam 17 adet duruşma salonu olan bina da ayrıca jürili duruşma salonları için zemin katta ayrı bir bölüm vardır. Zemin kattan üst kata geçiş galeri boşluğundaki merdivenden sağlanmaktadır. Duruşma salonlarının arkasında hakim odaları çözülmüş, aralarındaki boşluklarda küçük servis merdivenleri sayesinde alt kattan ulaşmak mümkün kılınmıştır. Fazla büro ihtiyacını karşılamak için planın sağ tarafında ofis katları vardır (Şekil 101).

Şekil 101. Vaziyet planı ve kat planları

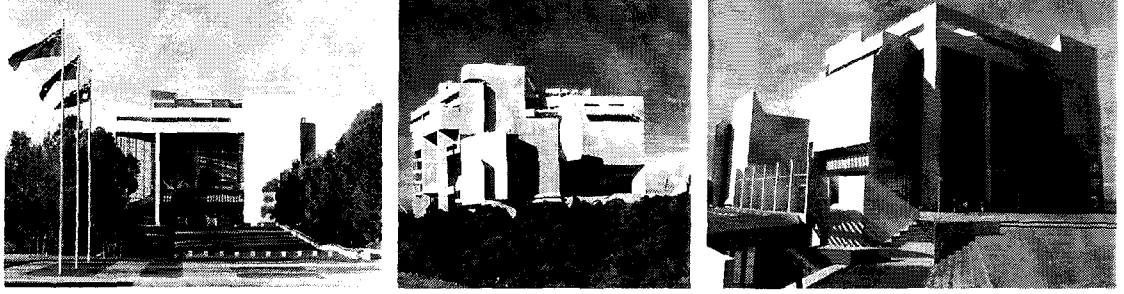
Dış görünüşlerde Doncaster Adliye Sarayındaki gibi betonarmenin ağırlığını hissetmek mümkündür. Duruşma salonlarının cephelerde vurgulanması amacıyla hafif yükseltmeler yapılmıştır. Girişler özellikle vurgulanmıştır. Ön cephede iki ana giriş, yan tarafta da personel için bir giriş bulunmaktadır (Şekil 102) (Anonymous, 1976).

Şekil 102. Ön cephe, kesit ve yan cephe

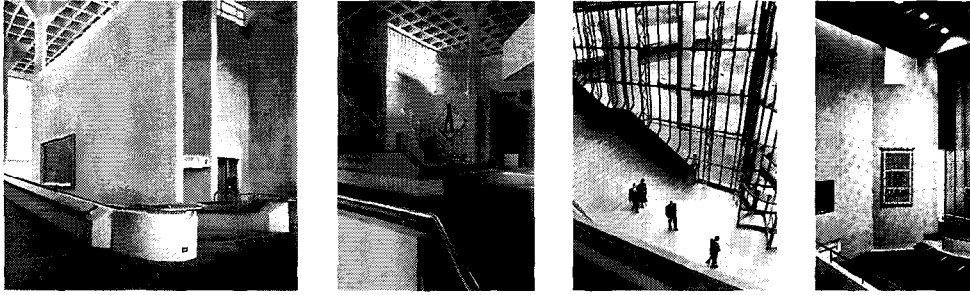
Avustralya Yüksek Mahkemesi

Avustralya'nın başkenti Canberra'da 1980 yılında yapılan Yüksek Mahkeme binası, normal adliye saraylarından farklı olarak bir üst mahkemedir. Avustralyalı mimarlar tarafından tasarlanan bina başkent için sembolik bir anlam da ifade etmektedir (Şekil 103). İki girişi mevcuttur. Biri turistler için doğuda, diğeri ise ana giriş olup güneyde yer almaktadır. Kent için önemli bir değer taşıdığından turistlerin gezebildiği bir yapıdır.

Şekil 103. Binanın çeşitli açılardan görünüşü

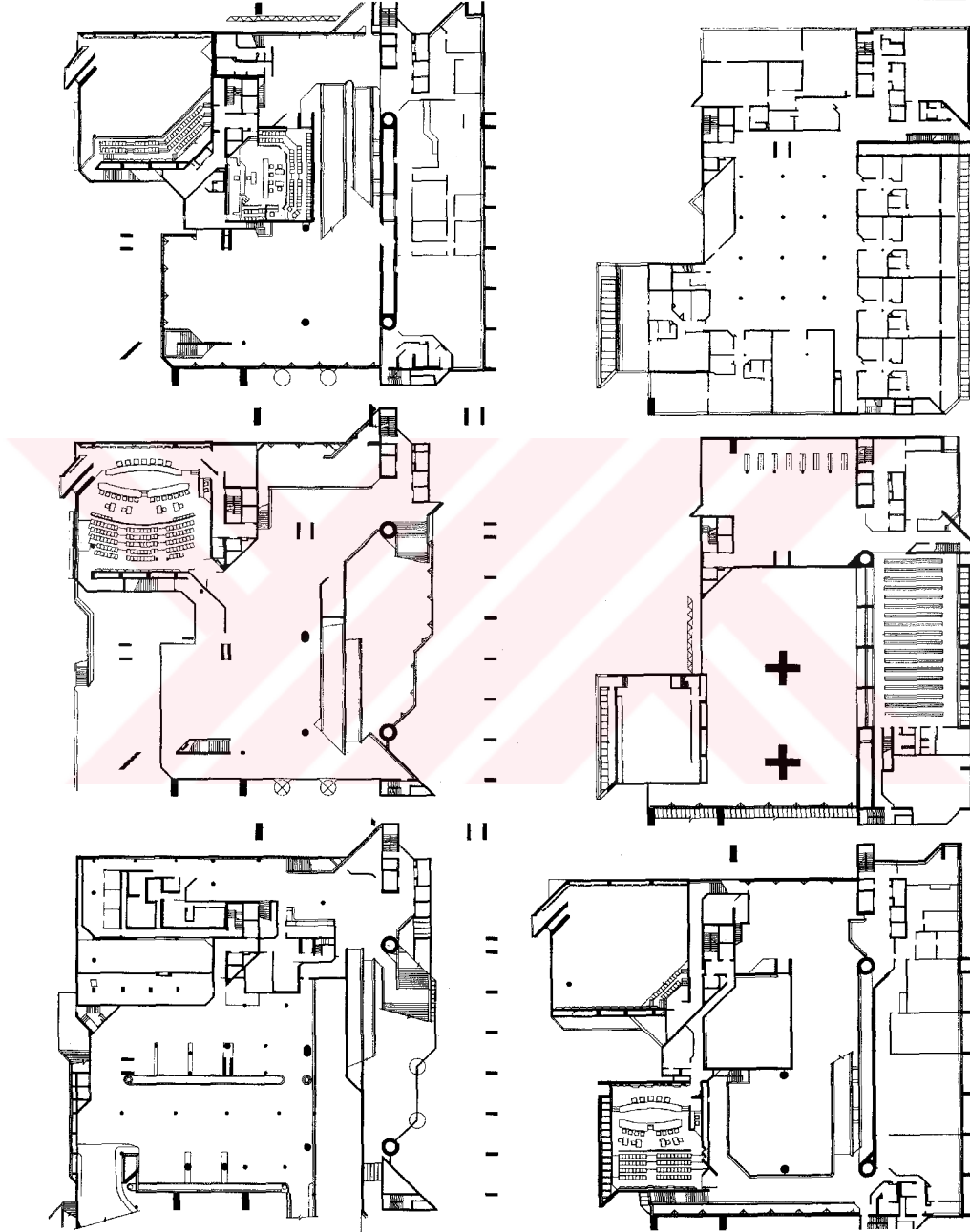
Bina betonarme ve cam ağırlıklıdır. Özellikle girişte holü çevreleyen cam özel üretilmiş bir camdır. İç mekanda oldukça büyük holler ve merdiven boşlukları mevcuttur (Şekil 104).

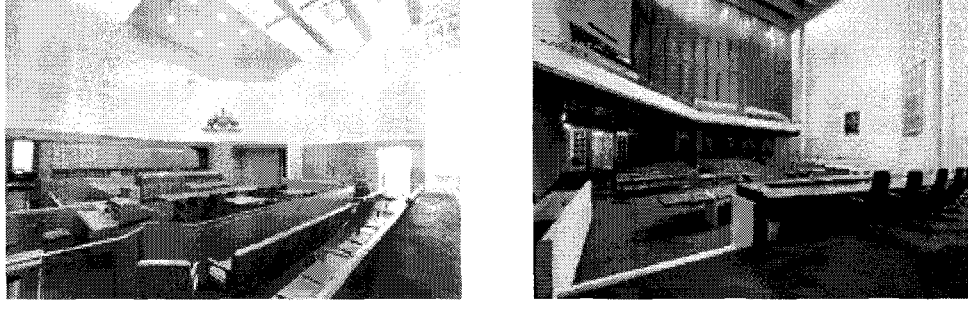
Şekil 104. İç mekandan görünüm

Planlar dikdörtgen bir forma sahiptir. Biri büyük, biri orta, diğeri küçük olmak üzere 3 adet mahkeme salonu vardır. Bular galerinin bir tarafında toplanarak halkın sirkülasyonundan ayrılmıştır. Diğer tarafta halkın kullanımına açık kütüphane ve arşivi

vardır. Hakim odaları kütüphane bloklarının altında yer almaktadır. Buradan gizli merdivenlerle duruşma salonlarına geçiş sağlanmaktadır (Şekil 105). Büyük olan mahkeme salonuna halkın katılımı bir galeri sayesinde olmaktadır. Bu salonda büyük davalara bakılmaktadır (Şekil 106).

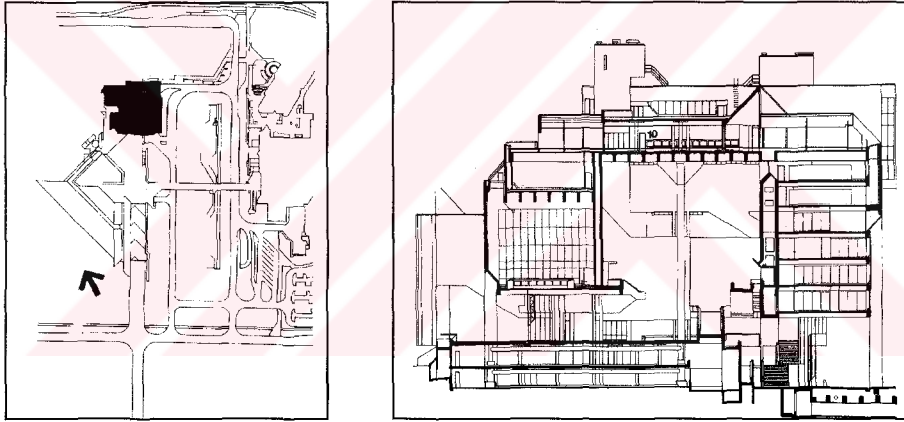

Şekil 105. Kat planları

Şekil 106. Duruşma salonlarından iç görünüm

Kentin önemli bir noktasında bulunan binanın kesitine bakıldığında atriyum, ofis katları ile duruşma salonları arasında tampon görevi görmektedir (Şekil 107). Bina Avustralyalılar için Avustralya'nın en iyi binaları arasında değerlendirilmektedir (Anonymous, 1981).

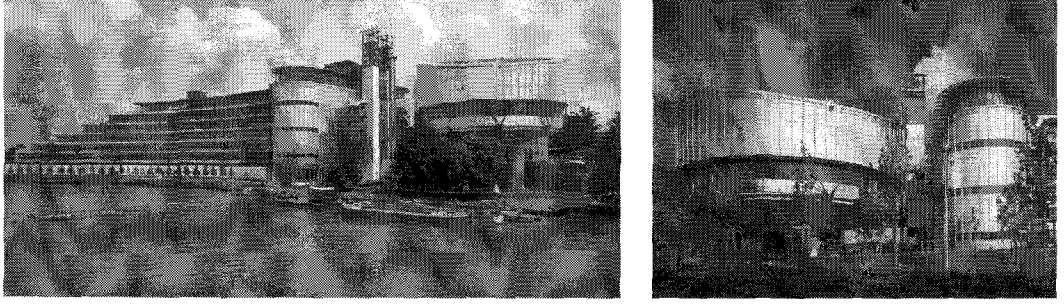

Şekil 107. Vaziyet planı ve binanın kesiti

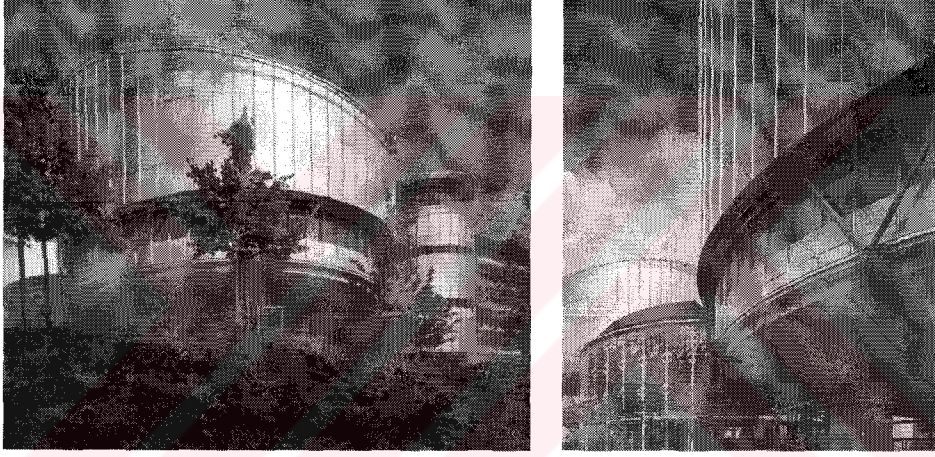
Strasburg Adliye Sarayı

1989 yılında bir yarışma sonucu kazanılan projenin ana fikri bir baş ve bir kuyruktur (Şekil 108). Tamamlanması 1995 yılına kadar süren projenin yarışmayı kazanmasındaki en büyük etken, rijit, dikdörtgen bir forma sahip olmamasıdır. Rogers yapıyı betonarmenin ağırlığından kurtararak, çelik-cam karışımından oluşan bir adliye sarayına çevirmiştir. Baş kısmında üç büyük silindir bulunmaktadır (Şekil 109). Bunlardan biri "İnsan Hakları Yüksek Mahkemesi"dir. Mahkeme salonlarına dışarıdan çelik bir

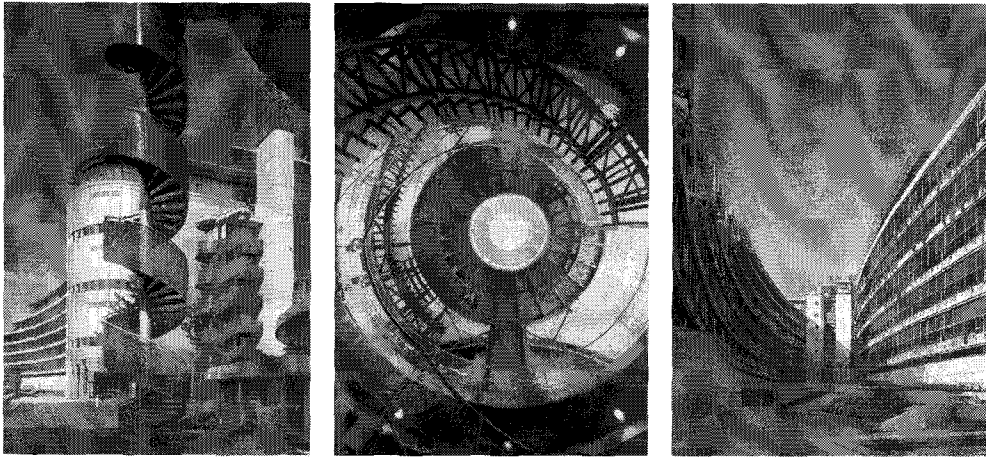
merdivenle ulaşılabilmektedir. Kuyruk Şeklinde uzanan iki blok arasında i bahçe düzenlenmiştir (Şekil 110).

Şekil 108. Binayı oluşturan baş ve kuyruk kısmı

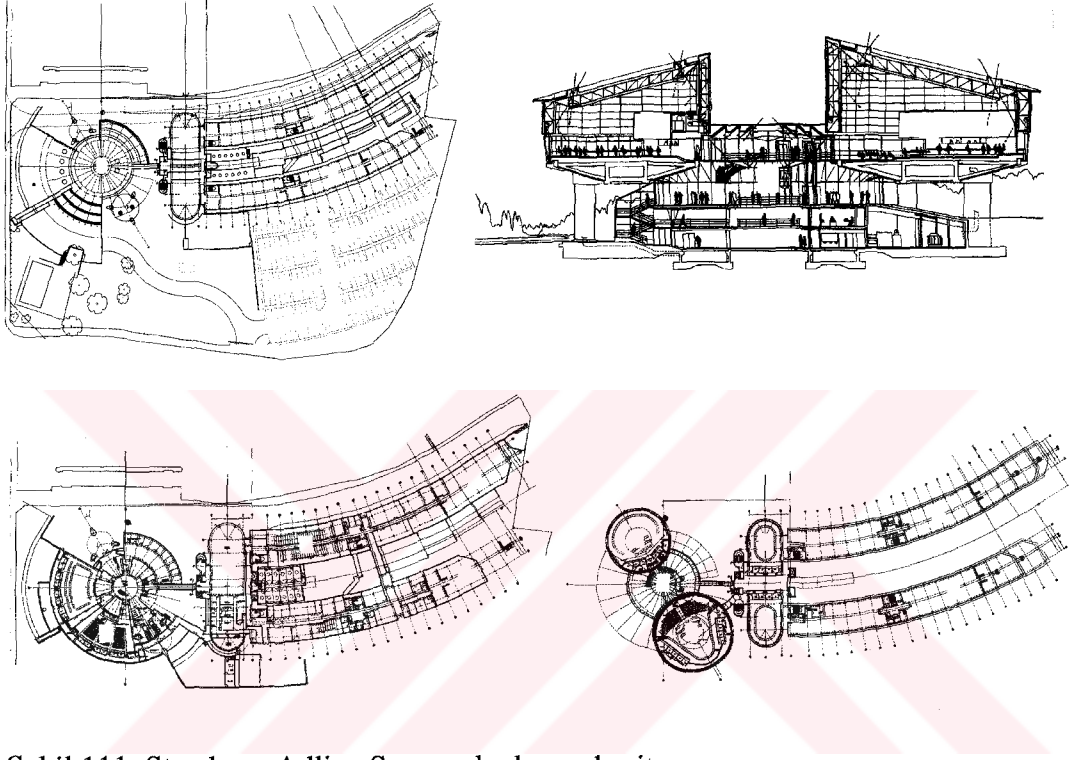

Şekil 109. Baş kısmındaki  büyük silindir

Şekil 110. Duruşma salonlarına çıkan elik merdiven, detayı ve i bahçe

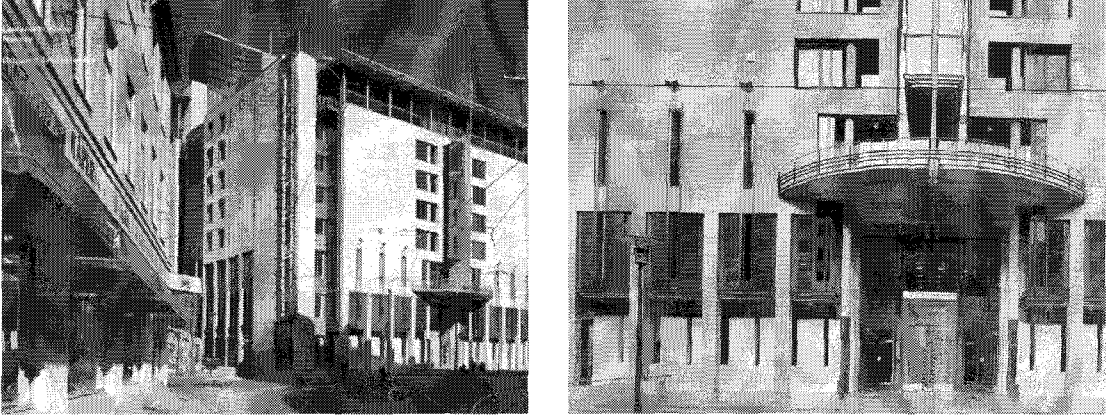
Planlara baktığımızda duruşma salonlarını baş kısmında, ofis odalarını kuyruk kısmında görmekteyiz. Bu ikisini arasında konferans salonları bulunmaktadır. Hakim odalarında duruşma salonlarına geçiş, kuyruk kısımdan baş kısmına uzana tüp geçitler sayesinde sağlanmaktadır. Kuyruk ve baş kısmının birleştiği noktalarda ise çekirdek çözümleri yer almaktadır (Şekil 111) (Anonymous, 1995a).

Şekil 111. Strasburg Adliye Sarayı planlar ve kesit

Oslo Adliye Binası

Oslo Adliye Binası, kentin işlek bir trafiğe açık ve sınırlı bir arazi parçası üzerinde konumlandırılmıştır. Bu da planlamada etkili olmuştur. Giriş özellikle vurgulanmıştır (Şekil 112).

Şekil 112. Binanın cadde üzerindeki konumu ve giriş cephesi

Girişte tasarlanan küçük bir atriyum, ofis katları boyunca yükselmektedir. Asansör bu atriyumun önemli bir elemanıdır (Şekil 113).

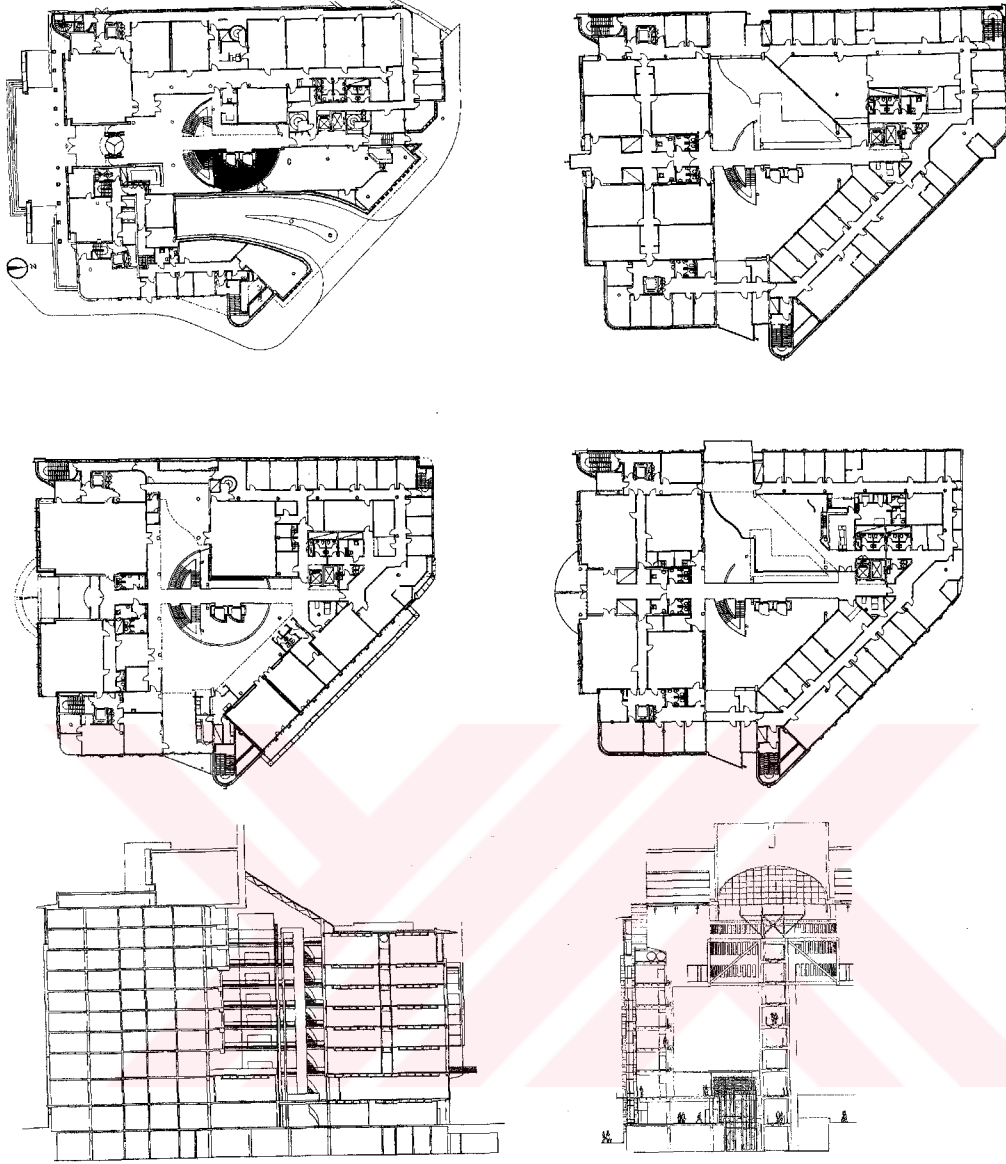
Şekil 113. Atriyum, atriyuma bakan ofisler, asansör ve merdiven

Bina çok katlı olup yaklaşık 52 adet duruşma salonuna sahiptir. Büyüklükleri ve fonksiyonları açısından birbirlerinden farklı olan bu duruşma salonları farklı katlara dağılmışlardır. En büyük duruşma salonu olan ağır ceza mahkemesine (Şekil 114) halkın ulaşımı atriyumdan sağlanmakta ve hemen yanında bir polis ofisi bulunmaktadır.

Şekil 114. Duruşma salonundan görünüm

Küçük duruşma salonlarında pencere bulunmamakla beraber atriymdan gün ışığı alabilmekte ve yapay havalandırma sağlanmaktadır. Ofislerden duruşma salonlarına geçiş için ayrı bir sirkülasyon alanı düzenlenmemiştir. Ağır ceza mahkemesi dışında hakimler duruşma salonlarına geçmek için atriymu kullanmaktadır. Kesitte de atriymun fonksiyonelliğini gözlemlemek mümkündür (Şekil 115) (Anonymous, 1995b).

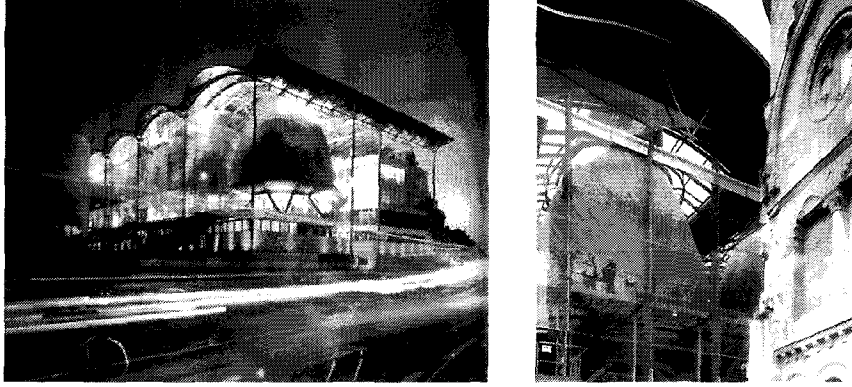

Şekil 115. Kat planları ve kesitler

Bordeaux Adliye Sarayı

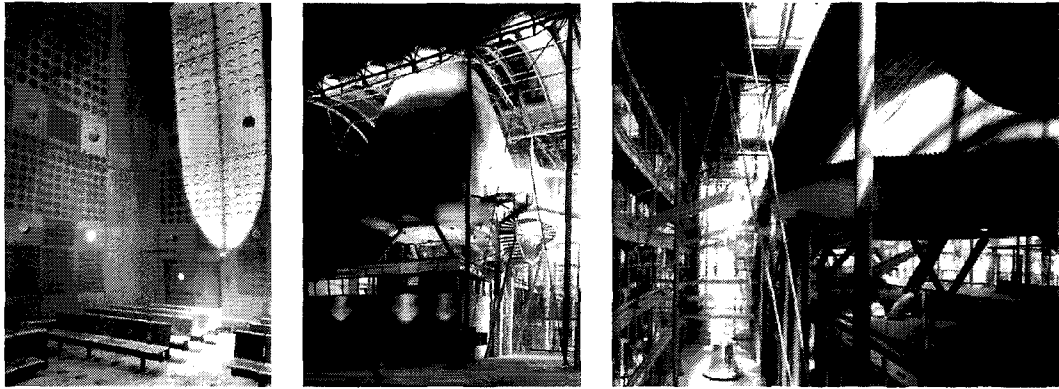
Fransa Adalet Bakanlığı, şeffaflık ve açıklık duygusu yoluyla Fransız adalet sisteminin ulaşılabilirliğini vurgulayan bir bina talebinde bulunmuştur. Talep yedi mahkeme salonu, idari ofisler ve mahkeme salonları önünde geniş bir kamusal alanı içermektedir. Bu kriterlerden hareketle Rogers yan yana dizili ortaçağ kulelerini çağrıştıran ve kesitleri giderek daralan ve planları yuvarlaklaşan yedi mahkeme salonunu

tasarlamıştır. Tasarım konsepti konusunda binanın karşısında yer alan Gotik Katedral’nden esinlenmiştir (Şekil 116).

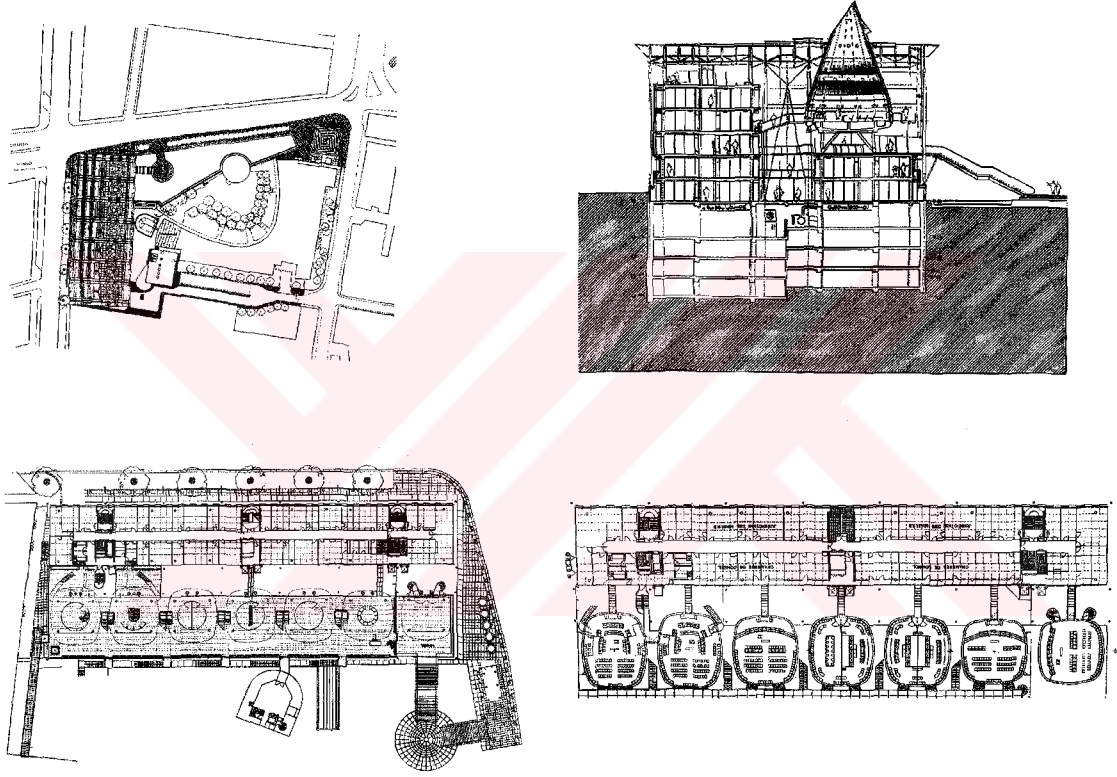
Şekil 116. Mahkeme salonlarından görünüm ve esinlenen Gotik Katedral

Taşıyıcı ayaklarla desteklenmiş salonlar, cam bir cephenin arkasında, hafif ve ondüle bakır bir çatının altında yer almaktadır. İçerdeki atriyum kamu alanını, hakim, savcı ve destek personelin ofislerinin yer aldığı beş katlı bölümden ayırmaktadır. Yani “hizmet edilen ve eden” arasında görsel bir sınır yaratmaktadır. Halk meydanının önündeki galeriyi kullanırken, hakimler mahkeme salonlarına kendi ofislerinden başlayıp atriyumdan geçen açık köprüler yoluyla ulaşmaktadır (Şekil 117).

Şekil 117. Mahkeme salonunun iç ve dış görünümü ve atriyumdan mahkeme salonlarına geçiş

Etkin enerji kullanımına dayalı tasarım ilkesi projenin tüm önemli kararlarında yer almaktadır. Binanın doğru yönlendirilmesi gün ışığının maksimum kullanımını sağlarken, cam yüzeyi fazla olan mekanlarda yalıtımı gereksiz kılmaktadır. Binanın önündeki havuz bir tür ısıtma havzası gibi kullanılmakta ve hava ofislerden havayı çeken bir ısı dönüştürücü cihazdan geçirilmektedir. Mahkeme salonlarının biçimi bu merkezi ve korunaklı alanların doğal havalandırılmasını desteklemektedir. Bodrum katta teknik hizmetler yer almaktadır (Şekil 118) (Anonymous, 1993; Anonymous, 1999; Anonim, 2000; URL-49, 2002).

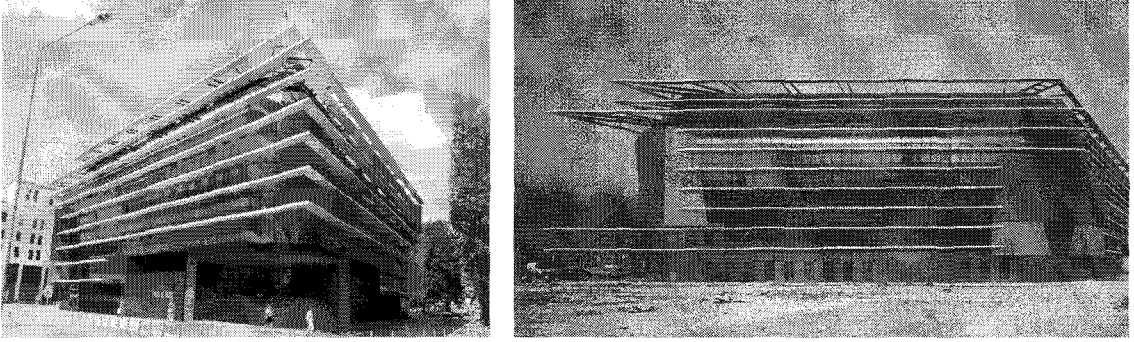

Şekil 118. Vaziyet planı, kesit ve kat planları

Caen Adliye Sarayı

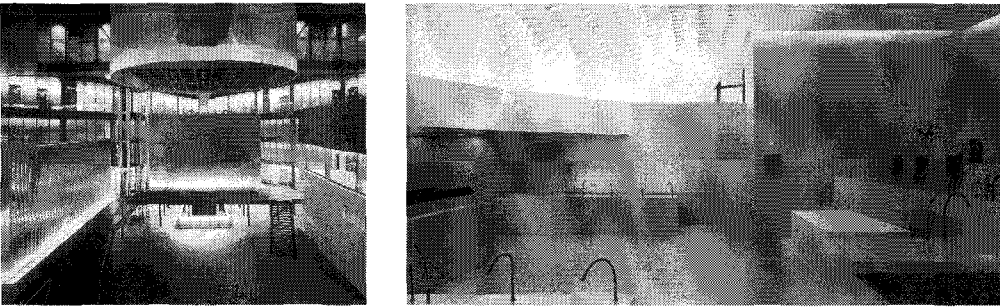
Caen'de yapılan yeni Adliye Sarayı, Fransa'da 1980'li yılların sonunda başlayan Fransa adalet sistemindeki değişimi yansıtmaya çabalarının bir sonucudur. Bu amaçla Fransa'da 20'den fazla bölgesel adliye sarayı inşa etmek için içinde başlatılan kararlı bir programı yürütülmektedir. Yukarıda tanıtılan Strasburg ve Bordeaux'daki adliye sarayları gibi daha sonra tanıtılacak Melun ve Nantes'teki adliye sarayları da bu çabanın sonucu

ortaya çıkmış eserlerdir. Architecture Studio bir yarışma sonucu kazandığı projede arsanın geometrisini aynen kullanmıştır. Kentin işlek bir noktasında yer alan bina aynı zamanda kent için bir prestij yapısıdır (Anonymous, 1997b). Eşkenar dörtgen formun girişi köşe noktasındandır ve geleneksel portikonun (sütunlu girişin) modern bir uyarlamasıdır. Ancak bu köşe noktasından yükselen uzun, anıtsal merdivenler kimi eleştirmenler tarafından ezici boyutta bulunmaktadır (Şekil 119) (Brittain, 2002).

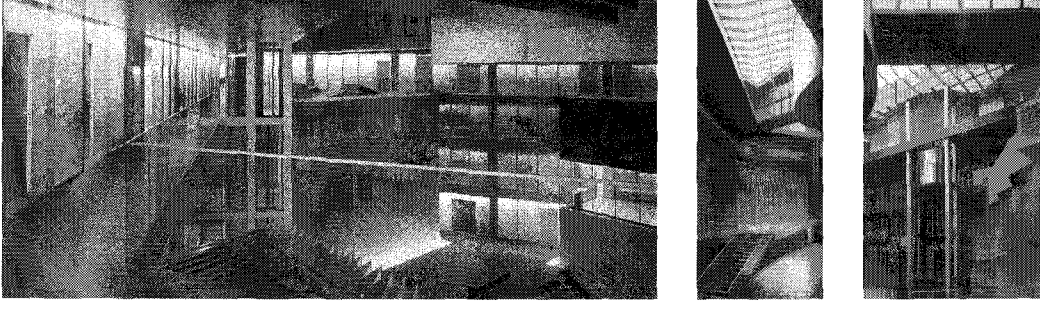

Şekil 119. Anıtsal merdivenli giriş cephesi ve yan cepheden görünüş

Mahkeme salonları eşkenar dörtgenin kenarları yumuşatılarak, bu noktalara yerleştirilmiştir. Ortada büyük bir atriyum, bu atriyumdan çıkılan merdivenlerle ulaşılan galerilerden mahkeme salonlarına giriş sağlanmaktadır. Hakim odaları, mahkeme salonları arasında uzanan hat boyunca sıralanmıştır (Şekil 120, 121).

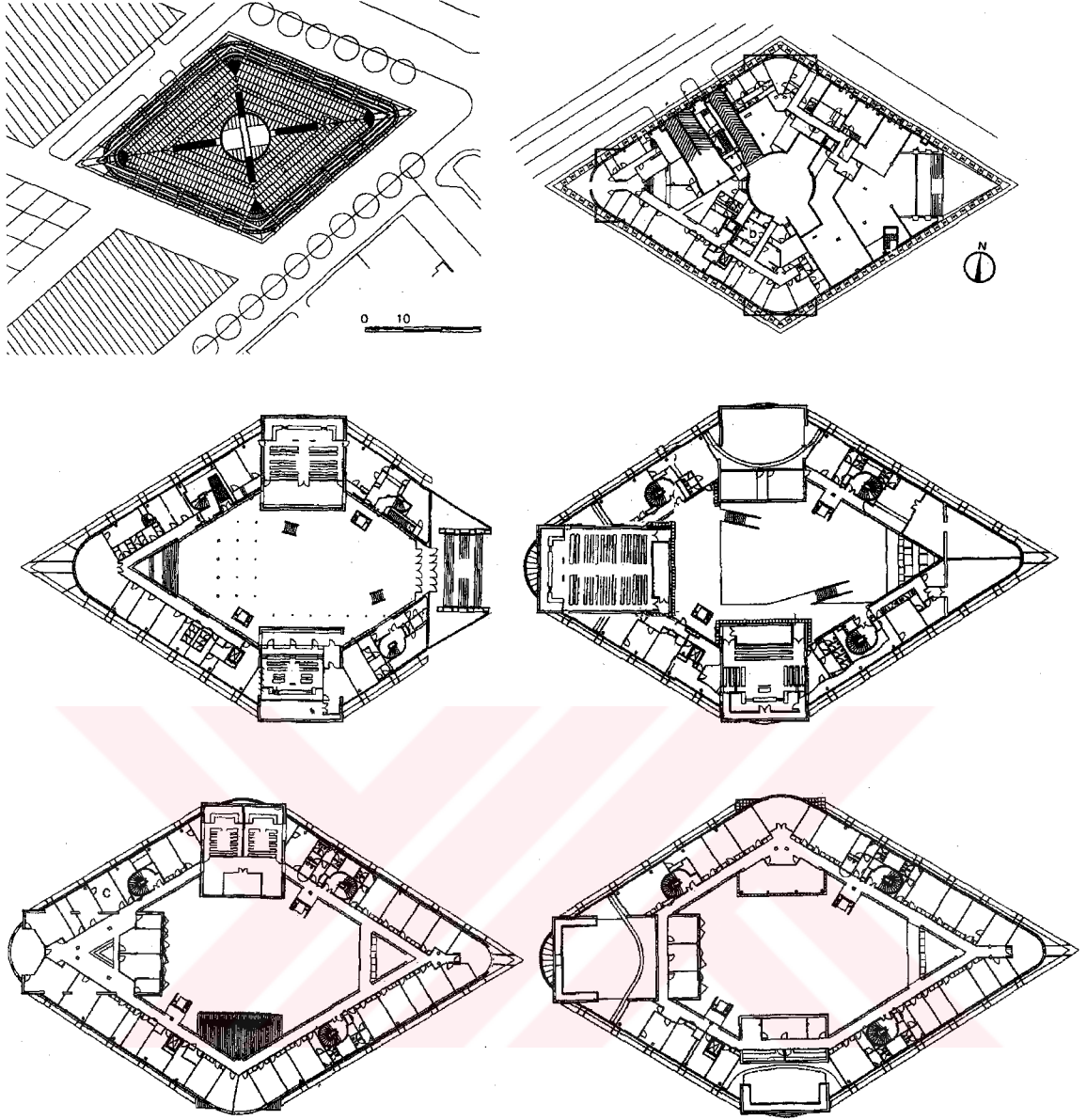
Şekil 120. Atriyumdan ve mahkeme salonundan görünüm

Şekil 121. Atriyumdan çıkan merdivenler ve asansörden görünüm

Vaziyet planında arazi formunun projeye aynen uygulanması köşe noktalarında bazı zorlamaları da beraberinde getirmektedir. Ancak buna rağmen proje yarışmada birinci gelerek, uygulanmış ve hizmete açılmıştır (Şekil 122) (Anonymous, 1997b).

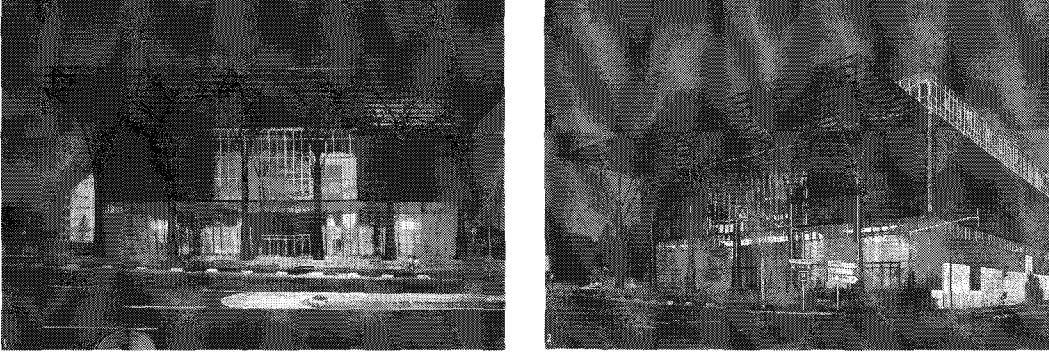

Şekil 122. Vaziyet planı ve kat planları

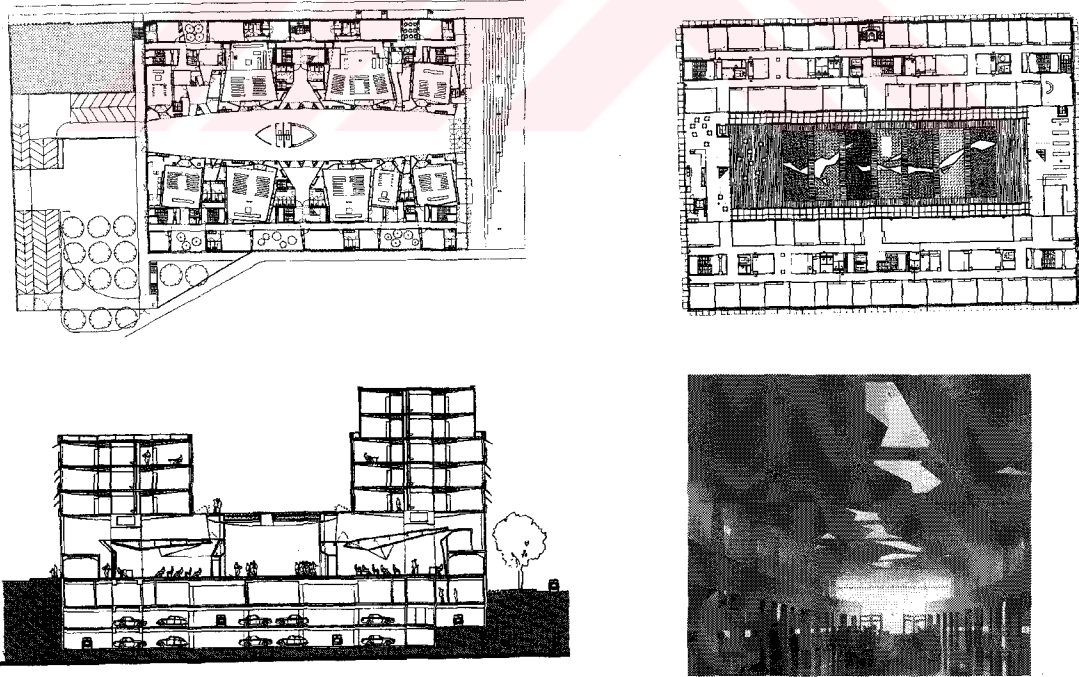
Melun Adliye Binası

Melun'daki adliye sarayı, demiryolu yanında uzanan site boyunca, kentin az gelişmiş bölgesiyle ilişkili bir alanda inşa edilmiştir. Yerin altında üç kat boyunca, otopark, arşivler ve teknik hizmetler yer almaktadır. Kübik bir forma sahip binanın girişi geleneksel sütunlu girişin bir uyarlamasıdır. Binanın önünde gölgelik gibi uzanan saçak ağaç görünümlü sütunlarla desteklenmiştir (Şekil 123).

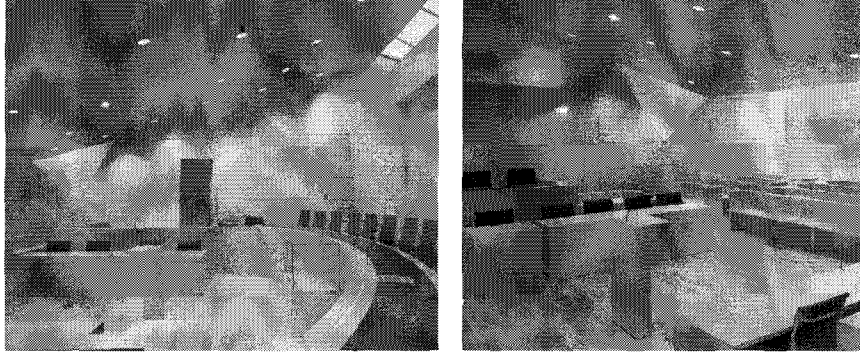
Şekil 123. Binanın giriş cephesi

Bina iki uzun dikdörtgen kanat üzerinde organize edilmiştir. Bu iki kanat arasında kurulan zemin kat ince bir mumu anımsatmaktadır ve halk sirkülasyonunun da odağıdır. Dokuz adet mahkeme salonu çeşitli büyüklüklerde ve şekillerde, karşılıklı olarak, giriş holü boyunca düzenlenmiştir. Hakim odaları ve yardımcı birimler, mahkeme salonlarının arkasında yer almaktadır. Ortadaki ana aks yukarıdan doğal ışık alabilmektedir. Mahkeme salonlarının üzerinde, bir tarafta üç, diğer tarafta beş olmak üzere ofis katları bulunmaktadır (Şekil 124).

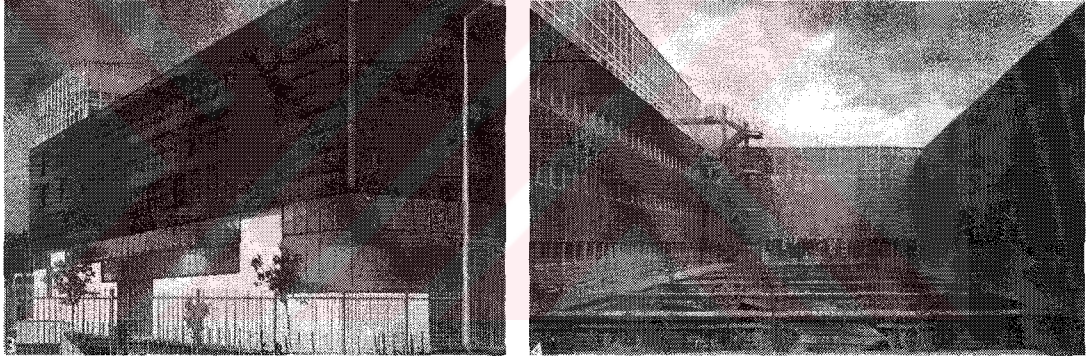

Şekil 124. Kat planları, kesit ve giriş katındaki doğal aydınlatma

Mahkeme salonlarında özel ahşap kaplamalar, paneller ve mobilyalar kullanılmıştır (Şekil 125). Dışardan siyah bir küpü anımsatan formu, ofis katlarının giriş üzerindeki çatıya bakmasıyla içerde bir avlu oluşturmaktadır (Şekil 126) (Anonymous, 1998b; URL-48, 2002).

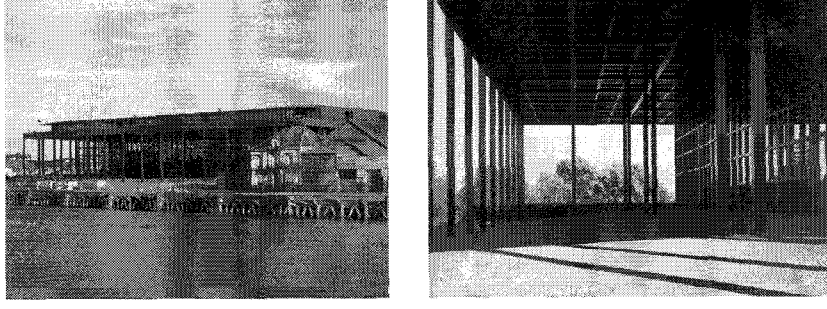
Şekil 125. Mahkeme salonlarından görünüm

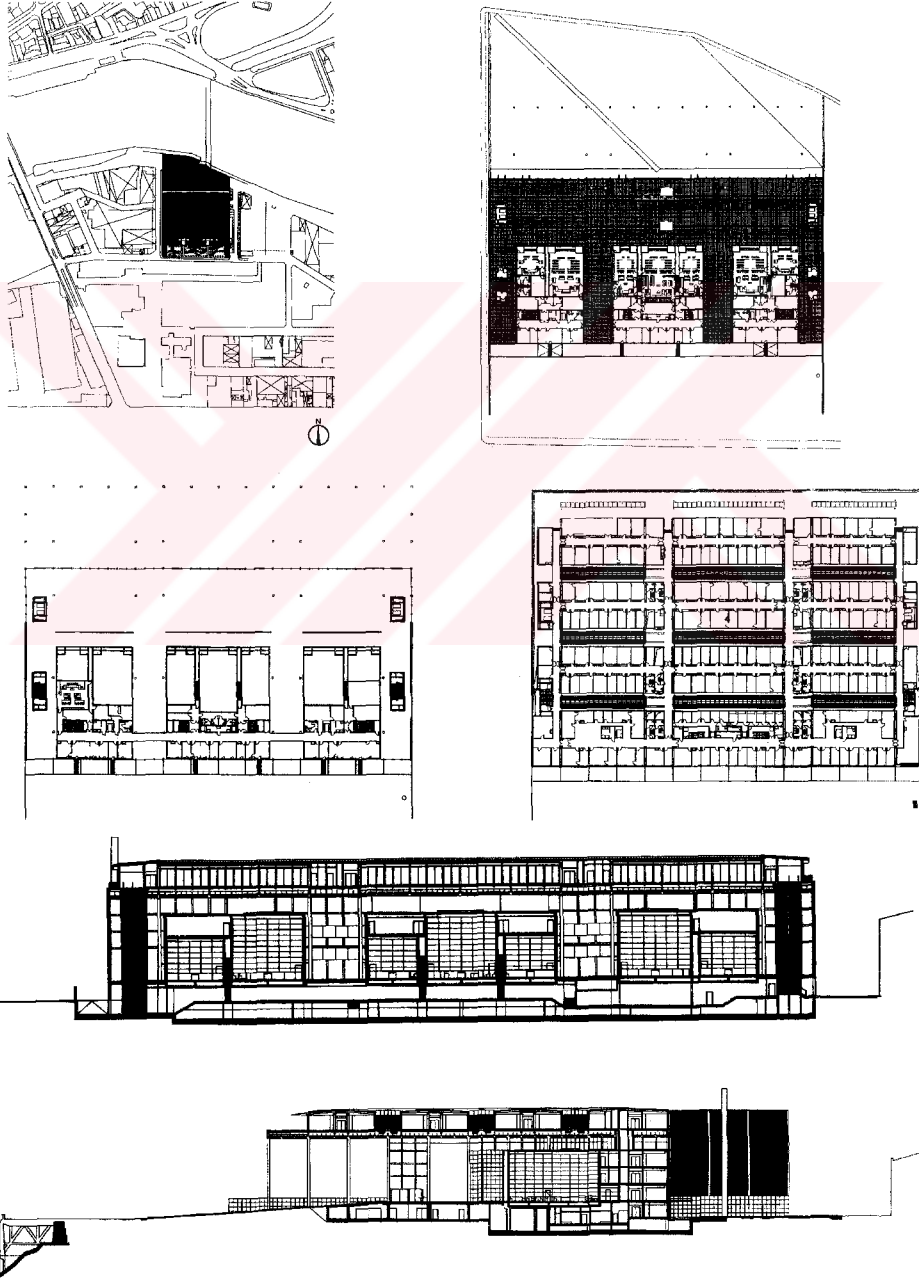
Şekil 126. Dış cephe ve iç cephe

Nantes Adliye Sarayı

Nantes Adliye Sarayı, Nantes'in merkezindeki nehrin karşısına bakan Loire dağına ikiye bölen bir ada üzerine oturmaktadır. Çevresinde yıkılmaya yüz tutmuş fabrika binaları ve depolar olan bölge yeniden canlandırılma çabaları içindedir. Bu bina da bunun bir parçasıdır. Cam ve çelikten oluşan Miesvari siyah cam bir kutu inşa eden Nouvel binasını “çok sakin ve dengeli” olarak nitelendirmektedir. 8x8 m.'lik bir grid üzerine oturtulan binaya, üç sıra kolonu geçtikten sonra girilebildiği için dıştaki siyah anlayış, içe de aynen yansımıştır (Şekil 127). Büyük giriş holü karşısında mahkeme salonları, bir üst katta da ofis birimleri yer almaktadır (Şekil 128) (Anonymous, 2000).

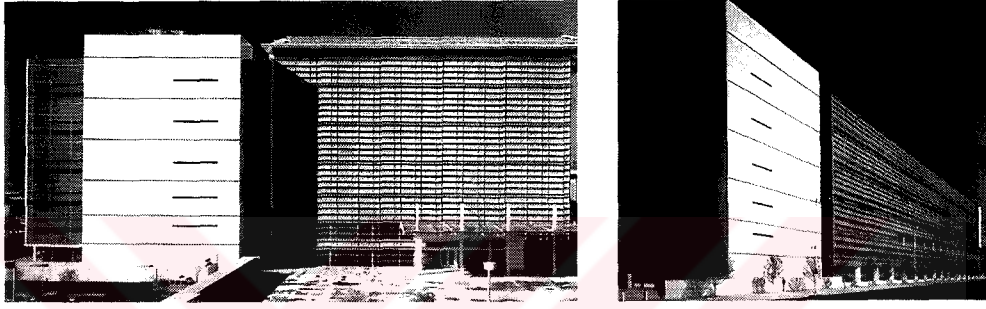
Şekil 127. Binanın genel görünümü ve kolonath giriş

Şekil 128. Vaziyet planı, kat planları ve kesitler

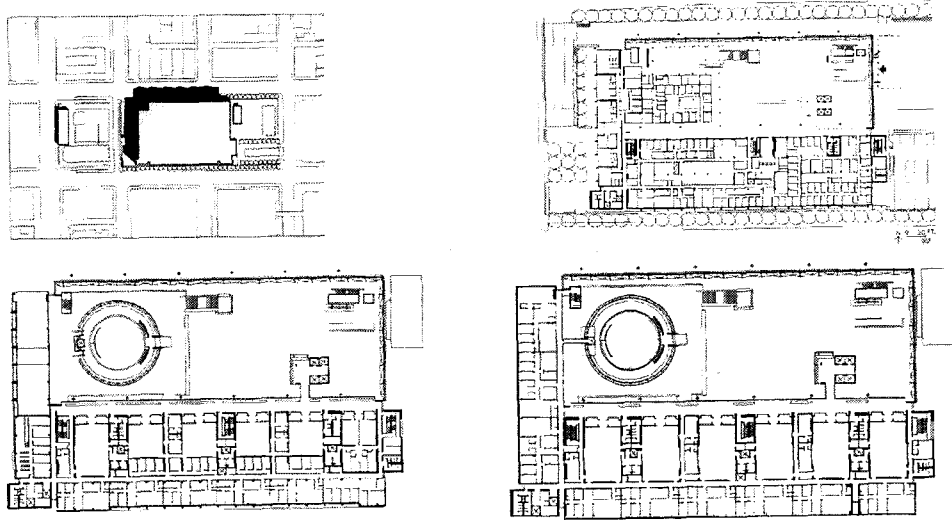
Phoenix FB/U.S. Adliye Sarayı

1995'te Oklahama City'de bombalanan Alfred P. Murrah Federal Binası'nın yerine inşa edilen yeni Adliye Sarayı 35 m. yüksekliğinde, 110 m. genişliğindedir. Sıcak ve kuru bir iklime sahip Phoenix-Arizona'da yaz sıcaklığı 122 dereceye kadar çıkabilmektedir. Richard Meier bu amaçla mimar ve mühendislerden oluşan teknik bir ekip oluşturmuştur. İklimle kafa tutabilecek cam bir kutu niteliğindeki yargı binasının camları bir çok testlere tabi tutularak bu bina için özel üretilmiştir (Şekil 129).

Şekil 129. Camı özel olarak üretilen dış cepheden görünüm

18 farklı büyüklükte küçük yargı salonlarının yanı sıra bir tane de büyük yargı salonu bulunmaktadır. Tasarım ilkesi olarak “adaletin şeffaflığı (transparent justice)” benimsenmiştir (Şekil 126).

Şekil 130. Vaziyet planı ve kat planları

Büyük bir giriş holü, karşısında silindirik şeklinde büyük mahkeme salonu vardır. Galeri katına büyük bir çekirdek vasıtasıyla ulaşılmaktadır (Şekil 131). Bu galerinin önünde diğer mahkeme salonları yer almaktadır. Suçlular bodrum kattan küçük asansörler aracılığıyla duruşma salonlarına getirilmektedir. Bu mekanlar duruşma salonları arasına gizlenmiştir. Duruşma salonlarının arkasında hakim odaları yer almaktadır (Stephens, 2001; URL-79, 2003).

Şekil 131. Giriş holü ve atriyumdan büyük mahkeme salonuna bakış

2.6. Analiz Yönteminin Belirlenmesi

Mimarlık, binalar aracılığı ile toplumun ilgi alanlarını, organizasyon biçimini, gücünü, sanata, bilime, ve teknolojiye olan tavrını sergiler. Her bina inşa edildiği döneme ilişkindir. Tarihsel süreçte yer aldığı dönemin toplumsal, kültürel, fiziksel, ekonomik, teknolojik ve politik etkileri sonucu oluşur. Binalar, belli bir fonksiyon dahilinde belli mekan aktivitelerini yerine getirmek üzere oluşturulurlar. Binaya dış gerçekliği veren formu ise içeriğin görünür yüzünü oluşturmaktadır (Cordan, 2002). Adliye binaları için de aynı durum söz konusudur.

Öyleyse bir mimari form yaratırken bazı yaklaşımlar gündeme gelmektedir. Bunlardan en çok kabul göreni Broadbent'in pragmatik, tipolojik, analogik ve sentaktik (kanonik) yaklaşımlarıdır (Broadbent, 1973). Bunları kısaca tanımlamak gerekirse;

Pragmatik tasarım; işlev ve kullanıma yönelik birikmiş birikimlerin esas alınarak yapıldığı akılcı tasarımlardır. Pragmatik tasarımda biçim, fonksiyonun direkt yanıtı gibidir. Mekanlar veya mekan öğeleri duvarlar, kapılar, pencereler, salt belli bir işleve en uygun koşulları oluşturmak üzere bir araya gelmektedir. Ancak bu işlemler sonucunda oluşan form işlevsel bir gerekliliğin ürünü olmaktadır. Pragmatik yaklaşımda form

kompozisyonlarını oluşturan bütün elemanlar “yarara” yönelik olarak biçimlendirilmektedir.

Tipolojik tasarım; bilinen yapı formlarının kalıplaşmış imajlarına başvurulmasıdır. Yani zihindeki değişmez imgeler yoluyla tasarım yapmaktır. Tipolojik yaklaşımın özünde “tipik biçim” oluşturma çabası vardır. Tipik olduğu için zihinde canlandırma ve bunu ifade etme yani zihindeki imgeyi aktarmak zor olmamaktadır (Usta, 1994).

Analojik tasarım; formu çeşitli analogilere (benzerliklere) başvurarak yaratmadır. Mimarlıkta biçimsel benzerliklerden yola çıkarak, etkilenmelerden söz etmek mümkündür. Üstelik benzerliklerin çok açık olduğu örnekler ilginç de olabilmektedir. Yalnız burada tipolojik yaklaşımda olduğu gibi, bütün camiler kubbeli ve pencereleri kemerli olmalıdır şeklinde şartlanmış bir benzerlik yoktur.

Bu yaklaşımda tasarım problemi, somut ve soyut araçlar yoluyla düşünülme ve bunlarla kurulan benzetmeler yoluyla ifade edilmekte yani ortaya konulmaktadır. İmgeler ya da imgesel kavramlar yoluyla düşünülen biçim bir anlamda zihinde daha kolay tasavvur edilmektedir (Turutkan, 1987).

Sentaktik (kanonik) tasarım; formun iki ya da üç boyutlu geometrik sistemler aracılığı ile meydana getirilmesidir. Tasarımcı, soyut bir kavramın ifadesi olan ve kendinden başka bir şeye benzemeyen yararsal ve anlamsal değerlendirmelerin ötesinde olan biçimi amaçladığında yeni bir düzen yaratmak durumundadır. Zaten her ne yolla oluşturulmuş olursa olsun bir yapının inşa edilmeden önce kağıt üzerinde ortaya koyulabilmesi için tasarımcı formun anlamsal ve yararsal niteliklerini bir tarafa bırakarak salt mantıksal kuruluşundaki düzen ve geometriyi kurmak zorundadır. Bu orantı sisteminin kurulması; gerek iç mekan, gerekse dış biçimin ya da yüzeylerin ifadesindeki tüm ölçüler ve bunlar arasındaki ilişkilerle ilgili kararları verebilme özgürlüğü tasarımcıya büyük otorite kazandırmaktadır. Gerçekte bu, tasarımcıdan çok geometrik sistemin otoritesi olmaktadır (Turutkan, 1987).

Kanonik yaklaşımda formlar ızgara (grid), ölçü ve oranlar temel alınarak oluşturulmaktadır. Tarihte oldukça zengin örnekleri bulunan bu yaklaşımla günümüzde “modüler koordinasyon” ve “boyutsal koordinasyon” gibi kavramlarla mimari bütün oluşturulmaktadır (Ertürk, 1987)

Ortaya çıkan mimari ürün hangi yaklaşımla tasarlanırsa tasarlansın, analizlerde belli başlı ölçütler kullanılır. Özellikle sentaktik analizlerde strüktür, doğal ışık, kütle, plan-kesit

ilişkisi, sirkülasyon, eklemeler ve çıkarmalar, hiyerarşi, kütle, geometri, tekrarlanan üniteler, bütünü oluşturan parçalar, bütünlük gibi ölçütlere bakılır (Clark, Pause, 1996).

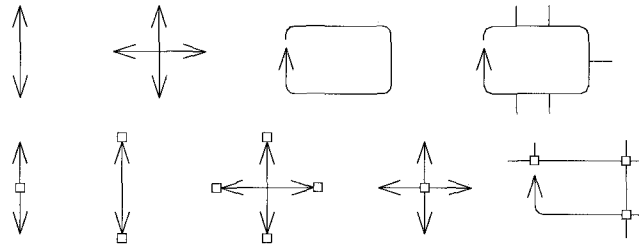
Seçilen örneklerin analizinde bu ölçütlerin hepsi değerlendirmeye alınmamıştır. Hatta bunların dışında, yargı mekanı tasarımında önemli bir ölçüt olan ön plan ve arka plan değerlendirmeye alınmıştır. Özellikle tartışmalar bölümündeki anlamsal çıkarımlara temel oluşturması amacıyla örnekler altı ana başlık altında analiz edilecektir. Bu ölçütler ve gerekçeleri şunlardır; sirkülasyon, ön plan-arka plan, mahkeme salonları, temel geometri, yapısal ritim ve kütle.

Sirkülasyon

Sirkülasyon yani dolaşım yolu, bina mekanlarını ya da türlü içi ve dış mekan dizinlerini birbirine bağlayan algısal bir bağ olarak nitelendirilebilir. Binanın dolaşım sisteminin ana bileşenleri, binanın girişinden alarak, gidilecek mekana kadar götüren koridorlar, balkonlar, galeriler, merdivenler ve odalardır (Ching, 2002).

Temel olarak sirkülasyon ve mekan kullanımı, anlamlı tüm binanın statik ve dinamik parçalarını temsil eder. Kullanılan mekanları ve fonksiyonları ilişkilendirmede mimari karar vermenin odağını oluşturmaktadır (Clark, Pause, 1996).

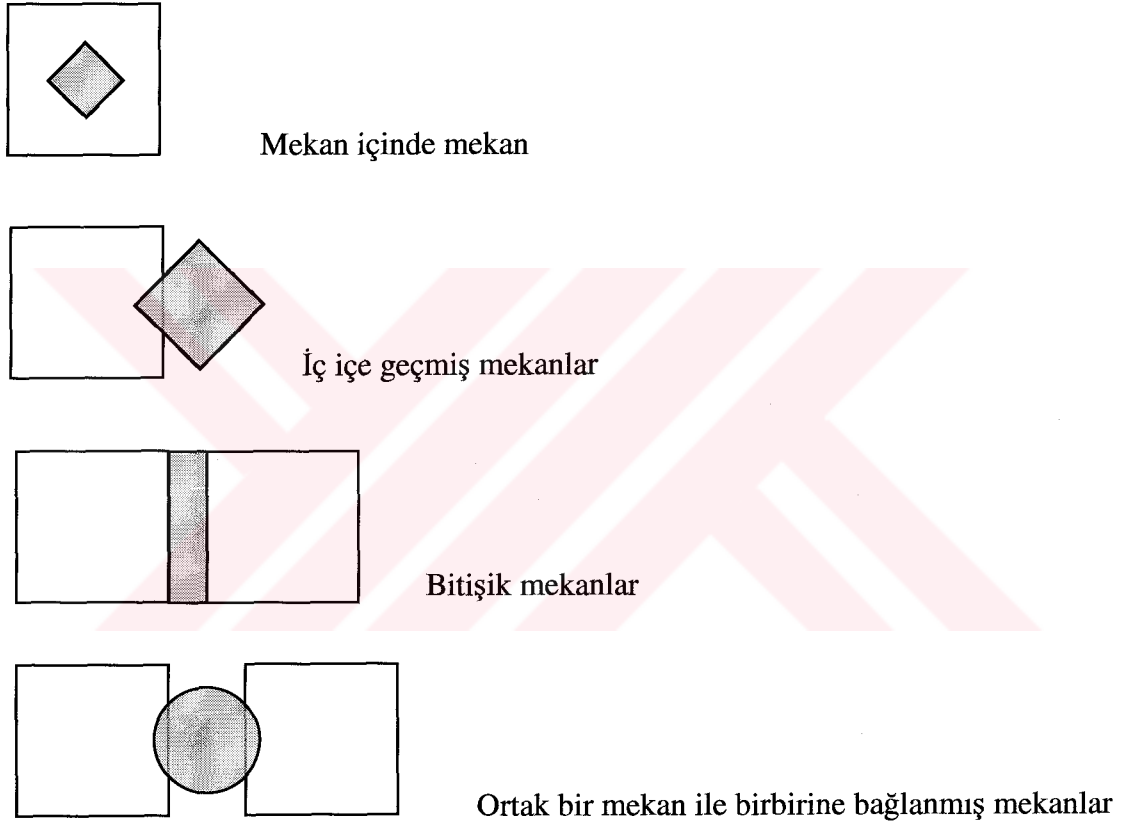
Bir adliye sarayında da sirkülasyon oldukça önem kazanmaktadır. Kamunun kullandığı giriş ile, personelin kullandığı girişin duruşma salonlarına ulaşması ayrı sirkülasyon alanlarını gerektirmektedir. Bu nedenle örnek analizlerinde, bu farklı girişlerin iç mekana dağılımı ve bu iki ayrı dolaşım yolunun nerelerde çakıştığı, nerelerde birbirinden kesin olarak ayrıldığına bakılacaktır.

Şekil 132. Sirkülasyon modelleri

Ön plan – Arka plan

Binalar genellikle işlev, yakınlık ya da dolaşım yolu itibariyle birbirleri ile ilişkili çok sayıda mekan ve mekan gruplarından oluşur. Yukarıda açıklanan sirkülasyon bunları birbirine bağlayan dolaşım ağıdır. Bu mekanlar mekan içinde mekan, iç içe geçmiş mekanlar, bitişik mekanlar ya da ortak bir mekan ile birbirine bağlanmış mekanlar olabilirler (Şekil 133) (Ching, 2002).

Şekil 133. Mekansal ilişkiler

Çalışmanın giriş bölümünde yargıdaki kompartımanlaşmanın plan düzeyinde bir poliklinik modelini beraberinde getirdiği üzerinde durulmuştu. Bu da bir çeşit mekan organizasyonunu gerektirmektedir. Bir adliye sarayında kamunun kullandığı alan ile personelin ve suçluların kullandığı alan arasında bir ayırım önem kazanmaktadır. Belki de diğer bina tiplerinde rastlanmayan bir özellik olan ön plan-arka plan kavramı adliye binaları için özel bir anlam kazanmaktadır.

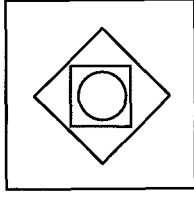
Örneklerin analizinde bu ayrım ortaya konmaya çalışılacaktır. Kamunun kullandığı alana ön plan, personel ve suçluların kullandığı alana arka plan tanımlamaları getirilerek, ön plan ve arka planın birlikte nasıl organize edildiğine bakılacaktır.

Mahkeme Salonları

Bazı binalarda bazı mekanlar ön plana çıkmaktadır. Örneğin; bir eğitim yapısında sınıflar, bir müze yapısında sergi salonları, bir kültür yapısında gösteri ve konferans salonları, öncelikli olarak kendi arasında organize edilmesi gereken mekanlardır.

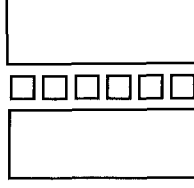
Aynı durum adliye sarayları için de geçerlidir. Mahkeme salonları kendi arasında organize edilmesi gereken mekanlardır. Öyle ki, tasarımın ana kurgusunu bu salonların organizasyonu oluşturmaktadır. Bu nedenle örnekler analiz edilirken mekan organizasyonu olarak mahkeme salonlarının kendi içindeki organizasyonlarına bakılacaktır.

Genel olarak mekanların kendi içinde organizasyonu merkezi, çizgisel, ışımsal, kümeli ya da gridal olabilir (Şekil 134) (Ching, 2002).

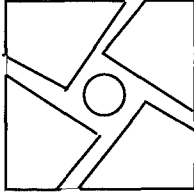
Merkezi organizasyon;

Etrafında belirli bir sayıda ikincil mekanın gruplandığı merkezi, baskın bir mekan

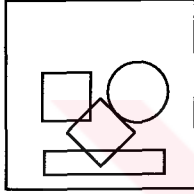
Çizgisel organizasyon;

Tekrarlanan mekanlardan oluşan çizgisel bir ardışıklık

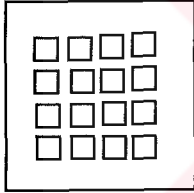
İşımsal organizasyon;

Çizgisel organizasyonların işımsal bir tarzda dışa doğru uzandığı merkezi bir mekan

Kümelî organizasyon;

Ortak görsel bir karakterin ya da ilişkinin paylaşımı yoluyla veya birbirlerine yakın oluşlarıyla gruplanan mekanlar

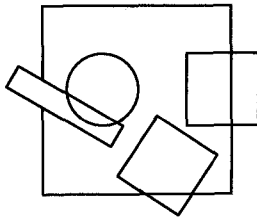

Gridal organizasyon;

Strüktürel ya da başka bir üç boyutlu gridin alanı içinde örgütlenen mekanlar

Şekil 134. Mekansal organizasyonlar

Bunun yanında son dönem mimarlıkta adından sıkça söz ettiren dekonstrüktivizmim mekan organizasyonu olarak “öteki geometrik organizasyon” adı altında sınıflamaya alınabilir (Şekil 135).

Öteki geometrik organizasyon;

Birbirinden bağımsız, yakın veya uzak örgütlenen mekanlar

Şekil 135. Dekonstrüktivizmde mekan organizasyonu

Temel Geometri

Matematiğin bir dalı olan geometri, mimarlıkta insanla birlikte kullanılır. Çünkü oluşan form geometridir, ama ona ölçüyü veren insandır. Bu ikisi arasındaki birleşim, anlamı geliştirmektedir (Lauf, 2000). Başka bir deyişle anlatılmak istenen şudur; mimarlıkta geometri biçimin iki boyutlu plan düzlemindeki görüntüsüdür. Ancak bu geometrik şekiller rastlantısal değildir. Ona o ölçüleri veren insanın ayakta, otururken kapladığı alan, insan ölçüleriyle belirlenen donatılar, işlev, hizmet edeceği kişi sayısı v.b.dir görüldüğü gibi mimarlıktaki geometrinin özünde insan vardır. Bu yönüyle geometri mimarlıkta, matematikteki anlamından farklı anlamlar taşır.

Temel geometride asal şekiller daire, üçgen ve karedir. Diğer şekiller bunların transformasyonu (boyutsal, eksiltmeli ve eklemeli) elde edilen şekillerdir. Bu şekiller bir merkezde toplanabilir, çizgisel, ışımsal, kümeli ya da gridal biçimde düzenlenebilir (Ching, 2002).

Yapılacak olan adliye sarayı örnek analizlerinde plan düzleminde oluşan temel geometrinin oluşmasına neden olan ölçütler ve bu bağlamda oluşan geometrinin kombinasyonlarına bakılacaktır.

Yapısal Ritim

Ritim, belirli çizgilerin, şekillerin, biçimlerin ya da renklerin düzenli ve armonik bir şekilde kendini tekrar etmesine denir. Ritim bu temel tekrar fikrini, mimarlıkta türlü biçim ve mekanları organize etmek amacıyla kendi bünyesine dahil eder (Ching, 2002).

Neredeyse bütün bina tipleri, doğaları itibari ile tekrarlanan elemanları kendi içlerinde birleştirirler. Kirişler ve kolonlar, durmadan yinelenen strüktürel girintiler ve mekan modülleri oluşturmak üzere kendilerini tekrarlarlar. Pencere ve kapılar, ışığın, havanın, görünümün ve insanların içeriye girmesini sağlamak amacıyla sürekli olarak binanın yüzeylerinde delikler açarlar. Bina programında benzer ve tekrarlanan işlevsel gereksinimlere cevap verebilmek için türlü mekanlar sıklıkla tekrar eder (Ching, 2002).

Bu çalışmadaki analizlerde ritim yapısal yönüyle incelenecektir. Bu nedenle taşıyıcı sistem ana kriter olarak alınacaktır. Bir adliye sarayı da oldukça fazla tekrarlanan mekanların birleşmesinden oluştuğu için yapısal ritim kaçınılmazdır. Bu analizlerde ritmin hangi mekanlarda yoğunlaştığı, hangi mekanlarda ritim değiştirdiği incelenecektir.

Kütle

Kütle, tasarımın bir sonucu olarak anlaşılacağı gibi, üç boyutlu biçimin yansıttığı kararların bir sonucu olarak da anlaşılabilir. Bir tasarım fikri gibi görünen kütle, bağlamsal kavramlarla ilişkilendirilebilir. Ya da birimlerin oluşturduğu dokuların, tekil ya da çoğul kütlelerin, öncelikli ya da ikincil elamanların bir araya getirilmesi olarak yorumlanabilir. Kütle; iç mekanların okunması, araziye kattığı yenilikler, çevreye etkisi, tanımlı girişler, sirkülasyon gibi mimari vurguları belirtmek için bir araçtır (Clark, Pause, 1996).

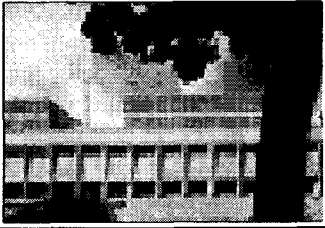
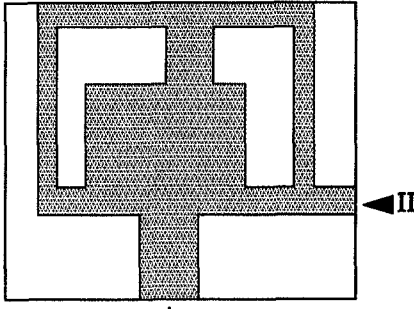
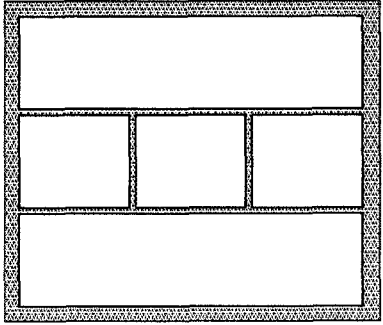
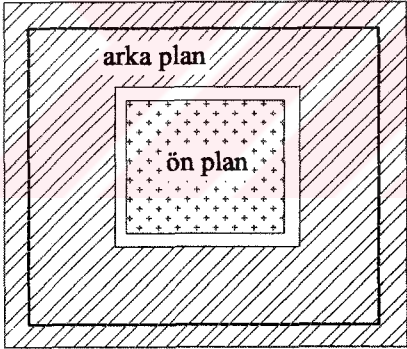
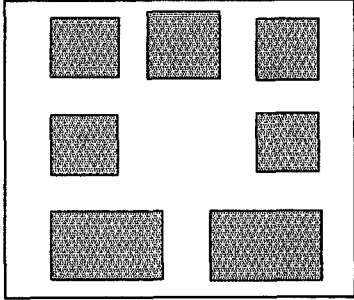
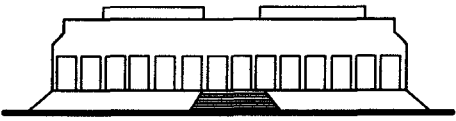
Edmund Bacon'a göre; "*Mimari biçim, mekan ve kütle arasındaki temas noktasıdır. Mimari biçimlerin, dokuların, malzemelerin, ışık ve gölge ayarının, rengin hepsi mekanı biçimleyen bir niteliği ya da ruhu inceden inceye duyumsatmak için bir araya gelirler. Mimarlığın niteliği, tasarımcının bu elemanları hem iç mekanlarda, hem de binanın çevresindeki mekanlarda kullanma ve birbirleri ile ilişkiye sokma becerisi tarafından belirlenecektir.*" (Ching, 2002)

Çalışmada incelenecek adliye sarayı örneklerinde yapılacak kütle analizlerinde, kütlenin adalet kavramı ile ilişkilendirilmesi, iç mekan kurgusunun dışa yansıyor yansımadağı, çevre ile ilişkilendirilmesi gibi kriterler sorgulanacaktır.

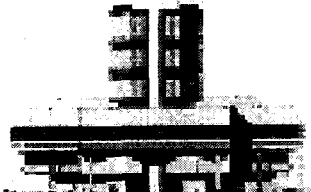
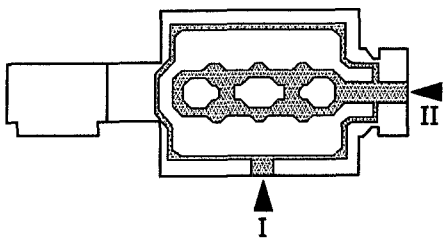
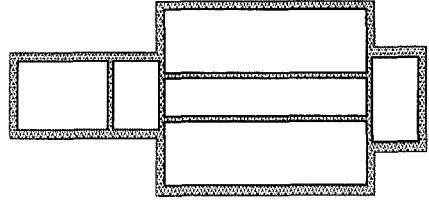
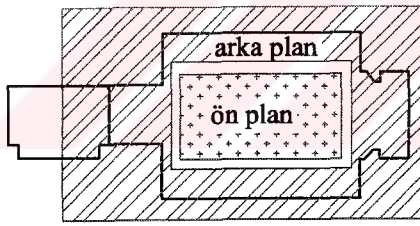
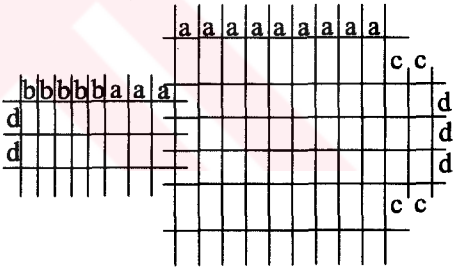
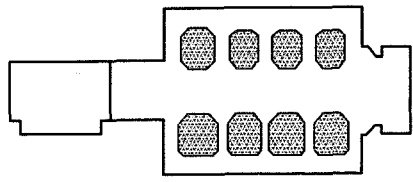
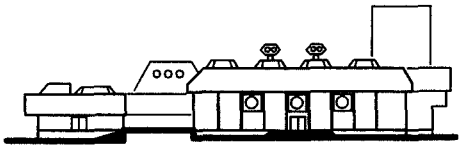
2.7. Analizler

Analizlerin rahatça takip edilebilmesi için bir tablo oluşturulmuştur. Tabloda analizi yapılacak binanın fotoğrafı ve binaya ilişkini bilgiler verildikten sonra, analizlerin her biri ayrı kutular içinde yer almıştır. Gerekli olan her bir analiz kutusunun altına, analizler sonucunda bulunan bulgular not olarak eklenmiştir.

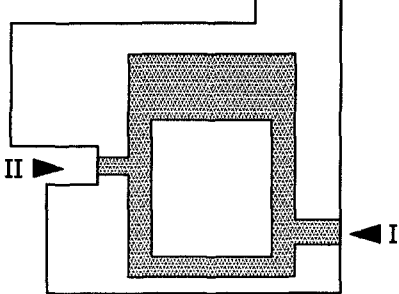
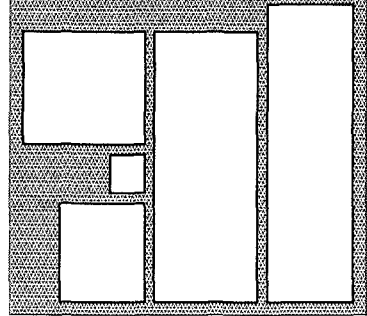
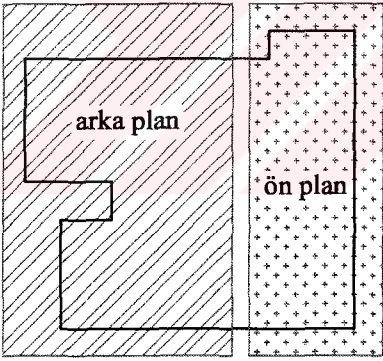
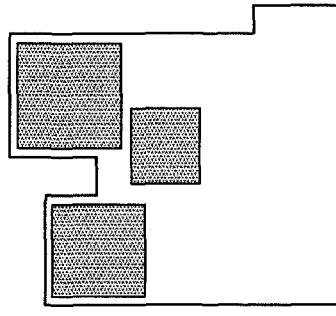
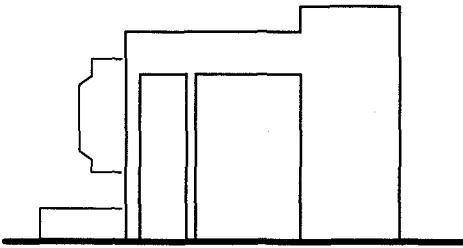
Tablo 1. Doncaster Adliye Sarayı'nın analiz tablosu

		YAPININ TANITIMI																																																	
		Doncaster Adliye Sarayı, İngiltere, 1969 Mimarlar : Frederick Gibberd and Partners.																																																	
SİRKÜLASYON	<p>I - kamu girişi II - görevli girişi</p> <p>-basit ring</p>	TEMEL GEOMETRİ	 <p>-yalın dikdörtgen</p>																																																
ÖN PLAN - ARKA PLAN	 <p>arka plan ön plan</p>	YAPISAL RİTİM	<table border="1" data-bbox="979 1093 1406 1451"> <tr> <td></td> <td>a</td> <td>b</td> <td>a</td> <td>b</td> <td>a</td> <td>b</td> <td>a</td> </tr> <tr> <td>c</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>c</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>c</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>		a	b	a	b	a	b	a	c								a								c								a								c							
	a	b	a	b	a	b	a																																												
c																																																			
a																																																			
c																																																			
a																																																			
c																																																			
MAHKEME SALONU	 <p>-kümesel</p>	KÜTLE																																																	

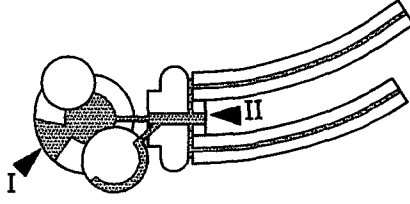
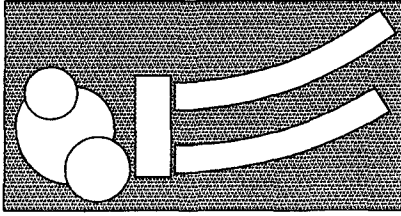
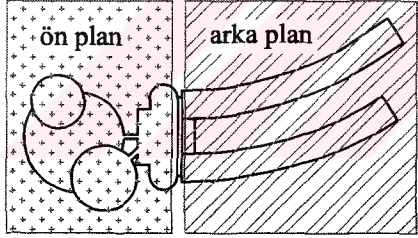
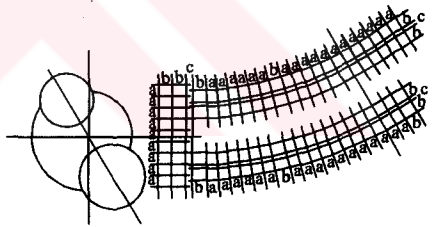
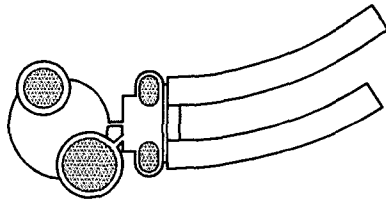

Tablo 2. Coventry Adliye Binası'nın analiz tablosu

		YAPININ TANITIMI	
		Coventry Adliye Sarayı, İngiltere, 1976 Mimar : Harry Noble	
SİRKÜLASYON	<p>I - kamu girişi II - görevli girişi</p> <p>-basit ring</p>	TEMEL GEOMETRİ	 <p>-yaln dikdörtgen</p>
ÖN PLAN - ARKA PLAN		YAPISAL RİTİM	
MAHKEME SALONU	 <p>-iki sıralı dizi</p>	KÜTLE	

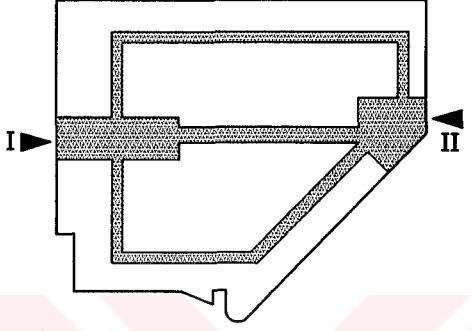
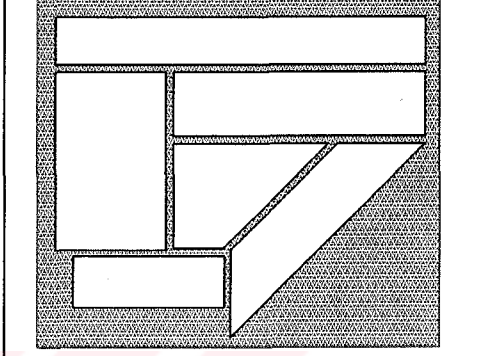
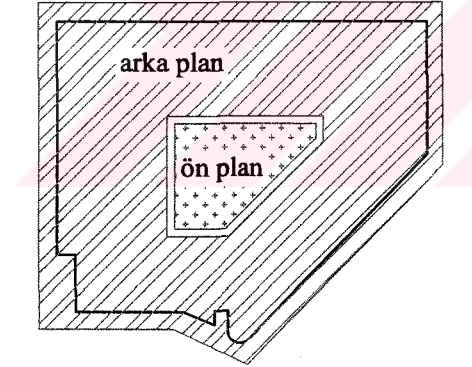
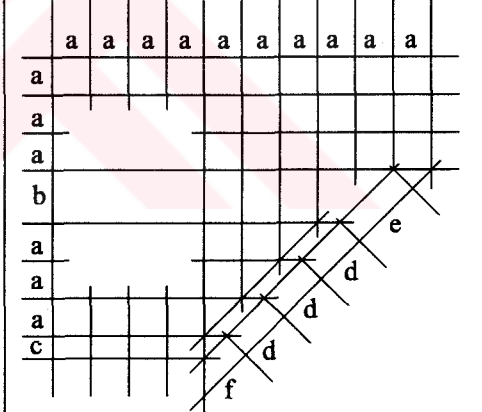
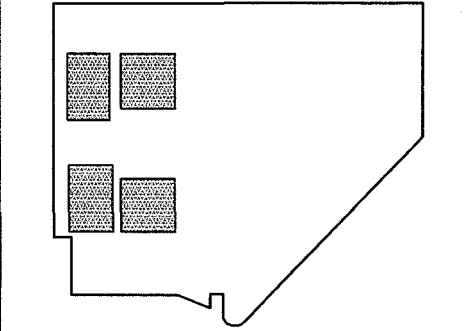
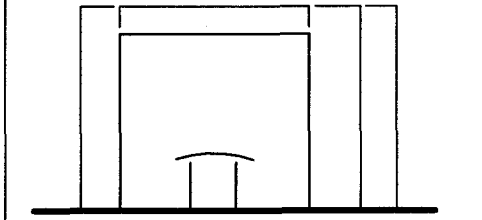
Tablo 3. Avustralya Yüksek Mahkemesi'nin analiz tablosu

		YAPININ TANITIMI																																																																																											
		Avustralya Yüksek Adliye Sarayı, Canberra, 1980 Mimarlar : Edward Madigan & Torzillo Briggs																																																																																											
SİRKÜLASYON	<p>I - kamu girişi II - görevli girişi</p> <p>-basit ring</p>	TEMEL GEOMETRİ	 <p>-yalın dikdörtgen</p>																																																																																										
ÖN PLAN - ARKA PLAN	 <p>arka plan ön plan</p>	YAPISAL RİTİM	<table border="1" data-bbox="957 1097 1380 1467"> <tr> <td></td> <td>b</td> <td>b</td> <td>b</td> <td>a</td> <td>a</td> <td>a</td> <td>a</td> <td>a</td> <td>c</td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>		b	b	b	a	a	a	a	a	c	a										a										a										a										a										a										a										a									
	b	b	b	a	a	a	a	a	c																																																																																				
a																																																																																													
a																																																																																													
a																																																																																													
a																																																																																													
a																																																																																													
a																																																																																													
a																																																																																													
a																																																																																													
MAHKEME SALONU	 <p>-kümesel</p>	KÜTLE																																																																																											

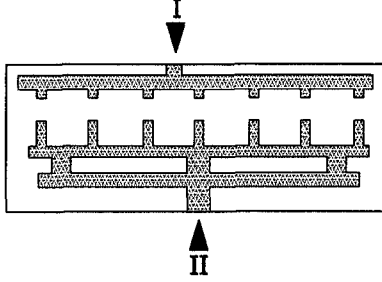
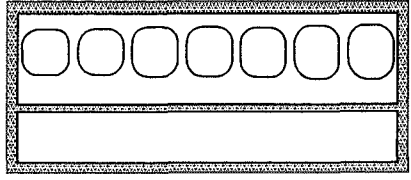
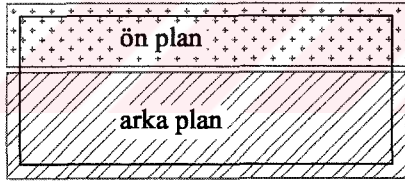
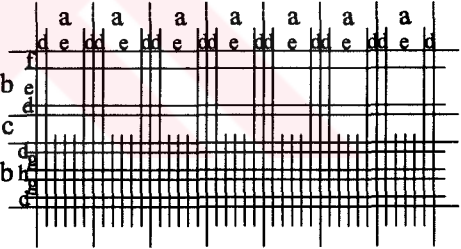
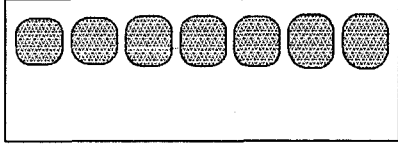
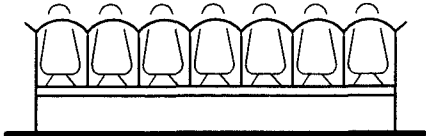
Tablo 4. Strasburg Adliye Sarayı'nın analiz tablosu

		YAPININ TANITIMI	
		Strasburg Adliye Sarayı, Fransa, 1989-1995 Mimarlar : Richard Rogers and Partnership	
SİRKÜLASYON	<p>I - kamu girişi II - görevli girişi</p> <p>-kontrollü geçiş</p>	TEMEL GEOMETRİ	 <p>-ender görülen çoklu biçimler</p>
ÖN PLAN - ARKA PLAN		YAPISAL RİTİM	
MAHKEME SALONU	 <p>-kümesel</p>	KÜTLE	

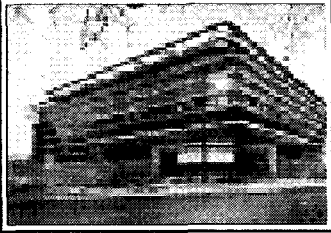
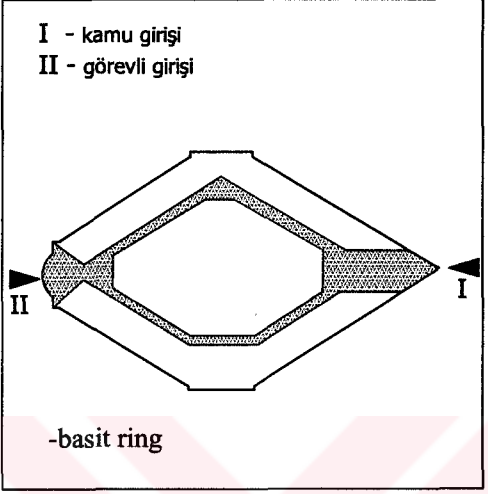
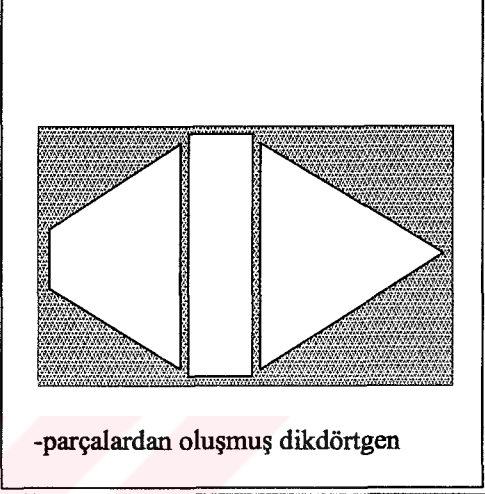
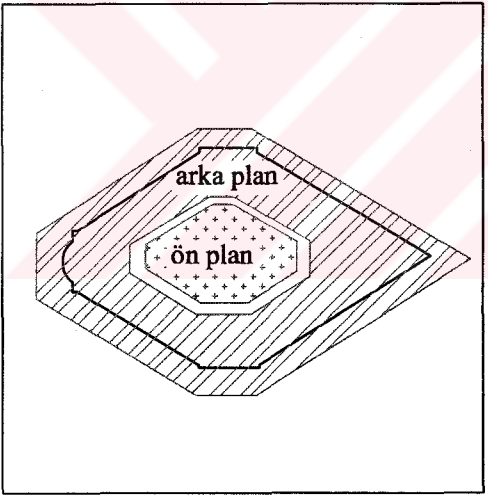
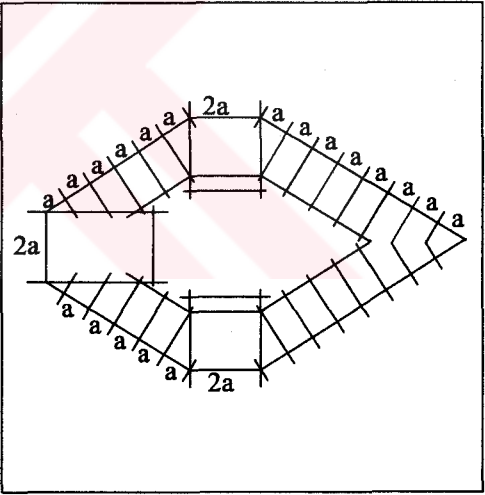
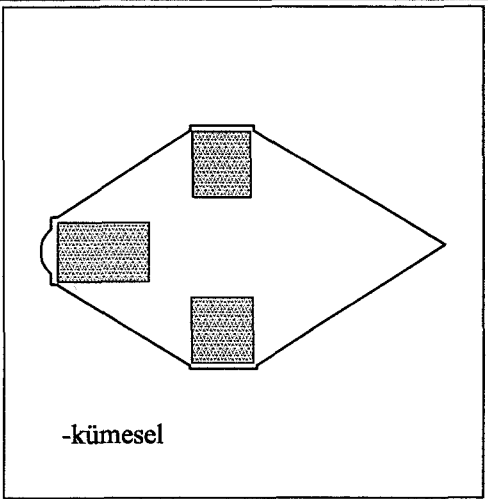
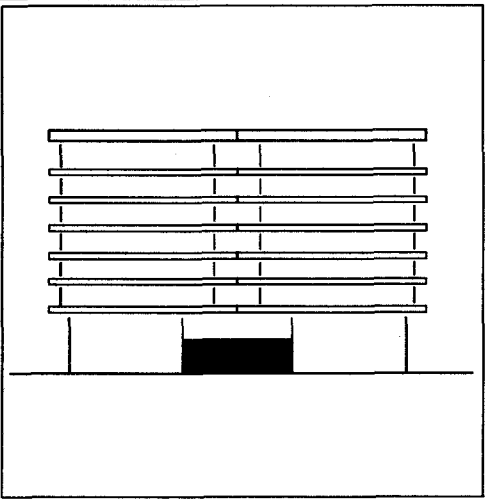
Tablo 5. Oslo Adliye Binası'nın analiz tablosu

		YAPININ TANITIMI	
		Oslo Adliye Sarayı, Norveç, 1990-1995 Mimari : Qstgaard Arkitecter AS	
SİRKÜLASYON	<p>I - kamu girişi II - görevli girişi</p> <p>-basit ring</p>	TEMEL GEOMETRİ	 <p>-parçalardan oluşmuş dikdörtgen</p>
ÖN PLAN - ARKA PLAN	 <p>arka plan ön plan</p>	YAPISAL RİTİM	
MAHKEME SALONU	 <p>-iki sıralı dizi</p>	KÜTLE	

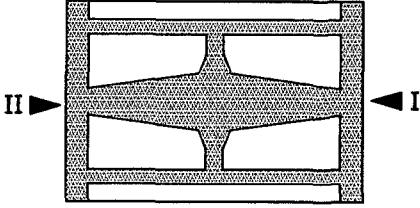
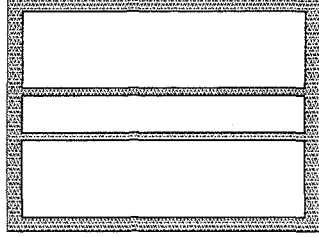
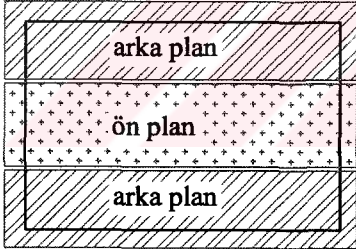
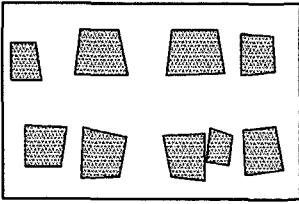
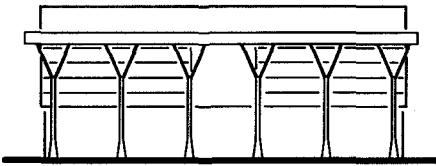
Tablo 6. Bordeaux Adliye Sarayı'nın analiz tablosu

		YAPININ TANITIMI	
		Bordeaux Adliye Sarayı, Fransa, 1992-1998 Mimarlar : Richard Rogers & Partnership	
SİRKÜLASYON	<p>I - kamu girişi II - görevli girişi</p> <p>-kamu ve görevlinin kesin ayrımı</p>	TEMEL GEOMETRİ	 <p>-kapsayan dikdörtgen</p>
ÖN PLAN - ARKA PLAN		YAPISAL RİTİM	
MAHKEME SALONU	 <p>-lineer</p>	KÜTLE	

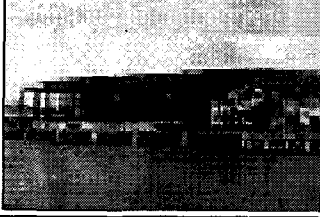
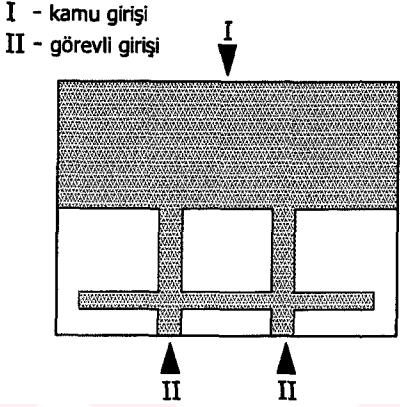
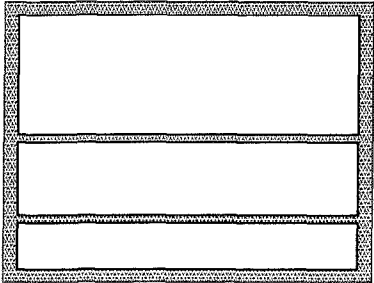
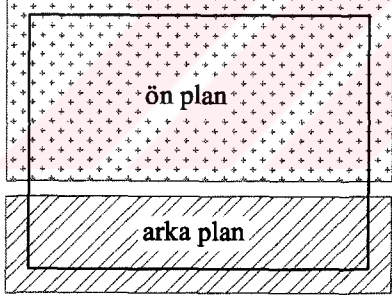
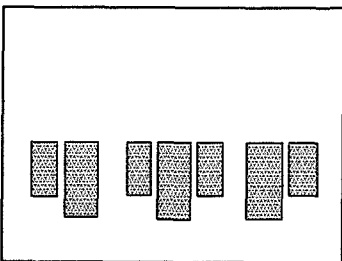
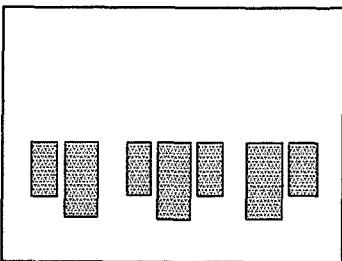

Tablo 7. Caen Adliye Sarayı'nın analiz tablosu

		YAPININ TANITIMI	
		Caen Adliye Sarayı, Fransa, 1997 Mimari : Architecture Studio	
SİRKÜLASYON	<p>I - kamu girişi II - görevli girişi</p> <p>-basit ring</p>	TEMEL GEOMETRİ	 <p>-parçalardan oluşmuş dikdörtgen</p>
ÖN PLAN - ARKA PLAN	 <p>arka plan ön plan</p>	YAPISAL RİTİM	
MAHKEME SALONU	 <p>-kümesel</p>	KÜTLE	

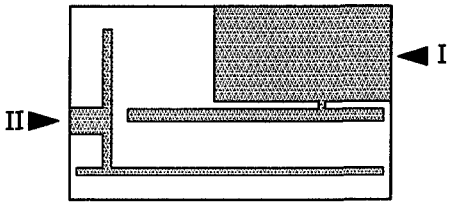
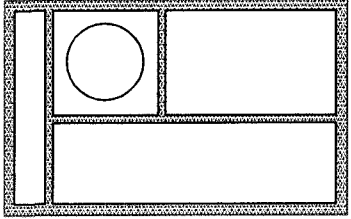
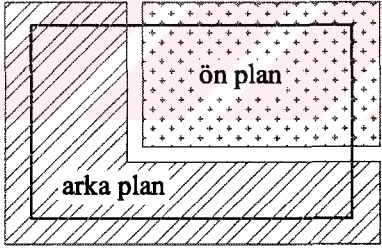
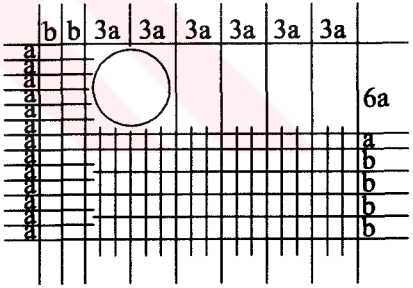
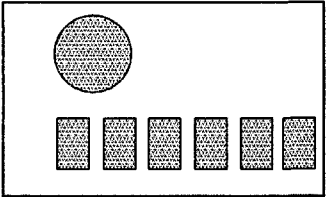
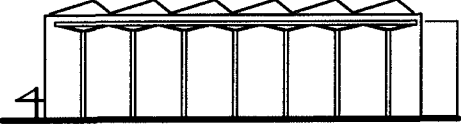
Tablo 8. Melun Adliye Binası'nın analiz tablosu

		YAPININ TANITIMI																																																																																																																																	
		Melun Adliye Sarayı, Fransa, 1998 Mimarlar : Jourda & Perraudin																																																																																																																																	
SİRKÜLASYON	<p>I - kamu girişi II - görevli girişi</p> <p style="text-align: center;">-basit ring</p>	TEMEL GEOMETRİ	 <p style="text-align: center;">-yalın dikdörtgen</p>																																																																																																																																
ÖN PLAN - ARKA PLAN	 <p style="text-align: center;">arka plan ön plan arka plan</p>	YAPISAL RİTİM	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr> <td></td> <td>a</td><td>a</td><td>a</td><td>a</td><td>a</td><td>a</td><td>a</td><td>a</td><td>a</td><td>a</td><td>a</td><td>a</td><td>a</td><td>a</td><td>a</td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> <tr> <td>b</td> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> <tr> <td>c</td> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> <tr> <td>b</td> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>		a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a																a																b																c																b																a																a															
	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a																																																																																																																				
a																																																																																																																																			
a																																																																																																																																			
b																																																																																																																																			
c																																																																																																																																			
b																																																																																																																																			
a																																																																																																																																			
a																																																																																																																																			
MAHKEME SALONU	 <p style="text-align: center;">-iki sıralı dizi</p>	KÜTLE																																																																																																																																	

Tablo 9. Nantes Adliye Sarayı'nın analiz tablosu

		YAPININ TANITIMI																																																																											
 <p>I - kamu girişi II - görevli girişi</p> <p>-kontrollü geçiş</p>		SİRKÜLASYON	 <p>-yaln dikkörtgen</p>	TEMEL GEOMETRİ																																																																									
ÖN PLAN - ARKA PLAN	 <p>ön plan arka plan</p>	ÖN PLAN - ARKA PLAN	 <p>-lineer</p>	YAPISAL RİTİM <table border="1" data-bbox="959 1124 1353 1453"> <tr> <td></td> <td>a</td> <td>3a</td> <td>a</td> <td>4a</td> <td>a</td> <td>3a</td> <td>a</td> </tr> <tr> <td>2a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>2a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>2a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>a</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </table>		a	3a	a	4a	a	3a	a	2a								a								2a								a								2a								a								a								a								YAPISAL RİTİM
	a	3a	a	4a	a	3a	a																																																																						
2a																																																																													
a																																																																													
2a																																																																													
a																																																																													
2a																																																																													
a																																																																													
a																																																																													
a																																																																													
MAHKEME SALONU	 <p>-lineer</p>	MAHKEME SALONU		KÜTLE																																																																									

Tablo 10. Phoenix FB/US Adliye Sarayı'nın analiz tablosu

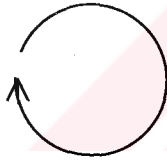
		YAPININ TANITIMI	
		Phoenix Adliye Sarayı, Arizona, 1995-2000 Mimarlar :Richard Meier & Partners and Langdon Wilson	
SİRKÜLASYON	<p>I - kamu girişi II - görevli girişi</p> <p>-kamu ve görevlinin kesin ayrımı</p>	TEMEL GEOMETRİ	 <p>-kapsayan dikdörtgen</p>
ÖN PLAN - ARKA PLAN	 <p>ön plan arka plan</p>	YAPISAL RİTİM	
MAHKEME SALONU	 <p>-lineer</p>	KÜTLE	

3. BULGULAR

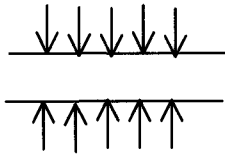
3.1. Analizlerin Değerlendirilmesi

3.1.1. Sirkülasyon

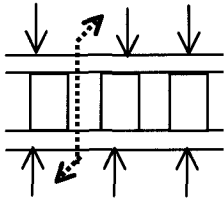
Yapılan analizler doğrultusunda örneklerin sirkülasyonları incelendiğinde görülmüştür ki, sirkülasyon alanlarının dağılımı kamu ve görevli kullanıcıları için ayrı ayrı düzenlenmiştir. En az iki giriş bütün örneklerde öngörülmüştür. Kamu ve görevli sirkülasyonu çoğu örnekte bir ring oluşturacak şekilde düzenlenmiştir (Doncaster, Coventry, Kanberra, Caen, Melun, Oslo). Bazı örneklerde ise kamu ve görevli sirkülasyonu katı bir şekilde ayrılmış kamunun arka plana geçişi engellenmiştir (Bordeaux, Phoenix). Bazı örneklere baktığımızda ise, kamu ve görevli sirkülasyon alanları katı bir şekilde ayrılmasına rağmen, duruşma salonları arasından kontrollü geçiş sağlanmıştır (Strasburg, Nantes) (Şekil 136).

Basit bir ring oluşturan sirkülasyon

Kamu ve görevli sirkülasyonunun katı bir şekilde ayrılması

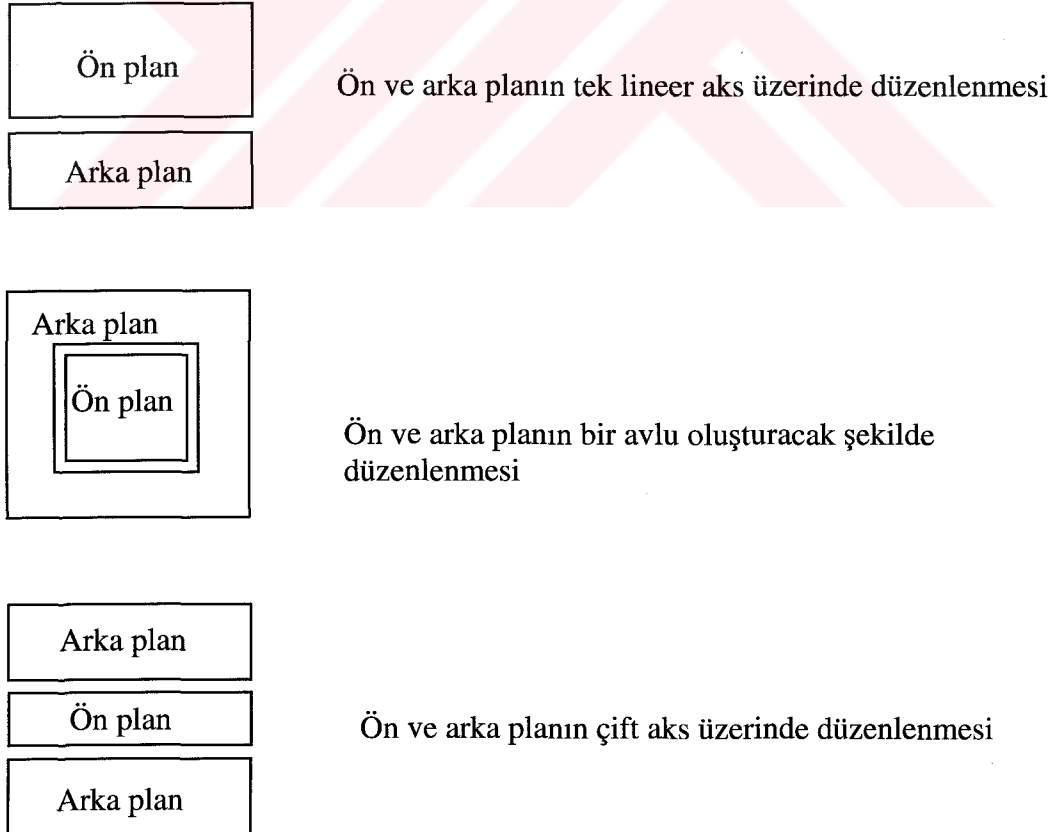

Kamu ve görevli sirkülasyonu arasından kontrollü geçişe imkan sağlayan sirkülasyon modeli

Şekil 136. Sirkülasyon bulguları

3.2. Ön plan-Arka plan

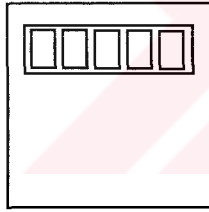
Duruşma salonları ara geçiş mekanı olarak ele alınırsa kamu ve görevlileri ikiye ayırır bir konumda yer almaktadır. Ön planda kamunun girişi, kamunun kullandığı alanlar ve kamuyu duruşma salonlarına götüren alan vardır. Arka planda ise hakimler, kısmen savcılar, suçluların adliyeye ve duruşma salonlarına getirilmesi, belli davalarda önemli tanıkların korunması amacıyla adliyeye ve duruşma salonlarına ayrı getirilmesi söz konusudur. Bu işlev sirkülasyonunu en iyi sağlayabilmek amacıyla ön plan ve arka planın iyi tasarlanması gerekmektedir. İncelenen örneklerde ön plan ve arka plan analizlerinde iki tip çözüme rastlanmıştır. Ön plan ve arka plan ya bir avlu oluşturacak şekilde (Doncaster, Coventry, Oslo, Caen, Melun) ya da lineer bir aks şeklinde arka arkaya (Kanberra, Strasburg, Bordeaux, Nantes, Phoenix) düzenlenmiştir. Ön plan ve arka planın çakıştığı noktalarda duruşma salonları vardır. Bunun işlev açısından faydası ise kamu ve görevli ilişkisini kontrollü hale dönüştürmesidir. Bu nedenle de bütün adliye sarayı tasarımlarında ön plan ve arka plan öngörüsü vardır (Şekil 137).

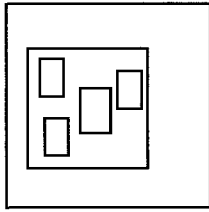
Şekil 137. Ön plan ve arka plan bulguları

3.3. Mahkeme Salonu

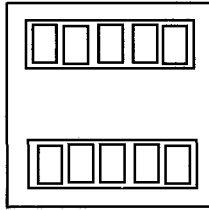
Bir adliye sarayı tasarımında mahkeme salonlarının odak konumunda olması tasarımı oldukça etkilemekte hatta ana kurgusunu oluşturmaktadır. Bu nedenle de bir adliye sarayı tasarımında mahkeme salonlarının dizilimi ilk verilmesi gereken kararlardan bir tanesidir. İncelenen örneklerde mahkeme salonları üç şekilde düzenlenmiştir. Mekansal organizasyon ya kümesel ya da çizgiseldir. Bu ikisinin ara kesitinde ne tam kümesel ne de tam çizgisel olan iki sıralı bir dizi organizasyon bulunmaktadır. Kümesel organizasyonlar genelde bir avlu etrafında düzenlenmiştir (Doncaster, Kanberra, Strasburg, Caen). Çizgisel organizasyonlar ise tek yönlü bir galeri içinde yer almaktadır (Bordeaux, Nantes, Phoenix). İki sıralı dizi ise ya bir avlu ya bir galeri ya da bir koridor etrafında düzenlemeye imkan vermektedir (Coventry, Oslo, Melun). Bu tip mekansal organizasyonların seçilmesindeki en büyük etken, kümesel ya da lineer mekan organizasyonlarının, ön plan ve arka planı oluşturmada sağladığı kolaylıktır. Diğer mekansal organizasyonların ön plan ve arka planı bütünleştirmede getireceği zorluk ya da ön plan ve arka planı çok parçalayacağı düşüncesiyle nedeniyle tercih edilmediği görülmüştür (Şekil 138).

Lineer mahkeme salonu organizasyonu

Kümesel mahkeme salonu organizasyonu

İki sıralı lineer mahkeme salonu organizasyonu

Şekil 138. Mahkeme salonu bulguları

3. 4. Temel Geometri

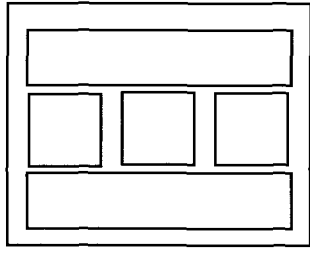
Temel geometride asal formların daire, üçgen ve kare olduğu belirtilmişti. Bir adliye binasında temel geometriyi oluşturan en önemli ölçüt, mahkeme salonlarının geometrisi, ofis katlarının geometrisi ve kamu için oluşturulan galeri ya da atriyumun geometrisidir. Analizi yapılan örneklerde, plan düzeyinde temel geometriye bakıldığı zaman elde edilen bulgular şunlardır;

Doncaster, Coventry, Kanberra, Melun, Nantes, adliye binalarında temel geometri kareye yakın basit bir dikdörtgendir. Kanberra hariç bütün planlarda birkaç dikdörtgenin birleşiminden oluşan dikdörtgen geometrisi vardır. Bu geometrinin oluşumu mahkeme salonlarının geometrisinden kaynaklıdır. Kanberra'da ise mahkeme salonları temel geometrinin oluşumunu etkilememiştir. Plan temelde bir kare üzerine kurgulanmıştır.

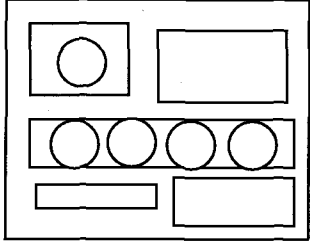
Bordeaux adliye binasında da dar uzun iki dikdörtgenin birleşiminden oluşan yine dar bir dikdörtgen geometrisi hakimdir. Bu dikdörtgenlerden biri ofislerin geometrisiyle oluşmuştur. Diğeri ise mahkeme salonları ve kamunun kullandığı alanın geometrisiyle oluşmuştur. Mahkeme salonları yedi adet dairesel formla bu dikdörtgenin içinde yer alır. Aynı durum Phoenix adliye binasında da gözlenmektedir.

Caen adliye binasında iki adet üçgeni birleştiren bir dikdörtgen temel geometriyi oluşturmaktadır. Burada temel geometriyi oluşturan en önemli etken binanın oturduğu arazidir. Binanın geometrisi sınırlı olana arazinin geometrisi ile doğru orantılıdır. Yani mahkeme salonlarının geometrisi temel geometri üzerinde etkili olmamış, aksine arazinin geometrisi mahkeme salonlarının geometrisini ve bütün plan geometrisini etkilemiştir. Oslo adliye binasında da içteki geometri parçalıdır. Ama bütününde şekil dikdörtgene tamamlanmaktadır.

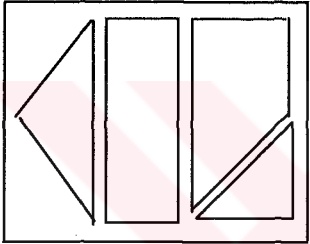
Strasburg adliye binası incelenen örnekler içinde geometrisi en farklı olanıdır. Geçiş elemanı olarak bir dikdörtgen, bu dikdörtgene bitişik bir tarafı dairesel, bir tarafı dikdörtgen gruplardan oluşan bir geometriye sahiptir. Bu özelliği ile, bütünde bir temel geometrisi oluşturma kaygısı güdülmeden, mekanların organize edildiği ender adliye binalarından biridir (Şekil 139).

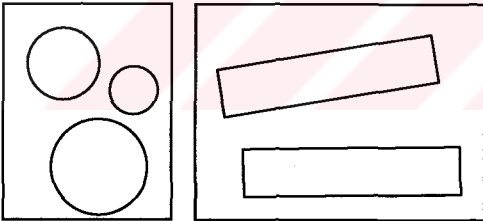
Yalın dikdörtgenler

Kapsayan dikdörtgenler

Parçalardan bütünleşmiş dikdörtgenler

Ender görülen çoklu biçimler

Şekil 139. Temel geometri bulguları

3. 5. Yapısal Ritim

Strüktürü olan her mimari ürünün bir yapısal ritmi olması kaçınılmazdır. Yapısal ritim oluşturulurken mekan organizasyonları da önem kazanmaktadır. Binanın işlevine göre yapı tek bir ritimle oluşturulabileceği gibi, farklı ritimlerle de oluşturulabilir. İncelenen adliye binası örneklerinde görülmüştür ki; yapısal ritim üç farklı mekan organizasyonunda ritim değiştirmektedir. Mahkeme salonlarının organizasyonları, ofis

katlarının organizasyonu ve kamu alanlarının organizasyonu. Bu nedenle de incelenen örneklerin hemen hemen hepsinde a, b, c gibi üçlü bir ritim söz konusudur. Elbette ki, temel geometrilerinin kareye ya da dikdörtgene dayalı olması, ritmin oluşmasında büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

3. 6. Kütle

Kütle, ortaya çıkan mimari ürünün üç boyutlu ifade biçimidir. Bina hangi işlevi taşırsa taşırsın, bilim ve teknolojinin gelişmesiyle malzeme üretimindeki çeşitlilik bina üretiminin de çeşitlenmesine yol açmıştır. Adliye binaları da bu değişim ve gelişime kayıtsız kalmamıştır. İşlevden bağımsız biçimin özgürlük alanının genişlemesi, teknolojik gelişimle doğru orantılıdır. İncelenen örneklerde adliye binalarının bir prestij yapısı da olması nedeniyle kütle, önemli bir ölçüt olarak ortaya çıkmaktadır. Kütlelerin betonarmenin ağırlığından, camın hafifliğine geçmesi adalet kavramının kütle üzerindeki yorumunu da değiştirmiştir. Doncaster, Coventry, Kanberra ve Oslo'da hakim olan betonarme etki, Strasburg, Caen, Bordeaux, Melun, Nantes ve Phoenix'de yerini cam ve çeliğe bırakmıştır. Son dönem adliye binaları için söylenen “adaletin şeffaflığı”, “adaletin saydamlığı” ve “adaletin ihtişamı” gibi kavramlar, çalışmanın tartışma bölümünde yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde yalnızca elde edilen bulgular ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Yine kütle bazında ortaya çıkan bir diğer bulgu, adliye binalarının çok katlı olmamasıdır. Mahkeme salonlarının cephede hissettirilmesi özellikle Bordeaux adliye binası ile uç noktalara taşınmıştır. Strasburg'da da bir baş ve kuyruktan oluşan kütle, adliye binası için kütle anlayışına yeni bir boyut kazandırmaktadır. Tabii ki burada her iki binanın mimarı Richard Rogers ön plana çıkmaktadır.

Bu nedenle, incelenen örneklerin analizleri doğrultusunda kütle bazında üç önemli bulguya rastlanmıştır;

1. Teknolojik ilerlemelerin sergilenmesi, yani giderek şeffaflaşma,
2. Az katlılık,
3. Mahkeme salonlarının dışardan hissettirilerek anlamın vurgulanması.

4. TARTIŞMA

4.1. Anlamsal Çıkarımlar

Yapılan analizler doğrultusunda plan, kesit, görünüş ve kütlenin, kendi içinde oluşturduğu bir anlatım sistemi olduğu muhakkaktır. Ancak tamamen sentaktik yani geometrik anlatımlar üzerine yapılan analizlerin yetersiz kalacağı düşüncesi ile bu analizlerin yanı sıra, ortaya çıkan mimari ürünün toplumsal, kültürel ve simgesel bir anlam taşıdığını göz ardı etmemek gerekir. Aslında bu yeni tanımlanmış bir olgu değildir. Bugün bile kabul gören Vitruvius'un üç ilkesi sağlamlık, kullanım ve güzellik kavramlarına, bu üç boyutun üzerinde binanın simgesel bir anlamını da içerdiği vurgulamaktadır (Gür, 1998).

Bu noktadan hareketle yapılan sentaktik analizlerin semantik bir yorumunu anlamsal çıkarımlar başlığı altında tartışmaya açmanın doğru olduğu düşünülmektedir. Yani fiziksel özelliklerin dışında binanın işlevinden ya da strüktürüne bağlı dizimsel özelliklerinden ayrı olarak, binanın semantik düzeyinin yorumlanması, binanın anlamına ilişkin ipuçları vermektedir. Kullanılan malzemenin, ortaya çıkan mimari forma kadar taşıdığı anlamlar sorgulanmalıdır.

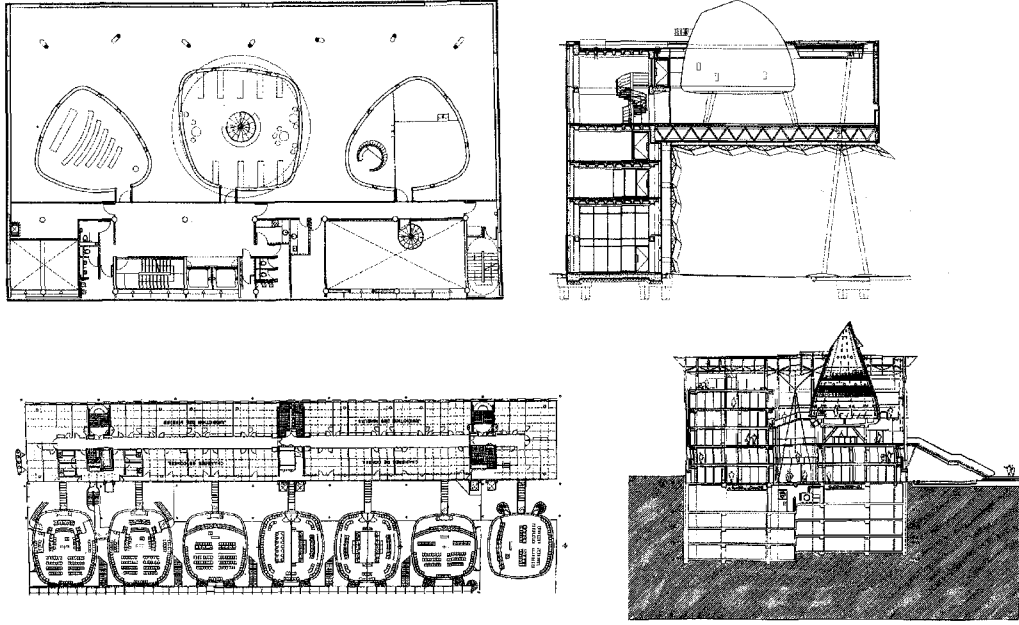
Özellikle adliye binası gibi simgesel değeri oldukça güçlü bir mimari ürünün dilini anlamak için göstergebilimin dilini anlamak gerekir. Burada göstergebilim üzerinde uzun açıklamalar yapılmayacaktır. Sadece gösterilen ve gösteren arasındaki ilişkiden bahsedilerek ikisi arasında oluşan düz anlam ve yan anlam sorgulanacaktır. Burada gösterilen işlev, gösteren ise binadır. Bu ikisi arasındaki ilişki bir anlam meydana getirir.

Bir adliye binasında birincil anlam işlevdir yani adalet dağıtan bir binanın işlevini aksatmadan yerine getirmesi istenir. İkinci anlamı ise binanın kendisidir. Yani görüldüğü biçimdir ve anlatımdır. Hukuk başlangıcından günümüze kadar işlevsel anlamda bir sistematik oluşturmasına rağmen biçim boyutunda aynı sistematığe ulaştığı söylenemez. Bir prestij yapısı olmasına rağmen, simgesel boyutta ele aldığımızda, biçimin simgeleştirilerek formun anlamlandırılmasına rastlamamaktayız. Yani bir konut dediğimizde zihnimizde bir imge oluşur. Ama aynı şey bir adliye binası için söz konusu değildir.

Adalet binalarında biçimin transformasyonu hukukun gelişiminden çok, teknoloji ve malzemenin gelişimine bağlıdır, denilebilir. Hukuk kendi mekansal dilini tipoloji

boyutunda, kullanıma getirdiği sınırlamalarla çizebilmesine rağmen, kendi biçimsel dilini yaratamamıştır. Ortaya çıkan farklı ürünler hukukun biçimsel dilini değil, mimarın keyfiyetinin sonucudur. Kullanılan cam adaletin şeffaflığından dolayı kullanılmış bir cam da değildir. Bugün binaların çoğunda cam malzeme kullanılmaktadır. Bu cam teknolojisindeki gelişimin biçimlendirmeye genel olarak yansımalarıdır. Üstelik camın şeffaflığı, neyi geçirip neyi geçirmediği konusu ile de yakından ilişkilidir. Söz konusu görsel bir geçirgenlik ise cam teknolojisinde bu aldatıcıdır. Çünkü siyah cam kullanarak bu geçirgenliği önlemek mümkündür. Aynı şekilde fiziksel bir geçirgenlik de aldatıcıdır. Çünkü bugün kurşun geçirmez, taş duvar kadar dayanıklı camlar üretilebilmektedir.

O halde son dönem adliye binaları içinde şeffaflığı ile en çok gündeme gelen Richard Rogers'ın Bordeaux binasında mahkeme salonlarının şeffaflığından ya da adaletin şeffaflığından söz edilebilir mi? Bana göre hayır. Rogers bu binada hukukun plan düzeyine hiç müdahale etmeden, biçim üzerinde oynamalar yapmıştır. Mahkeme salonlarının genel biçimi parçalayarak binayı delip geçmesi, adalet dağıtan bir binanın ne kadar ihtişamlı olduğunun kanıtıdır belki. Ama bu biçimin hukukun biçim dili olduğunu savunamayız. Çünkü aynı formu bir kütüphane binasında da görmek mümkündür. Londra'da Will Alsop ve Störmer Mimarlık Grubu tarafından yapılan Penckham Kütüphanesi (Anonim, 2001a) ile Bordeaux Adliye Sarayı'nın plan, kesit ve görünüşlerini yan yana koyarsak binanın bir adliye mi, yoksa bir kütüphane mi olduğunu söylemek oldukça zorlaşacaktır (Şekil 140, 141).

Şekil 140. Penckham Kütüphanesi plan, kesit ve Bordeaux Adliyesi plan,kesit

Şekil 141. Üstte Bordeaux Adliye Sarayı, altta Penckham Kütüphanesi

Burada ifade edilmek istenen şey şudur; aynı formlar, farklı işlev anlatımları için kullanılabilir. Günümüzde formu belirleyen işlev değil, mimarın kendi özgür iradesidir. Ona tasarımda bu kolaylığı sağlayan da malzemedeki ve teknolojiye bağlı gelişmelerdir.

5. SONUÇLAR

İnsanoğlunun başlangıcından beri varolan hukuk, zamanla oluşan toplumların sürekliliğini sağlamak için vazgeçilmez olmuştur. Bugün bile bir hukuk devleti kimliğini edinememiş toplumlar ya yok olmaya ya da başka devletlerin boyunduruğu altına girmeye mahkumdurlar. Günümüzde ülkelerin hem kendi içinde, hem de birbirleri arasında huzur ve barış ortamında yaşamalarını sağlamak için olmazsa olmaz hukuk için elbette ki söylenecek çok şey vardır. Ancak çalışma alanımız mimarlık olduğundan hukukun yarattığı mekanlar esastır.

Elde edilen bulgular ve ortaya konulan tartışmalar doğrultusunda, çalışmanın başında ortaya konan tez ile çalışmanın sonunda ortaya çıkan sonuçların ne kadar örtüştüğüne, hangi noktalarda birleşip, hangi noktalarda birbirinden ayrıldığına bakılacaktır.

Hukuk ilk ortaya çıkışından itibaren ele alınarak, hukukun bir dalı olan yargı mekanizmasının günümüzde gerçekleştiği mekan olarak, en yaygın ve genel kullanımlı adliye binaları incelenmiştir. Sonuç olarak, tarih süreci içinde adliye binalarının (yargı mekanlarının) gelişerek zamanla bir adliye sarayına, içindeki birimlerin kompartımanlaşarak nasıl bir poliklinik modeline dönüştüğü gözlemlenmiştir.

Hukuk yargı mekanizması içinde de her bir dalı ayrı bir uzmanlık gerektirir. Örneğin Ceza Hukuku, Borçlar Hukuku, Medeni Hukuk, Ticaret Hukuku, İcra Hukuku gibi bir çok dalı vardır. Her bir hukuk dalı bir uzmanlık gerektirdiği gibi, anlaşmazlığa düşülen durumlarda çözüm bulunabilmesi için de bir adliye binasında ayrı mekanlara ihtiyaç duyar. Bu nedenle de adliyeler tıpkı bir poliklinik modelinde çalışır. Birimlerin ayrı ayrı ele alınarak, bir bütün içerisinde uyumlu bir şekilde çalışması sağlanır.

Bu aşamaya nasıl gelindiği ve bir adliye sarayı tasarımı yapılırken, elde edilen bulgular doğrultusunda dikkate alınması gereken tasarım ölçütleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

- Bir adliye sarayında birimler arasında bir kompartımanlaşma vardır ve poliklinik modelinde çalışır.
- Güvenlik birinci sıradadır. Adliye sarayları sadece yargılama işlerinin görüldüğü yerler değil, aynı zamanda adli işlerin de görüldüğü yerlerdir. Bu nedenle farklı iki kullanıcının bina içinde güvenli bir şekilde dolaşımını sağlamak gerekmektedir.

Ayrıca mahkemelerde görülecek davaların, davalı ve davacıları aynı adliye koridorlarında karşılaşmaları güvenliğin ne kadar ön planda olduğunu göstermektedir. Yine davayı yönetecek hakimin kamu sirkülasyonuna girmeden duruşma salonuna ulaşması, dava sanığının ya da tanığının ayrı bir koridordan duruşma salonuna getirilmesi, duruşma salonu içinde dava görülürken huzurun sağlanması güvenliği ön plana çıkaran unsurlardır.

- Bütün bu sayılan güvenlik gerekçeleri nedeniyle bir adliye sarayında kamu ve görevliler için en az iki ayrı denetimli giriş olmalıdır. Gerekirse servis ve suçlular içinde ayrı girişler öngörülebilmelidir.
- Bu iki ayrı kullanıcı, plan düzeyinde binayı, ön plan ve arka plan olarak ikiye ayırmaktadır. İç kullanıcılar arka planı, dış kullanıcılar ön planı oluşturmaktadır. Sirkülasyon alanı olarak kamunun ve görevlilerin kullanım alanı, denetimli geçişler sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Yani her adliye binasında bir ön plan, bir de arka plan olması gereklidir.
- Duruşma salonları bir adliye binası için odak konumundadır. Bu nedenle de tasarımın öncelikli kararını oluşturmaktadırlar. Duruşma salonlarının kendi içindeki organizasyonu, ön plan ve arka plan arasında sınırlayıcı bir rol üstlenmektedir.
- Duruşma salonları, özellikle ceza davalarının görüldüğü salonlar, hakim odaları ve suçlu nezarethaneleri ile direkt bağlantılı olmalıdır.
- Duruşma salonlarının arkasında toplantı odaları düzenlenmeli ve hakim odaları ile ilişkilendirilmelidir.
- Binanın yapılacağı arazi ile ilgili olarak mümkünse kapalı otopark düzenlenmeli ve suçlunun bu noktalardan alınabilmesi sağlanmalıdır.
- Fiziksel engelli, hasta, yaşlı ya da yaralı sanık ve tanıklar için mutlaka düşey sirkülasyon araçları düzenlenmelidir.
- Adliye binaları yaya sirkülasyonunun yoğun olduğu binalardan biri olduğu için çok katlara yayılmaması tercih edilmelidir.

6. ÖNERİLER

Çalışmanın bu son bölümünde bütün bir tez çalışması boyunca elde edilen bilgilerin bir sentezine varılmaya çalışılmıştır. Örnek olarak Türk Hukuk Sistemi incelendiğinden bir adliye binası için olacak öneriler de ülkemizin hukuk sistemi üzerinedir. Bu doğrultuda bir program hazırlanmaya çalışılmıştır. Bu program bir adliye binası içinde olması gereken birimleri içermektedir. Ancak programda oda sayısı, kişi sayısı ve m² gibi birim verilmemiştir. Çünkü yapılacak olan bir adliye binasında bu birimleri verebilmek için il ya da ilçenin personel kapasitesi ve adli iş yoğunluğu, binanın yapılacağı arazi gibi ölçütlerin belli olması gerekmektedir. Bu nedenle oluşturulan programa ekleme ya da çıkarma yapmak mümkündür. Burada amaç bir adliye binası tasarımı yapmak isteyenlere bu konu hakkında genel bilgi vermektir.

Çünkü bir adliye binası tasarlamak için o ülkenin hukuk sistemini çok iyi bilmek gerekir. İşlev sirkülasyonu açısından fazla esnek olmayan, sınırlayıcı ve bağlayıcı bir anlayış hakimdir. Yani binanın işlevsel sirkülasyonu, diğer bina modellerine nazaran daha katıdır. Bu nedenle burada verilecek olan programın ve ilişki şemasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bilindiği gibi, Türk Hukuk Sistemi'nde adliye binaları adli yargının gerçekleştirildiği mekanlardır. Türk Hukuk Sistemi'nde yargı mekanizmasında yer alan yargı yerleri çalışmanın genel bilgiler kısmında belirtildiği gibi 6'ya ayrılmaktadır. İl ve ilçelerde bulunan adliye binaları ise bu altı yargıda adli (genel) yargı işlerinin görüldüğü yerlerdir. Adli yargı içinde yer alan yargı yerleri yine aynı bölümde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Burada değinilmek istenen konu, adliye binalarında bu adli yargı işlerinin hangilerinin yer aldığıdır. Bir adliye binasında adli yargının medeni yargı ve ceza yargısının genel ceza yargı mahkemeleri bulunur (bkz. Şekil 6, 7). Ancak ceza yargısının bir kolu olan askeri ceza yargısı adliye binaları içinde yer almaz. Bunun dışında medeni yargı ve genel ceza yargısı işlerinin görüldüğü ilk derece mahkemeler adliye binaları içinde yer alır. Üst derece mahkemesi olan Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi Ankara'dadır.

Ayrıca bir adliye tasarımı yapmak isteyenler için çok kapsamlı ve ayrıntılı örnek bir ihtiyaç programı sunabilmek amacıyla Adalet Bakanlığı ile temasa geçilmiş, yazışmalar doğrultusunda yönlendirilen Bakanlık bünyesinde bulunan Teknik İşler Dairesi Başkanlığı ile görüşülmüştür. Türkiye'deki adliye binaları hakkında vermiş oldukları bilgilerin yanı

sıra, örnek teşkil etmesi bakımında Afyon Adliye Binası ihtiyaç programını tarafımıza göndermişlerdir. Oldukça kapsamlı ve detaylı olan bu ihtiyaç programı, ileride yapılacak olan çalışmalarda yararlı olabileceği düşüncesi ile ekler bölümünde (Ek 3) verilmiştir.

Tez çalışması boyunca incelenen ve görüşleri alınan adliye kullanıcılarının görüşleri doğrultusunda hazırlanan bir “Adliye Binası” için örnek bir program içeriği;

- Giriş
- Danışma
- Güvenlik
- Adli sicil
- Adli tıp
- Savcılık

Cumhuriyet Baş Savcılığı

Baş Savcı yardımcıları

Savcılar

Sekreterlik

Müfettiş

Polis

Doktor

Soruşturma odası

Nezarethane

İdari işler

Yazı işleri

Suç aletleri emanet bürosu

Santral

Bilgisayar merkezi

- Adalet komisyonu

- Mahkemeler

- Hukuk mahkemeleri (Sulh Hukuk Mah., Asliye Hukuk Mah., Asliye Ticaret Mah. , İş Mah., Kadastro Mah., Tüketici Mah., İcra Mah., İdare Mah., Vergi Mah.)

Hakim, başkan ve üye odaları

Kalemler

Duruşma salonları

Arşivler

- Ceza mahkemeleri (Sulh Ceza Mah., Asliye Ceza Mah., Ağır Ceza Mah., Çocuk Mah., Trafik Mah., İcra Mah.)

Hakim, başkan ve üye odaları

Kalemler

Duruşma salonları

Tutuklu bekleme odaları

Müzakere odaları

Arşivler

➤ İl ve ilçe seçim büroları

➤ Baro

Başkan

Sekreterlik

Avukat odaları (her duruşma salonu katında ayrı ayrı)

➤ Konferans salonu

➤ Kitaplık ya da kütüphane

➤ Basımevi

➤ Noter (İl veya ilçenin büyüklüğüne göre PTT ve banka şubesi de düşünülebilir)

➤ Genel arşiv

➤ Nezarethaneler

Kadın koğuşu

Erkek koğuşu

Hücre

Güvenlik odası

➤ Genel hizmet birimleri

Kantin

Çay ocağı

Fotokopi

Kafeterya

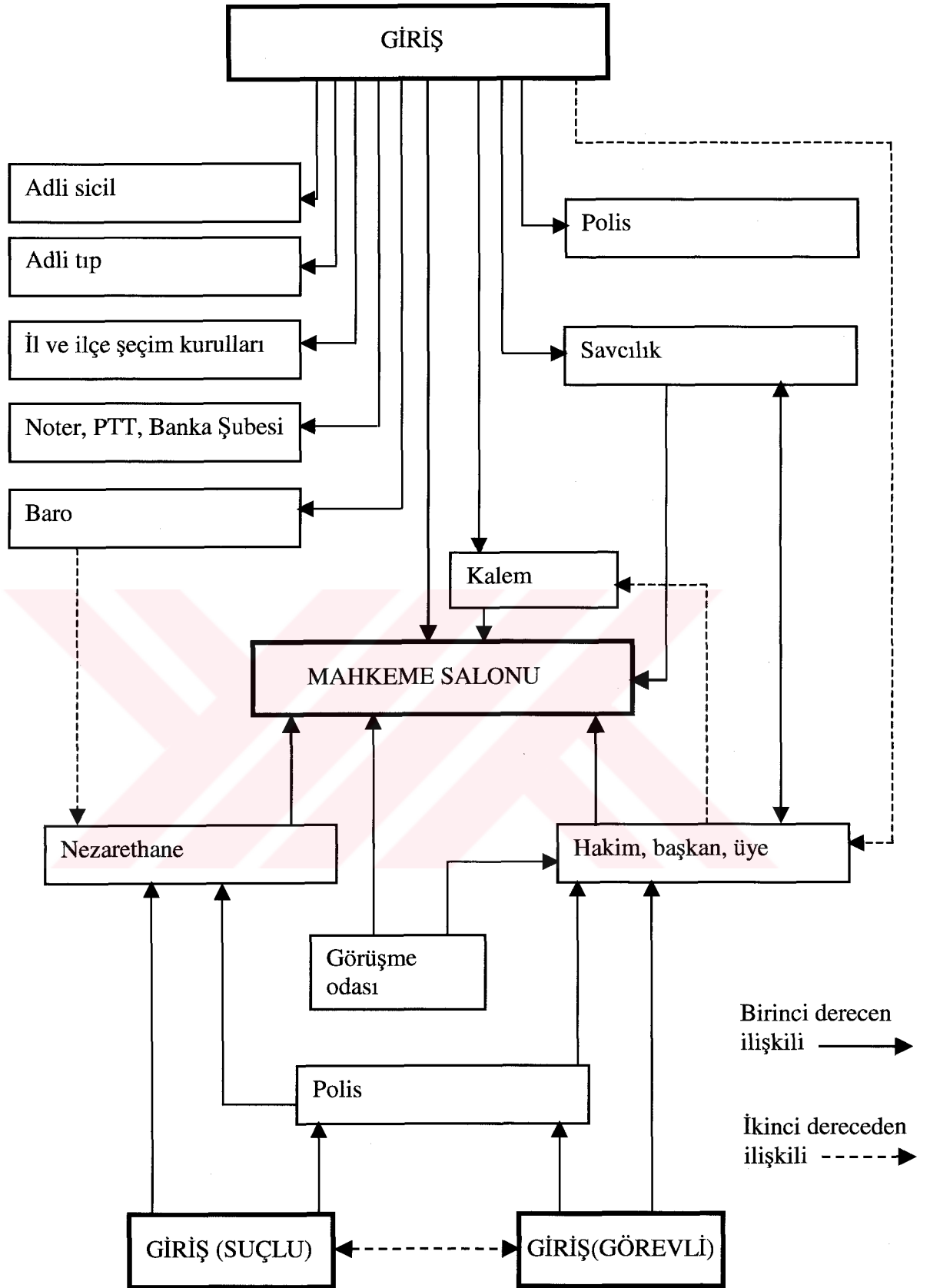
Restoran

Wc

Mutfak

- Teknik hizmet birimler
 - Kazan dairesi
 - Havalandırma merkezi
 - İmalathane
 - Sığınak (bay-bayan wc içinde)
 - Depo
 - Çamaşırhane
 - Personel odası
- Otopark (açık ve kapalı)

İşlev şemasında genel ve teknik hizmet birimlerinin yanı sıra, genel arşiv, konferans salonu, kütüphane, basımevi gibi birimler bir adliye sarayında öncelikli tasarımı gerektiren mekanlar olmadığı için, şemayı çok karmaşık hale getirmemek için verilmemiştir. Yalnızca bu birimlerin iç ve dış kullanıcılar tarafından rahat kullanımı öngörülmektedir.

Şekil 142. Adliye binası işlev şeması

İşlev şemasında (-----) olarak gösterilen baro-nezarethane direkt bağlantı gerektirmeyen bağlantılar olup, suçlunun avukatı ile görüşmesini sağlamak amacıyla baro mekanıyla ilişkilendirilebilir. Yine hakim-kalem bağlantısı direkt olmasa da ara geçişlerle kurulmalıdır. Hakim kamu girişini de rahatlıkla kullanabilmeli, gerekli hallerde ya da kamu sirkülasyonunun içine girmeden mekanına gidebilmesi için görevli girişini kullanabilmelidir.

Elbette ki bu program ve ilişki şemasının yanında planlama aşamasında, binanın kullanıcılarına geri dönerek, “onların istekleri ne olabilir?” sorusu gündeme gelmiştir. Yani “olan adliye” kavramında “ideal adliye” kavramına programda neler değişmeli ya da programa neler eklenmelidir?

Öncelikle Adalet Bakanlığının bu konuya yaklaşımı nasıl olmuştur diye araştırdığımızda adliye binaları için çok büyük reformlar düşünülmesine de, adli iş yoğunluğunun azaltılmasına yönelik büyük bir projenin başlatıldığını görmekteyiz. Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) adı altında başlatılan bu proje ile son derece elverişsiz ve zor şartlarda hizmet veren adliye binalarının, modern hukuk kimliğini yansıtmaktan çok uzak olması nedeniyle, çağın iletişim olanakları bilgisayar ve internet kullanımı ile güçlendirilmesi ve çağdaş bir görünüme kavuşturulması amaçlanmaktadır. Bu konu ile ilgili olarak Adalet Bakanlığının basın bildirimleri ekler bölümünde (Ek 4) sunulmuştur.

Kullanıcı gözüyle “ideal bir adliye nasıl olmalı?” sorusuna cevap bulmak amacı ile internet üzerinden Hukuk Sitelerinde bir forum başlatılmıştır. Bu konu ile ilgili olarak avukat, hakim ve savcıların görüşleri sorulmuştur. Gelen cevapların tamamı ekler bölümünde (Ek 5) sunulmuştur. Burada sadece bu görüşler üzerine bir değerlendirme yer alacaktır. Kimisi mevcut adliyelerin yetersiz ve mekanların küçük olmasından yakınmış, kimisi adliyelerde bulunması gereken mekanları belirtmiş. Kimisi teknolojinin adliyelerde nasıl kullanılabileceğine değinirken, kimisi de adliye sarayı tasarımında nasıl bir planlama yapılacağına kadar geniş bir görüş belirtmiştir.

Foruma katılanların hemen hemen hepsi adliye binalarının diğer kamu binalarından bağımsız olarak ele alınmasından yana görüş belirtmiştir. Bu görüşlerden bizim belirttiğimiz program ve ilişki şemasının, mevcut adliyelerde eksik ve yetersiz olduğunu belirtmek mümkündür. Çünkü olmasını istedikleri mekanlar çalışmanın sonunda belirtilen programda yer almaktadır. Yine ilişki şemasında kurulan ilişkilerin mevcut adliyelerde yeterince sağlanmadığı da gelen cevaplardan anlaşılmaktadır. Elbette ki bunun nedeni

mevcut adliye binalarının ya sonradan düzenlenmesi ya da tasarım aşamasında bu ölçütlerin dikkate alınmamasıdır.

Verilen cevaplar doğrultusunda;

➤ Mevcut adliyelerdeki yetersiz mekanlar;

- Genel arşivlerin olmayışı ve birimlerin kendi içinde arşiv olmaması ya da yetersiz olması,
- Kitaplık ya da kütüphanenin bazı adliyelerde olmaması, olanların da yetersiz olması,
- Hakim-savcı odalarının sayıca yetersiz ve küçük olması, kalem ilişkisinin yetersiz olması,
- Adli sicil bürolarının yetersiz olması,
- Avukatlar için bekleme odalarının yetersiz olması.

➤ Mevcut adliye binalarının çoğunda bulunmayan ve olması istenen mekanlar;

- Tutuklu ve hükümlülerin adliyede buldukları süre içinde bulunacakları yer ve buna ait özel bir otopark,
- Giriş bölümünde bir karakol,
- Adliye çalışanları için bir otopark,
- Kriminal laboratuvar,
- Kapsamlı bir kütüphane,
- Basın açıklamalarının da yapılabileceği bir konferans salonu,
- Adliye koridorlarında olabilecek yaralanmalara karşı küçük bir revir.

➤ Mevcut adliye binalarında bulunmayan, ama kullanıcıların hayal ettikleri mekanlar;

- Yaz-kış yeşil kalabilen kış bahçeleri,
- Duruşma saatleri arasında dinlenebilecekleri uyku odaları,
- Elektronik kütüphane,
- Adliye binası değil, adliye siteleri. Bu sitenin içinde;

Avukat- savcı ve hakim konutları,

Spor salonları,

Havuzlar,

Meslek içi eğitim merkezleri.

➤ Tasarımda duyulan rahatsızlıklar ve tasarımı etkileyecek istekler;

- Binaların doğal ışıktan yoksun olmaları ve binaların hep dikdörtgen tasarlanması,
- “O” ya da “U” şeklinde ortasında güzel ve bakımlı bir bahçe barındıran bir bina yapılması (Bu tip bir iki örnek var imiş, ancak ortasındaki alanların bahçe yerine yer sıkıntısı nedeniyle çeşitli standart alanlar için kullanılması ya da bahçe alanlarına ulaşan kapıların mühürlü ya da kilitli olmasından duyulan rahatsızlık),

- Duruşma salonlarının farklı büyüklüklerde yapılması ve duruşma salonlarını çepeçevre kuşatan “O” biçiminde yeterli genişlik ve yükseklikte bir koridor bölümü,
- Mahkeme binasını tamamen ikiye ayırarak, tarafların en erken sokakta karşılaşacak şekilde düzenlenmesi,
- Isıtma ve soğutma bölümlerinin, çalışma katlarından ayrılarak, ayrı bir binada ya da bölümde tasarlanması.

Görüldüğü gibi, bir adliye sarayı tasarımı özellikle plan düzeyinde sadece bir mimarın vereceği kararlar doğrultusunda oluşmamalıdır. Hukuk sisteminin getirdiği bariyerler ve kullanıcı istekleri planlamada önemli yer tutar. Mevcut adliyeleri tasarımında planın işlememesindeki en büyük faktör farklı iki disiplin arasındaki iletişim bozukluğudur. Her alanda olduğu gibi, mimarlıkta da farklı disiplinlerin bir arada çalışması gerekmektedir. Tasarım yaparken farklı uzman mühendislerin görüşlerine başvurulabilir. Ama bir adliye sarayı tasarımında mimarlık- mühendislik disiplinleri dışında hukuk disiplininden de yardım alınmalıdır. Bu çalışmanın bu açığı kapatmada önemli bir yardımı olacağı düşünülmektedir.

Bu noktadan hareketle, bir adliye sarayı tasarımına örnek teşkil etmesi amacı ile KTÜ Mimarlık Bölümü 2002-2003 Bahar Yarıyılında Prof. Dr. Şengül Öymen Gür ve Araş. Gör. Muteber Erbay'ın yürüttüğü Mimari Proje 6 dersi kapsamında öğrencilere proje konusu olarak Trabzon'da bir adliye sarayı tasarımı verilmiştir. Hüseyin Tok, Ceren Sarıalioğlu, Reyyan Kırış, Banu Özturna ve Hasan Zehir'den oluşan öğrenci gurubunun çalışmaları, proje tesliminden sonra bu çalışma için, öğrencilerin özverili çalışmaları sonucu yeniden düzenlenmiş ve ekler bölümünde (Ek 6) yer almıştır.

7. KAYNAKLAR

- Alacakaptan, U., 1970. Suçun Unsurları, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Anonim, 1991a. İzmir Adliyesi, Mimarlık Dekorasyon 5, 69.
- Anonim, 1991b. İstanbul-Bakırköy Adalet Binaları Mimari Proje Yarışması, Mimarlık Dekorasyon 5, 101-103.
- Anonim, 1993. Özel Ek, 1980-92 Yarışmalar Dizini, Mimarlık 251.
- Anonim, 1994. Antalya Adliye Binası, Mimar 2, Türk Serbest Mimarlar Derneği Yayını, Ankara.
- Anonim, 1999. Bursa Adliye Binası, Türk Mimarları 2000, Türk Serbest Mimarlar Derneği Yayını, Ankara.
- Anonim, 2000. Şeffaf Adaletin Tasviri, Domus 4, 122-127.
- Anonim, 2001a. Peckham Kütüphanesi, XXI (Mimarlık Kültürü Dergisi) 6, 52-71 .
- Anonim, 2001b. Adaletin İhtişamı, Domus 9, 130-133.
- Anonim, 2003. Fresno Adliye Sarayı, Tasarım 129, 96-103.
- Anonymous, 1969. Law Courts Doncaster, The Architectural Review 874, 421-422.
- Anonymous, 1976. Coventry Law Courts, The Architectural Review 947, 40-41.
- Anonymous, 1981. High Court of Australia, The Architectural Review 1007, 29-35.
- Anonymous, 1993. Open Court, The Architectural Review 1153, 48-51.
- Anonymous, 1995a. Courting Rights, The Architectural Review 1181, 44-53.
- Anonymous, 1995b. Legal Framework, The Architectural Review 1181, 54-59.
- Anonymous, 1996. New Law Courts Building Padova, Domus 785, 30-37.
- Anonymous, 1997a. Supreme Court Building, Japan Architect 25, 132-146.
- Anonymous, 1997b. Legal Expression, The Architectural Review 1207, 55-57.
- Anonymous, 1998a. Poetic Pragmatism, The Architectural Review 1218, 54-58.

- Anonymous, 1998b. Legal Nicety, The Architectural Review 1218, 65-68.
- Anonymous, 1999. Justice Being Seen, The Architectural Review 1229, 48-54.
- Anonymous, 2000. Pure Justice, The Architectural Review 1245, 71-74.
- Arslan, R., Tanrıver, S., 1996. Yargı Örgütü Hukuku (Ders Kitabı), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No:508, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Atalay, O., 2003. Türk Hukuk Tarihi, <http://abchukuk.tripod.com/>, 17 Nisan 2003.
- Bastiat, F., 1997. Hukuk, LDT Yayınları:13, Cem Web Ofset Ltd. Şti., Ankara
- Bayraktaroğlu, H., 1977. Hukuk Ders Kitabı, İÜ Orman Fakültesi Yayınları, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- Bilge, N., 1990. Hukuk Başlangıcı Hukukun Temel İlkeleri, 7. Basım, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Bingöl, İ., 1994. Yargı'mız Yapısı ve Tarihçesi, Ankara.
- Brittain, T., 2002. Outrage, The Architectural Review 1259, 23.
- Bozkurt, E., 2000. Hukukun Temel Kavramları, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Broadbent, G., 1973. Design İn Architecture, John Wiley and Sons Ltd., Londra
- Büyük Larousse, 1986a. Gelişim Yayınları, 3.Cilt, İstanbul.
- Büyük Larousse, 1986b. Gelişim Yayınları, 4.Cilt, İstanbul.
- Büyük Larousse, 1986c. Gelişim Yayınları, 6.Cilt, İstanbul.
- Büyük Larousse, 1986d. Gelişim Yayınları, 11.Cilt, İstanbul.
- Ching, F.D.K., 2002. Mimarlık Biçim Mekan ve Düzen, YEM Yayın-85, Birinci Basım, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Clark, R., Pause, M., 1996. Precedents İn Architecture, 2.nd Edition, USA.
- Cordan, Ö., 2002. Mimari Formun Kavramsal Analizi, Doktora Tezi, KTÜ Mühendislik Mimarlık Fakültesi Trabzon.
- Deryal, Y., 2000. Hukukun Temel Başlangıcı, 2. Basım, Derya Kitabevi, Trabzon.
- Ertürk, Z., 1987. Mimari Tasarlama Teknikleri Ders Notları, KTÜ Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Trabzon

- Göger, E., 1974. Hukuk Başlangıcı Dersleri, 3. Basım, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Gözübüyük, A. Ş., 1991. Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları, 7. Basım, "S" Yayınları, Ankara.
- Gür, Ş., 1996. Mekan Örgütlenmesi, Gür Yayıncılık, Trabzon.
- Gür, Ş., 1998. Mimariyi Eleştirmek(2), Yapı 195, 49-55.
- Güriz, A., 1994. Hukuk Başlangıcı, 4. Basım, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Hırş, E., 1996. Hukuk Felsefesi ve Hukuk Sosyolojisi Dersleri, 2. Basım, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Kalabalık, H., 1999. Hukukun Temel Kavram ve Kurumları, 2. Basım, Derya Kitabevi, Trabzon.
- Küçükmeriç, N., 1987. Hukuk, DSİ Basım ve Foto-Film İşletme Müdürlüğü Matbaası, Ankara.
- Kunter, N., 1989. Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Basım, Yayıncılık Matbaası, İstanbul.
- Kuru, B., Arslan, R., Yılmaz, E., 1989. Medeni Usul Hukuku (Ders Kitabı), "S" Yayınları, Ankara.
- Lauf, S., 2000. Geometry, <http://www.quondam.com/geometry> , 18 Aralık 2000.
- Mutlu, B., 2001. Mimarlık Tarihi Ders Notları I, Mimarlık Vakfı Enstitüsü Yayınları, Acar Matbaacılık, Ankara.
- Ortaylı, İ., 1994. Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Önen, M., 1988. Hukukun Temel Kavramları, 2. Basım, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Özbilgen, T., 1976. Eleştirisel Hukuk Başlangıcı, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Sulhi Goran Matbaası Varisleri Koll. Şti., İstanbul
- Özel, C., 2003. Türk Hukuk Sistemi, http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/turk_hukuk_sistemi.htm, 17 Nisan 2003.
- Sencer, M., 1986. İnsan Hakları, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No: 214, Ankara
- Sözen, M., 1984. Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı, 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Yayın No: 246, Tisa Matbaacılık, Ankara.

- Stephens, S., 2001. Transparent Justice, Architectural Record 03/2001, 92-96.
- Tesal, R. D., 1980. Hukukun Temel Prensipleri I, Met-Er Matbaası, İstanbul.
- Tosun, Ö., 1982. Suç Hukuku El Kitabı, 2. Basım, AR Basım Yayım, İstanbul.
- Turutkan, T., 1987. Tasarlama Faaliyeti ve Tasarımcı Nitelikleri Üzerine Bir İnceleme, Doktora Tezi, KTÜ Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Trabzon.
- Umur, Z., 1997. Türk Hukuk Tarihi Başlangıcı, 1. Cilt, 1. Basım, Beta Basın Yayım Dağıtım, İstanbul.
- URL-1, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm11.html>, Antik Dönem Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-2, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm11a.html#solon>, Antik Dönem Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-3, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm11a.html#protagoras>, Antik Dönem Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-4, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm11a.html#thrasymachos>, Antik Dönem Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-5, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm11a.html#socrates>, Antik Dönem Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-6, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm11a.html#eflatun>, Antik Dönem Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-7, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm11a.html#aristoteles>, Antik Dönem Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-8, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm11a.html#epikuros>, Antik Dönem Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-9, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm11a.html#cicero>, Antik Dönem Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-10, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12.html>, Yakın Dönem Avrupa - Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-11, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#augustine>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-12, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#machiavelli>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.

- URL-13, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#dyer>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-14, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#bodin>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-15, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#coke>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-16, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#bacon>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-17, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#grotius>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-18, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#hobbes>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-19, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#locke>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-20, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#montesguie>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-21, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#rousseau>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-22, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#kant>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-23, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#savigny>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-24, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#jefferson>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-25, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#hegel>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-26, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#cohn>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-27, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#howard>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-28, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#bentham>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.

- URL-29, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#godwin>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-30, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#feuerbach>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-31, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#austin>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-32, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#comte>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-33, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#bakunin>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-34, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#rudolf>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-35, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#marx>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-36, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#duguit>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-37, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm12a.html#kelsen>, Yakın Dönem Avrupa -Amerikan Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-38, www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm13c.html, İslam Hukuku Dönemi Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-39, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm13d.html>, Tanzimat Dönemi Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-40, <http://www.jura.uni-sb.de/turkish/OKasikci1.html>, Adalet Hukuk ve Yargı 07 Temmuz 2002.
- URL-41, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm13f.html>, Kurtuluş Savaşı ve İstiklal Mahkemeleri Dönemi Hukukçuları, 05 Nisan 2002.
- URL-42, <http://www.duhaime.org/hist.htm>, The Timetable of World Legal History 25 Mart 2002.
- URL-43, <http://www.hukukmuzesi.com/hukukmuzesi/hm212.html>, Tarih Boyunca Önemli Hukuksal Metinler, 05 Nisan 2002.
- URL-44, <http://www.basarm.com.tr/yayin/malihukuk/abdthukuku/01.htm>, ABD Hukuku, 13 Şubat 2002.

- URL-45, <http://www.dpkconsulting.com/files/DesignGuidelines.pdf> , Courthouse Design, 03 Mayıs 2002.
- URL-46, <http://www.justice.gouv.fr/reportag/rouen.htm>, Palais de justice de Rouen, 17 Nisan 2002.
- URL-47, http://www.greatbuildings.com/buildings/Palais_de_Justice.html, Great Buildings, 21 Şubat 2002.
- URL-48, <http://www.caup.umich.edu/acadpgm/arch/fellowships/warner.html>, Modern Courthouse Design In Europe, 14 Mart 2002.
- URL-49, <http://www.richardrogers.co.uk/html/projects/bordeaux.htm>, Bordeaux Law Courts, Bordeaux, France, 10 Ocak 2002.
- URL-50, http://www.richardrogers.co.uk/html/projects/barcelona_law.htm, Law Courts, Barcelona-2002, 22 Mart 2003.
- URL-51, <http://www.richardrogers.co.uk/html/projects/antwerp.htm>, Antwerp Courthouse-1999, 22 Mart 2003.
- URL-52, <http://www.serial-design.com/designers/chandigarh2.htm#top>, Le Corbusier, The Palace of Justice, Chandigarh, 10 Ocak 2002.
- URL-53, [www_quondam_com-collection-0042.htm](http://www.quondam.com-collection-0042.htm), Islamabad L. Kahn, 11 Mayıs 2002.
- URL-54, <http://www.upenn.edu/gsfa/archives/majorcollections/kahn/likpres.html>, President's Estate at the First Capital of Pakistan, 12 Mayıs 2002.
- URL-55, <http://www.supremecourt.gov.pk/> , Supreme Court of Pakistan, 12 Mayıs 2002.
- URL-57, <http://www.uow.edu.au/arts/joscci/kastieris.html#topofpage>, Representations Of Justice, 12 Mayıs 2002.
- URL-56, <http://www.skyscraperpage.com/diagramsold/display.php?buildingtype=f> , Skyscraperpage, 07 Ocak 2003.
- URL-58, <http://www.uow.edu.au/arts/joscci/black.html>, Representations Of Justice, 12 Mayıs 2002.
- URL-59, <http://www.phoenixfederalcourthouse.htm>, Courthouse Architecture, 05 Ocak 2000.
- URL-60, <http://www.freeverse.com/jo/courthouse/courthousehist.html#court>, Historic Preservation Collection, 11 Haziran 2002.
- URL-61, <http://www.cviog.uga.edu/Projects/gainfo/courthouses/jacksonCH.htm>, Jackson County Courthouse, 18 Temmuz 2002.

- URL-62, <http://muextension.missouri.edu/explore/uedivis/ue6095.htm1>, Missouri Courthouses, 02 Şubat 2002.
- URL-63, <http://www.angelfire.com/mo/mes/nuvoice.html>, Kiener Plaza and The Old Courthouse, 23 Eylül 2002
- URL-64, <http://www.cviog.uga.edu/Projects/gainfo/courthouses/bartowCH.htm>, Bartow County Courthouse, 19 Haziran 2002.
- URL-65, <http://www.cviog.uga.edu/Projects/gainfo/courthouses/harrisCH.htm>, Harris County Courthouse, 19 Haziran 2002.
- URL-66, <http://www.bluffton.edu/~sullivanm/pittrich/pittrich.html>, Allegheny County Courthouse and Jail, 21 Haziran 2002.
- URL-67, <http://www.casscounty.com/chouse.htm#pagetop>, The Cass County Courthouse, 05 Nisan 2002.
- URL-68, <http://w3.gsa.gov/web/p/interaia.nsf/cf0d4c7c0de34938852563d3004975f3/df5b77ae385f19a88525672a00796283?OpenDocument>, Historic Federal Buildings, 12 Mayıs 2002.
- URL-69, <http://w3.gsa.gov/web/p/interaia.nsf/cf0d4c7c0de34938852563d3004975f3/45adcdce3c4e0a138525672a0079648e?OpenDocument>, Historic Federal Buildings, 12 Mayıs 2002.
- URL-70, <http://w3.gsa.gov/web/p/interaia.nsf/cf0d4c7c0de34938852563d3004975f3/679dcbf7ade501f18525672a007964fe?OpenDocument>, Historic Federal Buildings, 12 Mayıs 2002.
- URL-71, <http://w3.gsa.gov/web/p/interaia.nsf/cf0d4c7c0de34938852563d3004975f3/387c0fe3d6282ea88525672a007960b4?OpenDocument>, Historic Federal Buildings, 12 Mayıs 2002.
- URL-72, <http://w3.gsa.gov/web/p/interaia.nsf/cf0d4c7c0de34938852563d3004975f3/8ac03689a71e68ec8525672a007962e0?OpenDocument>, Historic Federal Buildings, 12 Mayıs 2002.
- URL-73, <http://w3.gsa.gov/web/p/interaia.nsf/cf0d4c7c0de34938852563d3004975f3/5dd1e880a0c289f88525672a00796516?OpenDocument>, Historic Federal Buildings, 12 Mayıs 2002.
- URL-74, <http://w3.gsa.gov/web/p/interaia.nsf/cf0d4c7c0de34938852563d3004975f3/e0cc9fb9181e72988525672a0079652e?OpenDocument>, Historic Federal Buildings, 12 Mayıs 2002.
- URL-75, http://w3.gsa.gov/web/p/interaia_save.nsf/1fd3e688294c3a74852563d3004975f4/e15734c5178a1f95852565d900539efa?OpenDocument, Historic Federal Buildings, 12 Mayıs 2002.

- URL-76, <http://www.hwyl27.com/troup.html>, Historic Courthouse Tour, 30 Ağustos 2002.
- URL-77, <http://w3.gsa.gov/web/p/interaia.nsf/cf0d4c7c0de34938852563d3004975f3/08df8ccaffd000f98525672a0079665c?OpenDocument>, Historic Federal Buildings, 12 Mayıs 2002.
- URL-78, <http://www.richardmeier.com/islip.html>, Federal Building and United States Courthouse Islip, New York, 10 Şubat 2003.
- URL-79, <http://www.richardmeier.com/phoenix.html>, Federal Building & United States Courthouse Phoenix, Arizona, 10 Şubat 2003.
- URL-80, <http://w3.gsa.gov/web/p/interaia.nsf/cf0d4c7c0de34938852563d3004975f3/fd5f4e8376b88b2e8525672a00796669?OpenDocument>, Historic Federal Buildings, 12 Mayıs 2002.
- URL-81, <http://www.co.multnomah.or.us/auditor/CourtSpaceNeeds/ct/design.html>, Designing Cost-Savings Into A New Building, 18 Kasım 2002.
- URL-82, <http://w4.gsa.gov/projects/r09/tucsonuscourthouse/homepage.htm>, Public Buildings Service, 11 Ocak 2003.
- URL-83, <http://hoksustainabledesign.com/december01/News/florida.html>, HOK Sustainable Design, 11 Ocak 2003.
- URL-84, <http://www.hoksustainabledesign.com/december01/pdfs/stldenvercourt.pdf>, HOK Sustainable Design, 11 Ocak 2003.
- URL-85, <http://www.hoksustainabledesign.com/december01/Feature/stldenvercourt.html>, HOK Sustainable Design, 11 Ocak 2003.
- URL-86, http://www.kultur.gov.tr/portal/arkeoloji_tr.asp?belgeno=2927, Kültür Bakanlığı, Ankara Kurtuluş Savaşı Müzesi, 17 Nisan 2003.
- URL-87, http://www.kultur.gov.tr/portal/arkeoloji_tr.asp?belgeno=2926, Kültür Bakanlığı, Cumhuriyet Müzesi, 17 Nisan 2003.
- URL-88, http://www.hukukmuzesi.com/resim/mahkemebina/pages/bina13_psd.htm, Hukuk Müzesi Mahkeme Binaları, 16 Haziran 2002.
- URL-89, <http://www.hukukmuzesi.com/mocimages/anafarta1b.gif>, Hukuk Müzesi Mahkeme Binaları, 16 Haziran 2002.
- URL-90, <http://www.hukukmuzesi.com/mocimages/adaletsar1b.gif>, Hukuk Müzesi Mahkeme Binaları, 16 Haziran 2002.
- URL-91, <http://www.sayistay.gov.tr/tc/brosurhtm.asp#bina>, Sayıştay Tanıtım Kitapçığı, 22 Mart 2003.

- URL-92, <http://www.hukukmuzesi.com/mocimages/yargitay1b.gif>, Hukuk Müzesi Mahkeme Binaları, 16 Haziran 2002.
- URL-93, <http://www.hukukmuzesi.com/mocimages/danistay1b.gif>, Hukuk Müzesi Mahkeme Binaları, 16 Haziran 2002.
- URL-94, http://www.hukukmuzesi.com/resim/mahkemebina/pages/bina8_psd.htm, Hukuk Müzesi Mahkeme Binaları, 16 Haziran 2002.
- URL-95, <http://kutpo.com.tr/adliye/tarihce.htm>, Kütahya Adliye Sarayı Tarihçesi, 16 Nisan 2003.
- URL-96, <http://kutpo.com.tr/adliye/21yuzyil.htm>, 19. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Kütahya Adliyesi, 16 Nisan 2003.
- URL-97, <http://kutpo.com.tr/adliye/21y01b.jpg>, Kütahya Adliye Sarayı, 16 Nisan 2003.
- URL-98, <http://kutpo.com.tr/adliye/foto.htm>, Kütahya Adliye Sarayı, 16 Nisan 2003.
- URL-99, <http://kutpo.com.tr/adliye/21y02b.jpg>, Kütahya Adliye Sarayı, 16 Nisan 2003.
- URL-100, <http://www.arkitera.com/haberler/2002/11/08/ege.htm>, Adliye Binası 25 yıllık, 09 Mart 2003.
- URL-101, http://www.izmirbarosu.org.tr/bulten/128_24.htm, Saray Yapımındaki Son Gelişmeler, 11 Mart 2003.
- URL-102, <http://www.akdeniz.edu.tr/tip/adlitip/resim/antalya/adliye.jpg>, Antalya Adliye, 09 Mart 2003.
- URL-103, <http://www.bakirkoy-bld.gov.tr/AdliyeBinasi.html>, Bakırköy Belediyesi, Adliye Binası, 09 Mart 2003.
- URL-104, <http://www.geocities.com/kocaeliadliyesi/Foto.html>, Kocaeli Adliyesi, 27 Aralık 2002.
- URL-105, <http://boradliyesi.kolayweb.com/sayfa3.htm>, Bor Adliyesi, 21 Ocak 2003
- URL-106, <http://www.arkitera.com/haberler/2001/12/29/sorusturma.htm>, Bir Garip Soruşturma, 12 Şubat 2003.
- URL-107, <http://www.basbakanlik.gov.tr/deprem/diger/deprembaskan%5CADALET BAKANLIGI1999YILIDEPREMRAPORU.doc>, 1999 Yılı Deprem Raporu, 12 Ocak 2002
- URL-108, <http://www.adalet.gov.tr/basin/b46.htm>, UYAP, 08 Ocak 2002.
- URL-109, <http://www.adalet.gov.tr/basin/b45.htm> Basın, UYAP, 08 Ocak 2002.

URL-110, <http://www.turkhukuksitesi.com/hukukforum/showthread.php?s=631cedd1d10794264e63a0118d778da9&threadid=52&highlight=ideal+adliye>, İdeal Adliye, 10 Şubat 2002.

URL-111, <http://www.ozcelik.gen.tr/dergi.php3?id=2>, Nasıl Bir Adliye, 10 Şubat 2002.

Usta, A., 1994. Anadolu Türk Mimarlığında Form Analizi, Doktora Tezi, KTÜ Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Trabzon.

Üçok, C., Mumcu, A., 1976. Türk Hukuk Tarihi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 388, Sevinç Matbaası, Ankara.

Yurtcan, E., 1991. Ceza Yargılaması Hukuku, 4. Basım, Kazancı Kitap Tic., İstanbul.

8. EKLER

Çalışmanın ekler bölümünde aşağıdaki bölümler yer almaktadır. Parantez içerisinde verilen sayfa numaraları adı geçen ekin, çalışma içerisinde geçtiğini sayfa numaralarıdır.

Ek 1. Adliye sarayı tasarımında ölçütler (bkz. sayfa 71)

Ek 2. Deprem genelgesi (bkz. sayfa 83)

Ek 3. Örnek ihtiyaç programı (bkz. sayfa 137)

Ek 4. Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) ile ilgili basın bültenleri (bkz. sayfa 141)

Ek 5. İdeal adliye-kullanıcı öneriler (bkz. sayfa 141)

Ek 6. Öğrenci projeleri (bkz. sayfa 143)

EK 1. Adliye Tasarımda Ölçütler

Amerika'da Şubat 2002'de "Modern Adliye Sarayı Tasarımının Anahtar Noktaları" adlı bir kongre düzenlenmiştir. Bu kongrenin sonunda "Adliye Sarayı Tasarımı İçin Rehber" adlı bir kitap hazırlanmıştır (URL-45, 2002). Bu kitapta yer alan ölçütler Amerika'da yapılacak adliye sarayları için geçerli olmasına rağmen, dünyada adliye tasarımına verilen hassasiyeti yansıtması bakımından, yararlı olabileceği düşüncesiyle ekler bölümünde yer verilmiştir. Dileğimiz bir gün Türkiye'de de bu tip çalışmalar yapılmıştır..

Kitabın çevirileri KTU Mimarlık Bölümü 2002/2003 Bahar Yarıyılı Mimari Proje 6 dersi kapsamında, Reyhan Kırış, Hasan Zehir, Ceren Sarıalioğlu, Hüseyin Tok ve Banu Erturan isimli öğrencilerin katkılarıyla hazırlanmıştır.

1. Adliye Sarayı Tasarımın Ana İlkeleri

1.1. Genel Standartlar

Aşağıdakiler mahkeme tasarımı için göz önünde tutulması gereken ana unsurlardır. Bu liste bütün ülkelerde geçerli olan direk bir deneyime sahiptir.

Bazı standartlar çevresel ve kültürel koşullara göre değişebilir. Bu liste ayrıntılı ve mecburi ciddi bir liste değildir. Fakat bunları göz önüne almak meseleyi daha kolaylaştırır.

1.1.1. Basit Kararlar

Adli komplekste alınması gereken basit kararlar aşağıdaki gibidir;

- Adli fonksiyonlarla normal fonksiyon ve servis alanlarını ayrı tutmak,
- Halkın kullanacağı mekanları birinci katta toplamak,
- Üç tane sirkülasyon alanı oluşturmak (hakimler, halk ve tutuklular için),
- Modern güvenlik önlemleri almak,
- Dava dolaşımı dahili ve harici bilgiye ulaşmak ve gerekli bilgilerin bakımını yapmak için teknolojinin tüm nimetlerinden faydalanmak,

- Hızlı ve verimli çalışabilmesi için adli dalın personel ve hukuk bağlantısının iyi verilmesi gereklidir,
- Hızın ve verimin azalmaması için adli memurların halkla uygun olmayan bağlantıları azaltılmalıdır.

1.1.2. Alanın Ulaşılabilirliği

- Adli merkezin girişi halkla, nüfus trafiğinin yoğunluğunu ve diğer çalışanlar ve ulusal hükümet çalışanları tarafından ulaşılabilir olmalıdır.
- Halkın adli merkeze girişi güvenlik için tek bir ana kapıyla sağlanmalıdır.

1.1.3. Konstrüksiyon Kriterleri

- Konstrüksiyon kriterleri mimari, yapısal, sıhhi, elektrik, iletişim ve özel kurulumları içeren eleman ve materyallerin değişmezliğine dayanmalıdır.
- Bu kriterler ülkenin yargılama imajını da yansıtma fikrine dayandırılarak minimum maliyette olmalıdır.

1.1.4. Sirkülasyon Kavramı

- Bir adli merkezin üç girişi vardır;
 1. Halk girişi
 2. Hakim girişi
 3. Tutuklu girişi
- Hakimlerin genel olarak halktan ayrı tutulması gerekir.
- Bütün sirkülasyon elementleri (hakim, halk ve kontrollü) kendine ait bir girişe sahip olmalıdır.
- Halk bölgesi sirkülasyon alanları, bekleme salonları, dinlenme odaları, danışma, halk telefonları, bölgeye dosya ve doküman almak için girişler ve halk dinlenme odalarını içermelidir.
- Hakimin odasına veya adli personel odasına halk sadece izinle girebilmelidir.

- Bu üç sirkülasyon alanı binanın ana girişinde birbirinden ayrılmalıdır.
- Otoparkta hakimlerin direkt girişinin sağlanması iyi olur.
- Tasarımın %10-15'i sirkülasyon alanlarına ayrılmalıdır.

1.1.5. Fonksiyonel Bağlantılar

- Bu bölge dokümanların alınmasına ve dağıtılmasına izin vermeli, halk girişinin yanından ve yaya trafiğinin içinden geçebilecek şekilde, 1. katta olmalıdır.
- Fonksiyonel bağlantılarla halkın direkt ulaşımını sağlayacak etkili bağlar yaratılmalıdır.
- İdari üniteler, hakimlerle kontak kurulabilecek şekilde olmalıdır.

1.1.6. Güvenlik Konseptleri

- Adli şubenin personeli hakimlerin bölümüne sadece kendilerini tanıttıktan sonra girebilmelidir.
- Binanın girişinde güvenlik sağlamak için metal detektör konulmalıdır.
- Ara girişte güvenlik 40 m² lik bir alanda olmalıdır.
- Adli kompleks iletişim sağlamak ve bütün binada alarmların çalışabilmesi için bir sistem konulmalıdır.
- Adli komplekste güvenlik görevlilerinin malzemelerini kilitli tutabilecekleri bir oda bulunmalıdır.

1.1.7. Artış Şartları

- Alan planlamada, proje mahkemelerin birleştirilmesi ve büyütülmesine imkan sağlamalıdır. Gelecekte yeni yeni yargı biçimleri oluşturulması halinde de alanlar büyütülmelidir.

1.1.8. Bakım

- Bakım maliyetlerini mümkün olan en az miktara indirebilmek için sistem ve tasarım elemanları değişmez olmalıdır.

1.1.9. Çevresel Görünüş

- Adli merkezlerde iklimik koşulların çok gerekli olduğu yerlerde havalandırma ile ısıtma tesisatı birleştirilir.
- Isıtma mekanları, adli salonlar ve adli işlemlerin yapıldığı diğer alanlar ses yutucu malzeme ile kaplanmalıdır.

1.1.10. Teknolojik Görünüm

- Bir adli merkez yüksek teknolojiye sahip olacak biçimde tasarlanmalı ve içerisinde haberleşme olanaklarını da barındırmalıdır.
- Haberleşmede kablolu sistemler kullanılmalı ve şebeke çok modern olmalıdır.
- Haberleşme ve otomasyon sistemini desteklemek için elektrik tesisatı yatay olacak şekilde düzenlenmelidir.

1.1.11. İşaretler

- İşaret sistemi adli binanın tümü için düşünülmelidir. İşaret levhalar metalden yapılmalı ve dayanıklı olmalı

1.1.12. Tutuklu Personel İhtiyaçları

- Adli merkezle tutuklu personelin bulunduğu kısım bağlantılı olmalı, bu bağlantıda tekerlekli sandalyeli tutuklular da düşünülmelidir.

1.1.13. Sistemler

- Elektrik sistemi, akustik, su, havalandırma, ve diğer sistemlerin ana binayla bağlantısı olmalı ve güvenlik kodları da düşünülmelidir.

1.1.14. Kamu İçin Servisler

- Adli merkezler, halkın ihtiyaçlarına karşılık verebilecek sayıda tuvaletler, kantinler, oturma yerleri, telefonlar, işaret levhaları ve diğer servisler için gerekenler bulunmalıdır.

1.1.15. Asansörler

- Üç kattan yüksek olan binalarda halka ait asansörlere bulunmalı ve bu asansörlerin kapasitesi bir tonla bir buçuk ton arasında değişmelidir.

1.1.16. Hemşireler

- Bir çok modern asli merkezde günlük faaliyetleri idare eden görevliler ve mahkeme üyeleri için hemşireler bulunmalıdır.

1.2. Bina Tasarımında Özel Kriterler

1.2.1. Dış Alanlar

- Tasarım programlarında binanın yüzde otuzu açık alanlar için ayrılmalıdır.
- Kamu için yeterli derecede park alanı ayrılmalı, bunun yanında hakimler için adli merkezlere direk geçişleri olan park alanları tasarlanmalıdır.
- Kamu girişleri halkın toplandığı alana ulaşabilmeli, adli merkezin girişinde bulunması gereken bu alan hoş bir atmosferi barındıracak biçimde tasarlanmalıdır.

1.2.2. Giriş Holleri

- Giriş holünde; danışma, mahkeme çalışanları için olan odalar, güvenlik ve idare kısmı bulunmalıdır.

1.2.3. Bina Kullanıcıları İçin Olan Servisler

- Adli merkezlerde halkın kullanacağı tuvaletler, telefonlar, ve kantinler düşünülmelidir.
- Tutuklular için gerekli ihtiyaçlar karşılanmalı ve tekerlekli sandalyeler için rampalar düzenlenmelidir.
- Kamunun kullanacağı fotokopi merkezleri düşünülmelidir.

1.2.4. Adli Alanlar

1.2.4.1. Yüksek Mahkemeler

- Yüksek mahkemelerde sulh yargıçlarının ve yardımcılarının kullanacağı konferans salonları bulunmalıdır.
- Her üç yargıca ayrılan ünite bir tane konferans salonunu içermelidir.
- Sulh yargıçlarının odaları 20 m² , sekreterlerinin odalarıysa 9 m² olmalı
- İdare görevlilerinin kullandığı yasal yardım mekanları düzenlenmelidir.
- Dosyaların arşivlendiği alanlar, okuma salonları düşünülmelidir.
- Ayrıca bir malzeme odası da bulunmalıdır.

1.2.4.2. Yargı Mekanları

1.2.4.2.1. Yargıç Ofisi

- Yargıç odası halk ve yargıç arasında gerekli olmayan ilişkilerden sakınmak için kompleksin güvenli ve özel bir bölgesinde bulunmalıdır.

- Odalar (salonlar) resmi ve resmi olmayan görüşmeler için yeterli alana sahip olmalıdır.
- Odalarda sulh yargıçlarının kullanabileceği hukuk kütüphanesi bulunmalıdır.
- Yargıç salonları halktan seyircilerin bulunduğu alana ve sulh yargıçlarının görüşme odasına kapalı olmalıdır.

1.2.4.2.2. Halkın Bekleme Alanı

- Bir insana yaklaşık olarak 2 metrekarelik alan sağlanmalı ve halkın kullanacağı oturma birimleri olmalıdır.

1.2.4.2.3. Resepsiyon (Kabul) ve Belge Dağıtım Alanları

- Bu alanların yerleşimi adli merkez girişine ve halkın bekleme mekanına yakın olmalıdır.
- Halkın adliye çalışanlarının çalışma mekanlarına girişlerini önlemek amacıyla (personelden halkı ayırmak için) bel yüksekliğinde bir banko sayaç olmalıdır.
- Bu sayaç elektrik gücü olan, otomatik sistemlerle kurulabilme kapasiteli olmalıdır.
- Adli çalışanların halkı dinledikleri modüler çalışma istasyonları olmalıdır.

1.2.4.2.4. Halk İçin Okuma Salonu

- Her mahkemede halkın kullanımı için bir okuma odası bulunmalıdır.
- Okuma odası dosya odasının yanında konumlandırılmalıdır.
- Okuma odası ile dosya odası arasındaki ayırıcı cam malzemenen olmalıdır. Böylece dosya odasının personeli kütüphaneyi kullanan insanları izleyebilir ve bu da dosyaların dürüst yollarla korunduğunu gösterir. Bu sonuç ayrıca teftiş kameraları kullanılarak da elde edilebilir.

1.2.4.2.5. Dosya Odası

- Dösya odası aktif ve aktif olmayan (inaktif) sıralara bölünmeli.
- Dosyalar yaklaşık 2 m. yükseklikte, açık raf dosyalama sistemleriyle korunabilirler.

1.2.4.2.6. Delil Odası

- Her mahkeme binasında bir oda delillerin depolanması için ayrılmalıdır. İlaç, esrar, para yada silah gibi maddeler güvenli şekilde korunmalıdır

1.2.4.2.7. Adli Memurlar İçin Tuvalet

- Eğer yakınlarda halkın kullandığı banyolar bulunmuyorsa odalarda ve sekreter mekanlarında adli memurlar için tuvaletler olmalıdır.

1.2.4.2.8. Malzeme Odası

- Eğer genel bir malzeme odası tüm kompleks için yoksa, mahkeme alanının bir malzeme odası olmalıdır.

1.2.4.3. Yargılama (Duruşma) Salonları

1.2.4.3.1. Genel

- Yargı yada duruşma salonları 3 alana bölünmeli;
 - 1) Halk
 - 2) Tartışma alanı
 - 3) Adli personel için ayrılan alan
- Donatılar adalet fikrini ve adli kol, şube fikrini yansıtmalı.
- Yargı mekanlarının tavan yüksekliği yaklaşık olarak 3 m. olmalı.

- Yargı mekanlarında halk (seyirciler,basın,tanıklar) girişi, özel (jüri, adli şube personeli, tanıklar ihtiyaç duyarlarsa güvenlikle) giriş ve güvenlik (mahkumlar gözetim altında)girişi ayrı girişler olarak tasarlanmalıdır.
- Donatılar,sağlam ve uzun süre dayanımlı malzemenen, modüler biçimde yapılmalıdır.
- Her yargılama mekanınının halk girişi çift kapılı, koridordan gelen sesi kontrol edebilmek amacıyla yapılmalıdır.

1.2.4.3.2. Halk Mekanları

- Halka ait mekanda minimum 40-100 kişilik oturma birimi olmalıdır. Binada çeşitli yargılama salonları varsa, bunların farklı olaylara ihtiyaç anında cevap verebilmeleri için salonların farklı boyutlarda tasarlanmaları tavsiye edilmektedir.
- Halka ait oturma alanıyla tartışma alanı arasında bel yüksekliğinde parmaklık gibi bir ayırıcı eleman olmalıdır.
- Halka ayrılan alan kişi başına 1 m² olmalıdır.

1.2.4.3.3. Tartışma Alanı

- Bu mekan minimum 40 metrekare olmalıdır.
- Tüm katılımcılar tarafından izlenebilmesi için görsel-işitsel sistemleri içermelidir.

1.2.4.3.4. Yargıç Kürsüsü

- Kürsü hakimin katılanların tümünü görebileceği şekilde yerleştirilmelidir. Hakim, katılanlardan daha yukarıda olmalıdır. Bu sebeple hakim kürsüsü binanın döşemesinden 2 basamak yükseklikte olmalıdır.
- Emniyet düğmesi bulunmalıdır (Güvenlik açısından).
- Mikrofon bulunmalıdır.

1.2.4.3.5. Avukatların Alanı

- Avukatlar, tanık standından en az 2 m. uzakta oturmalıdır.
- Minimum 1 m. X 2 m. masa olmalıdır.
- Suçlanan kişi güvenlik birimlerinin gözetimi altında avukatının yanında oturmalıdır.
- Suçlanan tanıkları görme, duyma, hakkına sahiptir.

1.2.4.3.6. Tanık Koltuğu

- Tanık, soru sormakla yükümlü görevliden minimum 3 m. uzaklıkta olacak şekilde tanıklık edebilir. Ayrıca suçlanan kişinin tanığı korkutmasını önleyebilmek için suçlanandan 5 m. uzakta olmalıdır.
- Avukatlar tanığa 2 m.'den yakın olamazlar.
- Tanıkların yüzleri katılanlar tarafından görülebilir.

1.2.4.3.7. Sekreter

- Hakimin yanında veya önünde olmalıdır. Belgeleri alır, kaydeder ve hakime sunar.

1.2.4.3.8. Güvenlik

- Mahkumun yanında tüm mahkeme katılanlarının görebileceği şekilde bir güvenlik memuru olmalıdır.
- Güvenlik memurunun merkez güvenlik birimiyle iletişimini sağlayan bir alarmı bulunmalıdır.

1.2.4.3.9. Kayıt

- Her bir duruşma salonunda yargıç kürsüsünde, tanık, davalı ve davacıların buldukları her bir masada kayıt sistemine sahip mikrofonlar bulunmalıdır.

- Kayıt yapan kişi, yargıç kürsüsünü, tanık, davalı ve davacıları görebilmelidir.

1.2.4.3.10. Kanıt Saklama Alanı (Geçici)

- Her kanıt saklama odası, geçici bir kanıt saklama bölümü içermelidir ve dava boyunca saklanmalıdır.
- Sürekli kanıt odası, kayıtların saklandığı alan içerisinde yer alabilir.

1.2.4.3.11. Tanık Hazırlama Odası

- Her bir duruşma salonu en az bir tanık için, duruşma boyunca kullanabileceği bir hazırlanma ve beklemesi odası içermelidir.

1.2.5. Destek Birimleri

1.2.5.1. Görüşme, Dinlenme ve Çözüm Odaları

- Bir adli komplekste resmi olmayan görüşmelerin, hakimlerin davayı çözüme götürecek tartışmaların yapılabileceği odalar bulunmalıdır. Eğer yargıç odaları yeteri kadar büyükse bu amaç için kullanılabilir.

1.2.5.2. Tutuklu Hücreleri

- Tutuklu hücrelerine caddeden direkt ulaşılabilmesi ve gözetim altındaki mahkumlar buraya transfer edilebilmelidir.
- Mahkumlar tutuklu buldukları hücrelerden halk ve yargıç sirkülasyonundan ayrı olarak direkt götürülebilmelidir.
- Tutuklu hücrelerinin bulunduğu alanda görüşme odası ya da odaları bulunmalıdır. Savunma makamının, müvekkilleri ile bu özel alanda görüşmelerine izin verilmelidir.
- Hücreler kadın, erkek, çocuk ve saldırgan tutuklular için ayrı ayrı düzenlenmelidir.

- Duruşmalar esnasında tutuklunun bekleyeceği, duruşma salonu içinde ayrı bir hücre düzenlenebilir.

1.2.5.3. Savcılık Makamı İçin Ofisler

- Savcılar, başsavcılar, davacılar, müfettişler için profesyonel ofisler, tanıklar ve kurbanlar için görüşme odaları içermelidir.
- Bu ofisler için yönetim birimleri, idari personel, kayıt, bilgi işlem, fotokopi ve depo alanlarını içermelidir.
- Bu ofis alanların ayrıca bir resepsiyonu ve bekleme alanı olmalıdır.

1.2.5.4. Doküman Ofisi

- Adli merkezin birinci katında yer almalı ve halkın direkt ulaşımı sağlanmalıdır.
- Bu alan, dökümanların rahatça alınması, dağıtılması, halkın ve profesyonel kullanıcıları kullanımına izin verecek genişlikte olmalıdır.
- Biten davaların otomatik olarak kaydedildiği, veri tabanı oluşturulmuş bilgisayar sistemi halkın kullanımı için, bu alan içerisinde yer almalıdır.

1.2.5.5. Davacı Olanlar İçin Merkez

- Suça maruz kalmış kurbanları birleştirebilmek adliye tasarımıda önemli bir noktadır. Bu amaçla bir ofis ve eğitimli bir personel, adli kompleks içinde yer almalıdır.

1.2.6. Yönetim Birimleri

1.2.6.1. Bilgi Sistemleri Ofisi

- Bilgi sistemleri ofisi için üç alanla ilişkili olmalı; bilgisayarların bakımını yapan uzmanlar ve programcılar, görevliler ve laboratuvar.

1.2.6.2. Kopyalama

- Halkın ve mahkeme çalışanlarının kullanımına izin veren fotokopi merkezleri olmalıdır.

1.2.6.3. Halkı Bilgilendirme

- Halkın bilgi almasına olanak veren ofisler bulunmalıdır.
- Bu merkezler giriş katına yakın yerlerde ve mahkeme salonlarının girişlerinde bulunmalıdır.

1.2.6.4. İdari Ofisler

- İdari ofisler yeterli büyüklükte ve yönetimle ilişkili olmalıdır.

1.2.6.5. Genel Dosya Odası

- Adli merkezin bodrum katında yer almalıdır.
- Kapanan dava dosyaları burada saklı tutulmalıdır.

1.2.6.6. Emanet Odası

- Para, ilaç ve değerli mallar daima güvenli bir merkezi dosya odasında koruma altında tutulmalıdır

1.2.6.7. Kütüphane

- Her adli merkezde yargıçların, mahkeme çalışanlarının ve halkın kullanımı için standartları belirlenmiş bir kütüphane bulunmalıdır.

1.2.6.8. Kafeterya

- Adli merkezlerde halk için öğlen yemeği ya da atıştırmak için bir kafeterya bulunmalıdır.
- Yargıçlar için ise özel yemek yerleri bulunmalıdır.

1.2.6.9. Halk Tuvaletleri

- Adli merkezlerde halkın kullanımını için her bir katta, minimum bir kadın, bir erkek tuvaleti bulunmalıdır.

1.3. Teknik Elemanlar

1.3.1. Çatılar

- Konstrüksiyon olarak betonla kaplı olanlar ve diğer çatılarda rüzgar yükü (konstrüksiyon alanında) önemlidir.
- Çatıda eğim minimum %35 olmalıdır (yerel koşullara bağlı olarak).
- Çatıdaki eğimli yüzey suyun çabuk bir şekilde uzaklaşmasını sağlamalıdır.
- Beton çatılar su geçirmez olmalı ve yağışlı yüzey bölgeleriyle birlikte uyum sağlamalıdır.

1.3.2. Tavanlar

- Tavanlardaki minimum yükseklik 2.75 m olmalıdır.

1.3.3. Materyaller Ve Boya

- Boyama 2 katman halinde tek duvarla bitişik parlak boya kullanılarak yapılmalıdır.
- Dış pencerelerde demir parmaklıklar bulunmalı ve bunlarda kullanılan materyaller korozyondan etkilenmemelidir.

- Mobilyaların dizaynında (dosya dolabı, kitap kutuları vs...)alt kısımlarda 3/4 kontrplak kullanılmalıdır.

1.3.4. Temiz Su

- Su dolaşımları pvc borularla sıhhi bir şekilde ve yerel kurallara uygun olmalıdır.
- Şehir şebeke suyu bağlantısı yerel su sistemine 2 cm. çapında pvc borularla bağlanmalı ve suyun geri dönüşümünü kontrol eden sistemler kurulmalıdır.
- Su boruları konstrüksiyon alanlarının altında yer almamalıdır.
- Bütün malzemeler beyaz renkte ve bir bütün halinde olmalı, bu sayede bakıma elverişli olmalıdır.

1.3.5. Pis Su

- Pis su sistemi septik sistem olarak düzenlenmeli ve yerel şartnamelere uygun olarak inşa edilmelidir.

1.3.6. Fırtına Drenajı

- Fırtına drenaj sistemi varolan drenaj sistemine bağlanmalıdır.
- Fırtına drenajı jeofizik suların yapının içine girmesine (nüfuz etmesine) engel olmalıdır ve etkili bir biçimde jeofizik çalışmayı (toprağın suyu emmesini) sağlamalıdır.

1.3.7. Elektrik

- Gerektiğinde jeneratör, doğal aydınlatma, doğru yönlendirme göz önünde tutulmalıdır.
- İç aydınlatma için yeterli elektrik sistemi 110 volt değer taşımalı ve dış aydınlatmalarda fotosel kullanımına olanak sağlamalıdır.
- Elektrik panelleri güvenlik kilidi taşımalıdır.

- Elektrik dizaynı uluslararası kurallara ve buna benzer kurallara uygun olmalı, bunun yanında yerel yangın departmanlarına uygunluk göstermelidir.

1.3.8. Havalandırma

- Havalandırma sistemi yerel havalandırmaya bağlı olarak sağlanmalıdır.
- Havalandırma tüm alanlarda (depo alanlarında, hücrelerde ve diğer alanlarda) sağlanmalı, fakat kamu alanları ve adli çalışan alanlarında kullanılmamalıdır (güvenlik açısından).
- Havalandırma kanalları ve kablolar kullanılarak sağlanmalıdır.
- Bina R-19 adı verilen izolasyonla kaplanmalı ve yerel gerekliliklere hizmet verecek nitelikte olmalıdır.

1.3.9. Bilgi Sistemleri Ve Telefon Hatları

- Bilgi işlem sistemleri ve telefon hatları bina inşa edilirken dizayn edilmelidir. Sistemler kablolu sistemler olup belli boru-yol içinde olmalı ve güvenlik odaları tarafından kontrol edilmelidir. Sistem, kamusal telefonları da kompleks bir şekilde kapsamalıdır.

1.3.10. Kamusal Ve Özel Park Yerleri

- Kamusal ve özel park alanları jeofizik özellikler göz önünde tutularak beton ile kaplanmalıdır.
- Otopark alanları sarı boyayla işaretlenmelidir.
- Gerekli park alanları hesaplanmalıdır.
 - Yargıçlar için
 - Adli personel için
 - Adli personel olmayanlar için

1.3.11. Dış Alanlar

- Dış alanların dizaynında adli şubenin, kamusal alanların, özel alanların, kısıtlı-sınırlı alanların, suçlu transfer alanlarının kapsamına dikkat edilmelidir.
- Trafiğe kapalı kamu giriş alanları, kamusal oturma alanları ve diğer elemanlar kamu giriş alanlarının kimliğini olumlu yönde etkilemelidir.
- Yaya ve taşıt yollarının güvenliği sağlanmalıdır. Güvenlikli kabul alanları dizayn edilmelidir.

1.4. Mobilya İhtiyaçları

Mobilyalar için en iyi çözüm, modüler dizaynli mobilyaların kullanılmasıdır. Aşağıda en az mobilyanın kullanıldığı bir liste vardır. Bu listeye çöp sepeti gibi diğer elemanları da eklemek gerekebilecektir.

1.4.1. Yargıç için gerekli olan mobilyalar

- En azından üç çekmeceli ve en az biri anahtarlı idareci masası,
- İdareci sandalyesi,
- Credenza (şef masası); 1.50 m. uzunluğunda, 60 cm. genişliğinde ve 85 cm. yüksekliğinde,
- Bilgisayar ve yazıcı için bir masa,
- Anahtarlı ve 4 bölümden oluşan dosya dolabı,
- Misafirler için 3 koltuk,
- İki raflı, iki metre uzunluğunda, 1m genişliğinde ve 60 cm derinliğinde bir kitap dolabı bulunmalıdır.

1.4.2. Konferans Ve Toplantı Alanı

Konferans salonu için gerekli mobilya için NOT: Bu alan hakim odası ile birleştirilebilir yada ayrı bir odanın da içinde olabilir.

- Konferans masası 2 m. uzunluğunda, 80 cm. genişliğinde, 72 cm. yüksekliğinde olmalıdır.
- Gruplar için 6 sandalye bulunmalıdır.

1.4.3. Yardımcı Personel İçin Gerekli Olan Mobilya

Yasal ve yönetici yardımcı personel içinde aşağıdaki karakterlerin benzeri mobilyaya ihtiyaç duyulmaktadır;

- Anahtarlı bir masa
- Sekreterin not alabilmesi için bir sandalye
- Anahtarlı iki gözlü bir dosya dolabı
- Grupları veya diğerlerini kabul etmek için iki sandalye
- Karakolun çalışması amacı ile küçük bir odacık meydana getirmek için modüler bölme

1.4.4. Dosya Odası İçin Gerekli Olan Mobilyalar

Dosya odası iki bölüme ayrılmalıdır; Faal dosya odası ve kapalı dosya odası. Dosya odasındaki tipik mobilyalar;

- Metal yapı
- Yedi raf, raflar açık olmalı
- Her raf dosyaları sabit tutacak bir sisteme sabit olmalı
- Doldurma ebatları, 210 cm yükseklik, 150cm eninde, 40cm derinliğinde olmalı, her rafın arasında 20 cm boşluk olmalı
- Merkezi dosya sisteminde aynı standartlar kullanılmalı

1.4.5. Resmi Belge Kabulü Ve Halk Hizmeti

Halkla ilişkiler için minimum gerekli şeyler;

- Halk bankosunun uzunluğu en az 5.5 m. olmalıdır.
- Personelin oturum yüksekliği, ayakta duran halka göre ayarlanmalıdır.

1.4.6. Dosya Alanındaki Okuma Odası

Gerekli mobilyalar;

- 2 m. uzunluğu, 72 cm. yüksekliği ve 80 cm. derinliği olan iki masa,
- Dosyaları gözden geçirirken kullanılacak sandalyeler

1.4.7. Halkın Bekleme Alanı

Halkın bekleme alanında gerekli mobilyalar;

- Modern dizayna sahip sandalyeler yada konforlu banklar (Bu banklar uzun bekleme sürelerinde halka yeterli gelecek kapasitede olmalıdır.)

EK 2. Deprem Genelgesi**T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Savunma Sekreterliği****SAYI** : B.03.0.SAV.0.00.00.02/2001**KONU** : 1999 Yılında Meydana Gelen Deprem Hakkında.**ANKARA**
.../12/2001**B A Ş B A K A N L I K**
(Kriz Yönetim Merkezine)**İLGİ:** 21.11.2001 Tarih ve BKYM-24 Sayılı Yazınız.

İlgi sayılı yazıda, 1999 yılında meydana gelen depremlerde yapılan faaliyetlerin, Başbakanlık Web Sayfası'nda yayınlanması amacıyla Kamu Kurum ve Kuruluşlardan konuyla ilgili yaptıkları faaliyetler istenmekte olup;

Bakanlığımızın.1999'da meydana gelen deprem felaketleri sonucu, adli ve idari hizmetlerin aksamadan sürdürülebilmesini temin amacıyla yapılan işler ve alınan önlemleri aşağıdaki sıralanmıştır.

Deprem bölgesinde, adli hizmetlerin aksamadan yürütülebilmesi amacıyla Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca civar İl ve İlçelerden 59 Hakim ve 33 Cumhuriyet Savcısı, Personel Genel Müdürlüncü 19 zabıt kâtabi, meydana gelen deprem bölgelerinde geçici olarak görevlendirilmiş olup gerekli tespit işlemlerinin büyük ölçüde tamamlanması nedeniyle 33 Hâkim ve 21 Cumhuriyet Savcısının yetkileri tekrar kaldırılmıştır.

Deprem bölgesinde görev yapan Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarında Kendi istekleri üzerine, 36 Hâkim ve 20 Cumhuriyet Savcısının başka bölgelere atamaları yapılmış, 13 Hâkim ve 11 Cumhuriyet Savcısı ise kendi istekleri doğrultusunda bu bölgeye tayin edilmişlerdir. Böylelikle deprem bölgesinde 26 Hâkim ve 13 Cumhuriyet Savcısı ile 19 zabıt kâtabi geçici olarak, 82 Cumhuriyet Savcısı ve 117 Hâkim asaleten görev yapmışlardır.

Diğer taraftan, deprem bölgesinde yapılan tutuklu ve hükümlü nakillerinin; bölgede meydana gelebilecek organizasyon ve koordine aksaklıkları hissettirilmeden, tutuklu ve hükümlülerin firarına sebebiyet vermeden ve can güvenlikleriyle ilgili tüm tedbirler mahallinde alındıktan sonra, güvenlik içerisinde deprem bölgesi dışına nakillerinin yapılması gerçekleştirilmiştir.

Ancak, nüfusun ve dolayısıyla tutuklu ve hükümlü mevcudunun en yoğun olduğu Marmara Bölgesinde olabileceği düşünüldüğünde, güvenli bir nakil, büyük organizasyon ve lojistik destek gerekiyordu. Konuyla ilgili olarak yapılan ön çalışma sonucunda; Marmara Bölgesinde meydana gelen deprem nedeniyle yapılan nakillerin dört bölgeye inhisar ettirilmesinin yararlı olacağı kanaatine ulaşılmıştır. Bu bölgelerde; Karadeniz, İç Anadolu, Ege ve Doğu Anadolu Bölgeleridir. Doğru bir organizasyon yapılabilmesi için her bölgedeki ceza ve tutukevleri sayısı ile bu ceza ve tutukevlerinde barındırılan tutuklu ve hükümlülere ilişkin listeler güncel olarak tutulmuştur.

Deprem felaketi dolayısıyla ziyaa uğrayan hukuk dosyalarının yenilenmesi işleminin 4473 Sayılı Kanunun amir hükümleri doğrultusunda yetkili ve görevli hukuk mahkemeleri veya tetkik mercii hakimlerinin kaybolan dosya veya dosyaların taraflarından veya anılan Kanunun 3. maddesinde sayılan kişilerden yazılı yenileme taleplerinin temini ile, Bakanlığımıza karar istihsaline tevessül etmeleri halinde dosyaların yenileme işlemleri yapılmaktadır.

Türk Medeni Kanununun 354 ncü maddesinde yer alan “ Velayet altında bulunmayan her küçüğe, bir vasi nasbolunur. Nüfus, adliye veya idare memurları resmi muameleleri dolayısıyla muttali oldukları vesayeti müstelzim böyle bir hali; sulh mahkemesine hemen ihbar ile mükelleftirler” hükmü uyarınca, afet bölgesinde ailelerini kaybeden ve reşit olmayan küçüklere mahkemece vasi tayin edilmektedir.

Depremin yol açtığı olumsuzluklar karşısında o bölgede yaşayan vatandaşımızın imkansızlıklar içerisinde bulunduğu ve hukuki yardıma ihtiyaç duyduğu gerçeği Bakanlığımızca değerlendirilerek, hukuki yardıma bulunacak avukatlara vekaletname ibrazında yasal çerçevede kolaylık gösterilmesi hususunda 26.08.1999 gün ve 6-101-13481 sayılı genelge hazırlanmış, teknik yardıma bulunmak isteyen bilirkişiler ile hukuki yardıma bulunacak avukatların listesi de genelgemiz ekinde ilgililere duyurulmuştur.

Öte yandan; doğal afet bölgelerinde afetten kaynaklanan hukuki uyuşmazlıkların çözümüne ve bazı işlemlerin kolaylaştırılmasına ilişkin düzenlemeleri içeren 575 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname de 11.09.1999 gün ve 23813 (Mükerrer) Sayılı Resmi Gazetede, daha sonra ise 29.02.2000 tarihinde 4539 sayılı “Doğal Afet Bölgelerinde Afetten Kaynaklanan Hukuki Uyuşmazlıkların Çözümüne ve Bazı İşlemlerin Kolaylaştırılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabulü Hakkında Kanun” olarak 03.03.2000 tarihli ve 23982 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

17 Ağustos 1999 tarihinden günümüze kadar deprem bölgesinde yargı hizmetlerinin aksamadan sürdürülebilmesi için Bakanlığımız Genel Bütçesinden adliyelerin carî giderlerinin karşılanması amacıyla savcılıklardan gelen talepler doğrultusunda gerekli ödenekler rutin bir şekilde mahallerine gönderilmektedir.

Depremler sonrası hasar gören İstanbul - Sirkeci (Ek-1) ve Gülhane (Ek-2) hizmet binalarının takviye ve güçlendirme projeleri için 2000 yılı Bakanlığımız genel bütçesinden 105.680.250.000.- lira ödenek İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir. Proje sonucu İstanbul - Sirkeci’deki (Ek-1) hizmet binasının onarım ve takviyesi için 465.797.012.343.- TL’sına ihtiyaç duyulduğu bildirilmiş olup, söz konusu miktarın büyük onarım kapsamına girmesi nedeniyle, konu Bakanlığımız Teknik İşler Dairesi Başkanlığına iletilmiştir. Anılan Daire Başkanlığınca 2000 yılı yedek ödenekten 350 milyar lira aktararak, Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığına sunulmuş ve Bayındırlık Bakanlığınca ihalesi yapılarak onarım çalışmaları başlatılmıştır.

İstanbul’da bulunan Hazine’ye ait Ataköy 5. Kısım E 2/7 blokları ile Bahçelievler Baran sitesi lojmanları, meydana gelen depremler nedeniyle takviye projesi uygulanmasını gerektirecek derecede hasar görmüş olup, Baran sitesinde bulunan lojmanların takviye projesinin hazırlanması ve onarımı için İşyurtları Kurumu bütçesinden 325 milyar lira ödenek Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilerek 2001 yılında onarım ve tadilatına başlanılmış olup, çalışmalar halen devam etmektedir.

17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 ile 14 Şubat 2000 tarihlerinde meydana gelen depremler sonrası hasar gören Mengen adliye lojmanlarına ilişkin Etik İnşaat ve Etüt Şirketince hazırlanan zemin etüdü raporu, Teknik İşler Dairesi Başkanlığına incelenmek üzere gönderilmiştir. Bu rapora istinaden Teknik İşler Daire Başkanlığı teknik elemanlarınca mahallinde gerekli inceleme yapılmış, yapılan inceleme sonucu mevcut

lojman binasındaki beton kalitesinin düşük ve dayanıklılığının güç olduğu, bu nedenle yeni lojman inşası için Mengen Belediye Meclisince yer tahsisi sağlandığı bildirilmiştir. Ancak Belediye'ce tahsis edilen arsanın dere yatağında bulunması nedeniyle uygun bulunmayarak yeni yer arayışına gidilmiş aynı zamanda ilçede bulunan adliye lojmanlarının onarım maliyeti ile yeni bina yapılması halinde maliyet karşılaştırma çalışmaları anılan Daire Başkanlığı tarafından sürdürülmektedir.

Deprem sonrası hasar gören Akyazı, Gölyaka, Cumayeri, Sapanca, Karapürçek ve Düzce adliye binalarında adalet hizmetleri konteynırlarda sürdürülmeye başlanmıştır. 2001 yılı içerisinde Cumayeri Adliyesi Hükümet Konağı'na, Sapanca Adliyesi kiralanan yeni binaya, Karapürçek Adliyesi önceki kiralık binanın onarımı tamamlandıktan eski kiralık binasına, Düzce Adliyesi ise Düzce ilinde okul olarak kullanılmakta iken Bakanlığımıza geçici tahsisi yapılan ve güçlendirmesi tamamlanan binaya taşınmıştır.

Bu adliyelere geçici olarak tahsis edilen konteynırların bir kısmı ise olası deprem felaketi ve doğal afetlerde kullanılmak üzere Afyon Açık Cezaevi İşyurdu ile Niğde Açık Cezaevi İşyurdu müdürlüklerince muhafaza altına alınmıştır. Adli hizmetlerini halen konteynırda sürmekte olan Gölyaka Adliyesi, 2001 yılı sonunda onarımı tamamlanacak olan Hükümet Konağına taşınacaktır. Konteynırda faaliyetlerini sürdüren Akyazı Adliyesi, kiralık bina ve tahsis edilebilecek kamu binası bulunamadığından, adliye binası yaptırılmak amacıyla uygun arsa arayışına gidilmiş olup, halen bu çalışmalar devam etmektedir.

Yalova ilinde, adalet hizmetlerinin yerine getirildiği Hükümet Konağı'nın depremde hasar görmesi nedeniyle, adli hizmetler geçici olarak Bakanlığımız Yalova Eğitim Tesislerinde sürdürülmüş, Hükümet Konağı'nın onarım işlerinin tamamlanmasıyla birlikte adliye yeniden bu binaya taşınmıştır. Ancak, Hükümet Konağı'nda adliyeye tahsis edilen bölüm yetersiz olduğundan, Yalova Eğitim ve Dinlenme Tesislerinde bulunan A,B,C,D,E bloklarının lojmana dönüştürülmesi ve aynı yerde yeni adliye binası ve müştemilatının yaptırılması işi İşyurtları Kurumu bütçesinden sağlanan 2.3 trilyon liraya ihalesi yapılarak, yapımına başlanılmıştır.

Küçükçekmece Adliyesinin kiralık hizmet binasının depremden hasar görmesi nedeniyle, Mülkiyeti Hazine'ye ait olan ve Küçükçekmece'de bulunan Kaymakamlık binasının adliye hizmet binası olarak kullanılmak üzere 2/3'lük kısmının geçici olarak Bakanlığımıza tahsis edildiği, bu binanın adliye hizmet binası olarak kullanılabilmesi amacıyla İşyurtları Kurumu bütçesinden sağlanan 404.296.457.560.- TL ödenek ile gerekli tadilat ve eksik inşaat işlerine başlanılmış olup, çalışmalar devam etmektedir.

Bolu adliye hizmet binasının deprem sonrası hasar görmesi nedeniyle, İşyurtları Kurumu bütçesinden sağlanan 32.346.405.000.- TL ödenek ile gerekli onarım ve tadilatı yapılarak oluşan hasarlar giderilmiştir.

Düzce adliye lojmanları depremde ağır hasar görmesi nedeniyle yıkılmıştır. Düzce ilinde görev yapan hâkim, Cumhuriyet savcıları ve diğer adli personelin konut sıkıntısını gidermek amacıyla Maliye Bakanlığınca Kazıkoğlu köyü hudutlarında 12.891,50 m2 lik arsa tahsis edilmiştir. Söz konusu arsa üzerinde alt yapı projelendirmesinin yapılması amacıyla İşyurtları Kurumu bütçesinden sağlanan 3 milyar lira ödenek Düzce Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir. Öte yandan, adliye lojmanı yaptırılmasına yönelik çalışmalar Teknik İşler Dairesi Başkanlığınca yürütülmektedir.

Meydana gelen deprem sonucu Sakarya adliye binası tamamen yıkılmıştır. Bu nedenle, Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nca Türkiye Ziraat Donatım Kurumu'na ait Bölge Müdürlüğü binası adalet hizmetlerine tahsis edilmiştir. Adliye birimlerinin bu binaya yerleşebilmeleri için gerekli olan onarım ve tadilatlar işyurtları

Kurumu Bütçesinden sağlanan 120 milyar lira ödenekle Afyon Açık Cezaevi İşyurdu'na yaptırılmıştır.

Sakarya adliye lojmanları ile Bölge İdare, İdare ve Vergi mahkemelerinin bulunduğu binanın depremde hasar görmesi nedeniyle, bu binanın onarımına ilişkin olarak 104.993.273.970.-TL, Sakarya adliye misafirhanesinin onarımı için talep edilen 34.304.229.436.-TL ödenek talepleri genel bütçe imkanlarıyla karşılanmış ve onarımları tamamlanmıştır.

Meydana gelen depremler sonucu hasar gören adliye lojmanları ve adliye binalarının onarımları, genel bütçe ve Bakanlığımız öz kaynaklarıyla büyük ölçüde giderilmeye çalışılmış ve halen bu çalışmalar devam etmektedir.

Bakanlığımız Merkez ve Taşra teşkilatına ait Seferberlik ve Savaş Hali Hazırlıkları Planları güncel tutulmakta olup, Sivil Savunma ve Koruyucu Güvenlik konularında alınan tedbirlerin planlara uyum olarak yürütülmesi, takip ve kontrolü sağlanmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim (URL-107, 2002).

EK 3. Örnek İhtiyaç Programı

Aşağıda verilen ihtiyaç programı Adalet Bakanlığı Teknik İşler Dairesi Başkanlığı'nda görev yapan mimar Ali KÖYLÜ tarafından, bu tez çalışmasında kullanılmak üzere gönderilmiştir.

AFYON ADLİYE BİNASI İHTİYAÇ PROGRAMI

A- AĞIR CEZA MAHKEMESİ	536	M2
B- ASLİYE CEZA MAHKEMESİ	416	M2
C- ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ	372	M2
D- SULH CEZA MAHKEMESİ	272	M2
E- SULH HUKUK MAHKEMESİ	372	M2
F- KADASTRO MAHKEMESİ	104	M2
G- TRAFİK MAHKEMESİ	104	M2
H- İCRA TETKİK	220	M2
I- TÜKETİCİYİ KORUMA MAHKEMESİ	104	M2
J- TİCARET MAHKEMESİ	176	M2
K- İŞ MAHKEMESİ	112	M2
L- ÇOCUK MAHKEMESİ	176	M2
M- VERGİ MAHKEMESİ	172	M2
N- İDARE MAHKEMESİ	112	M2
O- İNFAZ HAKİMLİĞİ	56	M2
Ö- ADLİ TIP ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ	120	M2
P- İL İLÇE SEÇİM KURULU BAŞKANLIĞI	120	M2
R- SAVCILIK	1120	M2
S- BARO	90	M2
Ş ADALET KOMİSYONU BAŞKANLIĞI	60	M2
T- GENEL ARŞİV	316	M2
U- NEZARETHANE	92	M2
Ü- GENEL TESİSLER	2022	M2
TOPLAM	7244	M2
SİRKÜLASYON	80%	5795 M2
TOPLAM İNŞAAT ALANI	13039	M2

AFYON ADLİYE BİNASI İHTİYAÇ PROGRAMI

	ODA SAY.	KİŞİ SAYISI	ALAN M2	TOPLAM M2
A- AĞIR CEZA MAHKEMESİ				
Ağır ceza başkanı odası (Çalışma masalı ziyaretçi imkanı duruşma salonu ile direkt irtibatlı)	2	1	36	72
Ağır Ceza Mahkemesi Üye Odası (Çalışma masalı dosya dolaplı duruşma salonu ile direkt irtibatlı)	4	2	20	80
Kalem (1 yazı işleri müdürü, 4 katip olmak üzere çalışma masalı bankolu kasa dosya dolaplı banko önünde bekleme imkanı duruşma salonu ile irtibatlı)	2	5	48	96
Duruşma Salonu (Dinleyici oturma yerli , 2 hakim 1 savcı kürsüsü salonun önünde ortada 10 kişilik sanıklar oturma mahalli, kürsü önünde şahit dinleme mahalli, katip oturma mahalli duruşmanın sağ ve solunda avukatların oturma mahalli bulunacaktır. Bu salon halk bekleme salonu, ağır ceza başkanı ve üye odaları ile direkt irtibatlı olacaktır.)	2		96	192
Müzakere Odası (Başkan , üye ve duruşma salonu ile irtibatlı)	2		16	32
Tutuklu Bekleme Odası (Nezarethane ve mahkeme salonu ile irtibatlı)	2		12	24
Arşiv	2		20	40
				536 m²
B- ASLİYE CEZA MAHKEMESİ				
Hakim Odası (Çalışma masalı , 3-5 kişili ziyaretçi imkanı kitaplıklı duruşma salonu ile direkt irtibatlı)	4	1	20	80
Kalem (1 yazı işleri müdürü, 3 katip olmak üzere çalışma masalı kişilik çalışma masalı , dosya dolaplı, bankolu kasalı banko önünde bekleme , imkanı duruşma salonu ile irtibatlı)	3	4	36	108
Duruşma salonu (Salonda 1 hakim 1 savcı kürsüsü, kürsü önünde 5 stajyer hakimli yer, kürsü önünde katip yeri, kürsünün sağ ve solunda sanık ve müdahil avukatlar için 3,er kişilik oturma yerleri 4-5 kişilik sanık oturma mahalli 20 kişilik dinleyici imkanı)	3		48	144

Tutuklu Bekleme Odası	3		12	36	
(Nezarethane ve mahkeme salonu ile irtibatlı)					
Arşiv	3		16	48	
					416 m²
C- ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ					
Asliye Hukuk Hakim Odası	3	1	20	60	
(Çalışma masalı , ziyaretçi imkanı,duruşma salonu ile irtibatlı),					
Duruşma Salonu	3		48	144	
(Dinleyici imkanı ,1 hakim savcı kürsüsü, 4-5 kişili şahit oturma mahalli duruşmanın sağ ve solunda avukatlar ,oturma katip mahalli düşünülecektir)					
Asliye Hukuk Mahkemesi Kalemi	3		36	108	
(1 yazı işleri müdürü,2 katip olmak üzere 3 kişilik çalışma masalı, dosya dolaplı, kasalı,bankolu, önünde bekleme imkanı duruşma salonu ile irtibatlı)					
Arşiv	3		20	60	
					372 m²
D- SULH CEZA MAHKEMESİ					
Hakim Odası	2	1	20	40	
(Çalışma masalı ,3-5 kişilik ziyaretçi imkanı,kitaplıklılı, duruşma salonu ile direkt irtibatlı)					
Kalem	2		36	72	
(1 yazı işleri müdürü, 3 katip olmak üzere çalışma masalı dosya dolaplı kasalı,banko önünde bekleme imkanı duruşma salonu ile direkt irtibatlı)					
Duruşma Salonu	2	4	48	96	
(Salonda 1 hakim,1 savcı kürsüsü,kürsü önünde 5 stajyer hakimli yer,katip yeri salonun sağ ve solunda tanık ve müdahil avukatlar için 3, er kişilik oturma yerleri,5 kişilik sanık mahalli , dinleyici imkanı)					
Tutuklu Bekleme Odası	2		12	24	
(Nezarethane duruşma salonu ile irtibatlı)					
Arşiv	2		20	40	
					272 m²
E- SULH HUKUK MAHKEMESİ					
Sulh Hukuk Hakim Odası	3	1	20	60	
(Çalışma masalı , ziyaretçi imkanı duruşma salonu ile direkt irtibatlı)					

	Sulh Hukuk Mahkemesi Duruşma Salonu	3		48	144	
	(Dinleyici imkanı hakim ve savcı kürsüsü,4-5 kişilik şahitler oturma ve şahit dinleme mahalli, duruşmanın sağ ve solunda avukatların oturma mahalli dinleyici imkanı)					
	Sulh Hukuk Mahkemesi Kalemi	3	3	36	108	
	(1 yazı işleri müdürü , 2 katip,3 kişilik çalışma masalı dosya dolaplı kasalı,banko önünde bekleme imkanı duruşma salonu ile irtibatlı)					
	Arşiv	3		20	60	
						372 m²
F-	KADASTRO MAHKEMESİ					
	Hakim Odası	1		20	20	
	(çalışma masalı dosya dolaplı 3-4 kişilik ziyaretçi imkanı,duruşma salonu ve kalemlerle direkt irtibatlı)					
	Duruşma Salonu	1		32	32	
	(Dinleyici imkanı,1 hakim ve savcılık kürsüsü, 2-3 kişilik şahitler oturma mahalli olacak ,kitap yeri 1 kişilik sanık oturma mahalli)					
	Kalem	1	4	32	32	
	(1 yazı işleri,3katip olmak üzere 4 kişilik çalışma masalı dosya dolaplı,banko ve banko önünde bekleme imkanı duruşma salonuyla irtibatlı)					
	Arşiv	1		20	20	
						104 m²
G-	TRAFİK MAHKEMESİ					
	Hakim Odası	1		20	20	
	(çalışma masalı dosya dolaplı 3-4 kişilik ziyaretçi imkanı,duruşma salonu ve kalemlerle direkt irtibatlı)					
	Duruşma Salonu	1		32	32	
	(Dinleyici imkanı,1 hakim ve savcılık kürsüsü, 2-3 kişilik şahitler oturma mahalli olacak ,kitap yeri1 kişilik sanık oturma mahalli)					
	Kalem	1	4	32	32	
	(1 yazı işleri,3katip olmak üzere 4 kişilik çalışma masalı dosya dolaplı,banko ve banko önünde bekleme imkanı duruşma salonuyla irtibatlı)					
	Arşiv	1		20	20	
						104 m²

H- İCRA TETKİK

İcra Tetkik Hakimi Odası	1	1	20	20
(çalışma masalı,dosya dolaplı ziyaretçi imkanı,duruşma salonuyla direkt irtibatlı)				
İcra Tetkik Duruşma Salonu	1		20	20
(Dinleyici imkanı,1 hakim ve savcı kürsüsü 2-3 kişilik şahitler oturma mahalli,duruşmanın sağ ve solunda avukat oturma mahali bulunacaktır)				
İcra Kalemi	3	4	40	120
(1 yazı işleri müdürü,3katip olmak üzere 4 kişilik çalışma masalı,dosya dolaplı,bankolu,kasalı,banko önünde bekleme imkanı)				
Arşiv	3		20	60

220 m²**I- TÜKETİCİYİ KORUMA MAHKEMESİ**

Hakim Odası	1		20	20
(çalışma masalı,dosya dolaplı ziyaretçi imkanı,duruşma salonuyla direkt irtibatlı)				
Duruşma Salonu	1		32	32
Dinleyici imkanı,1 hakim-savcı kürsüsü, 4-5 kişilik şahitler oturma mahalli,duruşmanın sağ ve solunda avukatların oturma mahalli düşünülecektir. Katip yeri 4-5 kişilik sanık oturma mahalli)				
Kalem	1		32	32
(1 yazı işleri,3katip olmak üzere 3 kişilik çalışma masalı dosya dolaplı,banko ve banko önünde bekleme imkanı)				
Arşiv	1		20	20

104 m²**J- TİCARET MAHKEMESİ**

Başkan odası	1	1	32	32
(Çalışma masalı, 3-5 kişilik çalışma imkanı, kitaplıklı duruşma salon ile irtibatlı) üye odası				
Üye	2	2	20	40
(Çalışma masalı, ziyaretçi imkanı)				
Kalem	1	4	36	36
(Bir yazı işleri müdürü,3 katip olmak üzere 3 kişilik çalışma masalı dosya dolabı, bankolu, kasalı, bankolu önünde bekleme imkanı duruşma salonu ile irtibatlı)				

	Duruşma Salonu	1		48	48	
	(Salonda 1 hakim,1 savcı kürsüsü,kürsü önünde 5 stajyer hakimli yer,katip yeri salonun sağ ve solunda tanık ve müdahil avukatlar için 3, er kişilik oturma yerleri,4-5 kişilik sanık mahalli -20 kişilik dinleyici imkanı)					
	Arşiv	1		20	20	
						176 m²
K-	İŞ MAHKEMESİ					
	Hakim Odası	1		20	20	
	(Çalışma masalı , ziyaretçi imkanı duruşma salonu ile direkt irtibatlı)					
	Duruşma Salonu	1		36	36	
	(bu salonda 10 kişilik dinleyici imkanı,1 hakim-savcı kürsüsü,4-5 kişilik şahitler oturma mahalli,duruşmanın sağ ve solunda avukatlar oturma mahali düşünülecektir katip yeri,2 kişilik sanık oturma mahalli)					
	Kalem	1		36	36	
	(1 yazı işleri müdürü,2 katip olmak üzere 3 kişilik çalışma masalı, dosya dolaplı, kasalı,bankolu, önünde bekleme imkanı duruşma salonu ile irtibatlı)					
	Arşiv	1		20	20	
						112 m²
L-	ÇOCUK MAHKEMESİ					
	Başkan odası	1	1	32	32	
	(Çalışma masalı, 3-5 kişilik çalışma imkanı, kitaplıklı duruşma salon ile irtibatlı) üye odası					
	Üye	2	2	20	40	
	(Çalışma masalı, ziyaretçi imkanı)					
	Kalem	1	4	36	36	
	(Bir yazı işleri müdürü,3 katip olmak üzere 3 kişilik çalışma masalı dosya dolabı, bankolu, kasalı, banko önünde bekleme imkanı duruşma salonu ile irtibatlı)					
	Duruşma Salonu	1		48	48	
	(Salonda 1 hakim,1 savcı kürsüsü,kürsü önünde 5 stajyer hakimli yer,katip yeri salonun sağ ve solunda tanık ve müdahil avukatlar için 3, er kişilik oturma yerleri,4-5 kişilik sanık mahalli -20 kişilik dinleyici imkanı)					
	Arşiv	1		20	20	
						176 m²
M-	VERGİ MAHKEMESİ					
	Başkan odası	1		20	20	
	(Çalışma masalı, 3-5 kişilik çalışma imkanı, kitaplıklı duruşma salon ile irtibatlı) üye odası					
	Üye odası					
	(Çalışma masalı, ziyaretçi imkanı)	5		20	100	

	İdari İşler Müdürü	1		20	20	
	(4 kişilik çalışma masalı dosya dolaplı, banko önünde bekleme imkanı)					
	Kalem	1		32	32	
	(Bir yazı işleri müdürü, 3 katip olmak üzere 3 kişilik çalışma masalı dosya dolabı, bankolu, kasalı, banko önünde bekleme imkanı duruşma salonu ile irtibatlı)					
						172 m²
N-	İDARE MAHKEMESİ					
	Başkan odası	1		1x20	20	
	(Çalışma masalı, ziyaretçi imkanı)					
	Üye odası	3		3x20	60	
	(Çalışma masalı, dosya dolaplı)					
	Kalem	1	4	1x32	32	
	(Çalışma masalı, dosya dolaplı, bankolu, banko önünde bekleme imkanı)					
						112 m²
O-	İNFAZ HAKİMLİĞİ					
	İnfaz hakimi odası	1	1	1x20	20	
	(Çalışma masalı, ziyaretçi imkanı)					
	Kalem	1	4	1x36	36	
	(Bir yazı işleri müdürü, 3 katip olmak üzere 3 kişilik çalışma masalı dosya dolabı, bankolu, kasalı, banko önünde bekleme imkanı duruşma salonu ile irtibatlı)					
						56
Ö-	ADLİ TIP ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ					
	Şube Müdürlüğü	1		20	20	
	Kalem	1		20	20	
	(Bir yazı işleri müdürü, 3 katip olmak üzere 3 kişilik çalışma masalı dosya dolabı, bankolu, kasalı, banko önünde bekleme imkanı duruşma salonu ile irtibatlı)					
	Muayene	2		30	60	
	Arşiv-Depo	1		20	20	
						120 m²
P-	İL VE İLÇE SEÇİM KURULU BAŞKANLIĞI					
	İl Seçim Kurulu Odası (Çalışma masalı dosya dolaplı ziyaretçi imkanı)	1		20	20	
	İl Seçim Kurulu Kalemi (Bir yazı işleri müdürü, üç katip olmak üzere dört kişilik çalışma masalı, dosya dolaplı kasalı, bankolu ve banko önünde bekleme imkanı)	1		20	20	
	İlçe seçim kurulu odası (Çalışma masalı dosya dolaplı ziyaretçi imkanı)	1	1	20	20	
	İlçe seçim kurulu kalemi	1	4	20	20	
	(1 yazı işleri müdürü, 3 katip olmak üzere 4 kişilik çalışma masalı dosya dolaplı, kasalı, bankolu ve banko önünde bekleme imkanı)					

Arşiv	2		20	40	120 m²
R- SAVCILIK					
Cumhuriyet Baş Savcısı Makam odası (Çalışma masalı , 5-6 kişilik ziyaretçi imkanı, wc'li lavabolu dinlenme odalı tertiplenecektir.)	1	1	56	56	
Sekreterlik Odası (Cumhuriyet baş savcılığı sekreterlik odası 4 kişilik bekleme imkanı, baş savcı ve yardımcı ile direk irtibatlı)	1	1	20	20	
Savcı odası (Çalışma masalı ,3-4 ziyaretçi imkanı, kitaplıklı)	18	1	20	360	
Toplantı odası (Baş savcı, savcı odası ile irtibatlı)	1		32	32	
Baş savcı yardımcısı odası (Çalışma masalı, 3-4 kişilik ziyaretçi imkanı, kitaplıklı)	1	1	32	32	
Soruşturma odası (Savcı odası ile giriş katında)	1		20	20	
Kütüphane (Rafli çalışma masalı)	1		32	32	
Suçlu bekleme odası (Soruşturma odası ile irtibatlı olmasıdır)	1		16	16	
Yazı işleri müdür odası	1		20	20	
Hazırlık Bürosu (1 Yazı işleri müdürü, 3 katip olmak üzere 4 kişilik bankolu çalışma masalı, dosya dolaplı kasalı bank önümde bekleme imkanı olacak)	1	4	48	48	
Suç aletleri emanet memurluğu (Özel olarak muhkemleştirilmiş)	1	1	20	20	
Suç aletleri emanet deposu (Emanet memurluğu ile direk irtibatlı, özel olarak muhkemleştirilmiş.)	1	1	32	32	
Mahkeme veznesi ve hesap odası (Gidişte düzenlenecek)	1	3	32	32	
İdari işler müdürü (Çalışma masalı dosya dolaplı ziyaretçi imkanı)	1	1	20	20	
İdare memurluğu ayniyat, saymanlık	1	1	32	32	
Mutemetlik (Çalışma masalı dosya dolaplı)	1	3	20	20	
Müfettiş odası (Yatma, wc, duş imkanı)	2	2	32	64	
Stajyer hakim odası (Toplantı masalı oturma imkanı)	3	3	20	60	
Doktor odası (İç içe geçmeli 2 oda tarzında tertiplenecek 1 tanesi doktor odası diğeri muayene odası olarak kullanılacaktır)	1	2	32	32	

	İdari işler kalemi	1	4	20	20	
	(4 kişilik bankolu çalışma masalı dosya dolaplı banko önünde bekleme imkanı)					
	Polis memuru odası	1	2	32	32	
	(1 komiser yardımcısı, 1 polis memuru olmak üzere 2 kişilik çalışma masalı, dosya dolaplı, oturma imkanı, giriş katında olacak wc imkanı)					
	Adli sicil bilgi işlem odası	1		32	32	
	Adli sicil şef odası	1		20	20	
	Bilgisayar merkezi	1		32	32	
	Teknisyen odası	1		20	20	
	Santral odası	1		16	16	
						1120 m²
S-	BARO					
	Başkan odası	1	1	32	32	
	(Çalışma masalı, 3-5 kişili ziyaretçi imkanı)					
	Sekreterlik	1	1	16	16	
	(Çalışma masalı, 5-6 kişilik bekleme imkanı, başkan odası ile direkt irtibatlı)					
	Avukat Bekleme	1		42	42	
	(Masa etrafında toplantı imkanı her katta düzenlenecek)					90 m²
Ş-	ADALET KOMİSYONU BAŞKANLIĞI					
	Başkan odası	1		20	20	
	(Baş savcılık katında düzenlenecektir.)					
	Toplantı Salonu	1		20	20	
	Kalem	1		20	20	
	(Baş savcılık katında düzenlenecektir.)					60 m²
T-	GENEL ARŞİV					
	Arşiv memur odası	1	1	16	16	
	(Arşiv memuru için çalışma masalı)					
	Arşiv ve Depolar	3		100	300	
	(Rafli olarak tertiplenecek, arşivde yangın tesisat tedbiri alınacak gerekli yangın bölümleri tertiplenecek, arşivlerin bütün mahkemelere dosya ulaşımının temini sağlanacak, arşiv yangın emniyeti düşürülecek)					316 m²
U-	NEZARETHANE					
	Erkek koğuşu	1	3	32	32	
	Kadın koğuşu	1	2	20	20	
	Hücre	1		20	20	
	(Wc-lavabo nezarethaneinin içinde olacaktır. Ağır ceza mahkemesi duruşma salonuna ayrı bir giriş sağlanacak).					
	Güvenlik odası	1		20	20	
	(Mahkumları gözle takip etmeli, wc lavabo oda içinde).					92 m²

Ü- GENEL TESİSLER

PTT	1	20	20
Kantin	1	20	20
Banka Şubesi	1	32	32
Yemekhane (Self servis 150 kişilik)	1	200	300
Mutfak (Tam teşekküllü mutfak olarak düşünülecek.Kiler, soğuk de de polar bulaşık yıkama, temizleme, pişirme, soğuk-sıcak vb. kısımlar ihtiva olacak.200 kişiye yemek hazırlanacak şekilde	1	180	180
Çay ocağı (Her kata konulacaktır).	4	16	64
Soğuk depo	1	30	30
Soyunma+duş	1	18	18
Teshin Merkezi	1	250	250
Kaloriferi odası	1	18	18
Jeneratör	1	40	40
Ana tablo	1	60	60
Trafo	1	16	16
Pano	1	32	32
OGH	1	32	32
UPS	1	32	32
Su deposu+manevra	1	40	40
Gazlı söndürme+tüp odası	1	32	32
Siğınak (konferans+fuaye)	1	390	390
Kapalı garaj	1	100	100
Şoför odası	1	16	16
Konferans+Fuaye	1	300	300

2022 m²

- Duruşma salonları önünde koridora açılan nişlerle bekleme yapılacaktır.
- Tutuklu sanıkların duruşma salonuna nezarethanedan ayrı bir yoldan (halkın içinden geçmeden) gelmesi sağlanacaktır.
- Kapalı garajdan tutuklu girişi düzenlenecektir.
- Avukatlarla, nezarethane ve duruşma salonları irtibatını sağlayacak diktafon tertibatı düşünülecektir.
- Adliye personeli ve halkın kullanımı wc-lavabo, temizlik odası (kat görevlisi oturma imkanı) olarak tertiplenecektir. Tabanları ve duvarları seramikle döşenecektir.
- Personel ile halk ve tutuklular için girişler ve bina içi sirkülasyonları ayrı ayrı düzenlenecektir.
- Adalet Bakanlığı ulusal yargı ağı (UYAP) çerçevesinde duruşma salonlarında yaklaşık 3-4 bilgisayar, hakim savcı odaları ve diğer hizmet birimleri birer bilgisayar bulunacak şekilde düzenleme yapılacaktır.
- Ziyaretçiler açık otopark düzenlenecektir.
- Adliyenin, yaya sirkülasyonunun yoğunluğu nedeniyle çok katlı yapılmaması tercih edilmektedir.

EK 4. Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) İle İlgili Basın Bültenleri

ADALET BAKANI PROF.DR.HİKMET SAMİ TÜRK'ÜN 10 AĞUSTOS 2001 GÜNÜ ULUSAL YARGI AĞI PROJESİ'NİN İKİNCİ AŞAMASINA İLİŞKİN SÖZLEŞMENİN İMZA TÖRENİNDE YAPTIĞI KONUŞMA VE BASIN MENSUPLARININ SORULARINA VERDİĞİ CEVAPLAR

Değerli Basın Mensupları,

Türkiye Cumhuriyeti, Anayasa'mızın değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez 2. maddesine göre sosyal bir hukuk devletidir. Hukuk devleti, bağımsız yargıyla gerçekleşir. Anayasa'mıza göre yargı yetkisi Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.

Yargı hizmetlerinin en iyi biçimde yürütülmesi için Adalet Bakanlığı son iki yıl içinde önemli bazı atılımları gerçekleştirmiştir. Bunlardan birincisi, yeni adalet binaları veya adalet sarayları inşa edilmesi; ikincisi ise Ulusal Yargı Ağı Projesi'nin uygulamaya konulmasıdır.

Yargı, görevlerini uygun mekânlarda ve çağdaş teknolojinin bütün olanaklarından yararlanarak yapmak durumundadır. Eğer bunu başarabilirsek hem yargıda toplam hizmet kalitesi yükselmiş olur; hem adalet hizmetleri gerek Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda, gerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde öngörüldüğü gibi sür'atle yürütülür ve makul süreler içinde davalar sonuçlandırılır. Bu bakımdan Ulusal Yargı Ağı Projesi büyük önem taşımaktadır.

Adalet Bakanlığı'nın Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun'da adlî sicil ve adlî istatistik işlemlerini yürütmek üzere Adlî Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'müzce bir bilgi işlem sistemi kurulması öngörülmüştür. Bu, devam eden bir çalışmadır. Ama onun yanında şimdi gerçekleştirmeye çalıştığımız Ulusal Yargı Ağı Projesi ile bütün mahkemelerimizin kendi aralarında ve yüksek mahkemelerle, ayrıca kamu kurum ve kuruluşları ile birbirine bağlanması hedeflenmektedir. Böylece gerek mahkemelerimiz arasında, gerek mahkemelerimizle kamu kurum ve kuruluşları arasında yargı ile ilgili bilgi ve belge akışı sür'atlenecek; hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, Anayasa'mıza ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uygun biçimde gerçekleşecektir.

Geçen yıl yine burada sizlerin önünde Hava Elektronik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi ya da kısaca Havelsan ile Ulusal Yargı Ağı Projesi'nin birinci aşamasına ilişkin sözleşmeyi imzalamıştık. Bu gün ikinci aşamaya geçiyoruz.

Ulusal Yargı Ağı Projesi tamamlandığı zaman bu sözleşmenin toplam maliyeti 160 milyon dolar olarak hesaplanmaktadır. Bu günkü kur üzerinden bunu 135 trilyon Türk lirası olarak ifade edebiliriz. Proje'nin 2004 yılı sonunda tamamlanması hedeflenmektedir. Proje'nin geçen yıl imzalamış olduğumuz sözleşme çerçevesindeki birinci aşaması ile ilgili çalışmalar halen devam etmektedir. Birinci aşamanın maliyeti, 2.552.037.000.000 Türk lirasıydı. O zaman imzaladığımız sözleşme gereğince Adalet Bakanlığı merkez teşkilâtında altyapı ve donanım çalışmaları tamamlanmış; yazılım çalışmaları test seviyesine getirilmiştir.

Şimdi bu gün imzalayacağımız sözleşmenin konusunu oluşturan ikinci aşamada ise yargının daha ekonomik ve hızlı çalışabilmesi için Cumhuriyet savcılığı ve mahkeme ile

infaz işlemlerinin bilgisayar aracılığıyla yapılması, karar destek sistemi ve bilgi bankası kurulması, dosya ve evrakın yüksek mahkemelere gidiş-dönüş ve incelenmesi, kararın kesinleşmesi, cezanın infazı ve adlî sicile intikalinin bilgisayar teknolojisi ile gerçekleştirilmesi, dava taraflarının duruşma gününü internet'ten öğrenebilmesi, böylelikle davayı takip edebilmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Ulusal Yargı Ağı Projesi'nin ikinci aşamasının bir bölümünü oluşturan taşra birimlerinin otomasyonu da, Devlet İhale Kanunu'nun 71. maddesine göre Havelsan'a yaptırılmaktadır. Bu aşamada yapılacak taşra birimleri otomasyonunun toplam maliyeti, 11.164.411.880.000 Türk lirasıdır. Bunun 2.552.015.500.000 Türk lirası yazılım analizi için, 6.157.170.380.000 Türk lirası yapısal kablolama için ve 2.455.226.000.000 Türk lirası ise donanım için öngörülmüştür. Bu rakamlara KDV dahildir.

İkinci aşamayı oluşturan taşra birimleri otomasyonu ile ilgili olarak 2001 yılında 25 birimimizde analiz çalışmaları yürütülecek, 23 birimimizde yapısal kablolama çalışmaları yapılacak; ayrıca 737 bilgisayar ile 41 yazıcı satın alınarak yerlerine konulacaktır. Yazılım analizi yapılacak olan birimleri şöyle sıralayabiliriz:

Önce analizi yapılacak olan pilot birimleri: Ankara Adliyesi, Ankara İdare, Vergi, Bölge İdare Mahkemeleri, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi, Ankara Açık-Kapalı Cezaevi, Ankara Keçiören Çocuk İslahevi, Elmadağ Çocuk Cezaevi, Ankara-Sincan F Tipi Cezaevi, İstanbul Adlî Tıp Kurumu, Ankara Adlî Tıp Kurumu Grup Başkanlığı, Konya Adlî Tıp Şube Müdürlüğü, Ankara Adalet Meslek Lisesi, Ankara Hâkimevi ve Antalya Dinlenme Tesisleri.

Analizi yapılacak olan test birimleri: İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, Yozgat Adliyesi, Trabzon Adliyesi, Kızılcahamam Adliyesi, Ayaş Adliyesi, Adana Devlet Güvenlik Mahkemesi, Çorum Açık-Kapalı Cezaevi, İzmir Çocuk İslahevi, Kocaeli F Tipi Cezaevi, İzmir Adlî Tıp Grup Başkanlığı, Antalya Adlî Tıp Şube Müdürlüğü, Bolvadin Adalet Meslek Lisesi, İstanbul Hâkimevi ve Gökçeada Dinlenme Tesisleri. Yapısal kablolaması yapılacak pilot birimler: Ankara Adliyesi, Ankara İdare, Vergi ve Bölge İdare Mahkemeleri, Keçiören Çocuk İslahevi, Elmadağ Çocuk Cezaevi, Ankara Sincan F Tipi Cezaevi, Ankara Adalet Meslek Lisesi.

Yapısal kablolaması yapılacak test birimleri: İstanbul Sultanahmet Adliyesi, Yozgat Adliyesi, Kızılcahamam Adliyesi, Ayaş Adliyesi, İzmir Çocuk İslahevi, Kocaeli F Tipi Cezaevi.

Yapısal kablolaması yapılacak ek birimler: Antalya, Aydın, Beypazarı, Bursa, Diyarbakır, Isparta, Kayseri, Kocaeli, Konya, Muğla ve Trabzon Adliyeleri.

Böylece Proje'nin adının baş harflerine göre kısaca UYAP olarak adlandırdığımız Ulusal Yargı Ağı Projesi gerçekleştirme yolunda çok önemli bir aşamaya gelmiş bulunmaktadır. Bundan sonraki yıllarda da Proje'nin geri kalan bölümlerinin uygulanmasına geçilecek ve 2004 yılı sonunda Türkiye, yargıda bu gün artık kısaca "e-devlet" ya da "elektronik devlet" denilen aşamayı yakalamış olacaktır.

Ben, genel olarak bu açıklamalarla yetiniyorum. Şimdi Havelsan Yönetim Kurulu Başkanı da Proje hakkında kısa teknik bilgi arz edecektir. Ondan sonra sözleşme imzalanacaktır. Daha sonra da sizlerin soracağınız sorulara cevap vermeğe çalışacağız.

- (Proje kapsamında internet aracılığıyla yargılamanın bulunup bulunmadığına ilişkin bir soru üzerine)

Cevap - Hayır, internet aracılığıyla yargılama söz konusu değil, sadece internet'in sağlayacağı kolaylıklardan yararlanma söz konusu.

- (Duruşma gününün öğrenilmesi ile ilgili bir soru üzerine)

Cevap - O anlamda değil... Duruşma gününün öğrenilmesi veya bir dilekçenin mahkemeye sunulması internet aracılığıyla olabilir veya verilen kararın örneği internet

aracılığıyla alınabilir. Bu kolaylıklardan yararlanılabilir. Yoksa yargılama mahkemeler tarafından yapılır.

➤ (Proje'nin kapsamı ile ilgili bir soru üzerine)

Cevap - Tabii, -konuşmamda da söylediğim gibi- Ulusal Yargı Ağı Projesi, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile bütünleşebilecek biçimde hazırlanmaktadır. Örneğin kamuda Kamu-Net, Takbis ve Mernis projeleri vardır. Bu bütünleşme sayesinde bir nüfus kaydının ya da bir tapu kaydının örneği birkaç dakika içinde mahkeme önüne getirilebilecektir.

Bugün bu çeşit kayıtların elde edilmesi için yazılar yazılmakta, duruşmalar ertelenmekte, istenen bilgi veya belge gelmediğinde tekrar erteleme yoluna gidilmektedir. O nedenle Ulusal Yargı Ağı Projesi Türkiye'de adalet hizmetlerinin hızlanması bakımından çok büyük bir işlevi yerine getirecektir. Artık daha önce haftalarca ya da aylarca süren yazışmalara gerek kalmayacaktır. Tabii, bunun tam olarak işleyebilmesi, sistemin kamu kesimindeki benzeri diğer sistemlerle bütünleşmesine bağlıdır. Ayrıca biz, Türkiye'nin uluslararası ilişkileri çerçevesinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ya da ileride Avrupa Birliği'ne üyelik durumunda Avrupa Birliği Adalet Divanı'na kadar da sistemi genişletmeyi düşünüyoruz. Yani onlarla da bilgi ve belge akışı sağlanacaktır.

➤ (Proje'nin devamı ile ilgili bir soru üzerine)

Cevap - Bu Proje'nin aksamaması gerekir. Çünkü adalet, devletin en temel işlevidir. O nedenle Türkiye'nin zaten gecikmiş olduğu bir konuda bu Proje'nin gerçekleştirilmesi için gereken ödenekleri ayırması zorunluğu vardır. Zaten Proje'nin bir yılda değil, beş yıl içinde gerçekleştirilmesi söz konusudur. 2004 yılı sonuna kadar kademe kademe bu Proje uygulamaya konulacaktır. Şüphesiz ülkenin ekonomik sıkıntıları her şeyi etkilemektedir. Ancak Adalet Bakanlığı, zaten genel bütçeden en az pay alan bakanlıklar arasındadır. Örneğin 2001 yılında Adalet Bakanlığı'nın genel bütçeden aldığı pay binde 9.96 oranındaydı. Biz, bunun artırılmasını istiyoruz ve Ulusal Yargı Ağı Projesi için gerekli ödeneklerin önümüzdeki yıllarda da düzenli bir biçimde ve gereken miktarda konmasını bekliyoruz. Çünkü bu konuda daha fazla gecikmenin zararı, Proje için yapılacak olan masraftan çok daha fazladır.

➤ (Ulusal güvenlik tartışması ile ilgili bir soru üzerine)

Cevap - Şimdi öncelikle Ulusal Yargı Ağı Projesi'ni tamamlayalım.

➤ (Sorunun tekrarı üzerine)

Cevap - Ulusal güvenlik, ülkenin dış ve iç tehlikelere karşı savunmasını ifade eden bir kavramdır. Türkiye, Avrupa ile bütünleşmek isteyen, Avrupa Birliği'ne girmek isteyen bir ülkedir. Bunun bazı gerekleri vardır ve bu gereklerin yerine getirilmesi için Türkiye bir Ulusal Program hazırlamıştır.

Avrupa Birliği müktesebatının ülkemize kazandırılması için belirli dönemler itibariyle hukukumuzda belirli değişiklikler yapmak istiyoruz. Yalnız her konunun çeşitli yönleri vardır ve yapılan her değişiklik üzerinde de toplumda olabildiğince geniş bir mutabakat sağlamak zorundayız. Bu mutabakatın içinde toplumun bütün güçleri yer almaktadır. Bazı konularda atılacak olan adımların ulusal güvenlik bakımından bir sakınca yaratıp yaratmayacağına ilişkin kaygılar ifade edilmesi doğaldır. Önemli olan, bu kaygıların giderilmesi ve yapılacak olan değişiklikler üzerinde toplumda ve gerekli yasal düzenlemeleri yapacak olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde mutabakatın sağlanmasıdır.

O bakımdan ulusal güvenlik kavramı, tek başına değil; belki bütün bu süreci etkileyen çeşitli faktörlerden biri olarak dikkate alınabilir. Çünkü yapılacak olan değişiklikler konusundaki kaygılar ya da farklı görüşler, sadece ulusal güvenlik kaygılarına

dayanmamaktadır. Başka bakış açıları, başka faktörler de vardır. İşte bütün bunların dikkate alınarak, değerlendirilerek Türkiye'nin hem çağdaşlaşması, hem Avrupa Birliği ile bütünleşmesi bakımından gerekli olan değişiklikleri başarması şarttır. Ama bunun için mutlaka toplumda mutabakatın sağlanması zorunluluğu vardır.

➤ (Tartışmanın gündeme gelme şekli ve Genelkurmay Başkanlığı'nın açıklaması ile ilgili bir soru üzerine)

Cevap - Tabii, her konunun uygun zamanda ve uygun zeminde tartışılması gerekir. Avrupa Birliği müktesebatının hukukumuzda kazandırılması ile ilgili Ulusal Program'da belli hedeflere kısa ve orta vadeli süreler içinde ulaşılması öngörülmektedir. Bir yandan o süreler içinde öngörülen değişikliklerin yapılması, öbür yandan bu değişikliklerin yetkili makamlarda tartışılması gerekir.

Türkiye, Avrupa Birliği müktesebatının benimsenmesi, hukukumuzda aktarılması konusunda bütün dünyaya söz vermiştir. Bu sözü gerçekleştirmek durumundadır. Ama bu program için ulusal güvenlik bir engel olarak görülmemelidir.

Ulusal güvenlik kavramının yorumunda farklı görüşler olabilir. Ama bunun öncelikle tartışılması gereken yer, Bakanlar Kurulu, Millî Güvenlik Kurulu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir. Şüphesiz demokratik bir toplumda kamuyu ilgilendiren konular bütün vatandaşlarca da tartışılabilir. Yalnız duyarlı konularda özel bir duyarlılığın gösterilmesi şarttır.

➤ (Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı Nuh Mete Yüksel'in Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan ile Devlet Bakanı Recep Önal hakkındaki bilgi notunun Meclis'e gönderilip gönderilmediğine ilişkin bir soru üzerine)

Cevap - Bu konuda önce Anayasa hükümlerini hatırlayınız. Anayasa'mızın 100. maddesine göre ister görev başında, ister görevden ayrılmış olsun, başbakan ve bakanlar hakkında görevleri ile ilgili bir suçtan dolayı kovuşturma yapılabilmesi, her şeyden önce Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının onda biri, yani 55 milletvekilinin imzasıyla verilecek olan bir Meclis soruşturması önergesiyle başlatılabilir. Bu önerge kabul edildikten ve yapılacak olan Meclis soruşturmasından sonra başbakanın ve ilgili bakanın Yüce Divana sevkine karar verildikten sonra başbakanın veya ilgili bakanın yargılanması söz konusu olabilir. Dolayısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde böyle bir Meclis soruşturması açılmadıkça Cumhuriyet savcılarının kendiliklerinden her hangi bir işlem yapması söz konusu değildir.

Geçmişte bu çeşit işlemlerde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne başvurulduğunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin verdiği cevaplar bu yöndedir. Örneğin geçmişte bir bakanla ilgili olarak bir hazırlık soruşturması yapıldığı ve sonunda takipsizlik kararı verildiği Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bildirilmiş ve Meclis Başkanlığı'nın 17 Kasım 1997 tarihli şu yazısıyla dosya iade edilmiştir:

"Anayasa'nın 100. maddesi uyarınca, Meclis soruşturması Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının en az onda birinin imzalayacağı bir önergeyle istenebileceğinden, Başkanlığımızca ilgi yazınız ve eki kararlar ilgili olarak herhangi bir işlem yapılması mümkün olamamıştır. Bilgilerinizi rica ederim."

Uygulama bu şekildedir. Adalet Bakanlığı da bazen bir bakanlıktan, bazen Cumhuriyet savcılığında gelen benzeri talepleri aynı şekilde gönderen mercie iade etmiştir. Bu defa da yapılan işlem farklı değildir. Adalet Bakanlığı'nın yerleşmiş uygulaması Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'nın uygulaması doğrultusundadır.

Bu olayda Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet savcısı, yetkisi olmayan bir konuda işlem yapmıştır. Bununla da kalmamış hazırlanmış olan, -kendi deyimiyle- "bilgi notu" ya da -gönderilen yazının numarasındaki ifadeyle- "fezleke" hakkında

basına bilgi sızdırmıştır. O nedenle de bu sayın savcımız hakkında bir inceleme ve delil elde edildiğinde soruşturma açılması konusunda talimat vermiş bulunuyorum.

➤ (Dosyanın iade edilip edilmediğine ilişkin bir soru üzerine)

Cevap - Dosya iade edilmiştir. Adalet Bakanlığı'nın uygulaması bu yöndedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'nın da uygulaması bu yöndedir. Kaldı ki bu olayda Bakanlığa gönderilen evrak kapsamındaki konular, daha önce Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne verilen önergelerin reddiyle sonuçlanmıştır. Gerek sayın Özkan, gerek sayın Önal hakkında bu konuları kapsayan Meclis soruşturması önergeleri Meclis'te reddedilmiş bulunmaktadır. Yani bırakınız bu konuda Meclis'te yeni bir soruşturma önergesi verilmesini, daha önce verilmiş olan önergeler de zaten reddedilmiş bulunmaktadır. O nedenle sayın savcımız gereksiz ve yerinde olmayan bir işlem yapmıştır.

Bir noktayı daha belirtmekte yarar görüyorum. Sayın Müsteşarımız hatırlattı. Biraz önce bir televizyon kanalında Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi savcımız Talât Şalk'ın sayın Başbakan yardımcısı Yılmaz'la olan tartışmaları ile ilgili olarak açılmış olan soruşturma konusundaki müfettiş raporunun Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na reddedildiği, disiplin cezasına gerek görülmediği yolunda bir haber verilmiştir.

Sayın Şalk hakkındaki müfettiş raporu, henüz Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na sunulmuş değildir. Dolayısıyla böyle bir karar söz konusu değildir. Daha önce sayın savcının uluslararası kuruluşlarla yazışmaları konusunda bir müfettiş raporu vardı. O rapordaki disiplin cezası önerisi, kabul edilmemiştir. Diğer konuyla ilgili rapor ise, henüz Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na sunulmuş değildir; ama sunulacaktır.

➤ (Aynı konu ile ilgili başka bir soru üzerine)

Cevap - Tabii, bütün bunlar bir süreçten geçiyor. Yani örneğin sayın savcının savunması alınır vs. Sonunda hepsi birlikte Hâkimler ve Savcılar yüksek Kurulu'na sunulur. O süreç henüz tamamlanmış değildir. Henüz o aşamaya gelinmedi. Henüz Kurula sunmadık. Ama daha önce inceleme ve delil elde edildiğinde soruşturmaya geçilmesi benim talimatım üzerine olmuştur.

Teşekkür ederim (URL-108, 2002).

ADALET BAKANI PROF. DR. HİKMET SAMİ TÜRK'ÜN 27 EYLÜL 2001 GÜNÜ ULUSAL YARGI AĞI PROJESİ İMZA TÖRENİNDE YAPTIĞI KONUŞMA

Değerli basın mensupları,

Bu gün arka arkaya iki protokol imzalayacağız. Bunlardan birincisi Ulusal Yargı Ağı Projesi ya da kısaca baş harflerinden oluşturulan UYAP ile ilgilidir. İkincisini Ankara Çocuk İslahevi ve Elmadağ Çocuk Tutukevi hukuk danışmanlarıyla ilgili olarak Ankara Barosu Başkanlığıyla imzalayacağız.

Şimdi ilk olarak Ulusal Yargı Ağı Projesi hakkında sizlere, sizlerin aracılığınızla kamu oyumuza bilgi sunmak istiyorum. Anayasa'mıza göre herkesin hak arama özgürlüğü, davacı veya davalı sıfatıyla iddia ve savunma hakkı vardır. Yine Anayasa'mıza göre davaların en az giderle ve olabildiğince sür'atli bir biçimde sonuçlandırılması yargının görevidir.

Altında Türkiye'nin de imzası bulunan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne göre herkesin adil yargılanma hakkı vardır. Adil yargılanma hakkının önemli bir unsuru, davaların makul bir süre içinde hakkaniyete uygun bir biçimde sonuçlandırılmasıdır. Bütün

bunların yerine getirilmesi, yargının yeterli teknik donanıma sahip olmasıyla mümkündür. O nedenle yargının gereksinme duyduğu bütün çağdaş teknik olanaklara sahip bulunması, onları kullanabilecek durumda olması ve adalet hizmetlerini bu çerçevede yürütebilmesi gerekir.

Türkiye’de bu konuda ne yazık ki biraz geç kalınmıştır. İlk kez 1996-2000 yıllarını kapsayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda yargıda bilgisayardan yararlanılması bir hedef olarak belirtilmiştir. Gerçekten Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, adalet hizmetlerinde fizikî altyapı eksikliklerinin tamamlanmasını, yargı sisteminin modern araç ve gereçlerle takviye edilmesini ve bilgisayar kullanımının yaygınlaştırılmasının sağlanmasını öngörmekteydi. Ancak bu amaç, çok sınırlı bir ölçüde ve daha çok bilgisayarın bazı mahkemelerimizde daktilo yerine kullanılması biçiminde gerçekleşebilmiştir. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda bu hedef, 2001-2005 yılları için genel ifadelerle bir kez daha vurgulanmıştır. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planına göre, “Yargı sisteminin modern araç ve gereçlerle takviyesi sağlanacak ve adalet hizmetlerinde, tıpta ve teknolojiye meydana gelen değişimlerden azamî ölçüde yararlanılacaktır. Bilim ve teknolojiye meydana gelen değişikliklerle uyumlu olarak adalet hizmetlerinin sunumunda kalite artırılabilecektir.”

Hatırlayacağınız gibi, bir süre önce Bursa Birinci Ticaret Mahkemesi ilk kez ISO 9002 kalite belgesi almıştır. Yargı hizmetlerinin bütün ülke düzeyinde en kaliteli biçimde sunulması, vatandaşların yargıdan en iyi biçimde yararlanması, gerek Anayasa’ımızda, gerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde belirtilen doğrultuda davaların en kısa zamanda ve vatandaşlar için en az giderle sonuçlandırılması, bir hukuk devletinin en önemli özelliklerindedir.

Adalet Bakanlığı’nın Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun, Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğümüz bakımından adli sicil ve adli istatistik hizmetlerinin yerine getirilmesi için bilgi işlem sisteminin kurulması ve geliştirilmesini öngörmektedir. Bu, şimdiye kadar sağlanan olanaklar çerçevesinde belirli bir ölçüde gerçekleştirilmiş bulunmaktadır. Ancak bu sistem, sadece belirli bir amaçla sınırlıdır. Oysa biz, bilgisayar teknolojilerinden adalet hizmetlerinin yerine getirilmesinde yargının her aşamasında yararlanmak istiyoruz. Günümüzde bilgisayar teknolojisi, insanlara bilgiye doğrudan doğruya, güvenli ve sür’atli bir biçimde ulaşma olanağını vermektedir. Günümüzde artık sadece ticarî işletmeler değil, dünyanın birçok yerinde devlet daireleri, kamu kurum ve kuruluşları da bilgisayar teknolojilerinden yararlanmaktadır. Bu anlamda artık bir elektronik devlet’ten ya da kısaca e-devlet’ten söz edilmektedir. İşte elektronik devlet anlayışını yargıda da hizmete sunmak, bu gün burada imzalayacağımız sözleşmenin temel amacıdır.

Bu amaçla, geçen hafta Sayın Başbakan Bülent Ecevit’in açıklamış olduğu, Kopenhag kriterlerine uyum çerçevesinde yapılacak çalışmalar arasında öncelikle ele alınacağı belirtilen Adalet Bakanlığı’nın Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı’nda bir Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı’nın Adalet Bakanlığı’nın birimleri arasında yer alması öngörülmüştür. Tasarı’ya göre, Bakanlık merkez ve taşra teşkilâtı ile bağlı kuruluşların ilgili birimleriyle işbirliği yaparak bilgi işlem sistemini kurmak, işletmek, bakım ve onarımlarını yapmak veya yaptırmak, bunlara ait hizmetleri ilgili birimlerle birlikte yürütmek, bilgi işlem projeleriyle ilgili olarak Bakanlık birimleri arasında koordinasyonu ve işbirliğini sağlamak; ilgili birimlerle işbirliği yaparak bu birimlerin derlediği hukukî mevzuatı, yüksek mahkemelerin içtihatlarını, bilimsel yayınları, ülkemizin üyesi olduğu uluslararası kuruluşlarca yapılan düzenlemeleri, yargı yetkisi tanınan uluslararası mahkemelerin kararlarını ve gerekli görülen diğer konuları değerlendirerek bilgi işlem ortamına aktarmak ve kullanıcıların hizmetine sunulmasını sağlamak; bilişim teknolojilerindeki gelişmelere uygun olarak daha etkin ve verimli bilgi,

belge ve iş akışı düzenini kurmak, buna yönelik yazılımları üretmek veya sağlamak, yeni kurulacak olan Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı'nın çeşitli görevlerinden sadece bazılarıdır. İşte bu çerçevede içinde, biraz sonra imzalayacağımız Sözleşme ile önemli bir atılımı gerçekleştirmek istiyoruz.

Bu, Hükümet Programında da yer alan yargı reformunun çok önemli bir ayağını teşkil edecektir. Çünkü yargı hizmetlerinin olabildiğince süratle, davaların en az giderle, makul bir süre içinde sonuçlandırılmasını sağlayacak biçimde yürütülmesi, bilgisayar ulusal yargı ağının kurulmasını zorunlu hâle getirmiştir. İmzalayacağımız Sözleşme bunu gerçekleştirmeye yöneliktir.

Bu Sözleşme, aslında iki aşamalı bir planın birinci aşamasıyla ilgilidir. Bu aşamada Adalet Bakanlığı'nın merkez teşkilât birimlerinde günlük çalışmaların bilgisayar yardımıyla yapılması ve tüm verilerin, veri tabanlarında tutulup bilgisayar ağı kurularak izlenmeye başlanması, diğer kamu kurumları ve uluslararası kuruluşlarla bilgi alışverişi yapılması amaçlanmıştır.

Birinci aşamada ortaya çıkacak olan sistem, ayrıca ikinci aşamaya temel teşkil edecek sistemin merkezi olarak hizmet verecektir. Birinci aşamaya ilgili çalışmaların yürütülmesi, Devlet İhale Kanunu'nun 71. maddesine göre Hava Elektronik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi, kısa adıyla HAVELSAN ile imzalayacağımız sözleşme çerçevesinde sağlanacaktır. HAVELSAN tarafından yapılacak olan Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Projesi'nin birinci aşamasının maliyeti, yazılım, donanım ve iletişim alt yapısı, KDV dahil olmak üzere, toplam 2.552.037.000.000 Türk Lirasıdır. Bu gün imzalayacağımız Sözleşme 2001 yılına da sâri olacaktır. Sözleşme'de öngörülen hususların imza tarihinden itibaren 14 ay içinde tamamlanması ve en geç 1.12.2001 tarihine kadar sistemin çalışır vaziyete getirilmesi sözleşmenin temel amacıdır. HAVELSAN, Bakanlığımız için kuracağı sistemlerle ilgili her türlü eğitim hizmetlerini de verecek, garanti sonrası bakım ve onarımla ilgili diğer hususları da yerine getirecektir.

İkinci aşama ise, Ankara pilot bölge olarak kabul edilmek suretiyle kademeli olarak sistemin bütün Türkiye'yi kapsamı içinde alması biçiminde yürütülecektir. İkinci aşamada yargının daha ekonomik ve hızlı çalışabilmesi için Cumhuriyet savcılığı, mahkeme ve infaz işlemlerinin bilgisayar aracılığıyla yapılmasına, karar destek sistemi ve bilgi bankası kurulmasına, dosya ve evrakın kurmayı düşündüğümüz istinaf mahkemeleri ve Yargıtay'a, idarî yargıda bölge idare mahkemeleri ve Danıştay'a, kısaca yüksek mahkemelere gönderilmesi, incelenmesi, kararın kesinleşmesi, cezanın infazı ve adlî sicile intikalinin bilgisayar teknolojisiyle gerçekleşmesi, dava taraflarının duruşma gününü internet'ten öğrenmesi, hatta belki dava dilekçelerinin doğrudan doğruya bu bilgisayar sistemine girilerek verilebilmesi ve Türkiye'deki bütün adlî ve idarî yargı birimlerinin sistem içinde birbirine bağlanması gerçekleştirilecektir. Bu başarıldığı takdirde Türkiye, yargı reformu alanında, ileriye doğru çok büyük bir adım atmış olacaktır. Böylelikle bütün mahkemelerimizin kendi aralarında ve yüksek mahkemelerle, ayrıca kamu kesiminde kurulacak olan Kamu-Net gibi diğer bilgisayar ağlarıyla bütünleşerek bilgi ve belge akışının en kısa zamanda gerçekleştirilmesi sağlanacaktır. Bu başarıldığı takdirde, artık bir davada gerekli olan bir belgenin veya bir kayıt örneğinin örneğin nüfus idaresinden ya da tapu sicil dairesinden getirilmesi için haftalar veya aylar beklenmeyecek, bu yüzden duruşmalar ertelenmeyecek; kararlar kısa zamanda verilebilecektir. Avukatlarımız, dava süresini kaçırmamak için dilekçelerini bu sistemle mahkemelerimize ulaştırabileceklerdir. Böylelikle Türkiye'de yargı hizmetlerinde kalite yükselmiş olacaktır. Doğal olarak bunun başarılabilmesi, bütün yargı personelinin, bu sistemi kullanabilecek duruma getirilmesine bağlıdır. O nedenle, bir yandan ulusal yargı ağı projesinin yazılımı, donanımı ve iletişim sistemi kurulurken; bir yandan da hâkimlerimizin ve savcılarımızın, adliye personelimizin,

icra daireleri ve ceza infaz kurumları personelimizin bu yeni teknolojiyi kullanabilecek biçimde yetiştirilmesi gerekecek.

Kısaca denebilir ki, sistemin başarıya ulaşabilmesi, Adalet Bakanlığı'nda ve yargıda görev alan herkesin, sistemin gereklerini yerine getirebilecek bir eğitimden geçmesi sayesinde mümkün olabilecektir. Biz, bu gün imzalanacak Sözleşme ile birinci aşamanın gerçekleşmesinin arkasından, bütün bu düşüncelerimizin en geç 2004 yılı sonunda Türkiye'de gerçekleşmesini amaçlıyoruz.

Bu amaçla gerekli ödeneklerin verilmesi için Devlet Planlama Teşkilâtı ve Maliye Bakanlığı nezdinde gerekli girişimlerde bulunulmuştur. Bu Proje'nin yürütülmesi, 2001, 2002, 2003 ve 2004 yılları için bu günkü fiyatlarla 100 trilyon liraya yakın bir ödeneğin verilmesini zorunlu kılmaktadır. Proje'nin toplam maliyeti, 160 milyon dolar olarak hesaplanmıştır. Bu günkü kurla bu, 100 trilyon lira civarında bir ödeneğin verilmesi demektir. Türkiye'de Adalet Bakanlığı'nın genel bütçeden aldığı pay, maalesef son yıllarda çok düşük olmuştur. Bu anlayış devam ettiği takdirde, bu Proje'nin gerçekleştirilmesi mümkün olamaz. Ama Türkiye'nin bu alandaki gecikmesinin bedeli, çok daha ağır olur. Çünkü adaletin makul bir süre içinde ve hakkaniyete uygun olarak yerine getirilmesi hukuk devletinin temelidir.

Türkiye'nin gerek Anayasası, gerek uluslararası sözleşmeler çerçevesindeki yükümlülükleri bunu gerektirmektedir. İşte bu amaçlara ulaşabilmesi, şimdi imzalayacağımız Sözleşme ile çekirdeğini oluşturmaya başlayacağımız sistemin Türkiye'de en kısa zamanda gerçekleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Biz bunun en geç 2004 yılı sonunda gerçekleştirilmesini amaçlıyoruz ve bunun için önümüzdeki yılların bütçelerine bu konuda yeterli ödenek konmasını istiyoruz. Bu konudaki girişimlerimiz devam edecektir.

Geçen hafta Sayın Başbakan tarafından açıklanan Kopenhag kriterlerine uyum çalışmaları çerçevesinde de bu amaç benimsenmiş bulunmaktadır. Türkiye gerçekten adaletin devletin temeli olduğunu, o temeli en sağlam zemine oturarak göstermek ve adalet hizmetlerini böyle bir anlayışla yürütmek zorundadır.

Şimdi size genel olarak amaçlarını açıklamaya çalıştığım Ulusal Yargı Ağı Projesi'nin teknik yönleri hakkında, biraz sonra birlikte sözleşmeyi imzalayacağımız. HAVELSAN Genel Müdürü bazı açıklamalarda bulunacaktır.

Dikkatiniz için teşekkür ederim (URL-109, 2002).

EK 5. İdeal Adliye - Kullanıcı Önerileri

- Bence bir adliye binası her şeyden önce diğer kamu binalarından ayrı, bağımsız bir yapı olmalı. Ayrıca,
 - yeterli genişlikte ve işlevine uygun şekilde donatılmış bir kitaplık,
 - geniş, kullanışlı ve otomasyona elverişli bir arşiv bölümü,
 - yeterli genişlikte, yine yeterince tefriş edilmiş hakim ve savcı odaları,
 - hakim ve savcı odalarına yakın, amirleriyle direkt bağlantı kurulabilecek imkanlarla donatılmış, kalem odaları, müdür seksiyonu,
 - hakim ve kalem için ayrılan mekanlardan kolaylıkla ve doğrudan ulaşılabilecek yeterli genişlik ve yükseklikte ayrı duruşma salonları,
 - duruşma salonlarını çepeçevre kuşatan "O" biçiminde yine yeterli genişlik ve yükseklikte koridor bölümü,
 - birim arşivini de içerisinde barındıran icra dairesi,
 - seçim bürosu görevlilerinin bulunduğu ve kurul toplantılarının yapılabileceği bir mekan,
 - avukatların duruşma salonlarına yakın noktalarda duruşma sırasını rahatça bekleyebilmelerini temin edecek genişlikte, yeterince tefriş edilmiş salonlar,
 - baro yönetimi ve/veya temsilciliği ve adli yardım bürosu için gerekli mekanlar,
 - adli sicil bürosu için gerekli ve yeterli mekan,
 - emanet eşya deposu, idari büro mekanı,
 - tutuklu ve hükümlülerin adliyede buldukları süre içerisinde muhafazalarını temin için gerekli ve yeterli mahaller, bu mahallere yakın ve özel hizmet araçlarının park edebileceği özel bir otopark,
 - giriş bölümüne yakın bir ana karakol ve güvenlik noktaları için gerekli mekanlar,
 - her katta bulunması gerekli özel ve genel tuvaletler,
 - adliye çalışanları ile adliyeye işi düşenler için gerekli bir otopark, idari bürolar...
- Bunlar bir çırpıda aklıma gelen aslında standart bir adliyede bulunması gerekli mekanlar...
 - Bunlara ilaveten, adliye çalışanları ile adliyeye işi düşenlerin gerektiğinde yararlanabilecekleri kafeterya, market ve lokanta bölümü,
 - küçük de olsa ilk yardım hizmeti verilebilecek bir revir,
 - yaz-kış yeşil kalabilen bitkilerle bezenmiş bir kış bahçesi (tüm adliye mekanlarından izlenebilir olması tercih edilir),
 - ısıtma-soğutma aygıtlarının diğer çalışma katlarından bağımsız şekilde yerleştirileceği ayrı bir bina yahut bölüm,
 - bir kriminal laboratuvar ve idare büroları,
 - özellikle adliye ana giriş kapısının açıldığı müstakil bir bahçe bölümü...
 - çok amaçlı kullanılacak bir toplantı ve konferans salonu...
- Bunlar da sonradan aklıma gelenler..
 - ülkemizin adliye binalarının hemen hiçbirinde doğal ışık alan ortamlar yok; bu kişisel olarak beni çok rahatsız ediyor, abartılmış yahut ihmal edilmiş yapay ışıklandırma zaten sevimsiz olan adliye binalarını daha da bir çekilmez yapıyor. binalar hep dörtgen biçiminde yapılıyor, "O" yahut "U" biçiminde, ortasında güzel ve bakımlı bir bahçe barındıran bir binaya pek rast gelmedim, gördüğüm bir iki örneğin ise ortasındaki alanların bahçe yerine yer sıkıntısı nedeniyle çeşitli standart

alanlar için kullanıldığını görmekten üzüntü duydum. hatta bu şekildeki bazı bahçe alanlarına ulaşan kapıların mühürlü ve kilitli olduğunu görmek beni ziyadesiyle rahatsız ediyor.

-yine adliyelerde kitaplık yahut kütüphane bölümü hep ihmal edilir, ayrılmış bir alan varsa bile verimsiz ve işlevsiz bırakılır. bu da rahatsız edici bir olgu ama işin doğrusu pratikte, aşağı yukarı her hakim/savcının odasında mütevazı da olsa kendine özel bir kitaplık olduğundan, adliyeye işi düşenlerin ise hemen hiçbirinin kitaba ulaşma gibi problemleri olduğunu görmediğimden kütüphane hiç olmasa dahi yokluğu fark edilmez gibime geliyor. aslında ideal bir adliyeyi kütüphanesiz düşünmemiz mümkün değil düşüncesindeyim.

teziniz konusunda başarılar diler, saygılar sunarım.

- Naçizane önerim, duruşma saati DOKUZ olduğu için sabah saat altıda uyanıp, dokuza beş kala adliyeye gelen avukatların, duruşmalarının saat on ikiden sonra olacağını hesapladıklarında, gidip uyumaları için büyük şehir adliyelerinde küçük yataklı, küçük odacıklar bulunması..... Saygılarımla.
- Akşam televizyonlarda izlediğim mahkeme çıkışındaki kavgalarının olmaması için şu olabilir: Mahkeme binası tamamen ikiye ayrılсын. Mahkeme salonları binanın tam ortasında ve kendi içinde de ikiye ayrılсын. Tarafların birbirleri ile yan yana gelmeleri en erken sokakta olacak şekilde düzenlensin. Mahkemeye davetleri artık 1.asliye değil de, 1.asliye ama,sizin girişiniz A kapısından olacak şeklinde olsun. Kavga etmemeyi öğrenemedik çünkü. Saygılar...
- Merhaba
İdeal adliye fikrine sahip olmak için şu anda İstanbul'da mevcut yeni veya eski adliyeleri şöyle bir dolaşırsanız onlardan herhangi birine asla benzemeyen adliye ideal adliye olacaktır emin olun (URL-110, 2002).

Nasıl Bir Adliye? -AV. MEHMET ÖZÇELİK- (07/01/2002)

Klavyenizin tuşlarında gezinen parmaklarınızdaki gücü hissediyor musunuz? Ya elinizin altında oynattığınız farenizin gücünü? Her dokunuşunuzla yepyeni bilgilere ulaşıyorsunuz. Dokunun! Hareket ettirin! Gelsin bilgiler; gelsin sesler, müzikler, görüntüler. İnsanlığın milyonlarca yılda oluşturduğu bilgi ve teknolojiyi, her dakika katlanarak artan bir hızla parmaklarınızın altına, gözlerinizin önüne getirebilmek olanağınız var. "TIK"layın yeter.

Peki!... Adalete de aynı hızla ulaşabiliyor musunuz? "TIK"layarak dava açabiliyor musunuz? Hukuksal sorunlarınızın çözümünü "TIK"layarak elde edebiliyor musunuz? Avukata vereceğiniz bir davanın ilk duruşması ne zaman yapılacaktır? Avukat bunu ne kadar hızlandırabilir?

İstanbul'da kaç yerde ve kaç tane adliye var biliyor musunuz? Yargıtay'daki dosyanız ne zaman incelenebilir? Şu malum davanızın ne zaman kesin olarak karara çıkacağını hemen şimdi "TIK"layarak öğrenemez misiniz?

Avukatınız yargıca derhal ulaşamaz mı? Davanızın kanıtlarını, gereken belge ve bilgileri, "TIK"layarak toplayıp yarıcın önüne tıklayarak ulaştıramaz mı? Kararı da hemen alamaz mı?

Siz! İsteddiğiniz bütün bu ve benzeri çözümleri, bilgileri hemen şimdi elde edemez misiniz? Teknolojik imkansızlık mı var? Yoksa, Mustafa Kemal'in eski hukukçular için kullandığı "köhnemiş düşünceli hukukçular" gibi bir türlü geleceği ve hatta "şimdi"yi göremeyen; geçmişte takılıp kalan yargılama sūjeleri mi engel yaratıyor?

Hızlanalım! Hızımızı artıralım! Nasıl mı?

Bilgi ve iletişim çağının gereklerini yapmaya başlayalım. Adliye koridorları değil, adalet sitelerini yaratalım önce.

Ne demek "Adalet siteleri"?

Artık biliyoruz ki; adaleti, eşitliği, özgürlüğü gerçekleştiremeyen toplumlar, sosyal ve siyasal varlıklarını sürdürüyorlar. Bunları belli ölçülerde gerçekleştiremeyenler ise, gelişimlerini sürdürüyorlar.

Kişiler, kurumlar, bireyler ya da topluluklar arası uyumsuzlukların çözümünü üretmek; her hangi bir nedenle bozulan hukuk düzenini; uygulandığında, adaletin ve hukuk düzeninin yeniden sağlanacağı kararlarıyla kurma işlevi yargı kurumuna verilmiştir. Yani?... İşlevini tam olarak yapan bir yargı kurumu, her toplumun varlığını sürdürebilmesi ve geliştirebilmesinin temel koşulu. Yani ekmek kadar elzem. Su gibi bir ihtiyaç.

Canımız, yaşamımız, malvarlığımız, özgürlüklerimiz, her şeyimiz... Evet her şeyimiz yargının vereceği bir kararla son bulabilir.

argının, bozulan adaleti yeniden tesis edebilecek etkinlikte ve bilimsel gerçekliğe dayalı kararlar üretebilmesinin olmazsa olmaz koşulları işte bu noktada karşımıza çıkıyor:

a) Yargılama sūjelerinin (avukatın, savcının, yargıcın) ve yargı çalışanlarının, insanlık tarihinin bilgi ve becerilerini özümsemiş; hukukun üstünlüğü ilkesini, insan hak ve özgürlükleri bağlamında korumayı evrensel değer ve onur olarak içselleştirmiş bireylerden oluşması gerekiyor.

b)Yargılama tesislerinin en son teknolojik araç ve gereçlerle donanımlı olması gerekiyor.

İşte bizim yazımızın konusu da bu ikinci madde içinde yer alıyor. Günümüzün iletişim teknolojilerinden, bilgi, belge, kanıt, veri ve her türlü yargısal olgunun hızla toplanabilmesini sağlayacak araç ve gereçle donanmış tesislere ihtiyaç var.

Evet ama nasıl? Zor ama olanaksız değil. Bedeli var. Ama, kaybettiklerimizin ve şu anda kaybetmekte olduklarımızın yanında bedel bile değil.

Bireyimizin, yurttaşımızın ve giderek toplumumuzun yaşamsal varlığı, tümünden yok olma tehlikesi içindedir. "Yakın tehlike" değil bu. İçinde olduğumuz, varlığımızı her gün biraz daha tüketen bir olgudur sözünü ettiğimiz. O nedenle, çözüm ertelenemeyecek acillikle.

Bu saptamamızı yaptıktan sonra büyük kentlerimizden başlayarak somut çözüm önerileri getirelim:

Adalet Siteleri:

- Metropol kentlere adliye binaları değil, adalet siteleri yapalım.
- Bu sitelerdeki yargılama binalarının her türlü araç ve gerecini bilgi ve iletişim çağının gerektirdiği tüm olanaklarla donatalım; yenilikleri sürekli güncelleyelim.
- Tüm ulusal ve uluslar arası hukuksal ve idari mevzuatı, kaynakları, içtihatları, makale ve diğer bilgileri hızla alabilecek ve yabancı dilde yazılı olanları anında Türkçe'ye çevirerek hizmete sunacak bilgisayar ve internet kurumları oluşturalım.
- Bu sitelerde binlerce araç için oto park yerleri,

- Avukat , savcı ve yargıç konutları,
- Avukatlık büroları,
- Dinlenme salonları,
- Spor salonları,
- Havuzlar,
- Meslek içi eğitimi süreklileştirecek eğitim merkezleri,
- Hukuk fakülteleriyle eşgüdümlü çalışacak yargıç, savcı, avukat staj eğitim merkezleri,
- Lokantalar,
- Çeviri kurumları,
- Adalet Bakanlığı temsilciliği (denetleyen değil, ihtiyaçları anında karşılayan),
- Uluslararası hakem kuruluşlarının çalışabileceği çalışma alanları,
- Bankalar,
- Adli kolluk kuvvetleri,
- Ve gerekli diğer kurum, araç ve gereçleri bu Adalet Sitelerinde oluşturalım.

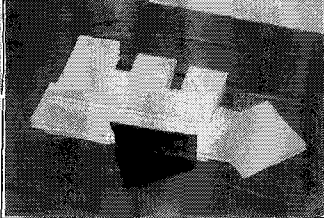
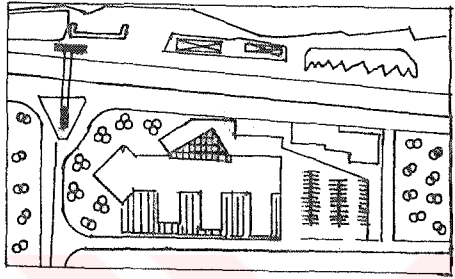
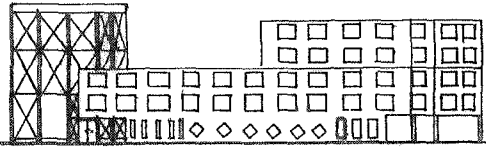
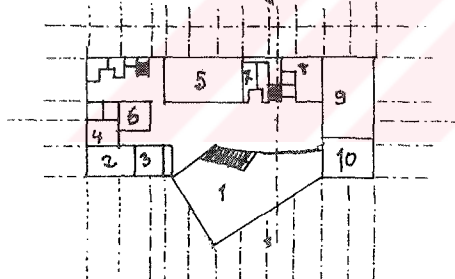
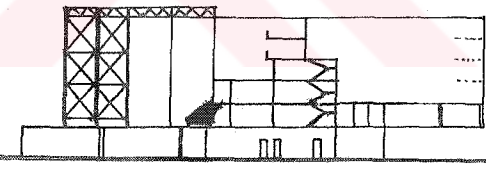
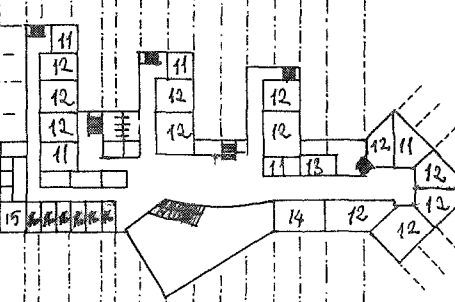
Kaynak nereden bulacağız? Projenin kaynağı kendi içinde zaten. Çeviri merkezlerini,elektronik kütüphaneleri (ulusal ve uluslar arası hukuksal ve idari mevzuatı, kaynakları, içtihatları, makale ve diğer bilgileri hızla alabilecek ve iletebilecek bilgi iletişim sistemlerini), oto park yerlerini, konutları, avukatlık bürolarını, dinlenme salonlarını, spor salonlarını, havuzları, lokantaları, uluslararası hakem kuruluşlarının çalışabileceği çalışma alanlarını, bankaları vb. kurum ve tesisleri özel işletmeler proje aşamasında satın alacaktır. Bu kaynakla da proje uygulanacaktır.

Toplumun sesini duyuyor musunuz: "Adalet! Seni istiyoruz. Adalet seni bekliyoruz!"

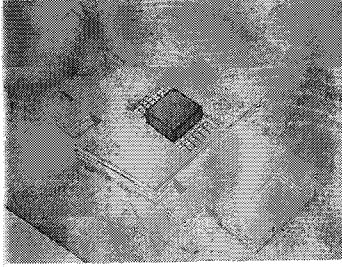
Adalet Sitelerini kendimizin, bireyin, yurttaşın, toplumun, tüm insanlığın can, mal hak ve özgürlüklerinin güvencesini oluşturmak üzere bir alt yapı aracı olarak istiyoruz. Biliyoruz ki; adliye koridorlarında can, mal, yaşam ve özgürlükler sona erdirilebilir. Biliyoruz ki adalet katledilebilir de, geliştirilerek sürdürülebilir de... Biliyoruz ki; adaletin en hassas dengesiyle kurulabilmesi için gerekli kurum ve kuruluşları oluşturabilen toplumlar ancak varlıklarını sürdürebilir ve gelişebilirler (URL-111, 2002).

EK 6. Öğrenci Projeleri

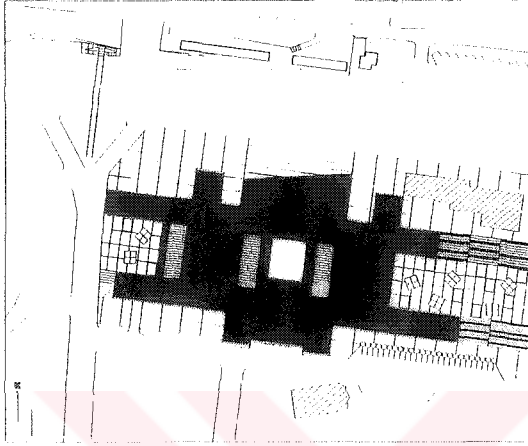
Ek Tablo 1. Öğrenci projeleri

	<p>KTU MİMARLIK BÖLÜMÜ 2002 2003 Bahar Yarıyılı Mimari Proje 6 Prof. Dr. Şengül ÖYMEN GÜR Ars. Gör. Muteber ERBAY Grubu "TRABZON ADLİYE SARAYI" Tasarımı no: 105574 ad-soyad: Hasan ZEHİR</p>																								
 <p>VAZİYET PLANI</p>	 <p>DOĞU CEPHESİ</p>																								
 <p>ZEMİN KAT PLANI</p>	 <p>BB' KESİTİ</p>																								
 <p>1.KAT PLANI</p>	<table border="0"> <tr> <td>1.giris holü</td> <td>13.adli tip</td> </tr> <tr> <td>2.baró temsilciliği</td> <td>14.kütüphane</td> </tr> <tr> <td>3.bilgi islem</td> <td>15.baş savcı</td> </tr> <tr> <td>4.noter</td> <td>16.savcı</td> </tr> <tr> <td>5.konferans salonu</td> <td></td> </tr> <tr> <td>6.polis</td> <td></td> </tr> <tr> <td>7.wc</td> <td></td> </tr> <tr> <td>8.mutfak</td> <td></td> </tr> <tr> <td>9.restorant</td> <td></td> </tr> <tr> <td>10.adli sicil</td> <td></td> </tr> <tr> <td>11.kalem</td> <td></td> </tr> <tr> <td>12.mahkeme salonu</td> <td></td> </tr> </table>	1.giris holü	13.adli tip	2.baró temsilciliği	14.kütüphane	3.bilgi islem	15.baş savcı	4.noter	16.savcı	5.konferans salonu		6.polis		7.wc		8.mutfak		9.restorant		10.adli sicil		11.kalem		12.mahkeme salonu	
1.giris holü	13.adli tip																								
2.baró temsilciliği	14.kütüphane																								
3.bilgi islem	15.baş savcı																								
4.noter	16.savcı																								
5.konferans salonu																									
6.polis																									
7.wc																									
8.mutfak																									
9.restorant																									
10.adli sicil																									
11.kalem																									
12.mahkeme salonu																									

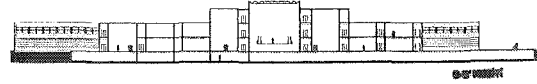
Ek Tablo1'in devamı

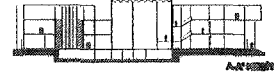
KTU MİMARLIK BÖLÜMÜ
2002/2003 Bahar Yarıyılı Mimari Proje 6
Prof. Dr. Şengül ÖYMEN GÜR
Araş. Gör. Muteber ERBAY Grubu
"TRABZON ADLİYE SARAYI" Tasarımı
105554 **Hüseyin TOK**

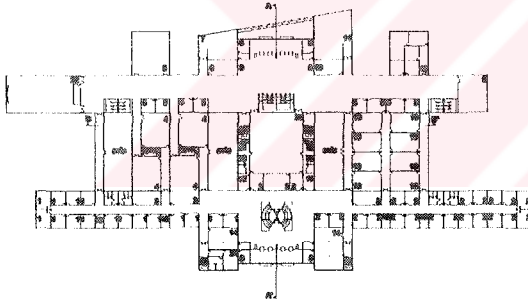
000001 PLAN

000001

A-A

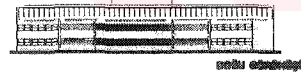
000002 PLAN

000002

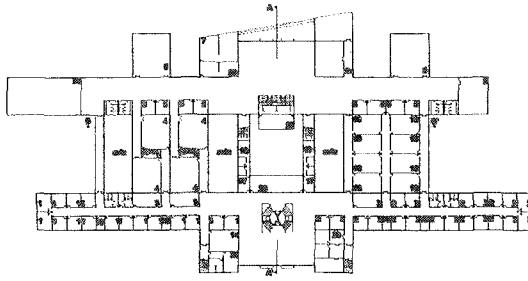
000003

000004

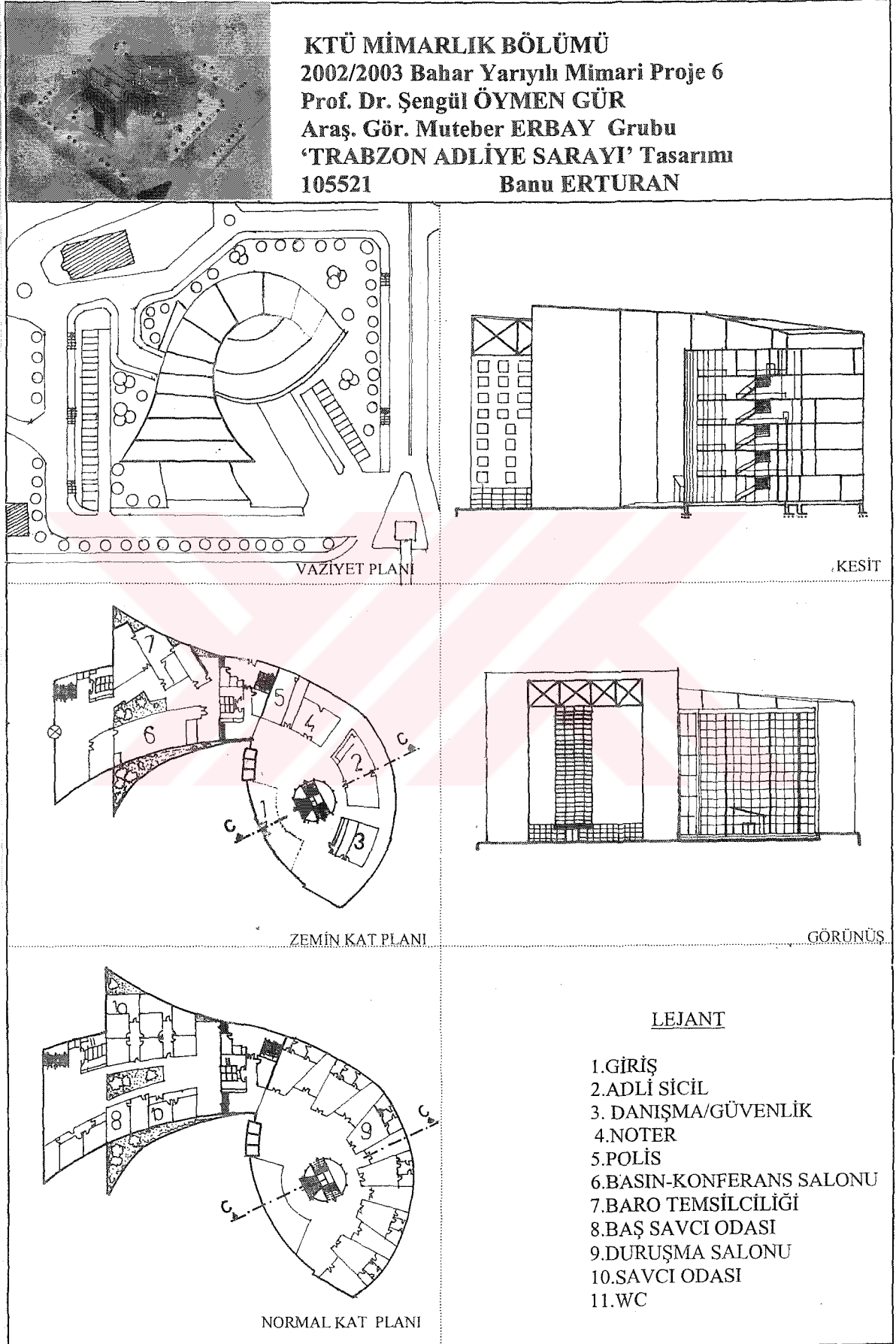
000005

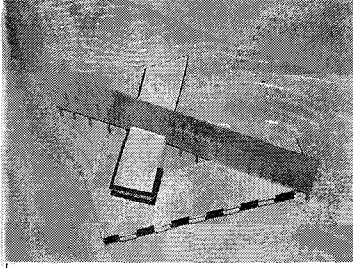
000003 PLAN

- 1-SAVCI ODASI
- 2-HARİM ODASI
- 3-TOPLANTI ODASI
- 4-ORTA DURUŞMA SALONU
- 5-KALEM
- 6-GÖZLÜK
- 7-POLİS
- 8-KONTROL
- 9-DARUSSALAM
- 10-NOTER
- 11-ADLI BİÇİL
- 12-BAŞ SAVCILIK
- 13-KÜÇÜK DURUŞMA SALONU
- 14-ARŞİV
- 15-FOTOKOPİ
- 16-KANTİN
- 17-GÖRÜŞME
- 18-TANK
- 19-SANIK
- 20-BÜYÜK DURUŞMA SALONU
- 21-TEZGİHLİK ODASI
- 22-KONFERANS SALONU
- 23-ADLI TİP
- 24-BARO TEZGİHLİK
- 25-SOKAĞAR ODASI
- 26-KUTUPHANE
- 27-BANİYO ODASI
- 28-GELENEK ODASI

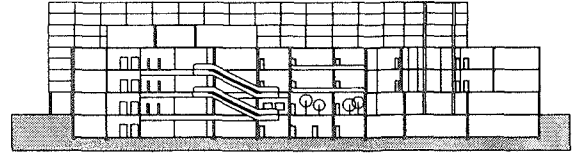
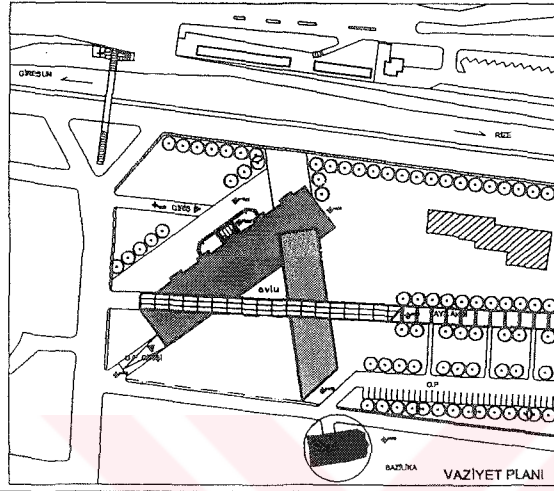
Ek Tablo1'in devamı

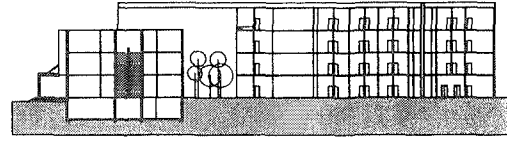
Ek Tablo1'in devamı

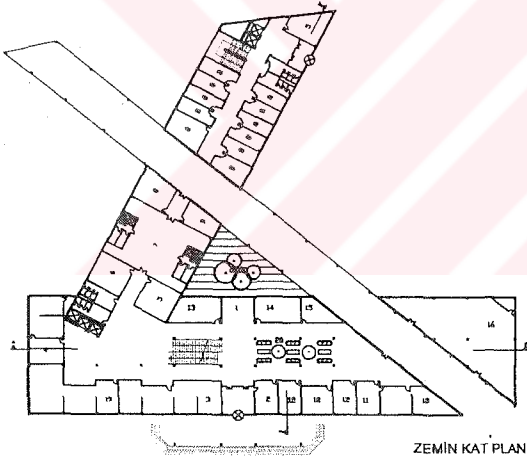
KTÜ MİMARLIK BÖLÜMÜ
2002-2003 Bahar Yarıyılı Mimari Proje 6
Prof.Dr. Şengül ÖYMEN GÜR
Araş.Gör. Muteber ERBAY Grubu
"TRABZON ADLİYE SARAYI" Tasarımı
105536 Ceren SARIALIOĞLU

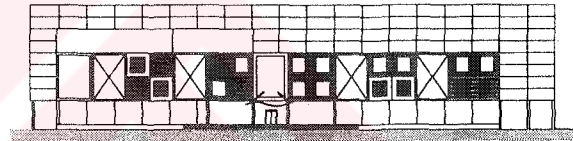
A-A' KESİTİ

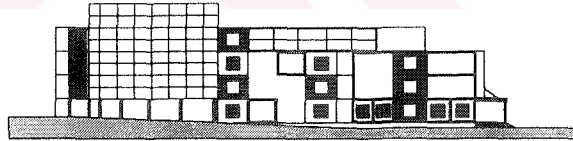
B-B' KESİTİ

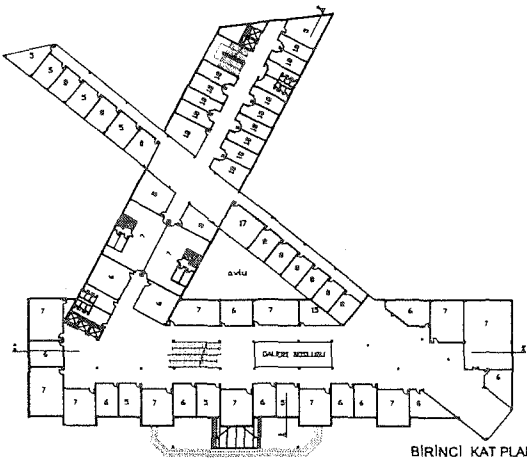
ZEMİN KAT PLANI

KUZEY GÖRÜNÜŞÜ

DOĞU GÖRÜNÜŞÜ

BİRİNCİ KAT PLANI

- 1 DANIŞMA
- 2 GÜVENLİK
- 3 ADLİ SİCİL
- 4 DOKTOR
- 5 ARŞİV
- 6 KALEM
- 7 DURUŞMA SALONU
- 8 HAKİM OD.
- 9 GÖRÜŞME OD.
- 10 BAŞ SAVCI OD.
- 11 BAŞ SAVCI SEK.
- 12 BAŞ SAVCI YAR.
- 13 POLİS
- 14 NOTER
- 15 KANTİN&FOTOKOPİ
- 16 BASIN VE KONFERANS SALONU
- 17 TOPLANTI OD.
- 18 SAVCI OD.
- 19 BARO TEMSİLCİLİĞİ
- 20 LOBİ

Ek Tablo1'in devamı

KTU MIMARLIK BÖLÜMÜ

2002\2003 Bahar Yarıyılı Mimari Proje 6

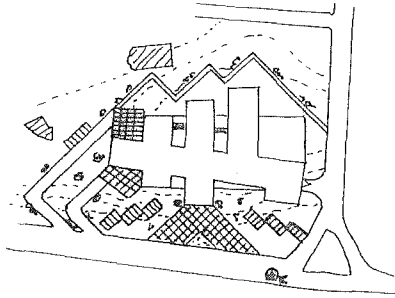
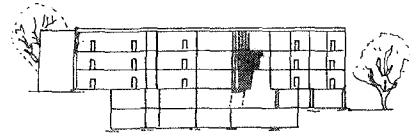
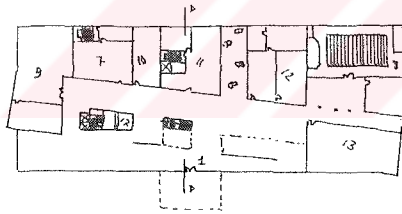
Prof Dr Şengül ÖYMEN GÜR

Aras Gor Muteber Erbay Grubu

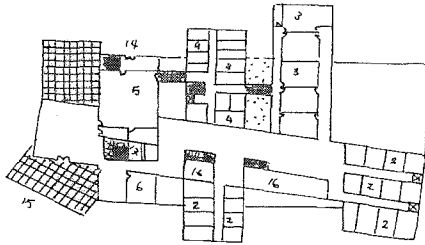
TRABZON ADLIYE SARAYI Tasarımı

105531

AREYYAN KIRIS

VAZİYET PLANI
Ö: 1/200A-A KESİTİ
Ö: 1/200

ZEMİN KAT PLANI

KUZEY GÖRÜNÜŞÜ
Ö: 1/200

KAT PLANI

1. GİRİŞ	12. BARO TEMSİLC.
2. SAVCI ODALARI	13. KÜTÜPHANE
3. DURUSMA SAL.	14. SUGLU GİRİŞİ
4. HAKİM OD.	15. HALK GİRİŞİ
5. AĞIR CEZA MAHY. SAL.	16. GALERİ
6. ADLİ TIP	17. WC
7. NOTER	
8. KONFERANS SAL.	
9. KAFETERYA	
10. DOKTOR	
11. ADLİ SİCİL	

ÖZGEÇMİŞ

1969 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, Orta ve Lise tahsilini Düzce'de tamamladı. Düzce Fatih Ortaokulu'nu ve Düzce Lisesi'ni birincilikle bitirdi. 1986 yılında girdiği İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü'nden 1990 yılında 18. olarak mezun oldu. 2 yıl İstanbul, İzmit ve Yalova'da çeşitli mimarlık bürolarında serbest olarak çalıştı. 1992 yılında evlenerek Sürmene'ye yerleşti. 1993 yılında kendi serbest mimarlık bürosunu açtı. Çalışmalarına yedi yıl boyunca bu büroda devam etti. 1999 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde Yüksek Lisans sınavını kazandıktan sonra bürosunu kapatarak, akademik kariyerine başladı. 2001 yılında Araştırma Görevlisi olarak başladığı görevine halen devam etmektedir. İyi derecede İngilizce bilmektedir. Evli ve bir kız çocuğu annesidir.